

Bir Millet Uyanıyor: 9

Yöneten: Attilâ İlhan

şu değişen dünya

türkiye - avrasya

Yıldız Sertel

Birinci Basım
Mayıs 2006

Bir Millet Uyanıyor Dizisi: 9

YILDIZ SERTEL

ŞU DEĞİŞEN DÜNYA
Türkiye-Avrasya

Değerli Okur,

"Batı ittifakı ve NATO üyeliğinden bu tarafa, 'sistem', ekonomiden kültüre, savunmadan eğitim ve öğretime, bütün 'ulusal' kalelerimizi düştürmek peşindedir; 'dil'ini ve 'din'ini açık açık, göstere göstere, dayatmaya başlamıştır" diyen usta yazarımız **ATTILÂ İLHAN**'ın yönetiminde hazırlanan **Bir Millet Uyanıyor** dizisi, **Türkiye Cumhuriyeti**'ni korumak ve savunmak kararlılığında olan herkes için, yayınevimizin önemli bir kültür hizmetidir.

Hangi kesimden olursak olalım, 'teslim olmamak' için, biraraya gelmek, ortak bir direnişe yönelmek, millet olarak uyanmak zorundayız. Bu dizi, bizi uyukumuzdan uyandırmak amacıyla, **"karakterleri hürriyet ve istiklal olan"** değerli insanların çalışmalarından oluşmaktadır.

Dizinin dokuzuncu kitabı **"ŞU DEĞİŞEN DÜNYA – Türkiye-Avrasya"**, **YILDIZ SERTEL** tarafından kaleme alındı.

"...Batıda güneş batıyor.

Doğuda ise yeni bir güneş doğuyor. Asya tipi gelişme modeli ile çok hızlı gelişme sağlayan, 1.300 milyar nüfuslu Çin, dünya dengelerini değiştiriyor. Amerika'nın arka bahçesi Latin Amerika'da sosyalizm yeşeriyor.

Gitgide sömürgeleşen Türkiye ciddi tehditler altında.

Yeri neresi? Güneşin doğduğu yer: Avrasya, Çin, Rusya ve diğer Asya ülkelerinin oluşturduğu güçbirliği değil mi?"

Yayınevimiz, **Türkiye Cumhuriyeti**'nin geleceğinden kaygı duyan ve **"bir şeyler yapılmalı"** diyen herkes için, bu çalışmayı sunmaktan gurur duyar.

BİLGİ YAYINEVİ

"BİR MİLLET UYANIYOR"

Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğinden kaygı duyan ve
"bir şeyler yapılmalı" diyen herkes için **Attilâ İlhan**'ın yönetiminde
hazırlanan kültür dizisi

Bir Millet Uyanıyor – 1
Bir Millet Uyanıyor

Bir Millet Uyanıyor – 2
Türklerin Jeopolitiği ve Avrasyacılık - Suat İlhan

Bir Millet Uyanıyor – 3
Batılı İşçi Sömürüye Ortak - Yıldırım Koç

Bir Millet Uyanıyor – 4
Göz Göre Göre Kapana Düştü Türkiyem - Sadi Somuncuoğlu

Bir Millet Uyanıyor – 5
Küresel Haçlı Seferi - Arslan Bulut

Bir Millet Uyanıyor – 6
'Avrupa Birliği' Çıkamaz Sokak - Erol Manisalı ve Öğrencileri

Bir Millet Uyanıyor – 7
Ölüm Dağları Bekler "Cudi Dağı" - Abdullah Ağar

Bir Millet Uyanıyor – 8
Mankurtlaşan TÜRKİYE - Sinan Aygün

Bir Millet Uyanıyor – 9
Şu Değişen Dünya - Yıldız Sertel

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	13
-------------	----

I. Bölüm SÖMÜRGELEŞME SÜRECİNDE TÜRKİYE

EKONOMİK İŞGAL	17
Bu Vatan Satılamaz.....	17
Özelleştirmelere Karşı Birlikte Mücadele Kararı	29
Nasıl Sömürgeleşiyoruz?.....	31

STRATEJİK İŞGAL	37
ABD'nin İleri Karakolu.....	40
27 Mayıs'tan Sonra	43
ABD'nin Ortadoğu'da Egemenlik Projeleri ve Irak Savaşları	44
Güvenlik Üzerine Tartışmalar	48
İşgal Altında Ülke Statüsüne Geçiş	49

SİYASAL-İDEOLOJİK-KÜLTÜREL İŞGAL	52
Siyasal İşgal.....	52
George Soros Kimdir? Açık Toplum Enstitüsü Nedir?	55
Kültürel-İdeolojik İşgal "United States of İrtica"	57
Medya-Kamuoyu-ABD.....	63

II. Bölüm
DEĞİŞEN DÜNYA: AMERİKA-AVRUPA
Küreselleşme Süreci ve
Dünya Kapitalizminin Bunalımı

AMERİKA.....	73
Amerikan İmparatorluğu'nun Çöküşü	73
Yok Olan Dolar.....	73
Amerikan Ekonomisine Darbe Vuran Başka Neler Var?.....	75
Silahlanma, Savaşlar ve Masrafları	76
Batıdan Doğu'ya Servet ve Güç Akımı	77
Dünya Ticaretinde Rekabet ve Amerika	79
ABD Tekniği Neden Dışarı Akıyor?.....	81
Dünya Ekonomisinde Büyük Dengesizlik.....	82
Serbest Piyasa Ekonomisi Yürümüyor	83
Bir İmparatorluk Çöküyor, Silahlar Konuşuyor	87
Savaş ve Ekonomi - Savaştan Kimler Kazanıyor?	90
Savaş Propagandası.....	96
Amerika'yı Kimler İdare Ediyor?.....	98
Zekeriya Sertel'in Gözüyle Amerikan Biçimi Demokrasi	100
Medyanın Efendileri	102
Sonuç.....	107
 AVRUPA	 108
Avrupa'yı Tanıyalım.....	108
İkinci Dünya Savaşı Sonunda Avrupa	111
 İNGİLTERE	 111
Sosyal Demokrasinin Yozlaşması.....	113
Küreselleşme ve İngiltere Solu.....	114
 FRANSA.....	 115
Sosyalistler ve Küreselleşme.....	116
Referandum ve Sonrası	118
Referandumun Politik Sonuçları.....	119

ALMANYA.....	123
Hızlı Gelişme.....	123
Bunalıma Nasıl Girildi?.....	124
Alman Ekonomisinin Çıkmazı ve Siyasal Bunalım.....	126
Üretimin Göçü	127
Almanya Özel Sermayesi ve AB	128
AVRUPA BİRLİĞİ	130
Avrupa Birliği ve Bunalım.....	130
Terör ve İnsan Hakları	132
Emperyalist Avrupa	135
Bu Küresel Sömürüde Avrupa'nın Payı Nedir?	135
Ekonomik-Stratejik Hedefler.....	137
Avrupa'nın Emperyalist Hedefleri ve Türkiye	138
Bir Dünya Gücü Olarak Avrupa.....	141
Ekonomik Bunalım	143
Dünya Güçleri Arasında Avrupa'nın Yeri	145
Dünya Silah Pazarında ABD-Avrupa Rekabeti	148
Sonuç.....	149

III. Bölüm

ASYA-RUSYA-AVRASYA-GÜNEY AMERİKA

Türkiye İçin Alternatif Yol

ASYA'DA YENİ BİR DÜNYA DOĞUYOR.....	153
Asya Tipi Gelişme Nedir?.....	153
Ya Asya Ülkeleri Ne Yaptı?	154
Asya Kaplanları.....	155
Kemalist Kalkınma Yolu.....	156
Güney Kore Nasıl Kalkındı?	157
Çin Mucizesi.....	157
Çin Yabancı Sermayeyi Nasıl Kullandı?	160
Çin Bağımsızlığını Koruyarak Gelişiyor	161
Bir Dünya Gücü Olarak Çin	161
Çin'de Planlı Ekonomi Sürüyor	164

Çin'in Askeri Gücü	166
Çin'in Askeri Yığınağı.....	167
ABD'nin Gerçek Endişesi Niçin Silah Gücü?	167
Amerika'nın Çin Sorunu	168
BİR BÜYÜK DÜNYA GÜCÜ OLARAK HİNDİSTAN.....	171
Batıya Açılış Nasıl Oldu?	172
Hindistan'ın Askeri Gücü	175
Çin-Hindistan Stratejik Anlaşması.....	176
ASYA'DA ANTİ-EMPERYALİZM NASIL GELİŞTİ?	177
Asya'da Ekonomik Bunalım.....	179
Asya Ülkeleri Arasında İşbirliği, Bir Üçüncü Gücün Oluşması...	181
GÜNEY AMERİKA'DA ANTİ-EMPERYALİST DEVRİM.....	183
ABD'nin Arka Bahçesinde Sosyalizm Yeşeriyor.....	183
Küba Devrimi Neydi?	183
Venezüela'ya Sosyalist Devrimi Getiren Chavez.....	187
Bolivya'nın Sosyalist Devlet Başkanı Morales.....	191
Arjantin Borcundan Nasıl Kurtuldu?	193
Brezilya Başkanı Lula IMF'ye Karşı	195
Şili'de Sosyalist İktidar	196
Latin Amerika'da Anti-emperyalist Dayanışma.....	197
Çin'den Gelen Destek	200
BİR DÜNYA GÜCÜ OLARAK RUSYA	201
Totaliter Sistemden Liberal Ekonomiye Geçiş.....	201
Gorbaçov ve Yeniden Yapılaşma	201
Gorbaçov Ne İstiyordu?	202
Uygulama Neden Başarılı Olamadı?.....	202
1996'da Bir Yeni Dönem Başlıyor.....	203
Ekonomik Bunalım	203
Rusya Bunalımdan Nasıl Kurtuldu?.....	204
Rusya'nın Askeri Gücü	206
Rusya'nın Asya Pasifik Bölgesindeki Askeri Varlığı.....	208
Rus-Çin Askeri İşbirliği	208

Rus-Amerikan İlişkileri.....	210
Rus Basınında Ortak Tavır.....	211
OTPOR Çocukları	212
Putin Türkiye'de	212

SÜPER GÜCÜN YAYILMACI POLİTİKALARINA

DİRENİŞ: AVRASYA.....	215
Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ)	215
ŞİÖ Irak İşgalini Kınadı	217
ŞİÖ'nün Bişkek Toplantısında Alınan Kararlar	218

AVRASYA VE TÜRKİYE.....	220
--------------------------------	------------

SONSÖZ	227
---------------------	------------

Ö N S Ö Z

Ben bu kitabı niçin yazdım?

Sipariş **Attilâ İlhan**'dan geldi. Bir gün telefonum çaldı. Attilâ, *"Benim örgütlediğim, 'Bir Millet Uyanıyor' dizisine bir kitap yazmaz mısın?"* diyordu.

"Tabii büyük bir sevinçle; hem de en kısa zamanda."

Neden bu kadar sevindim ve neden bu kitabı 4-5 aylık kısa bir süre içinde yazdım? Çünkü bende bir birikim vardı. Aylardır bir yığın yerli yabancı kitap, dergi, gazete okuyor, taze haberleri değişik radyo ve televizyon yayınlarından izliyordum. Dünyanın hızla geliştiğini görüyordum, Türk medyasına bağlı Türk kamuoyu bu değişikliklerin pek de farkında olmuyordu. Türkiye'de hâlâ eskimiş, kristalleşmiş görüşler egemendi: Tek kutuplu dünya, büyük güçlü yenilmez Amerika, demokrasi ve kültür örneği Avrupa, geri kalmış Asya gibi. Oysa son 10 yıl içinde dünyada güç dengeleri tepesi takla döndü. Bu kitapta göreceğiniz gibi artık Amerika'da çok önemli bilim adamları ve hatta Beyaz Saray'a yakın politikacılar; artık ABD'nin gerileme sürecinde olduğundan, ağır bir ekonomik bunalımın kaçınılmazlığından, demokratik hakların ciddi şekilde kısıtlandığından ve hatta emperial savaş politikalarıyla faşizme doğru gidildiğinden söz ediyorlar. Avrupa'nın ekonomik ve politik bir bunalım içinde olduğunu görüyoruz. Batı dünyasında pazar ekonomisinin iflas ettiği, rekabetin gelişmiş ülkelerin aleyhine döndüğü artık Washington'da bile açıklanıyor, Örneğin **Soros** tarafından. Bizim halkımız bu gerçeklerin ne kadarını biliyor?

Asya'da ise yeni bir dünya doğuyor, servet, üretim, teknik, batıdan doğuya kayıyor. Asya tipi bir üretim biçimiyle güçlü Asya ülkeleri ve Çin gibi, 1.300 milyar nüfuslu bir dev ortaya çıkıyor. Türkiye sömürgeleşirken, dünyada güç dengeleri Asya'dan yana değişiyor. Attilâ ile de telefonda konuşuyordum. O da benim gibi veya ben

de onun gibi, geleceğin Asya'da olduğunu, Türkiye'nin yerinin gelişmekte olan dünyada olduğunu düşünüyorduk. Bütün bunları bir kitapta kamuoyunun önüne sermek ihtiyacını zaten duyuyordum. Bu fırsatı bana verdiği için Attilâ'ya müteşekkirim. Ne yazık ki, o ölmenden önce, bu kitabın ancak birinci bölümünü görebildi. Onu kaybettik. Türk halkının hiçbir zaman unutmayacağı **Attilâ İlhan**'ın isteğiyle yazdığım bu kitabı sevinçle ona adıyorum.

Yıldız SERTEL
Göztepe, Mart 2006

I. Bölüm

**SÖMÜRGELEŞME
SÜRECİNDE
TÜRKİYE**

EKONOMİK İŞGAL

BU VATAN SATILAMAZ!

Son yıllarda, yurdun değişik yörelerinden sesler yükseliyor:

"SEKA vatandır satılamaz."

"TÜPRAŞ vatandır satılamaz."

"TEKEL vatandır satılamaz."

"PETKİM vatandır satılamaz."

"ERDEMİR vatandır satılamaz."

"SEYDİŞEHİR vatandır satılamaz."

Binlerce işçi, kasketli üniformalı; ellerinde bayrakları, çoğu sefer karıları ve çocuklarıyla gösteri yapıyor, vatan savunmasına soyunuyor. Halktan, aydınlardan, sendikalardan destek buluyor; aralarında dayanışmalar kuruyorlar. Siyasal parti olarak, en çok, İP ve CHP tarafından desteklenen bu eylemlerde; işçi kesiminde bir uyanma, bilinçlenme görüyoruz. Boyalı basının sansürüne bakmayarak, gene de seslerini duyuruyorlar. Sağır olan Ankara'dır. Oysa işçilerimiz, emekçilerimiz iş, aş peşinde. **Özelleştirmeler**, işten atılma, düşük ücret, yoksulluk anlamına geliyor. Ancak, işçilerimiz, bunun ulusal varlıklarımızı koruma sorunu olduğunun da bilincinde.

Acaba bu kıymetli ulusal varlıklarımız, neden, hangi gerekçelerle satışa çıkarılıyor?

SEKA

Cumhuriyetin temel kuruluşlarından olan İzmit SEKA fabrikası, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun kararıyla 2003 yılında özelleştirme kapsamına girdi. Gerekçe, zarar etmesiydi. Oysa, YDK

raporuna göre, 155 ton oluklu mukavva ve 90 bin ton kâğıt üretme kapasitesindeki bu fabrika, yurttan önemli bir ihtiyaca cevap veriyor, zarar da etmiyordu. Kapatılmasıyla, Türkiye kâğıt ihtiyacını tamamen dışarıdan karşılamak durumuna düşecek, döviz giderleri artacak, yabancı üreticilere pazar açılacaktı. IMF'nin özelleştirmeleri hızlandırma isteğinin arkasında yatan neden, IMF'ye borçların ödenmesi, bütçe açığının kapatılması için kaynak sağlanması idi. En büyük facia ise binlerce işçinin işsiz kalması, yuvanın sönmesi olacaktı. Bu nedenle, direniş eylemine kadınlar ve çocuklar da katıldı, yurdun her tarafından büyük destek geldi.

İşçiler 30 gün süreyle fabrika içinde oturma eylemi yaptılar, "Ölürüz, buradan çıkmayız" dediler. Dışarıda bekleyen aileleri polis vahşi saldırısına uğradı. Olay giderek, yurt çapında özelleştirmelere karşı bir direniş biçimini aldı.

TEKEL

Adana'da TEKEL işçileri, coplu müdahaleyi protesto amacıyla, Başbakanın otobüsünü durdurup, "TEKEL vatandır satılamaz", "Başbakan istifa" diye bağıldılar. Tokat TEKEL Fabrikası işçileri vardiya çıkışı fabrikanın özelleştirilmesini protesto etti. İstanbul'da, Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin, Büyük Şehir Belediyesine devredilmek istenmesi nedeniyle Türkiye Denizcilik Sendikası Üyeleri süresiz oturma eylemi başlattı. 19 Şubat 2005 tarihli *Cumhuriyet* gazetesi, "Türkiye Eylem Alanı" başlığını atıyor ve "SEKA, TEKEL gibi Cumhuriyetin temel kuruluşları birer birer tasfiye edilirken, fabrikalarını korumak için çalışanların biber gazı ve polis copuyla karşılaştığı" haberini veriyordu.

Hiç TEKEL satılır mı?

– TEKEL dünyanın en kaliteli tütünlerinden birini işleyen bir kurum.

– İşletme kârlı.

TEKEL ucuza satıldı. TEKEL Sigara ve TEKEL Alkollü İçkiler Kurumu, değerleri 4 milyar dolar iken, 1.5 milyar dolara satıldılar.

Bundan çok-uluslu tekeller faydalandı. Oysa, TEKEL'in kârlı bir işletme olduğu, satılmasıyla tütün ithalatının artacağı defalarca hatırlatılmıştı.

Tütün, Türkiye'nin en önemli ihraç maddelerinden biriydi. Kalite bakımından, Amerikan tütününe çok üstündü. Özellikle Almanya'ya yapılan satışlar önemli bir döviz kaynağıydı. Buna bakmayarak, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, **ABD tütününün ithali yolu açıldı, Türk-Amerikan harmanlarıyla yapılan "Amerikan" sigaraları yüksek fiyatlarla iç pazara sürüldü.** Türkiye'nin 500 büyük şirketi arasında 9'uncu sırayı alan TEKEL, 2005 Nisanında, 21 bin işçiye istihdam sağlıyordu. Milli gelire yılda 5 katrilyonluk katkısı bulunan TEKEL, 2004 yılını 33 trilyon net kârla kapatmıştı. Bütün bu nedenlerle, TEKEL'in özelleştirilmesi sert tepkilerle karşılaştı.

TEKEL işçileri, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı önünde eylem yaptı. İşçiler, *"Siz ısrarlıysanız, biz de kararlıyız, halk bizden yana"* diyor, *"hükümeti yıkma andı"* içiyorlardı. Gösteriye katılan TEK Gıda İş Genel Başkanı, sendikası ile beraber, milyonlarca vatandaşın bu eylemleri desteklediğini açıkladı. *"Özelleştirme adı altında, sanayiın, tarımın, kıyıların ve limanların yabancılara peşkeş çekildiğini"* belirten Başkan **Korkut Güler**, sözlerini *"TEKEL vatandır satılmaz"* sözleriyle bitirdi. TÜRK-İŞ Genel Başkanı **Salih Kılıç** da, *"Şalter inecek, Hükümet gidecek"* dedi ve **genel grev** mesajını verdi.

Adana'da 3 Nisan 2005 tarihinde yapılan mitinge, TÜRK-İŞ, DİSK, KESK, KAMU-SEN, TMMOB gibi sendika ve örgütler, İP, CHP, DSP ve EMEP partileri katılıyordu. On bin kişinin katıldığı bu dev toplantı, *"İş-Emek-Vatan"* sloganı altında yapıldı. *"Amerikan imamı, kaçsa sattın vatani", "İncirlik'e el konsun Amerika defolsun"* sloganlarının atıldığı mitingde **genel grev çağrısı** yapıldı.

Türkiye işçi sınıfına selam!

Selam yaratana!

Tohumların tohumuna, serpilip gelişine selam!

Bütün yemişler dallarınızdadır.

Beklenen günler, güzel günlerimiz ellerinizdedir,

Haklı günler, büyük günler,

Gündüzlerinde sömürülmeyen, gecelerinde aç yatılmayan,

Ekmek, gül ve hürriyet günleri.

*Düşmanı yenecek işçi sınıfımıza selam!
Paranın padişahlığını,
Karanlığını yobazın
Ve yabancının roketini yenecek işçi sınıfına selam!
Türkiye işçi sınıfına selam! Selam yaratana!*

Nâzım Hikmet

TÜPRAŞ

TÜPRAŞ Avrupa'nın 5. büyük rafineri şirketi. Dünyanın en mükemmel büyük şirketleri arasında yer alıyor. Ancak 2004 yılından beri AKP Hükümeti bu işletmeyi blok halinde satmak gayretinde. Özelleştirme İdaresi, bu şirketin % 65.7'sinin satışıyla ilgili bir ihale yayımladı. TÜPRAŞ'ın kamu payı **Zorlu** grubu ile Tataristan'ın **Tatneft** şirketi ve **Efremov Kautchuk Gmgh** şirketinden oluşan konsorsiyuma 1.3 milyar dolara satıldı. Daha doğrusu peşkeş çekildi. **Zorlu** grubunun son gün ihaleye katılması ve ihalenin bu konsorsiyuma verilmesi ihale şartnamesine aykırıydı. Bu nedenle PETROL-İŞ sendikası birbiri ardından davalar açtı ve satış kararını iptal ettirdi. 2005 Mayısında, Özelleştirme İdaresi'nin yaptığı temyiz başvurusu da reddedildi.

Ne var ki, 2005 Mayıs ayında oyun tekrar başladı. Zaten geçen zaman içinde, TÜPRAŞ'ın kamu payı önemli oranda düşmüştü. ÖİB, TÜPRAŞ'ın kamu hissesini İMKB toptan satışlar pazarında, *"arkalarında kimlerin olduğu bilinmeyen, yurtdışında yerleşik 6 yabancı fona blok olarak sattı. TÜPRAŞ'ın yönetim yapısını değiştiren bu devirle birlikte toplam sermayesinin % 30.16'sı yabancıların eline geçmiş oldu ve böylece toplam kamu payı % 65.76'dan % 51'e düştü."* (Özlem Yüzak, *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 2005)

PETROL-İŞ sendikası son derece ciddi ve azimli bir sendika. TÜPRAŞ'ın blok halinde satışını, yabancıların eline geçmesini sağlamak amacıyla oynanan oyunları önlemek için bütün gücüyle çalıştı, yargıya başvurmayı sürdürdü. Ancak, gene *Cumhuriyet* gazetesindeki bir haberden, hükümetin TÜPRAŞ'a bir gizli yetki verdiğini öğreniyoruz. Haber şöyle: *"Başbakan R.T. Erdoğan'ın başkanlığını yaptığı Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun (ÖYK) 7 Ocak 2005 tarihin-*

de gizli bir kararla, 'borsada işlem gören özelleştirme programındaki kuruluşların 1 katrilyon liraya kadar olan hisselerinin alım satımı için' Özelleştirme İdaresine yetki yaptığı ortaya çıktı." (Cumhuriyet, 6 Mayıs 2005)

Kısacası, iktidar bu çok değerli ve kârlı petrol rafinerisini, Türkiye'nin en çok ihtiyacı olan bir dönemde, yabancı şirketlere devretmek için gizli işlemlere dahi başvurdu.

"TÜPRAŞ vatandır, vatan satılmaz" diyebiliriz. Ancak gerçek odur ki, **vatan**'ın satılmasını önlemek için çok büyük gayretler sarf etmek gerekiyor, aynı PETROL-İŞ'in yaptığı gibi. Petrolün dünya ekonomisindeki önemli rolü, Bakü-Ceyhan boru hattının Türkiye'den geçeceği göz önünde tutulduğunda, topraklarımızda bir petrol rafinerisinin önemi küçümsenemez. Petro-kimya da o derece önemli. Oysa PETKİM de satışa çıkarıldı.

PETKİM'in modernleştirilmesi için, 2002 yılından bu yana 400 milyon dolar yatırım yapıldı. **PETKİM 2004 yılını 62 trilyon TL kârla kapattı. 2005 yılında kapasitesi % 30 arttı.** Üretimi ve kârı artan bu kuruluş neden satışa çıkarılır? **Alev Coşkun** da aynı soruyu soruyor:

"PETKİM'in ürettiği ürünler için Türk piyasasında tam bir talep varken neden bu kuruluşu satmak için uğraşıyoruz?"

Coşkun, PETKİM hakkında şu bilgileri veriyor:

"Verimli çalışan bu işletme, Türkiye'de çok hızlı büyüyen bu sektörde en büyük üreticidir. Katma değeri yüksek ürünler üreten PETKİM'in değişik, önemli kimyasal maddeler üreten 12 fabrikası vardır. Bütün bu nedenlerle yabancı firmaların gözdesidir." (Cumhuriyet, 11 Mayıs 2005)

İşte bu işletme, 2005 yılında satışa çıkarıldı, % 34.5'lik bölümü satışa çıkarıldığı vakit, halka sunulan hisseler kapışıldı. Halka satılan hisselerden 287.7 milyon dolar elde edildi. Yabancılar ise 205 milyon dolarlık hisse aldı.

ERDEMİR

Bir ülkenin demir-çelik üretimi, sanayileşmesinin temel direğidir. Stratejik önemi de büyüktür. Böyle bir sanayi ne için özelleşti-

rilir? Hükümetin klasik yanıtı: Zararına çalışıyor, verimsiz, onarım masrafları çok yüksek vb. ERDEMİR için bu tip gerekçeler geçerli olabilir mi?

Milli Gazete'nin ekonomi sahifesinde okuyoruz (11 Mart 2005): Ereğli Demir Çelik Fabrikaları A.Ş'nin 2004 yılı net dönem kârı 589 milyon dolar olarak açıklandı. Şirketin üretim miktarı 6 milyon 833 bin ton olarak gerçekleşirken, 2004 yılı satış gelirleri 2003 yılına göre % 59 oranında artarak 2 milyar 69 milyon dolara ulaştı. Buna bakmayarak, 11 Mayıs 2005 tarihli gazeteler, ERDEMİR'in satılacağı haberleriyle doludur. Bu haberlere göre, AKP Hükümeti, Ereğli Demir Çelik'i satmak için hazırlık içindedir. Özelleştirme İdaresi'nin ERDEMİR'deki % 46'lık hissesi için öngörülen rakam 1 milyar dolar civarındadır. Bu haber bir bomba gibi patladı.

Çünkü, Alev Coşkun'un da anlattığı gibi, ERDEMİR grup olarak, yani İSDEMİR ve diğer fabrikalarıyla beraber dünyanın en büyük 8. çelik üreticisi. Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşunun birincisi. Uluslararası çeşitli kalite ödüllerinin sahibi. Ülkemize yüzlerce milyon dolar döviz kazandıran otomotiv ve gemi yapım sanayimizin hammaddesini üreten fabrika. Yalnızca bu amaçla geçen yıl 350 milyon dolar yatırım yapmış.

İşte bu işletmenin bugünkü değeri en az 8 milyar dolarken, yarı hissesi 1 milyar dolara satışa çıkarılmak isteniyor.

Basından, sendikalardan, Ankara Ticaret Odası'ndan, siyasal partilerden sert tepkiler geldi. *Milliyet* gazetesinde **Güngör Uras**, "ERDEMİR'in halka yük olmadığını, küresel düzeyde rekabet ederek ayakta kaldığını, Ereğli halkının direneceğini" yazdı. *Radikal* gazetesinde **Yiğit Bulut**, bu haksız ve yanlış satışı kınadı. Cumhuriyet gazetesinde **Ali Sirmen** ve **Ali Külebi**, ERDEMİR'in satışıyla Türkiye'nin geleceğinin satılacağını ileri sürdüler. Türk Metal Sendikası, Ankara Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne başvurdu. Verdiği dilekçede, kurulduğu günden bugüne, "18 yılda ERDEMİR şaha kalkmış, bünyesinde 8 yeni şirket oluşturmuş, kapasitesini ve verimliliğini artırmıştır" denildi. Bu özelleştirmenin hukuka aykırı olduğu savunuldu. ATO (Ankara Ticaret Odası) Başkanı **Sinan Aygün**, "Kurucu ortak olarak ERDEMİR'in yabancılara satışını veto ediyoruz" dedi. **Aygün**, aşağıdaki ilginç açıklamayı yaptı:

"ERDEMİR'in satışıyla birlikte, yabancı sermaye sadece ERDEMİR'e değil, İskenderun Demir Çelik, onunla birlikte 9 şirkete ve demir-çelik yataklarına sahip olacak. Sadece, 1-1,5 milyar dolar karşılığında."

Piyasa değeri 2.2 milyar dolar olan ERDEMİR, üç yıllık kârına eşit bir rakama satışa çıkarıldı.

CHP Genel Başkanı **Deniz Baykal**, partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmada, *"Ülkenin bütün stratejik kuruluşlarının yabancılarla satıldığını"* söyledi. *"ERDEMİR'in de bu kapsamda elden çıkarılmak istendiğini"* vurguladı. Başbakan **Erdoğan**'ı televizyonda bir açık tartışmaya davet etti. **Erdoğan** ise verdiği yanıtta, *"Devletin zarar eden fabrikaları elden çıkarmaya çalıştığını"* söyledi ve ERDEMİR'in de zarar ettiğini savundu. *"Türkiye'yi pazarlamak benim görevimdir"* diyen de o değil miydi?

ERDEMİR'in bir ulusal dava olması kaçınılmaz. Toplumun her sektöründen protestolar yükselirken, sendikalar arasında dayanışma da güçlendi. TÜRK-İŞ Genel teşkilatlandırma sekreteri ve Genel Maden İşçileri Sendikası (GMİS) başkanı **Çetin Altun**, Zonguldak'ın ve değişik sendikaların, ERDEMİR'in blok satışına karşı beraber tavır alacaklarını açıkladı. Yurdun değişik yörelerinde yapılan büyük gösterilerde, *"ERDEMİR vatandır, vatan satılmaz"* sesleri yükseldi. 2005 Mayıs ayında, İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nda çalışan 6 bin işçi eyleme geçti. Özelleştirme kapsamındaki fabrikalarının ERDEMİR'le birleştirilmesi sürecinde işsiz kalan işçiler, 19 Mayıs'ta fabrikada yaptıkları mitingde Seydişehir işçilerine de selam gönderdiler. Özelleştirme İdaresi'nin, fabrikalarını satmak istediğini şiddetle protesto ettiler.

SEYDİŞEHİR

Seydişehir Alüminyum Fabrikası'nın da özelleştirme kapsamına girmesiyle, işçi eylemleri önemli boyutlara ulaştı. 2005 yılı Mayıs ve Haziran aylarında Konya Seydişehir Alüminyum binlerce işçiyi kapsayan gösterileri, polisin işçilere yönelik barbarca saldırısı, işçi hareketlerinin ulusal bir nitelik almasına yol açtı: KESK-TMMOB gibi birçok sendika ve odanın temsilcilerinden oluşan Şehir Meclisi,

Çelik-İş Sendikası şubesinde biraraya geldiler. Fabrikayı satın almayaya gelen yabancı firma temsilcilerini fabrikaya sokmadılar. Kadınları, çocukları ile beraber direnişe geçen Seydişehir işçileri ve halkı, 2003 yılından beri süren özelleştirme girişimlerine sonuna kadar karşı koymaya kararlı olduklarını açıkladılar. 25 Mayıs mitinginde yaptıkları açıklamada, polisin, yabancı şirket temsilcilerini korumak için işçilere vahşice saldırmasını protesto ettiler. Güvenlik güçlerinin saldırıları, biber gazı ve göz yaşartıcı bomba kullanmaları sonucu ortalık savaş alanına döndü. Fabrika içinde çıkan arbedede 23 polis, 30 işçi yaralandı. **İşçilerle polisi karşı karşıya getiren, Abdülkadir Aksu'yu istifaya davet ettiler.**

Adana'da, KESK, TÜRK-İŞ ve DİSK adına yapılan bir açıklamada, Seydişehir'de hükümetin anti-demokratik uygulaması kınandı. *"Seydişehir işçisi yalnız değildir, yalnız bırakılmayacaktır"* dendi. Seydişehir işçilerine Aliğa'dan da destek geldi. PETKİM ve TÜPRAŞ işçilerinin beraberce yaptıkları mitingde *"Seydişehir vatandır, vatan satılamaz"* sesleri yükseldi. Seydişehir'de bütün partiler özelleştirmeye karşı çıktı. Oysa, çoğu iktidarda bulundukları sırada özelleştirmeleri desteklemişlerdi. En büyük destek ise, İşçi Partisi'nden geldi. Şehir Meclisi toplantısına, 2 CHP milletvekili ve İP milletvekilleri katıldı. İP başkanı **Doğu Perinçek**, Seydişehir'e gitti, **"Özelleştirme ve Vatan"** konulu bir konferans verdi.

Seksenli yıllardan beri, Seydişehir Alüminyum, kademe kademe özelleştirme sürecinde. İşçi sayısı 8 binden 2.600'e indirildi. 1999 yılında özelleştirme kapsamına alındı. Seydişehir halkı o tarihten beri ayakta. Eylemlere, oluşturdukları Şehir Meclisi karar veriyor. Sendikalar, siyasal partiler, meslek odaları, kitle örgütleri bu Meclise katılıyor. **Ecevit-Bahçeli-Yılmaz** Hükümetinin özelleştirme kararından sonra, iki dev miting düzenlenmiş ve Antalya yolu kavşağı trafiğe kapatılmıştı. Bir yıl sonra da, alüminyum tesisleri özelleştirme kapsamından çıkarılmıştı. 13 Ağustos 2003'te AKP işletmeyi tekrar özelleştirme kapsamına aldı (IMF, *"Özelleştirmeleri hızlandırın"* dedi ya). 2005 yılı başlarında iş tesisin fiilen satışı ve alıcıya teslimi kertesine gelince, eylemler birden hızlandı ve ulusal bir nitelik aldı. (Aydınlık, 15 Mayıs 2005)

Hürriyet Kavgası

*Yine kitapları, türküleri, bayraklarıyla geldiler,
Dalga dalga aydınlık oldular,
Yürüdüler karanlığın üstüne.
Meydanları zaptettiler yine*

*Daha gün o gün değil, derlenip dürülmesin bayraklar.
Dinleyin, duyduğunuz çakalların ulumasıdır.
Safları sıklaştırın çocuklar,
Bu kavga faşizme karşı, bu kavga hürriyet kavgasıdır.*

Nâzım Hikmet

(1962)

Evet, tepeden tırnağa satılıyor. Bu satışın da karşı direnişlerin de sonu gelmiyor. Bakın daha neler var! Özelleştirme kapsamında yer alan, 100 milyon dolar değer biçilen **Bakırköy Sümer Fabrikası** 44 milyon dolara satıldı. **Sümer Holding'e** ait konfeksiyon fabrikası yıkılacak. **Doğan Holding** buraya lüks konutlar, lokantalar yapacak. 700.000'e yakın işçisi açıkta kalacak. Sorun kâr ve çıkar olduktan sonra Doğan Holding'e neden böyle bir ikram yapılmasın? Çoğu kadın olan orta yaşlı işçilerin emekliye ayrılmaları da başka yerde iş bulmaları da olası değil ama kimin umurunda! Önemli olan, işletmenin bulunduğu arazinin çok değerli olması. Özelleştirmeden Sorumlu Bakan **Yüksel Akova**, buraya 100 milyon dolar değer biçmiş miydi? İşte sorun bu.

Şeker fabrikalarımız da satılıyor. Çünkü, IMF ve Dünya Bankası öyle istiyor. 10 Mayıs 2005 tarihinde, Sanayi ve Ticaret Bakanını **Ali Coşkun**, özelleştirme yolu ile, **Kütahya** ve **Amasya Şeker Fabrikaları'nın** satıldığını, **Kayseri Şeker Fabrikası'nın** da satış aşamasında olduğunu açıkladı. Bu fabrikaların kâr ettiğini de gizlemedi. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nda düzenlediği bir basın toplantısında şöyle konuştu:

"Türkiye şeker sektörü özelleştirilecek alanlardan birisidir. IMF ve Dünya Bankası ile yaptığımız anlaşmalar gereği 500 bin aile ve 28 bin çalışanı ilgilendiren pancar ekimi sektöründe özelleştir-

menin son derece dikkatli gerçekleştirilmesi gerektiğinin bilincindeyiz."

Bakan, fabrikaların 3 yılda 856 milyon YTL kâr sağladığını, maliyet fiyatlarının yüksek olmadığını da açıklamaktan geri durmadı. (*Milli Gazete*, 10 Mayıs 2005)

Durum açıktır, Türkiye'de pancar ve şeker üretimi duracak. **Türkiye dışardan şeker ithal edecek.** Sömürgeleşme başka nasıl olur? Çevrecilerin açıkladıklarına göre, Türkiye'de pancar üretimi hemen hemen sıfıra inmiş, şeker üretiminde ABD'den ithal edilen bir tip mısır kullanılmaya başlanmış.

TELEKOM

Yılda 2 milyar 150 TL kâr getiren TELEKOM, kaçta satıldı biliyor musunuz? Hisselerinin % 80'i, Suudi sermayeli **Oger Telecom** ve **Telecom Italia**'ya. 200 milyon dolarlık bir yatırımla, % 55'lik hissesi vadeyle ödenmek üzere 6.5 milyar dolara. Dünya Bankası buna çok memnun kaldı. **Telecom Italia**, yardımlarından ötürü Türk Hükümetine teşekkür etti. Bu çok ucuz satışın arkasında neler döndüğü bilinmiyor, çünkü 2'si Türk olmak üzere 12 şirket TELEKOM'a talipti. CHP isyan etti, çünkü güvenlik açısından çok büyük bir önemi olan bu kuruma talip Türk şirketleri dururken bu biçim peşkeş çekilmesi kabul edilemezdi. Zaten TELEKOM niçin satıldı? Güvenliğimiz neden ve hangi hesaplarla peşkeş çekildi?

Bu soruların yanıtları açıktır.

TOPRAKLARIMIZ DA SATILIYOR

"Vatan toprağının bir parçası dahi satılamaz". Bu, Atatürkçü Düşünce Derneği'nin Manavgat'ta, İşçi Partisi'nin de Alanya'da yaptıkları kurultaylarda kullanılan bir slogandı. 2005 yılında yabancılara toprak ve arazi satışına karşı eylemler hızlandı. Kurultaylara CHP, MHP, DSP, SP, ANAP ve hatta AKP'den pek çok seçkin şahsiyet katıldı. Sorun nedir? Bir örnek:

Alanya'da, sahilden başlayarak iç kesimlere doğru ve yamaçlardan başlayarak sahile doğru bütün arazi, adeta yabancılar tarafından işgal edilmiş durumda. Bu bölge nüfusunun % 90'ı yabancı; mal mülk onların elinde. Emlakçıların dahi çoğu yabancıardan oluşuyor. Ev, arazi alım satımını onlar idare ediyorlar. Resmi makamlara göre, 2004 yılında, Türkiye'nin değişik yörelerinde 66 ayrı ülkeden 62 bin yabancı 388.430 dekar arazi satın aldı. Bu arazinin bir kısmı Alanya'da olduğu gibi, bir turistik yerleşim. Önemli bir kısmı da, doğal ve özellikle su kaynaklarına el koymak anlamına geliyor. **Manavgat'ta** bu olay yaşanıyor. *"AKP'nin Manavgat suyu ile birlikte sağlıklı solları bütün sahil şeridini de İsraililere kiraladığını öğreniyoruz."* (Aydınlık, 10 Nisan 2005)

Ortadoğu'da bir su sıkıntısı bulunduğu ve hatta, Suriye, Irak gibi ülkelerin, Türkiye'yi kendi su kaynaklarından (Fırat, Dicle gibi), faydalandırmamakla suçladığı öteden beri biliniyor. AKP iktidara geldikten sonra durum değişti. Türkiye'nin su kaynaklarından faydalanmak İsrail'e nasip oldu. 2005 yılının Mart ayında, gazetelerde, *"Erdoğan, İsrail'e GAP'ı ve Konya ovasını verecek"* haberini okuyorduk. İsrail'in Konya'da toprak almak için 287 milyon dolar ayırdığını öğreniyorduk. Bu paranın *"tarımsal projeleri desteklemek amacıyla kullanılacağı"* ileri sürülüyordu. Ama asıl sorun, GAP ve Konya Ovası'ydı. Yani binbir gayretten ve büyük yatırımlardan sonra sulanan ova için, 15 Mart Salı günü, İsrail'in Büyükelçisi **Pinhas Avivi** ile **Erdoğan'ın** özel politika danışmanı **E. Bağış** biraraya gelip, ayrıntıları konuşmuşlardı. (Aydınlık, 27 Mart 2005)

İsrail'in Filistin topraklarını işgalinin böyle toprak satın almalara başladığını düşünürsek, bu gelişmelerin kuşku verici olduğunu görmemiz gerekir. Daha Osmanlı döneminde, Filistin topraklarında bir İsrail devleti kurmak isteyen Siyonist örgütler, bu işe Arap toprak sahiplerinden büyük araziler satın alarak başlamışlardı. Bugünkü hedeflerinin ne olduğunu biliyor muyuz?

MADENLERİMİZ DE PEŞKEŞ ÇEKİLİYOR

Türkiye zengin altın ve bor madenlerine sahip. **Bergama'da** yıllardan beri köylüler, **altın** madenlerini satın almış olan Avustralyalı

Eurogold şirketine karşı eylem yapıyor, kullanılan siyanür dolayısıyla, çevrenin yaşanılmaz hale geleceğini ileri sürüyorlardı. Yasal başvuruları ve yurt ölçüsünde gördükleri destek sonucu, **Eurogold** şirketi uzaklaştırılmıştı. Ancak 2005 yılının başlarında oyun gene başladı. Bu sefer bir Türk şirketi, madeni işletme haklarını satın aldığını ileri sürdü ve madenleri işletmeye başladı. Anlaşıldığına göre, **Eurogold**, madenleri **Normandy** adlı bir şirkete devretti bu şirketin arkasında da güçlü milyarder **Rotchild** var. **Koza Altın Şirketi** adlı firma ise bir paravan. Şirketin Genel Müdürü **Alan İpek**, bu madenin işletilmesiyle, diğer bütün altın madenlerinin işletilmesine geçilebileceğini söyledi. Bergama'daki Ovacık altın madenlerini işleteceklerini söyledi ve *"Burada bizim tespitlerimize göre, 126 milyon dolara maledilen bu işletme 3 yıl boyunca 15.7 ton altın, 16.3 ton da gümüş imal etmiştir. Bugünden sonra da 10 yıllık bir rezerv çalışmamız gerçekleşecek"* dedi. (Milli Gazete, 12 Mart-21 Mart 2005)

Türkiye'de 9 altın madeni şirketinin 8'i yabancı ve eğer doğruysa, sadece Koza Türk şirketi. Şirketin Türk olması veya öyle görünmesi; köylülerin ve çevrecilerin eylemlerini durdurmadı. 5 Haziran 2005 çevre gününde köylüler ve çevreciler önemli bir gösteri yaptılar, *"Siyanürcü şirket, Bergama'yı terk et"* dediler. Göstericilerle polis arasında arbedeler yaşandı.

Bu Vatana Nasıl Kıydılar

*İnsan olan vatanını satar mı?
Suyun içip ekmeğini yediniz.
Dünyada vatandan aziz şey var mı?
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?*

*Onu didik didik didiklediler,
Saçlarından tutup sürüklediler,
Götürüp kâfire: "Buyur" dediler.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?*

*Eli kolu zincirlere vurulmuş,
Vatan çırılçıplak yere serilmiş.
Oturmuş göğsüne Teksaslı çavuş.
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?*

*Günü gelir çarh düzüne çevrilir,
Günü gelir hesabınız görülür.
Günü gelir sualiniz sorulur:
Beyler bu vatana nasıl kıydınız?*

Nâzım Hikmet
(1959)

Bütün bunları biliyor muydunuz? Sanırım çoğunuz bilmiyordunuz. Eğer bilmiyorsanız demek ki yanlış bilgilendiriliyorsunuz. Haber kaynaklarınız yanlış. Holding basını sizi bilgilendirmiyor, eğlendiriyor. Ancak eğlenmenin hiç sırası değil. Memleket satılıyor. Bir de benim kullandığım kaynaklara bakın. Doğruyu bilmek için oralara başvurmak doğru yol.

ÖZELLEŞTİRMELERE KARŞI BİRLİKTE MÜCADELE KARARI

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KESK, TTB, KİGEM ve TMMOB, "üreten, büyüyen, paylaşılan bir ekonomik sistem" için birlikte mücadele etme kararı aldı. TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KESK, TTB, KİGEM ve TMMOB'nin 26-27 Mayıs 2005'te Ankara'da birlikte düzenlediği "20. Yılında Türkiye'de Özelleştirme Gerçeği" konulu sempozyumun sonuç bildirgesi açıklandı. Sonuç bildirgesinde kamuya ait çimento, süt, et, yem, dokuma, orman ürünleri, gemi, gübre sanayileri, enerji santralleri, kimya ve petrokimya tesisleri, maden işletmeleri, demir-çelik işletmeleri, kâğıt fabrikaları, telekomünikasyon hizmetleri, ulaşım hizmetleri ve bankacılık sektörünün özelleştirilerek bunların yabancı tekellere bırakıldığı, Türkiye'nin daha fazla dışa bağımlı hale getirildiği vurgulandı. Bildirgede, alınan "ortak mücadele kararları" şöyle açıklandı.

"IMF ve Dünya Bankası eksenli yıkım politikalarının geriletilmesine yönelik çabalar yoğunlaştırılacak. Özelleştirme politikaları ile yaşatılan yıkım, birlikte geri püskürtülecek. Küresel yıkımın alt yapısını hazırlayan yasal düzenlemeler karşısında etkin bir karşı duruş birlikte gerçekleştirilecek. Özelleştirmelerin hızının kesilmesi-

ni sağlayan hukuk m¼cadelemiz kesintisiz s¼recek. Üretim, yatırım, verimlilik ve teknolojik gelişmeye dayalı planlamaları içeren ulusal kalkınma planının yür¼rl¼ęe konması için ortak m¼cadele verilecek." (Cumhuriyet, 29 Mayıs 2005)

*Onlar ki toprakta karınca,
Suda balık,
Havada kuş kadar
Çokturlar;
korkak,
cesur,
cahil,
hakim
ve çocukturlar
ve kahreden
yaratan ki onlardır,
destanımızda yalnız onların maceraları vardır.
Demir,
kömür
ve şeker
ve kırmızı bakır
ve mensucat
ve sevdâ ve zulüm ve hayat
En bilgin aynalara
en renkli şekilleri aksettiren onlardır.
Asırda onlar yendi, onlar yenildi.
Çok sözler edildi onlara dair
ve onlar için:
zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri yoktur,
denildi.*

Nâzım Hikmet

NASIL SÖMÜRGELEŞİYORUZ?

EKONOMİK İŞGAL

Yukarıdaki yazılarda da gördüğünüz gibi satıyoruz ve direniyoruz. Ancak bu özelleştirmeler, arazi ve kaynak satışları facianın ancak bir yönü. Türkiye, ekonomisi, stratejisi, politikası yani bütünüyle Batı emperyalizminin egemenliği altına girmekte.

EKONOMİMİZİ IMF İDARE EDİYOR

Vatani satma anlamına gelen özelleştirmelerin, IMF direktifleriyle yapıldığını gördük. Bütçemizi, paramızın değerini, ödeyeceğimiz borçların miktarını, faizini ve zamanını Dünya Bankası ile IMF tayin ediyor. Asgari ücretin ne kadar olacağını da bize onlar söylemek istiyor. **Mustafa Kemal, "Ekonomik bağımsızlık olmadan, siyasal bağımsızlık olmaz"** demişti. Günümüzde, **"bağımsızlıktan değil, bağımsızlık savaşından"** söz etmek gerekiyor.

İkinci Dünya Savaşı sonundan bu yana, Türkiye, Dünya Bankası ile IMF'den sözde yardım, aslında borç alma sürecine girdi. 1970'li yıllardan sonra borçlar ve faizleri Türkiye'yi tam anlamda bağımlı duruma düşürdü. 1978'den sonra pek çok "Stand by" anlaşması imzalandı. Türkçe'de bunlara "Gel de Dayan" anlaşmaları da diyebiliriz. Çünkü hepsi, ekonomiyi yıkıcı, bağımlılığı artırıcı nitelikteydi. Bu anlaşmaların sonuncusu 11 Mayıs 2005'te imzalandı.

"Yeni stand-by ile her şeye bye bye..." Yaman Törüner, 19 Mayıs tarihli *Milliyet* gazetesinde anlaşmayı böyle değerlendiriyor ve bize ne getirip ne götürdüğünü şöyle anlatıyor:

"Bu anlaşmayla kemerler o kadar sıkılıyor ki; 'tam açlığa alıştırılırken' eşek ölebilir. Gittikçe artan oranda faiz dışı fazla verilerek, faiz ödemeleri aksatılmayacak. Devlet gelirlerinin çok büyük bir bölümü borç faizlerine yatırılacak. Açıktan para basılmayacak. Emekli Sandığı'na, SSK ve Bağ-Kurlulara verilen maaş ve hizmetler azaltılacak. Vergiler ve akaryakıt fiyatları daha da artırılacak. İşe alınmalar kesinlikle kısıtlanacak. KDV oranları değiştirilmeyecek. Tarım teşvikleri yok edilecek. Kamu alacakları için kesinlikle af

uygulanmayacak. Belediyelere verilen borçlar azaltılacak. Kamusal mülkler satılacak."

IMF İcra Direktörleri toplantısında imzalanan 3 yıllık bu anlaşmayla, üstüne üstlük, Türkiye gene 10 milyar dolarlık bir borç yükü altına giriyor. Buna, "kaynak sağlamak" deniyor ve bir başarıymış gibi öne sürülüyor. Oysa vereceği sonuçlar açıktır: Daha fazla işsizlik, tarımın öldürülmesi, borç yükünün artması (dünya piyasalarında doların faizi % 3 oranında iken, üçüncü dünya ülkelerine verilen borçların % 10-12 faizle verildiği düşünülürse bunun nasıl bir soygun olduğu anlaşılır). Bu korkunç anlaşmaya çok sert tepkiler gelmesine hiç şaşmayalım:

CHP Genel Başkan Yardımcısı **Cevdet Selvi**, *"IMF sosyal patlamayı körüklüyor"*; SP Genel Başkan Vekili **Recai Kutan**, *"Ekonomimizin iki kısıkağı var: biri IMF ve Dünya Bankası diğeri ise AB. Bunların Hükümete dayattıkları politikaların içeriğinde insan unsuru yer almıyor"* diyor. (Milli Gazete, 14 Mayıs 2005)

IMF heyetiyle beraber Türkiye'ye gelen, Fon'un Birinci Başkan yardımcısı **Anne Krueger**'in, *"asgari ücret çok yüksek, bunu düşürün"* demesi bardağı taşıran damla oldu. Türkiye'de 2005 yılında asgari ücretin 350 milyon TL olduğunu hatırlayalım. Bu da yetmiyor-muş gibi, IMF Türkiye Temsilcisi **Hugh Bredenkamp**, asgari ücreti tartışmaya açmak gerektiğini söyledi, *"Asgari ücret acaba hangi ölçüde şirketlerin sıkıntılarını körüklüyor, buna bakmak lazım"* diyerek, IMF'nin maksadını açıkça ortaya koydu. Amaç, ücretleri düşük tutarak şirketlerin kârını artırmaktır. IMF ne Türkiye'nin kalkınmasını düşünür, ne de işçilerin emekçilerin göz yaşlarına bakar. Emperyalizm budur. Girdiği ülkede büyük sermayeye dayanmak onun temel ilkesidir.

Dikkat edin! Yıllardır Türkiye borç yükü altında eziliyor. Bunun ceremesini kim çekiyor, kim bundan faydalıyor? Bu borçlar ne için veriliyor? Bu borçları ödemek için AKP hükümeti, ulusun varını yığını satıyor. Özelleştirmeler yüzünden on binlerle işçi, memur işten atılıyor. Ücretler çok düşük tutuluyor, halkın tükettiği mallara, kullandığı araçlara zamlar konuyor. Halkın büyük çoğunluğu açlık düzeyinde yaşıyor. Ya bu borçlardan faydalananlar kimlerdir? Vergilerini ödemeyen iş çevreleri. Devlet, borç ödemek için yüksek gelirlilerden vergi almak şöyle dursun, yasa dışı ekonomiye göz

yumuyor. Banka spekülasyonlarıyla geçinenler, kaçakçılar, istifçiler, kara para aklayanlar, banka soyguncuları gül gibi yaşıyor. İşte, IMF ile Dünya Bankası da onların borçlarıyla yaşayan iktidarlar da bu zümrelere dayanıyor. Bu çarklar IMF'den borç alınan paralarla dönüyor. Bu nedenle, borçsuz yaşamının yolları aranmıyor dahi.

Türkiye 2005 yılına 200 milyar doların üstünde bir borçla girdi. Stand by anlaşmasıyla alınacak olan kredi 10 milyar; ancak aynı zamanda 20 milyar dolarlık bir borç ödemesi yapılacak. Borçların tutarı 8.2 milyar dolar, bunun 6.5 milyar doları iç borç. Hükümet dışardan aldığı borçların bir kısmını özel sektör yoluyla alıyor. Sizin anlayacağınız pek çok dolap dönüyor. Devlet Bakanı **Babacan**'ın açıkladığına göre, Türkiye 2005 yılında 172.2 milyar YTL borç alacak. Bunun 18.200 milyarı dış, 154 milyarı iç borç olacak. Kısacası dışa bağımlılık iki kanaldan yürütülüyor: Özel sermaye, devlet. Bu ikisi ağır bir borç yükü altında olduğu sürece Türk ekonomisini IMF ile Dünya Bankası'nın idare etmesi ve gitgide daha çok batırması önlenemez.

Size bir deneyimimi anlatayım. 1980'li yıllarda Paris'te bir doktora tezi hazırlıyordum. Baktım, IMF'nin Türkiye'ye borç verirken koştuğu şartlar yıkıcı: Gümrük duvarlarının kaldırılması, paranın serbest dolaşıma bırakılması, özelleştirme vb. Buna şaşıtm; ve tezimi yöneten Fransız Profesöre sordum:

"ABD bizim dostumuz, neden ona bağlı örgütler Türk ekonomisini yıkacak nitelikte örgütler veriyorlar?"

Aldığım yanıt şu oldu.

"Onlar sadece Türk ekonomisini değil, bütün üçüncü dünya ekonomilerini yıkmak ve bu yolla o ülkelere egemen olmak istiyorlar."

Uyandım ve ondan sonra **Samir Amin**, **Andre G. Frank** gibi üçüncü dünya iktisatçılarının kitaplarını okudum. Profesörüm ne kadar haklıydı!

Dünya Bankası'nın gerçek niteliğini de, Washington'da Dünya Bankası'nın arşivlerinde çalışırken öğrendim. Kazara bir gizli belge elime geçti. Bu belge, bankanın o zamanki başkanı **A. Clausen**'in New York'ta DB topluluğunun üyelerine sunduğu bir rapordu. **Clausen**, Dünya Bankası ile gelişmekte olan ülkeler arasında aracılık görevini anlatıyor ve şöyle diyordu:

"Dünya Bankası'nın hissedarları, başta ABD olmak üzere dünya uluslarının büyük bir bölümüdür. Banka, her ne kadar tümüyle bu devletlere aitse de, felsefesi kamu kesiminin ve özel sektörün karşılıklı bağımlılıkları üzerine dayalıdır. Gerçekten de özel sektör –bununla yatırımcılar topluluğunu kastediyorum– Dünya Bankası'nın kalkınmakta olan ülkelere borç olarak verdiği fonların kaynağını oluşturur. Tüm dünyada sermaye piyasalarından borç alarak gelişmekte olan ülkelere borç vermekteyiz." (A.W. Clausen'in 25 Şubat 1982'de Banka Topluluğu Temsilcilerine New York'ta verdiği rapordan, "Finance and Development", IMF, Haziran 1982, Cilt: 19. N: 2)

Clausen, dışarıya açıklanmayan bu raporunda, DB'nin dünya büyük sermayesine kâr sağlayan bir tefeci durumunda olduğunu açıkça ortaya koyuyordu. Raporda belirtildiğine göre, projelere yönelik krediler ağır koşullarla veriliyor ve tutarları, banka bütçesinin % 10'unu geçmiyordu. Ucuza aldıkları uzun vadeli kredileri, sabit faiz oranlarıyla kısa veya uzun vadeli krediler olarak veriyor ve bu operasyonlardan büyük kârlar sağlıyorlardı.

Bütün bunlardan, Dünya Bankası'nın, bir kalkınma bankası olmadığı, verdiği kredilerin "yardımla" hiçbir ilgisi bulunmadığı açıktır. Banka, dünya büyük sermayesi ve özellikle ABD banka ve şirketleri adına üçüncü dünyayı sömürme bankasıdır. Ne yazık ki, Türkiye'de 1950'den bu yana iktidara gelen değişik hükümetler bu borç tuzakına, çoğu sefer, bilerek düşmüşler ve Türk ekonomisini bugünkü haline getirmişlerdir. İmzalanan son anlaşma da, AKP iktidarının bu tefeci dünya sermayesine teslimiyeti sürdürmek niyetinde olduğunu gösteriyor.

Oysa, borçla yaşamak; borçla borç ödemek, borcun ağır koşullarına katlanmak kaçınılmaz değildir. IMF ve DB'nin niteliği dünya kamuoyu tarafından bilinmektedir. Son zamanlarda başta Rusya ve Arjantin olmak üzere pek çok üçüncü dünya ekonomisinin IMF reçeteleri yüzünden bunalıma girmesi bu tefeci örgütün sert eleştirilere uğramasına yol açtı. Kadrolarında değişiklikler yapıldı. Öte yandan Rusya ve Arjantin, moratoryum ilan ederek ekonomilerini düze çıkardı.* Türkiye'nin de böyle bir yol tutması olasıdır. IMF'nin yıkı-

*) Rusya'nın borçlardan nasıl kurtulduğu ve ekonomisini nasıl geliştirdiği hakkında bilgiyi bu kitabın III. Bölümünde bulacaksınız.

cı reçeteleri varsa, Türkiye'nin de bağımsız kalkınma reçetesi vardır. Bu reçeteyi kısaca şöyle özetleyebiliriz:

Ekonomide devlet müdahalelerini artırmak. Adil ve kademeli bir vergi reformuyla, yüksek gelirli vergilendirmek, kayıt dışı ekonomiyi vergilendirmek ve hatta büyük servetlere bir servet vergisi koymak. Bu yolla elde edilen gelirle madenlere, sanayiye, değişik üretim alanlarına, değişik kaynaklara kârlı devlet yatırımları yapmak. Mali operasyonları denetim altına almak, banka hortumlamalarına, yolsuzluklara, haksız kârlara son vermek, paranın değerini korumak, dış ticareti denetim altına alıp, lüzumsuz lüks ithalatı durdurmak. Bankalara döviz yatırımını yasaklamak, bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi.

Türkiye, borç almadan bütçesini dengeleyebilir. Adil bir vergilendirmeye devlet gelirlerini artırabilir. Dış ticaret açığını düşürebilir. Lüzumsuz masraflar, vergi kaçaklıkları, yolsuzluklar önlen- diği takdirde milli gelir bir hayli artar, kendi kaynaklarımıza yatırım yapmanın yolları açılır. İstikrarlı ekonomi, değeri korunan Türk pa- rası ithalat masraflarımızı düşürür, ithalata dayanan sanayi kollarını güçlendirir. **Ancak, ilk iş moratoryum ilan etmek. Borç ödemele- rini durdurup, uzun vadeye bağlamak, sonra da kendi kaynakla- rına dayanarak ekonomiyi güçlendirmektir.** Bu da ancak, devlet- çi, korumacı, bir **karma ekonomi** sistemiyle gerçekleşebilir.

Türkiye'nin Cumhuriyetin ilanından sonra seçtiği kalkınma yolu budur. Bize uzun süreden beri, *"Artık devletçilik, sosyalist ekonomi bitti, küreselleşme, serbest piyasa ekonomisi kaçınılmazdır"* yalanı söyleniyor. Oysa Asya-Pasifik bölgesinde hızlı kalkınan ülkeler **Ke- malist** modeli örnek alıyor. Asya Kaplanları, Güney Kore, Çin ve hatta Japonya değişik tip karma ekonomi sistemiyle hızlı kalkınma yolunu buldular. Doğu yarımküresindeki çok önemli gelişmeleri ayrı bir bölümde ele alacağız. Burada şu kadarını söyleyelim: Dünya de- ğişiyor. Dünyada güç dengeleri de değişiyor. Dünya nüfusunun üçte birini oluşturan Çin ve Hindistan, Asya Kaplanları yeni gelişme mo- delleri ortaya koyup baş döndürücü bir hızla gelişiyor; gelişmiş Batı ülkelerine meydan okuyorlar.

Asya-Pasifik bölgesinde üçüncü dünya ülkeleri arasında ekono- mik, ticari, stratejik işbirliği geliştiriliyor. Batıya karşı değil ama on- dan bağımsız bir üçüncü dünya ülkeleri birliği oluşuyor. Türkiye'nin

IMF'den kopmasını, ABD emperyalizminin boyunduruğunu kabul etmemesini düşünürken, bütün bu gelişmeleri göz önünde tutmalıyız. Bu gelişmelerin öncülüğünü yapan Çin bugün büyük ve güçlü bir ülke. Bütün üçüncü dünya ülkeleriyle olduğu gibi, Türkiye ile de iyi ticari, ekonomik ilişkiler kurmaya yönelmiş durumda. (Bütün bunları III. Bölümde ele alacağız.)

Doğru yola sapması için, Türkiye'nin, kâr için, çıkar için memleketi satanlardan, iç düşmanlarından kurtulması gerek.

Düşman

1.

*Onlar ümidin düşmanıdır, sevgilim,
Akar suyun,
Meyve çağında ağacın,
Serpilip gelişen hayatın düşmanı.
Çünkü ölüm vurdu damgasını alınlarına,
-çürüyen diş, dökülen et-
bir daha geri dönmemek üzere yıkılıp gidecekler.
Ve elbette ki sevgilim, elbet;
Dolaşacaktır elini kolunu sallaya sallaya,
Dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle: işçi tulumuyla
Bu güzelim memlekette hürriyet.*

Düşman

2.

*Bursada havlucu Recebe,
Karabük fabrikasında tesviyeci Hasana düşman,
fakir köylü Hatçe kadına,
ırgat Süleymana düşman,
sana düşman, bana düşman,
düşünen insana düşman,
vatan ki bu insanların evidir,
sevgilim, onlar vatana düşman.*

Nâzım Hikmet

(1945)

STRATEJİK İŞGAL

"İncirlik üssü kapatılsın"

"İşgalciler ve işbirlikçiler defolun"

"İşgale ve katliama ortak olmayacağız"

"İncirlik'e el konulsun, ABD defolsun"

"Arkadaş yurdunu alçaklara çiğnetme"

"Ya istiklal ya ölüm, tam bağımsız Türkiye"

"Atatürk gençliği görev başına"

Bu sefer gençlik yürüyor. 19 Mayıs Gençlik Bayramında, 2005 yılında, artık gençler bir bağımsızlık sorunuyla karşı karşıya olduğumuzun bilincindedirler. TKP'li gençler İncirlik'e yürüdü, öğrencilerle güvenlik güçleri arasında çatışmalar oldu. İP'ye bağlı Öncü Gençlik, bir **"Mustafa Kemal Yürüyüşü"** tertip etti. Yurdun değişik yörelerinden gençler İncirlik'e yürüdü. Yaptıkları açıklamada, **"AKP hükümetinin, İncirlik başta olmak üzere, ülkedeki bazı üsleri, havaalanlarını ve limanları ABD'ye teslim ettiği"** belirtildi. Küresel Barış ve Adalet Örgütü üyeleri de İncirlik'e yürüdü. Onlar, **"İncirlik'in yabancı devletler tarafından kullanılmasının Anayasaya aykırı olduğunu ve üssün ABD tarafından Irak ve Afganistan işgallerinin devamını sağlamak, İran, Suriye gibi ülkelere saldırı hazırlamak için kullanıldığını"** açıkladılar. Küresel BAK, **"İncirlik Kapatılsın"** sloganıyla pek çok miting, panel örgütledi, basın açıklaması yaptı.

Durum ciddi, çünkü AKP iktidarının 2005'te, ABD ile imzaladığı yarı gizli bir anlaşmayla, Türkiye bir Amerikan savaş üssüne çevriliyor. Anlaşma bir süre gizli tutuldu. Önce bir kısmı açıklandı, sonra gerçek meydana çıktı. CHP İstanbul Milletvekili **Onur Öymen**, bu konuda TBMM'ye iki soru önergesi sundu. 6 Mayıs 2005 tarihini taşıyan ve basında yayımlanan önergede, "İncirlik üssünden

ABD'nin Irak ve Afganistan'a yönelik projesi" hakkında bilgi isteniyordu. Oysa, çok geçmeden kararname açıklandı ve Cumhurbaşkanı tarafından imzalandı. Bundan sonra, protestolar da hızlandı:

Önemli gazeteci, yazar ve bilim adamımızı içeren bir grup aydın, TBMM'ye sunulmadan imzalanan bu kararnameyle, Anayasamızın ve egemenliğimizin çiğnendiğini vurguladılar. Meclise bir gensoru önergesi verilmesini önerdiler. Bu açıklamada şöyle deniyordu:

"İktidar, TBMM'sine sunmadan imzaladığı bir kararnameyle, başta İncirlik askeri üssü olmak üzere; saptanacak liman, havaa-ları, tesis ve üslerin 'dost ve müttefik' ülkelerce, süre ve yöntem belirtmeksizin Türkiye Devleti'nden izin almadan kullanılmasına müsaade ediyor. Genelkurmay Başkanlığı'nca saptanacak (...) askeri malzeme, teçhizat ve personel nakli de dahil, üssün lojistik destek amacıyla kullanılmasına izin verilmiştir. Ağır malzemeyi gemilerle İskenderun limanına getirecek olan ABD askeri personelinin buradan kara yoluyla İncirlik'e geçmelerine de müsaade ediliyor. (...) Oysa, Anayasa'nın 90'ıncı maddesine göre, 'Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak anlaşmaların onaylanması, TBMM'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır!' Anayasanın 92. maddesi de, yabancı devlet askeri güçlerinin ancak TBMM'nin kararıyla gerçekleşebileceği kaydını düşmektedir."

Prof.Dr. Server Tanilli, Yekta Güngör Özden, Prof.Dr. Necla Arat, Vural Savaş (Eski Yargıtay Başsavcısı), Doç.Dr. Yıldız Sertel, Hıfzı Topuz (gazeteci-yazar), Aslan Başer Kafaoğlu (ekonomist), Türksen Başer Kafaoğlu, Attilâ İlhan (gazeteci-yazar), Meriç Velidedeoğlu, Prof. Dr. Türkel Minibaş, Ümit Zileli (gazeteci-yazar)

CHP İkinci Başkanı Onur Öymen'in soru önergeleri yanıtsız kaldığı gibi, kararnamenin Meclise getirilmesi için hiçbir girişimde bulunulmadı. Medya ise, bu konudaki bütün girişimlere adeta sağırdı. Birkaç gazete ve televizyonun dışında, medyanın suskunluğu, kamuoyunun işin vahametini kavramasını önledi. Oysa bu bir işgaldi.

Cumhuriyet gazetesi Ankara Bürosu Başkanı **Mustafa Balbay**, **"Irak Bataklığında Türk-Amerikan İlişkileri"** başlıklı kitabında, Amerika'nın bütün Türkiye'yi istediğini belirtmişti.

Balbay'ın kitabı şöyle başlıyor,

"ABD, tüm Türkiye'yi üs olarak istedi."

Tarih: 15 Ekim 2002 Salı.

"Donanımlı bir ABD heyetinin çok yönlü üyeleri, Irak için Ankara'dan neler istediklerini, Irak'taki ana hedeflerini, diplomatik geleneklerin ötesinde açık açık anlattılar:

Dönemin Ecevit Hükümeti ve Genelkurmay Başkanlığı, ABD'nin Türkiye'yi nereye koyduğunu, olası harekâtın takvimini en kapsamlı biçimde görmüş oldular." (M. Balbay, *Irak Bataklığında Türk-Amerikan İlişkileri*, s.11, Cumhuriyet Kitap, 2004)

Kitapta belirtildiğine göre, 2002-2003 yıllarında, ABD Savunma Bakan Yardımcısı ve diğer üst düzey yetkililer, Türkiye'ye 4 büyük brifing verdiler. Bu brifinglerde belirtilen istekler şöyle özetlenebilir:

- ABD birliklerinin Türkiye üzerinden Irak'a geçmesi.
- Türkiye'nin uçuş sahasının sınırsız olarak açılması.
- Türkiye'ye gelecek gemilerin, incek uçakların bildirimsiz hareket etmesi.

Görünen odur ki, o vakit iktidarda bulunan Ecevit Hükümetinin reddettiği bu talepleri, AKP 2005'te kabul etmiştir. O vakitki reddin gerekçesi *"sınırsız ve bildirimsiz geçişin, ulusal egemenlik haklarının ihlali anlamına geleceği"* idi. O vakit gizli olarak sunulan bu brifinglerde, hangi alan ve limanlara, ne kadar uçak veya malzeme getirileceği dahi belirtiliyordu. Öngörülen alan ve limanlar ise şunlardı:

İstanbul-Sabiha Gökçen (bu havaalanında sevkiyat başlamıştır bile) **Afyon, Antalya, İncirlik, Batman, Diyarbakır ve Kıbrıs Havaalanları. İstanbul-Antalya, İzmir, Mersin-Batman karayolları. İzmir'den, bütün Güney ve Orta Anadolu'yu geçip Diyarbakır'a kadar uzanan demiryolu hatları. Zonguldak, Sinop, Samsun, Iskenderun, Mersin, İstanbul limanları.**

Bu görüşmelere katılan bazı yetkililer, haklı olarak, **"Bu, işgal gibi bir şey"** demişlerdi. İşte, AKP Hükümetinin 2005 yılında imzaladığı kararnameyle, bu isteklerin büyük bir kısmı kabul ediliyor-

du. Bu nedenle karşı eylemlerin sonu gelmedi. Üstüne üstlük, Türk Devleti'nin denetiminden çıkan **İncirlik üssünde, 90 nükleer başlıklı füze bulunduğu** açıklandı. Bu açıklamayı yapan uluslararası çevre örgütü **Green Peace İncirlik'te** bir Barış Elçiliği Bürosu kurdu. Bu füzelerin bölgede barışı ve sağlığı tehlikeye soktuğunu ileri süren örgüt üyeleri 15 Haziranda önemli bir gösteri yaptılar ve polis tarafından tartaklandılar.

ABD'NİN İLERİ KARAKOLU

Türkiye'nin, Ortadoğu'da ABD'nin **ileri karakolu** haline getirilmesi süreci daha 1940'lı yıllarda başladı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye de, savaş sonrasında ABD'den yardım gören ülkeler arasına girdi. **Truman Doktrini, Marshall Yardımı** diye adlandırılan bu kredilerle; ülkelerin ekonomik bağımlılıkları yanında, stratejik birer üs veya destek konumuna getirilmesi de sağlanıyordu. Bu kapsamda, Türkiye ile ABD arasında imzalanan anlaşmalardan bir tanesi **12 Temmuz 1947 tarihli askeri anlaşma**'ydı. Bu anlaşmayla, ABD'nin Türkiye'ye vereceği "yardım"ın, onun direktifleri altında kullanılması kabul ediliyordu. Türkiye ile Amerika arasında, **Ortak Güvenlik Anlaşması** olarak adlandırılan bu belge, "Türkiye'nin Amerikan çıkarları için denetim altına alınmasının" başlangıcıydı. 1952'de imzalanan NATO anlaşmasıyla, Türkiye, bir saldırıya uğradığı takdirde, NATO devletlerinin yardımı sağlanıyordu. O dönemde Sovyetler Birliği'nin saldırısından korkulduğu için bu gerekli görülüyordu. Oysa, böyle bir saldırı olmadı; ancak Türkiye NATO kapsamında pek çok savaşa katılmak zorunda kaldı: Somali, Bosna, Afganistan gibi. NATO anlaşmasına bağlı olarak, Türkiye ile ABD arasında pek çok ikili anlaşma imzalandı.

1954 Askeri Kolaylıklar Anlaşması'yla, Türkiye, *"Amerikan Kuvvetlerine barışta ve savaşta kullanılmak üzere (...) Türk topraklarında üs, tesis ve mevziler kurmak yetkisini veriyor ve bunların Amerikan askeri ve sivil personeli tarafından işgal edilerek kullanılmasını kabul ediyor"*du. (M. Emin Değer, *Oltada Balık, Türkiye*, s.337, Otopsi Yayınları, 2004). **İncirlik havaalanının işgali böyle başlamıştı. O vakit orduda bir subay olan Emin Değer'in anlattığına**

göre, bu anlaşma imzalandıktan sonra, Türk Hava Kuvvetleri'nin bu meydana kullanmaları sınırlandırılmıştı. Av bombardıman filoları buraya sadece atış için girebiliyorlardı.

Türk ve Amerikan birliklerinin alanları ayrılmıştı. Yapılacak Amerikan uçuşları için Türklerden izin alınmaz ve gelecek kuvvetler hakkında Türklere bilgi verilmezdi. Keşif uçuşları gizliydi, bunların yanına Türkler sokulmazdı. Uçuşlar ve sonuçları hakkında Türk makamlara bilgi verilmezdi. 27 Nisan 1960'ta Adana'dan kalkarak, Rusya'da düşürülen uçak bunlardan biriydi. Diğer bir deyimle, **ABD Silahlı Kuvvetleri, Türk topraklarını kullanarak casusluk yapıyor ve bunu, Türk makamlarından gizliyorlardı.**

Bütün bunların Türk Silahlı Kuvvetleri'nde tedirginlik yaratmaması olası değildi. Bunların yanında, **TSK'nın NATO çerçevesi içersinde ABD kuvvetlerine bağlanması, Türk komutanların Amerikalılardan emir alması, alışkanlıkların dışında bir olaydı.** 1950 Kore Savaşı'nda Amerikan komutası altında Türk Birliklerinin ön safa sürülmesi ve bilerek harcanması unutulmuyordu. Ordu içinde, **"Bize bir ordu"** sloganı atılmaya başlanmıştı. 27 Mayıs 1960 askeri darbesinin arkasında yatan temel nedenler bunlardı. **Bayar-Menderes idaresi sadece ekonomik açıdan değil, stratejik açıdan da teslim olmuş, Türk bağımsızlığı zedelenmişti.** Darbeden sonra birtakım önlemler alındı. İncirlik'teki Türk komutanı, uçuşlardan haberdar edilmesini istedi. Amerikan uçuşları kontrol altına alındı. Genelkurmay Başkanlığı, ABD-Türkiye arasındaki anlaşmaların, "ulusal çıkarlarımızı etkileyen ve sorunlar yaratan" hükümlerinin gözden geçirilmesi için çalışmalar yapılması emrini verdi. (g.0. s.341-342). Genelkurmay Başkanı Org. **Cevdet Sunay**'ın imzasını taşıyan bu emirde, NATO kapsamında yapılmış olan, **1954 Askeri Kolaylıklar Anlaşması'nın** Amerikalılar tarafından kötüye kullanıldığı, ulusal çıkarların zedeleniği belirtiliyor; anlaşmanın yeniden gözden geçirilmesi isteniyordu. **M. Emin Değer**, bu durumu şöyle yorumluyor: *"Ulusça uyanıyorduk ama Amerika peşimizi bırakacağına benzemiyordu."* Nitekim 1969'da **Ortak Savunma ve İşbirliği Anlaşması** imzalandı. Bu anlaşmada, her ne kadar, **Türk topraklarındaki askeri tesislerin Türkiye'ye ait olduğu belirtiliyorsa da, olanlar ortak savunma tesisleri olarak gösteriliyordu.**

Bu nedenle de, karar ve uygulamaların tamamen ABD yetkisinde olacağı belirtiliyordu.

Kore Türküsü

*Ankara'da yedim taze meyveyi
Boşa çiğnemişim yalan dünyayı
Ankara'da yakın benim künyeyi*

*Anama söyleyin anam ağlasın
Gelin Hatice'm kara bağlasın*

*Ankara'dan çıktım başım selamet
Kanuri önünde koptu kıyamet
Gelin Hatice'm de kime emanet*

*Anama söyleyin anam ağlasın
Anamdan gayrisi yalan ağlasın*

*Tirene bindim de tiren salladı
Zalim doktor hastaneye almadı
İy'olursun diye geri yolladı*

*Anama söyleyin anam ağlasın
Babamın oğlu var beni n'eylesin*

*Ankara'ynan şu Kore'nin arası
Arasına boz dumanlar durası
Öldürür bu yara yoktur çaresi*

*Anama söyleyin anam ağlasın
Babamın oğlu var o da ağlasın*

Nâzım Hikmet

Bütün bu gelişmeler bir taraftan TSK içinde ABD egemenliğine karşı tepkileri artırırken; ABD'yi de endişelendiriyordu. Gerek ekonomik gerekse stratejik bağımlılığı yüzünden, Washington artık Türkiye'yi bir uydu, Ortadoğu'da bir askeri üs, bir ileri karakol olarak düşünmeye başlamıştı. TSK'nın güvenilir olmayabileceğini düşünmek onu rahatsız ediyordu. İşte içerden işgal mekanizmaları bundan sonra işlemeye başladı. Amerikan gizli servisleri faaliyete geçti. Birbiri arkasından iki askeri darbe tertiplendi.

70'li yıllarda "Kontr Gerilla" olarak adlandırılan örgütün görevi, orduda ve devrimci güçler içinde temizlik yapmaktı. Devrimci, Atatürkçü sol sosyalist elemanları yok etmek süreci başladı. 1960 darbesinden sonra, 1961 Anayasası'nın getirdiği özgür düzen içinde, sol ve Atatürkçü eylemlerin güçlenmesi; bu fikirlerin genç subaylar arasında yaygınlaşması, ABD aleyhinde gösteriler, Washington için gerçek bir tehlikeydi. Askeri darbelerden sonra iktidara gelen hükümetler de ABD yanlısı olmalıydı. Basının, medyanın hizaya getirilmesi ve orduda temizlik yapılması farzdi.

1971 ve 1980'de gerçekleştirilen bu darbelerle, orduda büyük temizlikler yapıldı. Devrimci subaylar ordudan uzaklaştırıldı. Siyasal partiler bir süre için kapatıldı. Amerikan emperyalizmine direnişi kırmak için ilerici güçlere ağır baskılar yapıldı. Emekli Amiral Tanju Erdem, 1971 darbesini şöyle tarif ediyor:

"12 Mart 1971 muhtırası, hiyerarşik bir düzende toplum ve sivil kuvvetlerde oluşan bağımsızlık ve Atatürkçü düzen özlemi ve toplumsal uyanışın eyleme geçmesini engellemek üzere yapılmış bir harekettir." (Teori, Mayıs 2005)

Bu darbeden sonra istenilen sonuç elde edilememiş, iktidar sivil idareye devredildikten sonra, iktidara gelen Ecevit Hükümetiyle ABD arasında bazı önemli çelişkiler de yer almıştır. Haşhaş ve Kıbrıs konularında olduğu gibi. Türkiye, ABD'nin haşhaş üretimini durdurma direktifini kabul etmemiş, 1974 Kıbrıs çıkarmasını ise ABD bir boykotla protesto etmişti.

12 Eylül 1980 darbesi ise, "terörizmi bastırmak" gerekçesi ile yapılmış, ancak devrimci, Atatürkçü yurttaşlara yaptığı çok ağır bas-

kıyla gerçek niteliği ortaya çıkmıştı. Ordudan gelen bu darbeye kanlı bir diktatörlük kurulmuş; 1961'de kabul edilen demokratik anayasanın yerini, demokratik hakları kısın bir anayasa almıştır.

Bu düzenle solun, devrimci güçlerin kolu kanadı kırıldığı gibi; darbeden sonra iktidara gelen sivil hükümetler de, tam teslimiyet hükümetleri olmuştu; **Özal Hükümeti** gibi. Bu darbenin siyasal sonuçlarını, ABD nüfuzunu nasıl güçlendirdiğini ileride ele alacağız. Stratejik açıdan ise ABD'nin Ortadoğu politikası, bu bölgede petrol egemenliği stratejisi çerçevesi içerisinde, Türkiye'ye düşen rolün gitgide arttığını göreceğiz. 1991 ve 2003 Irak Savaşlarında, ABD Silahlı Kuvvetleri, Türkiye'den büyük ölçüde faydalanmaya yöneldikleri gibi, iki ülke arasında çıkar çelişkileri de artmıştır. Tabii zararlı çıkan hep Türkiye'dir.

ABD'NİN ORTADOĞU'DA EGEMENLİK PROJELERİ VE IRAK SAVAŞLARI

1991 Körfez Savaşı NATO çerçevesi içinde yapıldı. BM'in de kararıyla bu savaşa pekçok devlet katıldı. Irak'ın Kuveyt'e saldırmış olması bir bahaneydi. Batı ülkeleri için sorun, bölgedeki petrol çıkarlarının korunmasıydı. Türkiye ise hiçbir çıkar sağlamadığı gibi, büyük zarara uğradı. Savaş boyunca, Irak'tan Türkiye'ye petrol sevkini sağlayan **Yumurtalık petrol boru hattı**'nın kapanmasıyla, Türkiye buradan gelen önemli bir gelirden mahrum oldu. **İncirlik** hava üsünün kullanılmasından doğan masraflar ve diğer savaş masrafları Türkiye'ye yüklendi. ABD yetkilileri bu masrafları Kuveyt ile Suudi Arabistan'ın ödeyeceğini söyledilerse de, bu savaş masrafları hiçbir şekilde tazmin edilmedi. **Burada önemli olan Türkiye'nin bir müttefik olarak değil bir trampelen olarak kullanılmasıydı.** Asıl büyük sorun ise, savaştan sonra Kuzey Irak'ta bir özerk bölge kurulması ve burada ABD'nin desteğiyle yerleşen **Çekiç Güç**'ün özerk bir Irak Devleti'nin kurulmasına yardımcı olmasıydı. Bu koşullarda, bu bölgede barınan PKK güçlerinin, kolayca Türkiye'ye saldırmasını önlemek zordu. Türk Silahlı Kuvvetleri, eskiden olduğu gibi, Irak Devleti'nden müsaade alarak PKK saldırılarını Irak topraklarında karşılayamayınca, Türk topraklarını çok ağır kayıplar vererek

korumak zorunda kaldı. PKK'nın, ABD tarafından silahlandırılması, talim terbiye görmesi küçümsenecek bir zarar değildi.

2003 Irak Savaşı ise, ABD'nin Ortadoğu ve Kafkaslar, Orta Asya bölgelerinde egemenlik kurma planlarının ilk aşamasıydı. Kurulması öngörülen **Amerikan dünya imparatorluğu** için, ilk önce bu bölgelerin petrol, doğalgaz ve diğer kaynaklarına egemen olmak gerekiyordu. Stratejik öneminden ötürü, Türkiye'ye bu projede çok önemli bir yer verilmişti. **Mustafa Balbay'ın "Irak Bataklığında Türk-Amerikan İlişkileri"** adlı kitabında da belirttiği gibi, bütün Türkiye'nin bir üs olarak kullanılması öngörülmüştü. AKP Hükümeti de buna razıydı. 2003 yılı Ocak ayında ABD'ye yaptığı ziyarette, kadife halılarla karşılanan **T. Erdoğan'ın Bush'a** ne gibi taahhütlerde bulunduğu bilinmiyor. Bilinen o ki, o vakit Başbakan olan **A. Gül**, bundan hemen sonra, ABD ile pazarlık etmeye başlamıştı. Türk topraklarından Irak'a yapılacak saldırı için, kaç bin askerin Türkiye'ye getirileceği konuşuluyordu. Oysa, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ABD'nin Irak'a saldırı projesini desteklememişti. Türk Anayasası da, BMM'nin kararı olmadan Türk topraklarına yabancı asker getirilmesine müsaade etmiyordu.

Bütün bunlara bakmayarak, **Abdullah Gül**, *"ABD stratejik müttefikimizdir"* diyor, Silahlı Kuvvetlerin rızasını almakla yetiniyor, konuyu Büyük Millet Meclisi'ne getirmiyordu. Hatta Antalya limanına gelen Amerikan gemileri, getirdikleri askeri malzemeyi boşaltmaya başlamışlardı bile. Şakası yok, topraklarımızda Irak'a yapılacak bir saldırı hazırlanıyordu. ABD askeri güçlerinin yanında Türk birliklerinin de Irak'a girmesi planlanıyordu. ABD bu güçlerin Irak'ın kuzeyine değil, güneyine gönderilmesini planlarken, Türk basınında, *"Kerkük petrollerinden payımızı alırız, parsayı toplamak için savaşa girmeliyiz"* gibi sesler yükseliyordu. Silahlı Kuvvetler ise, Irak'ın kuzeyinde tam bağımsız bir Kürt devleti kurulacağı endişesindeydi. PKK'nın güçlenmemesi için ve böyle bir tehlikenin önlenmesi için Irak'a girmek ihtiyacını duyuyordu. Ne var ki, Anayasaya göre, TBMM'nin kararı olmadan böyle bir savaşa katılmak olası değildi:

Anayasanın 92. Maddesi aynen şöyle diyordu:

"Milletlerarası hukukun meşru saydığı hallerde savaş hali ilanına ve Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası anlaşmaları veya milletlerarası nezaket kurallarının gerektirdiği haller dı-

şında, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yurt dışına gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir."

ABD'nin Irak'a yapmaya hazırlandığı saldırı zaten meşru değildi. Birleşmiş Milletler'in onayını alamamıştı. Hükümet, Meclisin kararı olmadan Türkiye'yi bir savaşa sokmak üzereydi. Derhal bazı sivil toplum örgütleri ve pek çok aydın harekete geçti. Cumhurbaşkanı'na faksler yağdırarak 92. Maddeyi hatırlattık. Nihayet Nisan ayında Cumhurbaşkanı A.N. Sezer'in açıklaması geldi:

"Yabancı askerlerin topraklarımızda barınabilmeleri ve Silahlı Kuvvetlerimizin yabancı bir ülkeye gönderilmesi ancak TBMM'nin kararıyla olabilir. Hükümet, tekliflerini bir teskereyle Meclise sunmalıdır." (Nisan 2003)

Tezkerenin Meclisten geçmesini önlemek için gene kampanyalar yürütüldü. Sertel Gazetecilik Vakfı S.O.S Çevre Gönüllüleri Platformu, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği, Atatürkçü Düşünce Derneği, Irak Savaşına Hayır Koordinasyonu, Atatürkçü Gençlik Örgütleri, savaş karşıtı örgütler, sendikalar, meslek kuruluşları vb. binlerce imza toplayıp Meclis başkanına ve milletvekillerine gönderdiler. Böylece, tezkerenin Meclisten geçmesi önlendi. **1 Mart Tezkeresi olarak adlandırılan tezkerenin Meclisten geçmemesi tarihi bir olaydı; zira bununla Türkiye'nin Amerikan emperyalizmine ve kanlı ve haksız savaşına katılması önlenmişti.** Savaşa katılmanın bedeli, yurdumuz için de çok ağır olacaktı. Burada, sivil toplum örgütleri, gazeteci, yazar, üniversite öğretim üyesi gibi pek çok aydınımızın oynadığı rolü özellikle vurguladım. Çünkü *"Efendim, hükümetin Mecliste büyük çoğunluğu var. Olan olmuştur, yapılacak bir şey yoktur"* gibi düşünenler bu olaydan ders almalıdır.

İşin acı tarafı, Genelkurmay Başkanı Org. H. Özkök'ün 5 Mart 2003'te yaptığı basın toplantısında TSK'nın tezkerayı desteklediğini açıklamasıydı.

Bu tezkere olayından sonra, Türk-Amerikan ilişkileri gerginleşti. ABD, işgal projesinin bozulmasına kızıyor, hatta Türkiye'den özür dilemesini istemeye kadar gidiyordu. Türkiye'de ise **Erdoğan** Hükümeti, halktan gelen baskılarla, sonu gelmeyen Amerikan istekleri arasında sıkışmıştı. Amerika, bütün Türkiye'yi üs olarak istediği gibi **GOP (Geniş Ortadoğu Projesi)** dediği projeyi, Türkiye'yi kullana-

rak gerçekleştirmek istiyordu. Sözde bu bölgeye barış ve demokrasi getirmek hedefini güden bu proje, ABD egemenliğini sağlamak için kurulmuş bir tuzaktı. Amerikan görüşüne göre, **"ılımlı bir İslam devleti"** olan Türkiye bu iş için biçilmiş bir kaftandı. Dışişleri Bakanı **Abdullah Gül** ile, **Tayyip Erdoğan** bu ülkelere ziyaretler yaparak, demokrasi, istikrar vb. getirme çalışmalarına başladılar. Başta Mısır Cumhurbaşkanı **Mübarek** olmak üzere Arap ülkeleri, demokrasinin ithal edilemeyeceğini ileri sürerek, GOP'a sırt çevirdiler. Oysa ABD'nin hesabı; bir kere çok partili rejime, seçimlere gidilince; halkın hoşnutsuzluklarına dayanarak, **"özgürlük"** bayrağı altında mevcut rejimleri devirmek, onların yerine ABD yanlısı rejimler kurmaktı. Gürcistan'da, Ukrayna'da oynanan oyunu oynamak için ABD'nin demokrasiye ihtiyacı vardı. **Türkiye'den bir "ılımlı İslam devleti"** olarak söz edilmesi Cumhurbaşkanı **Sezer** ve ordu da yüksek kademeli subaylar tarafından protesto edilirken, **R.T. Erdoğan** 2005 Haziranında Washington'a yaptığı el etek öpme ziyaretinde, *"Türkiye'nin GOP'u destekleyeceğini, komşu ülkeleri, reformlar, demokratik sürecin hızlandırılması ve demokrasi gibi konularda etkilemeye çalışacağını"* söylüyordu.

Başbakan **T. Erdoğan**'ın, üç bakanıyla beraber yaptığı Washington ziyaretine, Türk-Amerikan ilişkilerinde bir yeni dönemeç olarak da bakılabilir. Tam teslimiyet havasında olan **Erdoğan**, GOP'ne tam destek verirken, **G.W. Bush**, PKK'ya Amerikan desteğinin durdurulacağına, Kıbrıs'a hava seferleri yapılacağına dair hiçbir vaatte bulunmadı. **Erdoğan stratejik ortaklık**'tan söz ederken, **Bush, stratejik işbirliği** diyordu. Genelkurmay İkinci Başkanı **İlker Başbuğ** ise eleştiriye geçti, PKK'yı terör örgütü olarak ilan etmenin yeterli olmadığını belirtti ve şöyle dedi: *"Bu hususları, ABD ve Irak Hükümetiyle üçlü görüşmelerimizde ele alıyoruz. Ancak şu âna kadar, örgüte karşı aktif eyleme geçilmemiş olması düşündürücüdür. Terörist örgüt, dış destekten mutlaka mahrum bırakılmalı ve başarı ümidi yok edilmelidir. Bu konuda Türkiye ABD'li dostlarından, şimdikinden daha fazlasını beklemelidir."* ABD'nin Suriye'ye yaptığı baskılar konusunda da görüş ayrılığı belirdi. ABD bu ülkeye bir askeri saldırıya hazırlanırken, Türk tarafı ikna yolunu önerdi. **Başbuğ**, *"Biz insanları zorlamak yerine, ikna etmeye çalışırız. Bir şeyi empoze etme-*

ye çalışmayız" dedi. Bu aynı zamanda ABD'nin Türkiye'ye karşı davranışlarına yönelik bir ikazdı. (Cumhuriyet, 7-8 Haziran 2005)

G. Bush, Türkiye'de yurttaşların % 82'sinin ABD karşıtı olmasından rahatsızdı. **Erdoğan**'a ABD düşmanlığına karşı önlem alınması, karşıtların cezalandırılması talimatını verdi. Bu karşıtlığın arkasında yatan nedenleri görmek istemiyordu: Irak savaşının bir katliama dönüşmesi, 100.000 masumun öldürülmesi, hapishanelerde, Guantanamo'da yapılan insanlık dışı işkenceler, Türk idarecilere yapılan emir kulu muamelesi, Kuzey Irak'ta Türk subaylarının başına geçirilen çuvalar, İncirlik üssünden savaş uçuşları yapılması, ulusal egemenliğimizin çiğnenmesi vb. Bu olaylar Silahlı Kuvvetlerimizde de rahatsızlık uyandırıyor ve tartışılıyordu.

GÜVENLİK ÜZERİNE TARTIŞMALAR

Genelkurmay Başkanı **Özkök** güvenliğin küreselleştiği görüşündedir.

"Güvenlik küreselleşmiştir bir yerde. Çünkü küresel ekonomi ve küresel güvenlik birbirini tamamlayan iki önemli kavram olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde ulusal egemenlik ile küreselleşme arasında bir mücadele olduğu doğrudur; 'Ben egemenim, kendi ülkemde ne istersem yaparım. Başkası bana karışamaz' şeklinde düşünen devletlere karşı, küresel güvenliğin önemini savunan ülkeler; 'Sen her istediğini yapamazsın, çünkü senin yaptığın şeyler bir başkasına zarar verebilir' şeklinde düşünmektedirler. Güvenlik boyutu, ülke güvenliği kavramından uluslararası güvenlik şeklinde tanımlanan bölgesel ve küresel güvenlik anlayışına kaymıştır. ABD'nin oluşturduğu 'Yeni Güvenlik Stratejisi'nin temeli de bu yeni anlayışa dayanmıştır." (Org. **Özkök**'ün 20 Nisan 2005 tarihinde İstanbul Harp Akademisi'nde yaptığı konuşmadan, *Teori*, Haziran 2005)

Org. **Başbuğ** ise komuta'nın *"Uluslararası bir kuruluşa devredilmesi acaba tam bağımsızlığı zedeler mi?"* sorusunu soruyor. Türkiye bağımsızlığını yitirme sürecinde bulunduğu bir sırada, Genelkurmay'da ileri sürülen bu görüşler önemlidir.

Attilâ İlhan, bir yazısının başlığını şöyle atmış: *"Cumhuriyet Paşası, Demokrasi Paşası"*. Belgin Sarmaşık'ın, *"Ulusal Siyaset*

Kavgası" başlıklı kitabından şu aktarmayı yapıyor: "Kumandanların söylediklerinden ve tepkilerinden ortaya bir manzara çıkıyor. Bir tarafta Müttefikçiler, öteki tarafta Milliciler. Bu sonuncudan bir örnek: Harp Akademilerinde, 7-8 Mart 2002'de düzenlenen bir konferansta, Erol Manisalı, 'Türkiye'de ulusal cephe ve ulusal çıkarların korunması' üzerine konuşmuş ve şöyle demişti: 'Belki de ordu, ayakta kalan tek kurumdur. Artık Batı kapitalizminin sermayesi ve büyük şirketleri Türkiye'yi fiilen yönetiyor. Gerçek yönetim gayri milli sermaye odaklarının denetiminde. Ankara'da TBMM bulunabilir, hükümetler bulunabilir. Ancak gerçek yönetim 'gayri milli sermaye odakları'nın denetiminde. (...) Türkiyede ulusal çıkarlar değil, dışardaki güç odakları'nın çıkarları gözetiliyor.' MGK Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılınç, Manisalı'nın bu sözlerine tam destek verdiği gibi, değişik konferans veya sempozyumlarda, Türkiye'nin Rusya'yı da kapsayacak yeni girişimlere yönelmesi gerektiği tezini savundu. Generalin Batı tekeline karşı bölgesel işbirliği, AB dışında bir arayış, Rusya ve İran'la işbirliği tezleri basında geniş yankı buldu. Genelkurmay Eski Başkanı Org. Kıvrıkoğlu da 2002 Martında, Harp Akademileri'nde yapılan bir toplantıda, Türkiye'nin, teröre karşı yürüttüğü savaşta, 'Uluslararası platformdan aradığı desteği bulmadığını' söylemişti." (Belgin Sarmaşık, *Ulusal Siyaset Kavgası*, Derin Yayınevi, İstanbul, 2005)

Bu konuyu III. Bölümde geniş olarak işledik.

İŞGAL ALTINDA ÜLKE STATÜSÜNE GEÇİŞ

Bakın İbrahim Karagül, 29 Mayıs 2004 tarihli *Yenişafak* gazetesinde neler yazmış!

"ABD, Romanya ve Bulgaristan'da dev üsler kuruyor. Kuzey Afrika elinde. Orta Afrika'yı askeri üslerle donatıyor. Kızıl Deniz'i kontrol altına aldı. İsrail adeta Amerikan işgali altında." ABD'nin dünyanın her köşesindeki üslerini, askeri birliklerini anlattıktan sonra, şöyle devam ediyor: "Şimdi Türkiye'den askeri üsler istiyor. İncirlik'i tekrar fonksiyonel hale getirmek, Konya'yı bölgesel düzeyde bir askeri manevra alanı olarak kullanmak istiyor. Karadeniz'de limanlar istiyor, başka hava üsleri istiyor." Bütün bu hazırlıkların nedenini

sorguladıktan sonra, Türkiye'den daha pek çok şeyler isteyeceğini belirten **Karagöl** şöyle diyor: *"ABD, yeni NATO projesiyle ittifak ülkelerinin askeri gücünü de yedeğine alıp, Ortadoğu ve Asya'ya karşı kullanmaya çalışıyor. Bu ülkenin, yaşadığımız bölgenin, dünyanın geleceğini düşünenler, bu çılgınlığa karşı durmalı. ABD'ye verilecek her üs, bu ülkenin ve yaşadığımız bölgenin geleceğini dinamitlemek olacaktır."*

Size bu aktarmayı, **Vural Savaş**'ın, *"Emperyalizmin Uşakları"* başlıklı kitabından yapıyorum. Bir aktarma daha yapıyor **Savaş**, Emekli Orgeneral **Kemal Yavuz**'un 15 Haziran 2005 tarihli *Akşam* gazetesinde *"İşgal Altındaki Ülke Statüsü"* başlıklı yazısından. Org. **Yavuz** bu yazısında, ABD'nin Irak'a egemen olma ve orada üsler kurma hayalinin suya düştüğünü ve bundan sonra İncirlik üssünün öneminin arttığını belirtiyor ve şöyle diyor: *"Bunun için önce siyasi baskı altyapısı oluşturdu ve sonra 18 Mart 2004'te 'Siyasi Askeri Çalışma Grubunda bir 'Mutabakat Taslağı' verdi. Bu taslakta diğer bazı taleplerin yanında İncirlik üssünün gerek kullanım kapsamında ve gerekse yönetim statüsünde ABD lehinde çok geniş değişim-gelişim talepleri yer alıyordu. 25 Mayıs'ta, bu taleplerin tarafımızdan uygun görülmediği ABD'ye bildirildi. Bu talepler Sn. Erdoğan'ın özel olarak davet edildiği, 9-10 Haziranda Amerika'da toplanan G-8 zirvesinde, daha sonra 26-27 Haziranda Başkan Bush'un Ankara ziyaretinde ve nihayet 28-29 Haziranda İstanbul'da yapılan NATO toplantısında masaya gelecek. Bu konuda Genelkurmay'ın kesin karşıtlığını biliyoruz. Hükümetin tutumunu ise göreceğiz."* Org. **Yavuz**, ABD'nin değişik ülkelerde kurduğu üslerin, *"Dost ülke üssü, işgal altında ülke üssü olarak ikiye ayrıldığını ve ABD'nin son talepleriyle, İncirlik üssünün işgal altında ülke üssü kategorisine geçeceğini"* belirtiyor.

Org. **Kemal Yavuz**, 18 Haziran 2004 tarihli *Hürriyet* gazetesinde verilen bir haberde de şu bilgileri veriyor:

"Başkan Bush'un 2004 yılında açıkladığı, 'Yeni Küresel Savunma Konumlandırması' (New Global Defese Posture) projesini görüşmek üzere, ABD Savunma ve Dışişleri Bakanlıklarından iki önemli uzman Ankara'ya geldiler. Proje, ABD'nin bütün dünyadaki askeri tesislerinin yeniden düzenlenmesini öngörüyordu. Projenin üç önemli kavramı vardı: Ev sahibi ülkelerde, ABD güçlerinin daha geniş bir

esnekliğe, çevikliğe ve süratle sahip olabilmeleri. Bu İncirlik açışından ABD askeri gücünün daha geniş bir harekât serbestisine kavuşması anlamına geliyor. Oysa, 1980 tarihli Savunma ve İşbirliği Anlaşması, ABD'nin İncirlik'te sadece 48 savaş uçağı bulundurmasına müsaade ediyordu. Üssün kullanımı NATO amaçlarıyla sınırlıydı. ABD'nin 'sür'at ve esneklik öngören yeni güvenlik doktrini bu sıkı rejimle örtüşmüyordu." (Vural Savaş, *Emperyalizmin Uşakları*, s.423-424, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2005)

İşte, AKP iktidarının 2005 Mayısında ABD ile imzaladığı kararname, bu anlaşmanın koşullarını bertaraf etti ve ABD Silahlı Kuvvetlerine, başta İncirlik askeri üssü olmak üzere; sap-tanacak liman, havaalanı, tesis ve üslerin, 'Dost ve Müttelik' ülkelerce, süre ve yöntem belirtmeksizin, Türkiye devletinden izin almaksızın kullanılmasına müsaade etti. Bu kararnameyle, Türk Devleti'nin egemenliği ve Anayasası çiğnendi. Anayasa'nın 90. maddesine göre, TBMM'nin onayı olmadan yabancı devletlerle anlaşma imzalanamayacağı yazılıydı. 92. Madde de TBMM'nin kararı olmadan yabancı askerlerin Türk topraklarına girmesini yasaklıyor. Bu son kararnameyle Türkiye'nin stratejik işgali tamamlanmış oldu.

Bu işgale karşı infialin artmasına eylemlerin hızlanmasına hiç şaşmamak gerek. "İncirlik üssü kapatılsın", "İşgale ve katliama ortak olmayacağız", "Ya istiklal ya ölüm" sloganları gündemden düşmeyecek. Sorun, Türkiye'nin bir siyasal işgal altında bulunmasına dayanıyor.

SİYASAL-İDEOLOJİK-KÜLTÜREL İŞGAL

SİYASAL İŞGAL

Daha 1950'lerde ABD, Türkiye'yi politik nüfuzu altına almayla başlamıştı. **Truman Doktrini, Marshall Yardımı**, borçlanma ve bu kredilerin koşulları işin başlangıcıydı. **Bayar-Menderes** iktidarı, "devletçi-korumacı ekonomi"den "liberal ekonomi"ye geçmiş, yabancı sermayeye kapıları açmıştı. "Her köşede bir milyoner" yaratma politikası, aynı zamanda dışarıya bağlı bir burjuvazi yaratma politikasıydı. **Yabancı Sermayeyi Teşvik Yasası**, gümrük duvarlarını kaldırma politikaları **Truman Doktrini'nin** ilkelerine de uygundu. Soğuk savaş döneminde, üçüncü dünyaya Amerikan yardımlarının bir hedefi de yabancı sermayeye dayanak olacak bir burjuvazi yaratmaktı. 1957'de ABD ile yapılan karşılıklı anlaşmayla, yabancı şirketlere paralarını dışarı çıkarma serbestisi gibi imtiyazlar tanındı. Yabancı tekeller petrolü ve birçok madeni kontrolleri altına aldılar. Kurulan karma şirketlerle yabancı sermayeye bağlanan bir burjuvazi yaratıldı.

Savaş sonrası, sömürgecilik de yeni bir biçim almıştı. "**Neo-Kolonializm**" diye adlandırılan bu yeni sömürgecilik, ekonomik yolla egemenlik kurmak hedefini güdüyordu. Ekonomiyle beraber siyasal mekanizma, medya, kültür, eğitim de yavaş yavaş sömürgeci devletin etkisi altına giriyordu. Bunda çok uluslu şirketlerin, yerli yabancı karma işletmelerin de rolü büyüktü.

Türkiye'de, dışa açık bir liberal ekonomi sistemi içinde gelişen sanayi, 70'li yıllarda dışa bağımlılığın temeli haline gelmişti. Çünkü IMF'nin ve yabancı uzmanların öğütlerine uyularak, makinesinden hammaddesine kadar her şeyini dışarıdan getiren bir sanayi kurulmuştu. 1975'ten sonra S. Demirel başkanlığında

iktidarda bulunan **Milli Cephe** Hükümeti, ticaret açığını kapatamadığı için, başta Batı Almanya olmak üzere AET'ye (Avrupa Ekonomik Topluluğu) başvurmuş, bu topluluk, bütün gümrük duvarlarının kaldırılması koşuluyla kredi vermeyi kabul etmişti. Ardından bir **karma protokol**, arkasından da **Ankara Anlaşması** imzalanmıştı. Gerek AET'nin gerekse ABD'nin hedefi; kendilerine pazar açmak, kârlı yatırımlar yapmak ve bağımlı, itaatkâr bir öncü tabaka yaratmaktı. Bu tabakalara bağlı siyasal partiler iktidara gelmeliydi. Bunu sağlamanın da değişik yolları vardı: Medyaya, gazeteci ve yazarlara yatırımlar yapmak, eğitim sistemine sızmak, maddi desteklerle seçim kampanyalarını etkilemek, halkın inançlarından, dinsel akım ve kurumlardan faydalanmak. Üçüncü dünyada buna *kültür emperyalizmi* adı verilmiştir.

Christopher Simpson'un editörlüğünde hazırlanan, 9 bilim adamının katıldığı *"Üniversiteler, Amerikan İmparatorluğu ve Soğuk Savaş Döneminde SOSYAL BİLİMLERDE PARA VE SİYASET"* başlıklı kitapta bu konuda geniş bilgi veriliyor. ABD'de bilimin, bilim adamlarının ve üniversitelerin siyasal hedefler için kullanıldığı açıklanıyor. Bilim adamları, ABD'nin sömürü amaçlı çıkarlarını koruyacak bilgiler toplamakla görevlendiriliyor. Bu bilgiyi aktaran **M. Emin Değer** soruyor: *"Toplumlari dezenformasyonla (yanlış bilgilendirme ile) kendi dinamiklerinden koparmak ve yeni projeler için itaatkâr birimler ve öncü tabaka oluşturmak insanlık suçu değil midir?"*

C. Simpson ABD çıkarları ve güvenliği için, başta Pentagon olmak üzere, *"pek çok kuruluşun, üniversiteleri, bilimi siyasal amaçlarla kullandığını"* anlatıyor. (**E. Değer**, *Emperyalizmin Tuzaklarındaki Ülke Türkiye, Oltadaki Balık*, Otopsi Yayınları, 2004)

Emin Değer ayrıca, **C. Simpson**'un kitabına dayanarak, ABD'nin emperyalist hedefleri hakkında aşağıdaki bilgiyi veriyor:

– *Soğuk savaş döneminde, düşman SSCB ve komünizmdir. Buna karşı durmak için, soğuk savaş kapsamındaki üniversitelerin, yanlış bilgi üretmeleri dahi desteklenmeli; iletişim, kalkınma gibi sosyal araştırmalar devlet tarafından finanse edilmelidir. Simpson bu dönemde ABD üniversitelerinde sosyal bilimin deforme edildiğini anlatıyor.*

– *Türkiye'yi Batılı kalıpta geliştirmek, bu ülkede müttetik devletlerin politikalarına itaatkâr bir öncü tabakanın kariyer promosyonu yapmak amacıyla yetişmesini sağlayacak bir tipoloji geliştirmek.*

– *Bu ülkelerin geleneksel yaşam biçimlerini değiştirmek, daha açık bir ifadeyle, kültürel açıdan etkilemek, uluslararası piyasaların geliştirilmesini ve mülkiyet ilişkilerinde değişiklik yapılmasını sağlamak.*

– *(Özelleştirmeler, özendirmeler), yeni ve daha iyi olduğu ileri sürülen toplumlara doğru geçişi özendirmek. (C. Simpson, Üniversiteler, Amerikan İmparatorluğu ve Soğuk Savaş)*

Simpson bu hedeflere uygun olarak, üniversitelere bu tip projeler için bir dizi vakıftan fonlar aktarıldığını anlatıyor; Ford Vakfı, Carnegi Şirketi, Rockefeller, Sosyal Bilimler Araştırma Konseyi gibi.

Özellikle 1980'li yıllarda, Türkiye'de de, üniversitelerin politik hedeflere ulaşmak için kullanıldığını söyleyebiliriz. Yabancı dilde eğitim yapan üniversiteler bu dönemde yaygınlaştı. Askeri darbeden önce, gençlik çok politize olmuş, anti-Amerikan eylemler, elçilik arabasının yakılması vb. ABD'yi fazlaca rahatsız etmişti. Bu nedenle, YÖK başkanlığında kurulan yeni üniversite sisteminde, a-politik bir gençlik yetiştirmek hedefi güdülyordu. Hedef, ulusal kalkınma değil; para kazanmak, iş bulmak, huzurlu bir özel yaşam sağlamak olmalıydı. Aynı zamanda Batı değerlerini benimseyen, **Kemalizm'e** ve hatta bağımsızlığa karşı bir gençlik yetiştirilmeye başlandı. Küreselleşme de bu hedefe doğru kullanılıyordu. *"Artık, ulusal bağımsızlık diye bir şey olamaz, ulusal devlet yok oluyor, ekonomi, kültür küreselleşiyor"* tezi savunuluyordu.

Bu girişimlerin başarısız olduğu söylenemez. 1980'den sonra, gençliğin politikadan uzak durması, kendi özel yaşamının, geçim, eğlenmek gibi sorunların ön plana çıkması süreci hızlandı. Darbeden önce, memleket için, özgür bağımsız bir Türkiye için dövüşen ve hatta ölümü göze alan gençliğin yerini bencil bir gençlik almaya başladı. *"Memleket beni düşünüyor mu ki, ben memleketi düşünüyüm? Eylem yapıp işimi kaybedersem bana kim yardım edecek?"* diyen gençlerin sayısı çoğaldı. Bazı üniversitelerin öğretim üyelerinde de, "Anti-Kemalist" bir düşünce tipi belirdi. Örneğin, yakından

tanıdığım bazı Boğaziçi Üniversitesi öğretim üyeleri şöyle konuşuyorlardı:

"Çanakkale Zaferini Mustafa Kemal kazanmadı, Liman Von Sanders kazandı", "Mustafa Kemal'in yaptığı devrimler tepeden inmeydi. O bir diktatördü". "Kurtuluş Savaşı olmamış olsaydı, Osmanlı idaresinde kalsaydık" diyecek kadar ileri gidenler de oldu. 90'lı yıllarda, gene Boğaziçi Üniversitesi'nde bir sempozyumda, Türkiye'de bir ulus devlet kurulmasını sağlayacak elemanların; bir ortak dil, kültür ve tarihin bulunmadığı, yani Türk milletinin mevcut olmadığı iddia edildi.

Bütün bunların arkasında yatan düşünce neydi? **Mustafa Kemal**, Türk bağımsızlığının sembolü olduğuna göre, onu yıkmak, onu Türk gençliğinin gözünden düşürmek gerekti. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Türk ulusunun egemenliği yoktu. Yıkılmakta olan imparatorluk, Batı hegemonyası altına düşmüştü, oraya dönülmesi iyi olacaktı. Ya da bir İkinci Cumhuriyet kurulmalıydı. **Kemalist** ilkelerin yerini, yeni demokratik ilkeler almalıydı. Başta *Cumhuriyet* gazetesi olmak üzere bütün **Atatürkçü** kesimin sert saldırıları karşısında, **"İkinci Cumhuriyetçilik"** diye adlandırılan bu akım gerilemek zorunda kaldı. Üyelerinin çoğu üniversite öğretim üyesiydi. Hatta bazıları darbeden sonra üniversiteden ayrılmak zorunda kalmışlardı. Ancak, 2005 yılında, **G. Soros'un** kurduğu, **"Açık Toplum Enstitüsü"** üyelerinin isimleri yayımlandığı vakit, orada bunlardan bazılarının isimlerini görecektik.

GEORGE SOROS KİMDİR?

AÇIK TOPLUM ENSTİTÜSÜ NEDİR?

Soros, 2005 Haziranında İstanbul'a geldiği vakit, İşçi Partililer, Çırağan Sarayı'nda yaptığı basın toplantısını basıp, bağırmışlardı:

"Amerikan darbecisi Soros defol!"

"Ya istiklal ya ölüm!"

Aydınlık dergisi, bu olayı nakleden sayısında, **Soros'u** şöyle tarif ediyordu: *"Ouantum Fonunun yatırımcılarıyla beraber İstanbul'a gelen, Amerikalı ünlü spekülâtör George Soros."* Çırağan Otelinde yaptığı basın açıklamasında, Öncü Gençlik İstanbul İl Başkanı Er-

dem Ergen, Soros'un "kurduğu Açık Toplum Enstitüleri'yle ezilen dünya ülkelerinde darbeler ve iç isyanlar tezgâhlayan bir kalpazan olduğunu" söylüyordu.

Aslında, **Soros** birbiri arkasından Gürcistan'da, Ukrayna'da, Kırgızistan'da, Özbekistan'da tertip ettiği, "**kadife devrimler**"le bütün dünya basınında isim yapmıştı. Bu "devrimler", içeride gençliği ve halkı örgütleyerek, ABD yanlısı olmayan iktidarları devirmek anlamına geliyordu. Fransız televizyonu, Prag'taki Açık Toplum Enstitüsü'yle bir röportaj dahi yapmıştı. Buradaki gençler, bu tip halk hareketlerini örgütlediklerini gizlemiyor, "*Diktatörleri yıkmak, demokrasi getirmek için savaşıyoruz*" diyorlardı. Ancak sorun o kadar basit değildi. Çünkü değişik basın organları, bu örgütlerin CIA (Amerikan Gizli Servisi) ile bağlı olduklarını bildiriyorlardı. **Clinton** yönetimiyle sıkı ilişkileri bulunan **Soros**, Amerikancı darbelerin finansmanını, milyarlarca dolarlık kara paralarla sağlıyordu. *Cumhuriyet* gazetesinin bir haberine göre, 2001-2005 yılları arasında 60 projeye toplam 6 milyon dolarlık destek sağlamıştı. Bu bilgiyi veren, **Açık Toplum Enstitüsü Türkiye Danışma Kurulu Başkanı Can Paker**, Enstitünün maddi desteğini **Soros'un** sağladığını, 10 milyar doların üstünde serveti bulunan bu milyarderin, fikir ve inançları için çok şeyler yapabileceğini söylüyordu. **Paker** aynı zamanda, destek verecekleri projeleri Danışma Kurulunun kararlaştırdığını; desteklenecek projelerin New York'taki merkeze bildirildiğini açıklıyordu. (*Cumhuriyet*, 27 Mayıs 2005)

Türkiye'de destekledikleri bazı kurumları ve projeleri de bir başka gazeteden öğrenelim: **Bağımsız Türkiye Komisyonu, Eğitim Reformu Girişimi, Sosyal Politika Forumu, Herkes İçin İnsan Hakları, Bireysel Silahsızlanma Projesi, STK Eğitim Merkezi, Kagiden Kadın Fonu, Açık Radyo, Beyoğlu Gazetesi, Uluslararası Basın Enstitüsü** ile birlikte **Gazetecilik Eğitim Semineri** vb. *Milli Gazete*'de bu bilgiyi veren **Necmettin Çakmak**, **Soros'tan**, "**Para Sihirbazı**" olarak söz ediyor ve "*Küreselleşme süreci ile beraber bankacılıkta, TELEKOM'da, silah.sanayiinde, enerjide, tarımda, hatta su ticaretinde uluslararası tekellerin hâkimiyeti görülüyor*" diyor. Bu projelerin arkasında dünya bankacılığının zirvesinde bulunan **Rothschild** ailesinin bulunduğunu da belirtiyor. (*Milli Gazete*, 11 Mart 2005)

Aydınlık dergisinin verdiği bilgiye göre **Soros**, Türkiye'yi bölmek hedefini güden projelere 6 milyon dolar ayırmıştır. Bilgi Üniversitesi, Bianet, Açık Radyo ve Açık Toplum Enstitüleri'ni bu amaçla destekliyor. **Soros** İstanbul'a, Amerikan emperyalizminin Türkiye'yi bölme planı için gelmiştir, "CIA memuru olarak buradadır." Derginin verdiği bilgiye göre, **Soros**'un İstanbul ziyaretini CHP, MHP ve birçok kitle örgütü protesto etmiştir: Sivil Toplum Kuruluşları Birliği, Yurttaşlık Hareketi Derneği, Cumhuriyet Kadınları Derneği, ADD (Atatürkçü Düşünce Derneği), Türk Kadınlar Birliği, Aydınlar Ocağı, CHP Kadın Kolları vb. (*Aydınlık*, 12 Haziran 2005)

KÜLTÜREL-İDEOLOJİK İŞGAL "UNITED STATES OF İRTİCA"

Cengiz Özakıncı, kitabına bu başlığı vermiş. Bu da ABD ile irtica arasındaki bağın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. ABD, dünya imparatorluğu kurmak hedefine ulaşmak için, İslam'ı nasıl kullanıyor? Çifte Kuleler saldırılarından sonra, İslam terörüne savaş açan ABD, Afganistan'da SSCB işgaline karşı **Bin Ladin'i, Taliban'ı** silahla desteklemedi mi? Şimdi de Türkiye'yi bir "Ilımlı İslam" devleti kabul ederek, Ortadoğu'da bazı İslam devletlerine karşı kullanmak istemiyor mu? ABD'nin Türkiye'de İslam'ı kullanmasının hikâyesi nedir?

Bu hikâye daha 1945'te başlamıştı. **C. Özakıncı** bu konuda şunları söylüyor:

"ABD 1945'ten başlayarak Türkiye'yi din devletine dönüştürüp, Müslüman ülkelerin başına geçirerek Sovyetler'e saldırmak tasarısını bir an dahi elinden bırakmamıştır. Türkiye'de 1945'ten sonraki irticanın babası, yol göstericisi, 'üstadi' Amerika olduğu gibi, 1945'ten itibaren Atatürkçülüğün, laikliğin, ulusçu yönetim biçiminin baş düşmanı da yine Amerika olmuştur. Türkiye'yi din devletine dönüştürerek İslam ülkelerinin önderi yapmak düşüncesi 1945 ABD damgalı bir düşüncedir." (**C. Özakıncı**, *United States of İrtica*, s.101, Otopsi Yayınları, 2003)

"**Türk-İslam Sentezi**" tezi, ABD'nin soğuk savaş döneminde, SSCB'ye karşı açtığı savaşın bir parçasıydı. **Haluk Geray**'ın *Cum-*

huriyet gazetesindeki bir yazısında belirttiğine göre, ABD başkanlarından **Jimmy Carter**'ın danışmanı olan **B. Brezezinski**, Müslümanlığın komünizme kalkan olduğunu söylüyordu. Rusya'yı, **Yeşil Kuşak**'la çevirmek fikri ABD kökenlidir. (*Cumhuriyet*, 20 Aralık 1995)

"**Yeşil Kuşak**"tan anlaşılan şey, Sovyetler Birliği'ni, dine dayanan bir düşman kuşağı ile çevirmekti. Kafkas ve Orta Asya Cumhuriyetlerinde, İslam'ın güçlendirilmesi yoluyla, Sovyet idaresine karşı bir direniş yaratılacak ve burada Türkiye öncü rolü oynayacaktı. 1980 12 Eylül darbesinden sonra bu görüş canlandı. **Taha Parla**, "**Türkiye'nin Siyasal Rejimi 1980-89**" başlıklı kitabında, duruma açıklık getiriyor:

"1980'lerden önce din, sosyolojik bir olgu olarak yükseliş grafiği çizmekte değildi. Bu plan Türkiye'ye özgü de değildir. Amerikan sosyal bilimlerinde üretilen 'yeniden gelenekselleştirme' tezleri, daha doğrusu yeniden geleneksizleştirme ideolojisi, ABD güdümündeki Batı emperyalizminin nüfuz bölgesindeki Üçüncü Dünya ülkelerinde yürütülen politikaların rehberi olmuştur."

Taha Parla daha da ileri gidiyor ve bir "**Türk-İslam-NATO Sentezi**"nden söz ediyor. Bunun hedefi, Türkiye'deki demokratik, sol gelişmeleri durdurmadır. İslam, "sol"un güçlenmesine karşı kulanılan bir kalkandır.

1980'den sonraki iktidarlar, **Kemalist**, laik ilkelerden uzaklaşmışlardır. **Taha Parla** şöyle diyor: "**12 Eylül'den sonra meydana geldiğini düşündüğüm değişiklik, yönetimlerin ve bürokrasinin klasik Kemalist çizgiyi bırakarak, Türk-İslam Sentezi'ni oluşturmaya başlayınca, dinci bir milliyetçiliğe dönüşür.**" Devlet kontrolünde **dinci milliyetçilik**, Türkiye'ye özgü bir şey değil. Soğuk savaş sırasında, ABD'ye bağlı üçüncü dünya ülkelerinde, değişik adlar altında geliştirilen bir tez. **Taha Parla**'nın verdiği şu bilgiler de ilginçtir:

12 Eylül yönetimi, Amerika'nın Türkiye'ye 1945'ten başlayarak; "**Laikliği bırakın, laik İslamcı bir devlet olun, diğer İslam ülkelerinin önderliğini yaparak, Sovyetler'e karşı bir Dünya İslam Birliği kurun, Sovyetler Birliği'ndeki Müslüman Türklere de el atın, onları Sovyet yönetiminden kurtarın, Osmanlı gibi yayılın**" gibi öğütlerini gerçekleştirmeye yönelmiş bir yönetimdi. 1982 Anayasası Amerikancı-İslamcı akımın önünü açtı.

Cumhurbaşkanı **K. Evren**, 20 Haziran 1986'da, Atatürk Yüksek Kurulu toplantısında, **Türk İslam Sentezi'nin bütün milletlere kabul ettirilmesini** öneren bir raporu imzalamıştı. Ne var ki, ABD'nin Türkiye'yi İslam dünyasının önderi yapmak planları, bu ülkelerde tepkiyle karşılanıyordu. Türkiye'de de **Atatürkçü**, laik kesimin tepkileri zamanla güçlendi. 1989'da **Özal**, Türk Ceza Kanunu'nun, Türkiye'de din devleti kurulmasını, dine dayanan siyasal partileri yasaklayan 163. Maddesini kaldırmaya kalktığı vakit, **Aziz Nesin, Muammer Aksoy, M.A. Aybar, Sadun Aren** gibi pek çok önemli aydının sert eleştirileriyle karşılaşmıştı. Buna bakmayarak, **Özal**, bu maddeyi sessizce Meclise getirip, bir gecede çıkardı. Bunu yapabilmek için, yurttaki komünizm propagandası yapmayı ve bir komünist parti kurmayı engelleyen 141. ve 142. Maddeleri de kaldırttı. 1990'lı yıllar Türkiye'de, bir şeriat devleti kurmak isteyenlerle, laik Cumhuriyeti korumak isteyenler arasında sert çatışmaların yer aldığı yıllardı. Ne yazık ki, bu çatışma kanlı olaylara neden oldu. **Çetin Emeç, Bahriye Üçok, Turan Dursun** gibi Cumhuriyeti savunan çok değerli aydınlar, irticacılar tarafından öldürüldü. Bu, faili meçhul cinayetler diye adlandırılan cinayetlerin başlangıcıydı. *Cumhuriyet* gazetesine savrulan tehditler arkasından **Uğur Mumcu, Taner Kışlalı** gibi gazetenin iki önemli yazarı da öldürüldü. Bunun gibi pek çok **Atatürkçü** aydın katledildi ve katilleri bulunmadı. Bir taraftan da, Türkiye'ye hilafeti getirmek isteyen örgütleri güçlendirildiler, evvelce yasaklanmış olan tarikatlar canlandı.

Nurcu, Amerikancı **Fethullah Gülen**, kendisine bağlı *Zaman* gazetesinde, laikliğe ve laiklere karşı savaş açmıştı. Bu gazetede yazan **Fehmi Kuru**, laik aydınların öldürülmesini; laiklerin seslerini daha çok çıkarabilmek için yaptıklarını iddia etmişti. *Cumhuriyet* gazetesini yazarı, **H. Çetinkaya**, Fethullahçıların, ABD'deki **Moon** tarikatını taklit ettiklerini anlatıyor. CIA'nın komünizme karşı kullandığı bu tarikat, *UPI, Washington Times* gibi önemli basın kuruluşlarına bağlı. **F. Gülen**'in "Samanyolu Yıldızlar Topluluğu"na bağlı *Samanyolu Televizyonu*'nda onun propagandasını yapıyor. Fethullahçılar, ABD'nin **Yeşil Kuşak** projesini gerçekleştirmek üzere Orta Asya ülkelerine girip, İslami okullar açtılar. Başlangıçta, İslam'ı güçlendirerek Asya Cumhuriyetleri halklarını Sovyet komünist idaresine karşı ayaklandırmak hedefi güdülüyordu. Ancak, Rus egemenliği-

ne karşı, İslami eğitimi, eylemleri sürdürmek gayretleri, SSCB yıkıldıktan sonra da sürdü. Aralık 2004'te Türkiye'ye gelen Rusya Devlet Başkanı **V. Putin**, merkezi Türkiye'de bulunan örgütlerin, "**Rusya karşıtı İslamcı ve pantürkist propaganda**" yürütmelerinden şikâyet ediyordu. Kafkaslar ve Orta Asya bölgesinde, İslamcı akımların güçlenmesinden büyük rahatsızlık duyan Rus yetkililer *Cumhuriyet* gazetesine verdikleri demeçlerde, **Gülen** okullarının faaliyetlerinden söz ettiler: **Gülen'e** bağlı şirketlerin başta Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan olmak üzere, 10 eski Sovyet Cumhuriyetinde 78 okul açmışlardı. (*Cumhuriyet*, 8 Aralık 2004)

ABD, desteklediği bu girişimlerle kalmıyor, Türkiye'nin önderliğinde bir **Dünya İslam Birliği**, **İslam Ortak Pazarı**, **İslam NATO'su** gibi projeler üretiyordu. Bunların hedefi başlangıçta komünizm karşıtlığı iken, sonradan **Dünya İmparatorluğu'na** dönüştü. Türkiye'yi bu tip projelerin başına geçirebilmesi için, burada bir İslam devleti kurulması gerekiyordu. **Özal**'ın cumhurbaşkanlığı altında bu yolda çok önemli adımlar atılmıştı. Mecburi din derslerinin kabulü, imam-hatip okullarının açılması, tarikatların serbestleşmesi gibi bu girişimlerde, şeriatçı, Amerikancı basından büyük ölçüde faydalanıldı. **Özal**'ın bağlı bulunduğu Nakşibendî tarikatı gelişti. 1993'te **Özal**'ın ölümünden sonra, ABD'nin desteği Refah Partisi'ne kaydı. Bu dönemde hemen de bütün siyasi partiler, ABD'nin isteklerini yerine getirdiler. **Tansu Çiller**'in Başbakanlığı döneminde toplanan "**Din Şûrası**", Türkiye'yi hilafete götürecektir nitelikte kararlarla sonuçlandı. *Yeni Günaydın* gazetesinde, **Aytunç Altındal** bunu şöyle açıklıyordu: "**I. Din Şûrası, Türkiye'nin önderliğinde ve Cumhuriyet esasları çerçevesinde İslam âlemi içinde Hilafete giden yolu açacaktır.**" Türkiye'yi Amerikan güdümünde bir Türk-İslam Birliği kurmaya yönelmek için elinden geleni yapıyordu. (**Cengiz Özakıncı**, *United States of İrtica*, s.160-161)

1993-1995 arasında, orduda bazı subayları da elde eden Refah Partisi ABD desteğine de dayanarak hilafeti getirme faaliyetlerini pervasızca yürütüyordu. Parti Başkanı **Erbakan**, "**Oyla olmazsa, darbeyle iktidarı ele geçiririz**" gibi sözler söylüyordu. **Erbakan**, 1996'da iktidara gelmeyi başardı. Fransa'da çıkan *El Vatan El Arabî* dergisi, Refah Partisi'ni ABD'nin iktidara getirdiğini yazıyordu. Gazeteye göre, **Erbakan**, bir ılımlı İslam projesi üzerinde ABD ile

anlaşmıştı. Gazete, "**Türkiye-ABD anlaşmasının gizli yanı; Halife Erbakan**" gibi bir başlık atmıştı. C. Özakıncı'nın, *Cumhuriyet* gazetesinden naklen verdiği bir habere göre, Erbakan, bölge çapında İslamcı bir lider olarak öne çıkmıştı. Bu proje kapsamında **İslam Ortak Pazarı, İslam NATO'su, İslam Dinarı** da bulunmaktaydı. (*Cumhuriyet*, 26 Temmuz 1996)

1990'larda Refah Partisi'nin, İslam devletine gidişini hazırlamak üzere imam-hatip okulları açmak, zorunlu din eğitimi getirmek, okulları medreseye çevirmek, kadınların kıyafetlerine karışmak, İslami kıyafetlerle modern büyük şehirlere ortaçağ görüntüsü vermek gibi girişimleri; laik düzene alışmış kitlelerde büyük tepkilere yol açıyordu. Ama asıl büyük tepki ordudan geldi. Ocak 1997'de Sincan Belediye Başkanının tertip ettiği bir geceye, İran Başkonsolosunu davet etmesi üzerine, **Sincan sokaklarından tanklar geçmeye** başladı. Bunun arkasından Milli Birlik Kurumu'nun 28 Şubat açıklaması geldi. Cumhurbaşkanı ve Genelkurmay Başkanının da katıldığı kurul toplantısında, TC Devleti'ne karşı çağ dışı bir kisve altında yapılan rejim aleyhtarlığı faaliyetler eleştirildi. **Anayasadan tavizler verilemeyeceği** vurgulandı. Toplantı sonunda alınan kararlar da, ordunun laik Cumhuriyetin arkasında olduğunu açıkça belirtiyordu. Bu karar, bir askeri darbenin habercisi değilse de, Refah Partisi'ne, şeriatçılara çok önemli bir ihtardı. ABD'nin de tedirgin olduğunu Amerikan gazeteleri saklamıyorlardı. *Washington Post* gazetesi, "**Yeni bir darbe Türkiye'nin sorunlarını çözemez. Laikliği korumak gerekçesiyle yapılacak bir darbe, halkta destek bulabilir ama anti-demokratik olur**" diye yazıyordu.

Kısacası irticai güçlerin ABD desteği ile Türkiye'de bir İslam devleti kurma gayretleri, büyük bir direnişle karşılaşmış, ağır bir darbe yemişti. Ancak ABD, yayılmacı politikasından, Türkiye'yi bir ileri karakol olarak kullanmak, bunu da bir İslam devleti kurarak gerçekleştirmek projelerinden vazgeçmemiştir.

28 Şubat olayından sonra Refah Partisi kapatıldı, Erbakan siyasetten uzaklaştırıldı. Refah Partisi'nin yerine kurulan Selamet Partisi de bir süre sonra ikiye bölünecekti. R.T. Erdoğan ve A. Gül gibi gençler, yaşlı idarecilerin çok radikal bir İslam uyguladıkları, günün koşullarına uymadıkları iddiasındaydılar. Bu grubun görüşüne göre, doğru yol, "**İlmimli İslam**"dı. Yani dikine gidilmeyecek, İslam

orduda, **Atatürkçü** kesimde tedirginlikler yaratmadan, yavaş yavaş topluma kabul ettirilecekti. Bu grup, 2002 seçimlerinden önce Refah Partisi'nden ayrılıp, Adalet ve Kalkınma Partisi'ni (AKP) kurdu. ABD'nin desteği de RP'den AKP'ye kaydı.

Öte yandan, 1999'da **B. Ecevit**'in başkanlığında iktidara gelen DSP-ANAP-MHP koalisyonu, ABD'nin çiğneyip yutabileceği gibi bir şey değildi. Bu hükümette laik görüş egemendi. Başbakan Ecevit bu konuda tavizler vermekten yana değildi. Böyle bir hükümete İslam devleti kurmak, onun başkanlığında Türkiye'yi, ABD'nin Orta-doğu projelerine katmak da olası değildi. Yapılacak iş bu hükümeti devirip, yerine "**Ilımlı İslam**"ı gerçekleştirebilecek bir hükümet getirmektir. Bunun nasıl yapıldığını **İlhan Selçuk**'tan dinleyelim:

"Küreselleşen dünyada yoğunlaşan iletişim sözüm ona gizli politikaların da madarasını çıkardı; son üç yılda Türkiye'nin başına gelenleri artık bilmeyen yok.

Ecevit Başbakan iken ABD Irak harekâtında Türkiye'yi tam anlamında kullanmak için Bülent Bey'i çok zorladı.

Yüz bulamadı.

Peki ne yaptı?

İktidarı değiştirdi.

Önce Türkiye'yi erken seçime sürükledi.

Nasıl?

Ecevit'in en yakınında görünen Kemal Derviş marifetiyle DSP parçalandı; Sonra Recep Tayyip'in AKP'sini iktidara getirecek dış destekle tezgâhlanan seçimlerde operasyon tamamlandı." (Cumhuriyet, 24 Haziran 2005)

İlhan Selçuk'un bu doğru açıklamasına şunları da eklemek gerek. AKP, seçim kampanyasında iç destekten de faydalandı: ABD yanlısı basın, İslami ve gayri İslami büyük sermaye gibi. Ayrıca, elli yıl boyunca, IMF ve ABD boyunduruğunda ekonomik ve sosyal problemlerin çözülmemiş olmasından doğan büyük hoşnutsuzluk da bir etkendi. ABD'nin devleti iç güçleri kullanarak yıkmak; refah ve demokrasi gibi istekleri öne sürmek politikası burada da yürüdü.

AKP hükümetinin iktidara gelmesiyle işgal tablosu tamamlandı. Ekonomik, stratejik, politik bağımsızlığını yitirmiş bir Türkiye ortaya çıktı. Ancak, ABD nasıl Irak'a yaptığı silahlı saldırıda hesaplarının doğru çıkmadığını gördüyse; Türkiye'nin de

İçerden işgalinin tepkisiz kalmayacağını görmek zorundadır. Atatürkçü kesim; kadrolar, Atatürkçü subaylar, hukukçular, eğitimciler, meslek grupları ve bunların git gide güçlenen sivil toplum örgütleri, pek çok önemli işçi sendikası, bağımsızlığının korunması için birlik kurmakta ve bütün güçleriyle direnmektedirler. Bunlara CHP, İP ve diğer sol partiler, kadın ve aydın kuruluşlarını da katmak gerekir.

Bu işgale karşı işçi sınıfı ayakta, emekli generallerden, çeşitli sivil toplum örgütlerinden, aydınlardan sert protestolar yükseliyor. Boyunduruk altında yaşamaya alışık olmayan Türk halkına, bunu kabul ettirmenin zor olacağı açık. Atatürkçü Düşünce Derneği'nin eski Başkanı **Şahin**, 3 Kasım 2002 seçimleriyle AKP'nin iktidara gelmesinin doğurduğu sonuçları, şöyle sıralıyor: *"ABD peşinde Irak savaşına katılma tehlikesi, dış ve iç borç yükünün artması, tarımın ve hayvancılığın gerilemesi, talanın getirdiği ekonomik yıkım, siyasal kirlilik..."* **Şahin** ayrıca *"medyanın sermaye egemenliğine girdiğini"* belirtiyor. (İleri, Kasım-Aralık 2002; Ocak-Şubat 2003)

Kuşkusuz bütün bunlara, IMF politikaları sonucu yaşanan işsizlik ve sefaleti; Türkiye'nin bütününü bir ABD üssü haline getiren stratejik anlaşmanın imzalanmış bulunması, ABD'nin PKK'ya verdiği destek ve Başbakan ile Dışişleri Bakanının Ortadoğu ülkelerine yaptıkları ziyaretlerde, ABD'nin BOD projesini gerçekleştirmek için çalıştıklarını eklemek gerekir. AKP Hükümeti ne yazık ki bir **tam destek hükümeti** olmuştur. Bunun sonuçları çok ağır olacak gibi görünüyor. Ancak Türkiye'nin içindeki çelişkilerin, kaynaşma ve tepkilerin de hızla arttığını görmek gerekir.

Daha perde inmedi, oyun bitmedi.

MEDYA-KAMUOYU-ABD

Medyanın kamuoyunun oluşmasında temel etken olduğu bilinen bir olaydır. Bu nedenle bir ülkede ulusal bağımsızlık gibi hayati bir konuda, gazete, dergi, radyo ve televizyon yayınlarının oynayacağı rol küçümsenemez. Türkiye'de gazeteler 1980'li yıllara kadar şahıs ve fikir gazeteleriydi. Birkaç ortaklıkla kurulan gazeteler, gazete sahiplerinin görüşlerini yaymak hedefini güdüyor, ciddi olanları doğ-

ru ve tarafsız haber vermeye gayret ediyorlardı. Çoğu sefer basın sağ veya sol basın diye ikiye ayrılıyordu. Televizyon yayınları sınırlıydı. Özellikle **Sedat Simavi**'nin getirdiği yeniliklerle, ticaret basınına geçildi. Artık fikir değil çok satıp para kazanmak ön plandaydı. Bu nedenle basın, boyalı, eğlendirici bir basına dönüştü. Basının temel görevinin bilgilendirmek, doğru, tarafsız ve eksiksiz haber vermek olduğunu, medyanın büyük bir kısmı unuttu.

1980'den sonra ise "holding medyası"na geçildi. Bu, medyanın, gruplaşan büyük şirketlerin eline geçmesi anlamına geliyordu. Bunlardan bazıları siyasal partileri tutuyor, kimisi, yabancı devletlerin propagandasını üsleniyor, kimisi yanıltıcı haberlerle hükümeti destekliyor veya dini propagandaya alet oluyordu. Arkasında büyük sermayeyi bulan televizyon yayınları mantar gibi bitti. Bu medyanın artık gazetecilikle bir ilgisi yoktu. Hedef, çok satarak ve hatta promosyonlarla bol para kazanmak, kamuoyunu şu veya bu siyasi parti veya eylemin, bir yabancı devletin yararına etkilemekti. Buna bir büyük sermaye-devlet-siyaset ve hatta bazı durumlarda mafya ortaklığı da denilebilir.

Türk basının büyük üstadı **Nail Güreli**, bu durumu üç sözcükte toparlamış: "Medya-Siyaset-Ticaret". Üstad, *"Şu Bizim Medya"* başlıklı kitabında bu durum hakkında şunları söylüyor: *"Çeyrek yüzyıl içinde bir çıkmaz sokağa dönüşen bu üçgenin ilk çizgilerinin 'iki buçuk gazete, iki buçuk parti' düşüncesinin sahibi Turgut Özal döneminde çizilmeye başladığı söylenebilir. Bu dönemde 'yükselen değerler'in yollarına hortumlar, teşvikler döşenmiş; ihtiraslarına ve kural tanımazlığa kapılanlardan bazılarının yolları, yıllar sonra hüsrana varmıştır."* (Nail Güreli, *Şu Bizim Medya*, s.21, 2004)

Hıfzı Topuz, medyada holdingleşmeyi uzun boylu anlatıyor. Bu gelişme daha 1960'lı yıllarda Koç Holding tarafından başlatılmıştır. 1963'te **Vehbi Koç**'un önerisi üzerine ve bir Amerikan uzmanın öğütleriyle Koç Holding kuruldu. Değişik alanlarda çalışan şirketlerin birleşmesinden oluşan bu kuruluş, gazete, radyo-televizyon alanına da el attı. Böylece iş adamlarının gazete sahipliği başladı. **Kemal Ilıcak**'ın kurduğu *Tercüman* Gazetecilik ve Matbaacılık ortaklığı, **Enver Ören**'in kurduğu İhlas Holding'in çıkardığı *Türkiye* gazetesi, *Milliyet* gazetesinin hisselerini satın alıp, Milliyet-Doğan şirketler grubunu kuran Aydın Doğan bunlardan birkaç tanesi. 2000'li

yıllara gelindiğinde, artık Türk basınının önemli bir bölümünün hold-
dinglerin, yani büyük sermayenin elinde olduğu görülüyor: *Milliyet*
ve *Hürriyet* gazeteleri **Aydın Doğan** grubunun elinde. Bu holdingin
pek çok ilan şirketi, haber ajansı, dağıtım, satış ve pazarlama şirketi
bulunduğu gibi, *Kanal D*, *CNN Türk*, *Euro D* gibi televizyon kanalla-
rı da vardır. 1969'dan bu yana, **Erol Aksoy** grubunun elindeki med-
ya kuruluşları şunlardır: *Show TV*, *Cine 5*, *Show Radyo*, *Alo Show* vb.
Dinç Bilgin grubu, Türkiye'nin en yüksek tirajlı gazetesi olan *Sabah*
gazetesinin yanında, *Medya Holding*, *ATV* kanalı vb.'ye sahiptir. Bu
holdingleşme ile Türkiye'nin önemli yayın organları ile, sanayi ser-
mayesi, mali sermaye ve büyük toprak sahipleri arasında bir bütün-
leşme görüyoruz. (Bkz. **Hıfzı Topuz**, *Türk Basın Tarihi*, Remzi Ki-
tabevi, 2003)

Artık basın tam anlamda bir yatırım ve ticaret alanıdır. Kamu-
oyunu tarafsız ve bağımsız bir şekilde bilgilendirmeleri olası de ğil-
dir. Hedef kâr olunca, birtakım çıkar odaklarının, yabancı kurum ve
hatta devletlerin, propaganda organlarının, siyasal partilerin etkisi
altına girmeleri kolaydır. Bütün bu nedenlerle, halkımız için haya-
ti konularda, haberleri verme açısından yetersiz ve taraflı oldukları
görü lüyor.

Bu durum basın tarihimizi yazanların gözünden de kaçmıyor.
Bakın **Nail Güreli** ne diyor:

"*Şu bizim medya' bir âlem! Bir savaş tartışmasıdır gırla gidiyor.*
Amerika'nın Irak'a saldırısına Türkiye üzerinden geçit ve destek ve-
recek 'hükümet tezkeresi'nin 1 Mart 2003'te TBMM'den geçmemesi
üzerine, 'medya'daki savaş yanlıları arasında tartışma iyiden iyiye
kızıştı. Yazılıp çizilenler fikir tartışması sınırlarını çoktan aşıp haka-
ret ve suçlamaya başladı."

Güreli, "*Ayıptır! Günahdır!*", "*Amerika'nın dünya egemenliği için*
kalkıştığı saldırıda ona yataklık etmeyi savunanların yazılarından
örnek vermeyece ğiz" diyor ve bu duruma ışık tutan bazı yazılardan
aktarmalar yapmakla yetiniyor:

Haşmet Babao ğlu:

"...Yaptıkları korkutmak!

Acımasızca sokaktaki insanın gözünü korkutmaya çalışıyorlar.
Halkın acılarını, açık yaralarını kaşıyorlar. Savaştan yana 'evet' de-

meve bir türlü kına edemedikleri, ruhu dimdik kalan sokaktaki insanı diz üstü çöktürmeye çalışıyorlar.

Ayıptır!

Günahtır!

5 Mart 2003 tarihli *Star* gazetesinde **Umur Talu**, "**Rezil Kurgular**" başlıklı yazısında savaş kışkırtıcıları hakkında şunları söylüyor: *"...Şimdi de, seçimde halktan, tezkere savaşında hem halktan ve hem Meclisten tokat yemenin rövanşında, ABD'nin şantaj ve tehdit merkezine bağlılar."*

Güreli aynı gün, *Radikal* gazetesinde çıkan, **Haluk Şahin**'in şu yazısına da dikkatimizi çekiyor:

"Kıyamet Senaryosu

Bu kehanetleri yayan ve pazarlayan büyük bir endüstri var: ABD. Televizyon istasyonları, üniversiteler, dergiler, kurslar, stadyum toplantıları. Paraları var, oyları var, öğütleri var. Onlar George W. Bush'u çok seviyorlar.

Amerika Birleşik Devletleri-Britanya ortaklığının Irak'a saldırısıyla başlayan savaş sürüp giderken; gazeteleri, radyoları, televizyonları ile 'şu bizim medya' savaşa kenetlenmiş durumda." (N. Gürel*i, Şu Bizim Medya, s.75)*

TBMM başkanı **Bülent Arınç**'in şu sözleri de ilginçtir:

"Basınının büyük bir kısmının, harekâtı çok yanlı (yan tutarak) ekrana getirdiğini, adeta psikolojik harbe dönüştürdüğünü görmekten büyük üzüntü duyuyorum. (...) Basının bir kısım yazarı Pentagon ağzıyla konuşuyor." (Yeni Şafak, 26 Mart 2003)

Durum açıktır, holding basınının çok büyük bir bölümü, ABD'nin Irak'a yaptığı haksız, gerekçesiz saldırıyı destekledi. Hatta, savaşa katıldığımız takdirde Musul petrollerinden pay alacağımız, Musul'u geri alabileceğimiz gibi masallar uyduruldu. Televizyonlarda emekli generaller, savaş stratejisi hakkında değerlendirmeler yapmakta idiler. Türk halkını ABD'nin bu kanlı girişimine kazanmak için büyük gayretler sarf edildi. Bu, genelde, ABD'nin yenilmez bir güç olduğu imajını yaratmak, Türkiye'de ABD uyduluğunu kabul ettirmek için yapılan propagandanın bir parçasıydı. ABD'nin Irak'ta işlediği cinayetler göz ardı edilmek, gücü abartılmak istendi. **Gürel**i, *"Bir laboratuvar gibi çalışan Amerikan 'psikolojik savaş' ordusu, 'silahlı savaş'ın alt yapısını oluşturmakta hayli başarılı. (...) Psikolojik*

*silahın en etkili aracı ya da silahı ise 'medya'. Amerikan 'laboratu-
arlarında' reçetesi hazırlanan uydurma ve abartılı haberler, yönlendir-
meler, beyin yıkamalar hep medya aracılığı ile kitlelerin üzerine
yağdırılıyor" diyor.*

Hıfzı Topuz ise, Türk basınında, ABD'nin Irak'a saldırısının de-
ğerlendirilmesini şöyle yorumluyor:

*"Birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de bir yanda barışı savu-
nan iletişim araçları vardı, bir yanda da Amerikan saldırısını des-
tekleyen, savaşı kışkırtanlar ve Türkiye'yi savaşa sürüklemek için her
türlü provokasyonu yapanlar.*

*Birçok yayın organı inandırıcılığını yitirdi. Savaş çığırtkanlığı
yapanlar, olayları saptıranlar, barıştan yana olanları Saddamcılıkla suçladılar. 'Embedded' denilen İngilizce bir sözcük bu ortamda
Türkiye'ye sokuldu. Bu sözcük bir şeyi, örneğin bir çivi'yi bir yere yer-
leştirmek, tahtaya saplamak, eklemek, gömmek anlamına geliyordu.
İletişimde de bu sözcük, bazı gazetecilerin belirli kılıklarda ya da
kimliklerde bir yerlerde görevlendirilmesi, tanklarla cepheye gönde-
rilmesi anlamında kullanıldı. Bunlara, 'satılmış gazeteciler-gizli
örgüt ajanları' da denebilir. İşte Irak savaşında da bu tür gazeteci-
lere iletişim üstü görevler verildi. Medya çok güç günler yaşadı. Oysa,
uluslararası iletişim ahlak kuralları, gazetecilerin savaş kışkırtıcılığı
yapmalarını yasaklıyordu. Savaştan yana olanlar, Türkiye'nin Ame-
rikan saldırısına destek olması gerektiğini savunarak, iletişim ah-
lak kurallarını çiğnediler." (H. Topuz, Türk Basın Tarihi, s.325-326
Remzi Kitabevi, 2003)*

Aslında, savaş uzayıp, ABD'nin cinayetleri saklanamaz hale ge-
lince bu silah tersine döndü. Ancak, ABD'nin özellikle 1980'li yıl-
lardan beri yürüttüğü psikolojik savaşın başarısız olduğu söylene-
mez. ABD'nin yenilmez, karşı koyulmaz bir güç olduğu kafalara yer-
leştirildi. Dünya Bankası'nın, IMF'nin ağır koşullu, yüksek faizleri
"yardım" olarak tanıtıldı. Uzun süre hep Amerikan yardımından söz
edildi. Televizyon ekranlarını Amerikan filmleri doldurdu; çoğu şid-
det ve cinayetle dolu bu filmlerin çocuk ruhunda yaratacakları düşü-
nülmedi. Yavaş yavaş Türkiye'nin bir **Küçük Amerika** olması fikrine
alışıldı. Türk parası dolara bağlandı. Dolar Türkiye'de kullanılan bir
para değeri haline geldi. Başta İngiltere olmak üzere, bütün dünyada
uzmanlar, doların düşüşünün geçici olmadığını; borçları, ağır savaş

masrafları, hesapsız tüketimleri yüzünden ABD ekonomisinin gerilediğini, Amerikan İmparatorluğunun düşüş sürecine girdiğini yaz-salar da, Türkiye'de pek çok insanı buna inandıramazsınız. ABD, Vietnam Savaşını kaybetti, Somali'den çekildi, Afganistan'da hâlâ duruma egemen olamadı, Irak'ta bataklıklara saplandı; ama Türkiye'de hâlâ onun yenilmez bir askeri gücü olduğuna inananlar var. Rusya, ABD'nin tek egemen güç olmasına direniyor, Kuzey Kore ve İran bu "büyük güç"e boyun eğmiyor. Çin bir dev güç olarak ortaya çıktı. Hindistan ve Rusya'yla da birleşerek, Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesinde üçüncü dünya güçlerinin birliğini kuruyor. Ayrıca, Avrupa, ABD'den ayrı bir ekonomik, stratejik ve siyasal güç olma çabasında. ABD'nin Irak saldırısını desteklemediği gibi bağımsız ekonomisini ve stratejisini geliştirmekle meşgul. Yani bir tarafta Rusya, Çin, Hint ve diğer ülkeleri içeren bir **Avrasya** gelişirken, Avrupa da tek süper gücü kabul etmiyor ve zaman zaman Rusya ve Avrasya'yla işbirliğine yöneliyor. Durum buyken ve ABD Irak'ta ağır bir yenilgiye uğramış bulunurken, Türkiye'de hâlâ "Tek Süper Güç Amerika" sözcüğü dillerden düşmüyor, çünkü holding medyası hâlâ o şarkıyı söylüyor.

Ellerinize ve Yalana Dair

*Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
Bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.*

*Ve insanlar, ah, benim insanlarım,
Yalanla besliyorlar sizi,
Halbuki açsınız,
Etle, ekmekle beslenmeye muhtaçsınız.
Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden doyarsınız,
Göçüp gidersiniz bu her dalı yemiş dolu dünyadan.*

*İnsanlar, ah, benim insanlarım,
Hele Asyadakiler, Afrikadakiler,
Yakın Doğu, Ortadoğu, Pasifik adaları
Ve benim memleketlilerim,*

*Yani bütün insanların yüzde yetmişinden çoğu,
Ellerinizi gibi ihtiyar ve dalgınsınız,
Ellerinizi gibi meraklı, hayran ve gençsiniz.*

*İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
Avrupalım, Amerikalım benim,
Uyanık, atak ve unutkansın ellerin gibi,
Ellerin gibi tez kandırılır,
Kolay atlatılırsın.*

*İnsanlarım, ah, benim insanlarım,
Antenler yalan söylüyorsa,
Yalan söylüyorsa rotatifler, kitaplar yalan söylüyorsa,
Duvarda afiş, sütunda ilan yalan söylüyorsa,
Beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları kızların,
Dua yalan söylüyorsa, ninni yalan söylüyorsa,
Rüya yalan söylüyorsa,
Meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa,
Yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ayışığı,
Söz yalan söylüyorsa,
Renk yalan söylüyorsa,
Ses yalan söylüyorsa,
Ellerinizden geçinen
Ve ellerinizden başka her şey
Herkes yalan söylüyorsa,*

*Ellerinizi balçık gibi itaatli,
Ellerinizi karanlık gibi kör,
Ellerinizi çoban köpekleri gibi aptal olsun,
Ellerinizi isyan etmesin diyerdir.
Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
Bu ölümlü, bu yaşanması dünyada
Bu bezirgân saltanatı, bu zulüm bitmesin diyerdir.*

Nâzım Hikmet
(1949)

II. Bölüm

DEĞİŞEN DÜNYA AMERİKA-AVRUPA

**Küreselleşme Süreci ve
Dünya Kapitalizminin Bunalımı**

AMERİKA

AMERİKAN İMPARATORLUĞU'NUN ÇÖKÜŞÜ

Küreselleşme süreci içinde dünyada güç dengeleri hızla değişiyor. Bugün çok büyük, gelişmiş, teknikte ileri bildiğiniz bir ülke, yarın bunalıma doğru sürüklenen bir ülke olabiliyor. Dünya kapitalizmi değişik dönemlerde bunalımlar yaşadı, savaşlar çıktı, imparatorluklar yıkıldı. Nasıl 19. yüzyılda sanayi devrimi dengeleri alt-üst ettiyse 20. yüzyılda da dünya güçleri bir teknik devrimin sancılarını yaşıyor. "Küreselleşme", "Yeni Dünya Düzeni" gibi adlar altında, 19. yüzyıl liberalizminin yeniden canlandırılması, mali sermayenin egemenliği, çokuluslu sermayenin ulus devleti yıkma çabaları kapitalist dünyayı etkiliyor. Gelişmiş bildiğimiz Batı dünyası hızla gerilerken, **Asya'da yeni bir dünya doğuyor**. Servet, sermaye ve teknik batıdan doğuya kayıyor. Çok hızlı cereyan eden bu gelişmeleri izlemeden, eski, yerleşmiş kalıplardan kurtulmak olası değil. Bu kalıplardan bir tanesi de, "Büyük, Güçlü, Yenilmez Amerika"dır. Bu konuda gerçeği anlamak için, yerli yabancı pek çok kitap, dergi, doküman okudum; en son gelişmeleri gazete, radyo ve televizyonlardan izledim. Çok güçlü tanıdığınız ABD'nin ekonomik, politik, sosyal, kültürel durumunu da bu verilere dayanarak size aktaracağım. Fazlaca alıntı yaparsam, kusuruma bakmazsınız.

YOK OLAN DOLAR

ABD İmparatorluğu'nun çöküşü hakkında ilk sinyali veren, Amerikalı düşünür **Paul Kennedy** oldu. **Kennedy**, "*Büyük Devlet-*

lerin Yükselip Yıkılması" başlıklı kitabında, tarihte imparatorlukların yükselme ve çökme süreçleri olduğunu belirtiyor ve Amerikan İmparatorluğu'nun 1960'lı yıllardan beri bir gerileme sürecine girdiğini anlatıyor:

– 1960'lı yılların başlarında, çokuluslu şirketlerin yatırım tarzı yüzünden ABD'nin dış yatırımları hızla arttı. Bu dışarıya çok hızlı bir dolar akmasına neden oldu. Amerika'dan dışarıya altın kayması sonucu, dolar, altın dayanağını da kaybetti. İstikrarsız bir parite haline geldi.

– 60'lı yıllarda savunma masraflarının artması, **Vietnam Savaşı** ABD ekonomisi için yıkıcı oldu!

– İç masraflar arttı, vergiler artmadı, bütçe açığı yükseldi. 1970'te **Nixon** idaresi, doları altın dayanağından ayırdığı gibi, dalgalanmaya bıraktı.

Şimdi sözü İngiliz iş çevrelerinin dergisi, *The Economist*'e verelim. 4 Aralık 2004 tarihli dergide başlık:

"Yok olan dolar"

"Eğer Amerika bugünkü hızıyla harcamayı ve borç almayı sürdürürse, dolar uluslararası mali piyasadaki güçlü durumunu kaybedecek. Son 3 yıl içerisinde, dolar Euro'ya karşı % 35, Yen'e karşı % 24 oranında değer kaybetti."

Dergi bunun nedenlerini şöyle açıklıyor:

– Hızla artan devlet borçlanması.

– Çılgın tüketici harcamaları.

– İflasa neden olabilecek kadar büyük cari açık.

OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Gelişme Örgütü) hesaplarına göre, ABD'nin cari açığı (yani gelir ve giderleri arasındaki açık) 2006'da 825 milyar dolara çıkacak. *The Economist* dergisi soruyor:

"Dünya'nın en önemli döviz iken 30 yıldan beri değer kaybeden bir paraya güvenilebilir mi?"

Bundan başka Asya'ya –özellikle Çin'e– sermaye ve teknoloji akımı, ABD ekonomisi için yıkıcı oluyor. Çin ucuz ve kaliteli mallarını Amerikan pazarına rahatça sürüyor. Çin'in ABD'ye mal satışı, ABD'nin Çin'e satışlarını fazlasıyla aşıyor. Buradan doğan açık 2004'te 160 milyar doları buluyor. Tahvil ve çeklerle ödenen bu parayı Çin, Devlet Bankasının kasalarında saklıyor. Bunları bozduğu, dolarları dünya piyasasına sürdüğü gün, bu ABD ekonomisi için bir yı-

kım olacak. Öyle diyor muhafazakâr İngiliz dergisi. *The Economist*'e göre, doların % 30 oranında değer kaybı sürecektir. Bu takdirde alacaklı ülkeler (bunlar arasında Japonya da var) ellerindeki tahvilleri bozduracaklar. Bu takdirde ABD büyük bir bunalıma girebilir.

AMERİKAN EKONOMİSİNE DARBE VURAN BAŞKA NELER VAR?

Petrol

ABD dünyanın en büyük petrol tüketicilerinden biri. Kendi petrol üretimi ise çok zayıf. Dünya petrol fiyatları onun için hayati bir önem taşıyor. Oysa, 2005 yılı içinde dünya petrol fiyatları, varil 30 dolardan 60 doların üstüne çıktı. Irak'a yaptığı işgalin temel nedeni o ülkenin zengin petrol kaynaklarına sahip olmaktır. Ancak, karşılaştığı direniş yüzünden, bu petrolardan faydalanamaz oldu. Kuyularda patlamalar, boru hatlarının tahribi, petrol sevk eden kamyonların bombalanması, üretimi de, sevk edilen petrolü de çok kısıtladı.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Danışma ve İzleme Kurulunun raporuna göre, Irak petrolünün denetiminde yolsuzluklar yapılmış. Bu petroleri satın alan **Hulliburton** şirketi, 10 milyar dolarlık anlaşmalar yapmış, ABD hükümetinden fazla paralar almış. Öte yandan hızla gelişen Çin ve Hindistan'dan gelen aşırı talep sonucu dünya petrol fiyatlarının düşmesi adeta olanaksız. Fiyatları tayin eden Petrol Üreten Ülkeler Örgütü (OPEC), üretimi artırma kararı alsa da bu gerçekleşmiyor. Gerek sanayi ve taşımacılıkta gerekse özel tüketim de çok petrol tüketen ABD ekonomisi için, yüksek petrol fiyatları da büyük bir gider ve dolar kaybına yol açıyor. Ayrıca Irak'ta askeri harcamalar için ayrılan para yıkıcı oluyor. ABD alternatif enerji üretme yollarını arıyor, ancak OPEC üzerinde etkili olamıyor.

New York Times gazetesinde **Robert Kaplan** şöyle yazıyor:

"Artık ABD dünya ekonomisinde gelişmeleri belirleme gücünü kaybediyor. ABD'nin hegemonyasını restore etmek, Batının küresel egemenliğini sonsuza kadar korumak, 'hayal âleminde' kalmaya mahkûm." (Cumhuriyet, 29 Aralık 2004)

SİLAHLANMA, SAVAŞLAR VE MASRAFLARI

ABD dünyanın en büyük silahlı gücü. En yüksek teknikli silahlara sahip ve İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri savaş halinde. Önce **Vietnam Savaşı**'nda napalm kullandığı halde yenildi. Sonra **Somali**'den ve **Haiti**'den, üstün tekniğine rağmen, direniş karşısında çekilmek zorunda kaldı. **Afganistan** ve **Irak**'a yaptığı saldırılarda da, direniş karşısında çamura battı. ABD'nin uluslararası hukuku ve kuralları çiğneyerek yaptığı bu çok kanlı saldırılardaki başarısızlığını ve bu savaşların Amerikan halkına maliyetini mercek altına almak gerek:

Bir kere, ABD dünyanın en büyük silahlı gücü olduğu halde, işgal ettiği yerleri bir kan gölüne çevirip, kaosa neden oluyor; ancak hedefine ulaşamıyor. ABD'nin savunma, daha doğrusu saldırı bütçesi 1988'de 250 milyar dolardan 2004'te 400 milyar dolara ulaştı. **Afgan** ve **Irak** savaşlarından ötürü bu masraf 600 milyar dolara çıktı. ABD Silahlı Kuvvetleri en yüksek teknikli silahlarla donatılıyor. Bu silahların üretim masrafları, İkinci Dünya Savaşı'ndakilere kıyasla 100 misli daha yüksek. Ne var ki, ABD'nin sürekli, eğitilmiş güçlü bir ordusu yok. Hava kuvvetleri, donanması, tankları, atom başlıklı füzeleri ve hatta kimyevi silahları; işgale uğrayan halkları yenmeye yetmiyor. Paralı ABD askeri yerli halka zulmetmesini beceriyor, ancak bunu niçin yaptığının bilincinde dahi değil. Irak'ın işgalinden sonra, 2000'i ölen bu askerler; Felluce'de, Ebu Garib Cezaevinde, Telafer'de işledikleri cinayetlerin nedenini dahi bilecek durumda değiller. Kimin için, ne için olduğunu bilmedikleri bir saldırının kurbanları oldular. Hava ve tank saldırılarıyla ev, hastane, okul demeden bütün şehirleri yakıp, yıkıp yok ettiler, en az 200 bin suçsuz Iraklının kanına girdiler. Ne için?

ABD niçin saldırıyor, durmadan savaş kışkırtıyor?

Bunun üç temel nedeni var:

Birincisi petrol, gaz, uranyum gibi temel kaynakları ele geçirmek, bu alanlarda dünya egemenliği kurmak.

İkincisi çok pahalıya mal ettiği silahların fazlasını satmak, silah fabrikatörlerine kârlar sağlamak.

Üçüncüsü Ortadoğu'dan Çin'e kadar uzanan bir dünya imparatorluğu kurmak. **"Emperyal Politika"** Washington'da uzun zamandan beri geliştirilen bir politika. ABD'nin dünyanın **"Şerifi"** (efendisi) olacağına, 21. yüzyılın **"Amerikan Yüzyılı"** olacağına dair kitaplar yazıldı, hayaller kuruldu. ABD Cumhurbaşkanı **Bush** ve ekibi hâlâ bu projeyi gerçekleştirmek peşinde. **"İlimli İslam"**a dayanarak bir **"Büyük Ortadoğu Projesi"** gerçekleştirmek girişimlerinin nedeni de bu.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana, ABD 20 ülkeye askeri müdahale yaptı. Gösterilen neden kâh **"komünizm tehlikesi"**, kâh **"bir diktatörü yıkmak gereği"**, kah **"terör"**dür. Bu savaşlardan parsayı toplayanlar Amerikan ve Avrupalı silah üreticileridir. ABD'de üretimi IBM, General Motors, Lockheed Martin, Boeing-McDonnells gibi şirketler yapıyor. Çok yüksek maliyetli bu üretimin açıklarını, gizli veya açık anlaşmalarla devlet ödüyor. ABD dünyanın en büyük silah ihracatçısı. Özellikle azgelişmiş ülkelere yılda 15-20 milyar dolar ihracat yapıyor. Ortadoğu'da, Afrika'da, Güney Amerika ülkelerinde iç çatışmalar silah fabrikatörlerine kâr sağlıyor ve çoğu sefer kıskırtılıyor. Uluslararası konvansiyona aykırı olduğu halde, savaş halinde olan ülkelere de bol bol silah satılıyor. İran-Irak Savaşında olduğu gibi dünya silah ticaretinden en çok kâr eden ülkelerin başında Amerikan şirketleri geliyor: Lockheed Martin, Boeing-McDonnell Douglass gibi.

BATIDAN DOĞUYA SERVET VE GÜÇ AKIMI

Şimdi sözü, **Clyde Prestowitz'e** veriyoruz. **Prestowitz**, Washington'da Ekonomik Strateji Enstitüsü'nün Başkanı. Ayrıca ABD Ticaret Bakanlığı adına, Asya ülkelerini dolaşmış, ticaret anlaşmaları imzalamış bir uzman. ABD ve dünya ticaretini çok iyi bildiği gibi, Washington'da, **G. Soros**, **Stiglitz** gibi önemli kişilerle temasları var ve hatta beraberce, **Bush** idaresinin dogmatik liberal politikalarını eleştirdikleri de görülüyor.

Prestowitz de **Kennedy** gibi, ABD ekonomisinin gerileme sürecinde olduğu görüşünde. Bu görüşünü şöyle anlatıyor:

"2005 yılının en önemli haberi, küresel ekonominin göbeğindeki çatlaktır; doların istikrarsızlığı, AB mali üstünlüğünün kaybolması, ABD'nin teknikte öncülüğünün gerilemesi, Çin, Hindistan ve Avrupa'nın yükselmesi..."

Prestowitz'in kitabının adı şu: *"Üç Milyar Yeni Kapitalist, Servet ve Gücün Batıdan Doğuya Büyük Göçü."*

Yazara göre, işin püf noktası buradadır. Küreselleşme çerçevesi içinde sermaye, Batıdan el emeğinin ucuz olduğu ülkelere kayarken; onunla beraber teknoloji, araştırmalar, araştırmacılar, teknisyenler ve bilim adamları da oraya göçüyor. Batı geriliyor, Doğu hızla güçleniyor. Belirttiği çok önemli bir nokta da şudur: **Serbest piyasa ekonomisi, Batının aleyhine işliyor, Doğu korumacı, güdümlü, devlet destekli politikalarla güçlendi. Batı- özellikle ABD- Doğunun rekabetine dayanamaz hale geldi. Oysa, Washington'da hâlâ *"Serbest rekabetle ekonomi kendiliğinden dengelerini bulur"* görüşü egemen.**

Gördüğünüz gibi, bu kitap çok önemli görüşler ortaya atıyor. Bu nedenle birtakım önemli alıntılar yapmadan onu elimizden bırakamayacağız.

Yazarın üzerinde durduğu noktalardan biri ABD'nin bir ekonomik stratejiden yoksun olması. Şimdi Amerika'da ağır basan görüş, böyle bir stratejiye gerek olmadığı. Bu görüşte olanlara göre, Amerika'da tasarrufların sıfır noktasında bulunması ve bunun yanında muazzam bir federal bütçe açığı gelişmesi bir problem değil, çünkü büyümeyi körüklüyor. Bu açıkların gitgide daha çok dışarıdan alınan borçlarla karşılanmasını ve bu strateji ile, önemli ABD varlıklarının yabancı sarraflara rehin olarak verilmesini endişe verici bulmuyorlar. Çünkü onlarca, yabancılar paralarını daima Amerika'ya getirecekler, çünkü her vakit burada iyi işletebilecekler. ABD fabrikalarının deniz aşırı ülkelere nakledilmesi ve Amerikan işçilerinin işlerini kaybetmeleri onları endişelendirmiyor. Başka bir yerde iş bulurlar diye düşünüyorlar.

Prestowitz, ABD'nin ticaret açığı konusuna şöyle yanaşıyor:

"ABD'nin ticaret açığının 2004'te 650 milyar dolar olduğunu biliyoruz. Bu yolla Dünya Merkez Bankalarının kasalarını dolarla dolduruyoruz. Bu bankacılar biliyorlar ki, dolar dramatik biçimde değer kaybetse de, ABD ihracatını borçlarını ödeyecek ölçüde artır-

mayacak, oysa İkinci Dünya Savaşı'ndan beri ilk defa dolara alternatif olabilecek bir para var: euro. Böylece, ülkeler dolar rezervlerini azaltıp euroya kaydırıyorlar."

Prestowitz rakamlar da veriyor:

"Rusya'nın tasarruflarının % 70'i dolara, % 30'u euroya yatırılmışken, şimdi bu oranlar tersine döndü. OPEC ülkeleri dolar rezervlerini % 67'den % 50'ye indirdiler. Diğer büyük dolar rezervi olan ülkeler; Çin ve Japonya rahatsız."

O da, *The Economist* dergisi gibi, doların iflas etmesiyle ve dünyanın yedek parası olmaktan çıkmasıyla, ABD'nin büyük bir buna-lıma gireceğini düşünüyor. Bu durumda gaz ve yakıt fiyatları kabaca-racak, ithal mallarının fiyatları birden fırlayacak, faizler gibi işsizlik rakamları da yükselecek.

ABD'nin güneyinde yer alan tayfun felaketlerinin, Meksika Körfezi'nde petrol tesislerini tahrip ettiği, ABD'nin çok uzun bir süre bu kaynaktan mahrum kalacağı da düşünülürse, durumun vahameti ortaya çıkar. Tahminlere göre, bu durumdan ötürü Amerikan halkının geçim düzeyi düşecek.

DÜNYA TİCARETİNDE REKABET VE AMERİKA

Asıl sorun burada. Artık göz ardı edilmemesi edilen gerçek, 1,300 milyar nüfuslu Çin'in ve buna yakın nüfusu olan Hindistan'ın dünya ticaretine egemen olmaya başlamalarıdır. Sorun sadece, ucuz el emeğinden ötürü buralara sermaye kaymasından ibaret değildir. Aynı zamanda bu ülkelerde hızlı bir teknik gelişme kaydediliyor. Dünya piyasalarına sürülen bol miktarda kaliteli elektronik cihazlar karşısında, gelişmiş Batı güçsüz kalıyor. Rekabet, gelişmiş dünyanın aleyhine işliyor. **Prestowitz'e** göre bu durum kontrol altına alınmazsa, Batı sistemi çökecek. Bakın o, sorunu nasıl ele alıyor:

"Dünya nüfusunun % 5'ine sahip olan ABD, dünya üretiminin % 30'unu, dünya tüketiminin % 40'ını sağlıyor. ABD'de adam başına gelir her yerden daha yüksek. İngilizce dünya ticaretinin dili ve dolar dünya ticaretinin parası. Ne var ki sorun bununla bitmiyor. Amerika, küreselleşmeye öncülük ettiği halde, sahnede tek oyuncu değil. Sony, Nokia, Cemex, Samsung küresel alanda rekabet eden yabancı

*şirketten ancak birkaçı. Çin, Hindistan ve eski Sovyetler Birliği dünya ticaretine açıldılar. Nüfusları üç milyarı bulan bu ülkelerde eğitim düzeyi yüksek emekçi oranı çok yüksek. Dünya sahnesine birtakım devrimci uygulamalarla geliyorlar: Kapsamlı ticaret anlaşmaları, devlet yatırımları, altyapı ve yatırım kolaylıkları, vergi indirimleri gibi. Böylece kapitalist dünyanın karşısına, komünist ve sosyalist geçmişlerinden bazı avantajlarla sahneye çıkıyorlar. **Bütün bunlar yepyeni bir rüzgâr estiriyor, dünyayı alt üst ediyor. Bu rekabet, Batı ekonomilerini durgunluğa sürüklediği gibi, serbest rekabet sistemini de sorgulamamızı gerektiriyor. Çünkü bu sistem bizim aleyhimize işliyor.***

Doğuya sadece sermaye değil, bütün işletmeler, fabrikalar göçüyor. Böylece ABD'de işten çıkarmalar oluyor, iş imkânları kısıtlanıyor. Bu göçe ABD'de "**outsourcing**" deniyor. Yani "**dışarıya kaynak akımı**". Bu, işini kaybetmek anlamına da gelebiliyor. Dışarıda üretilen mallar, dış pazarlarda satılırken, daha 1960'larda Amerikan pazarına yönlendirilmeleri süreci başladı. Buna "**offshoring**" denildi. Yani "**denizaşırılama**". Bu tarihte Japon malları Amerikan pazarına öyle önemli bir giriş yaptı ki, ABD hükümeti müdahale etmek zorunda kaldı. Bundan sonra bazı Amerikan şirketleri, rekabeti önlemek için Japon firmalarıyla birleşmek yolunu tuttular.

Aynı zamanda iç pazarı açık tutmak politikası güdüldü. Buna paralel olarak dışarıda özellikle elektronik sanayiinde üretim hızla ilerledi. Örneğin 1990'da diz bilgisayarlarının % 80'i Tayvan'da imal ediliyordu. Özellikle Çin çok çekiciydi. Bu çok nüfuslu ülkede, dünya pazarları ve özellikle ABD pazarı için maliyeti çok ucuz mallar imal ediliyor. Örneğin, Wal-Mart Şirketi 1990'da Çin hükümetiyle bir "**Joint Venture**" (**Ortak Girişim**) anlaşması imzaladı. Wal-Mart, mekânı, dağıtım ve uzmanları sağlayacak; Çin hükümeti ise bir vergiden arınmış alan, dostça iş ilişkileri, sonsuz ucuz emek, sadece partiye bağlı sendikalar, istikrarlı para sağlayacaktı. Prestowitz'e göre Çin'de böyle binlerce ortaklaşa şirket kuruluyor. Bunun Amerika için ne demek olduğunu bir düşünün. Wal-Mart ve onun gibi firmalar Çin'de ürettikleri ucuz malları Amerikan pazarına sürüyor. ABD sanayii de gitgide daha çok Çin'e göçüyor. Amerikan ekonomisi bunun altından nasıl kalkabilir?

ABD TEKNIĞİ NEDEN DIŞARI AKIYOR?

2004 yılında, Elektronik Cihazlar, Savunma Danışmanlığı Başkanı **T. Hartwick**, Kongreye şu bilgiyi veriyordu: *"ABD yüksek teknik sanayii yeni buluş ve dizayn alanlarında çözülüyor; prototip, klasik imalata yöneliyor."* Birkaç yıl içinde Amerika, mikroeletromekanik sistemler kuramayacak hale gelebilir. Örneğin, Microsoft gibi. Microsoft baş teknisyeni **C. Mundie**, *Business Week* dergisine yaptığı bir açıklamada (16 Mart 2004), *"Amerika'da araştırmaya yapılan yatırımların azaldığını ve bu nedenle uzun vadede, ABD teknolojisinin zayıflayacağını"* söylüyordu.

Temsilciler Meclisi Küçük İş Komitesinde yapılan bir açıklamada şu ilginç olay ortaya çıktı:

Gece karanlıkta görmeyi sağlayan semikondaktör materyel ABD ordusunda keşfedildiği halde, uzun süre ABD Silahlı Kuvvetleri bundan faydalanamayacak. Çünkü bunu üreten Amerika firmaları patentini deniz aşırı firmalara verdiler ve üretimi oralara naklettiler. Gerekli materyelin önemli bir bölümü Japonya'da üretiliyor. Patenti alan Fransız firması ise malzemeyi Çin'e satıyor. Bu keşfi yapan **S. Sivanathan** ise şu haberi veriyor: *"Bu alanda araştırma ve üniversite çalışmaları artık Amerika'da yapılmıyor. Çünkü, üreticiler artık burada değil."* Oysa, Çin, Hindistan, İsrail, Fransa, Almanya ve İngiltere bu tip yeni sistemlere büyük yatırımlar yapıyorlar.

ABD'nin en ileri teknik üniversitesi MIT'nin Başkanı **Susan Hockfield** durumu şöyle özetliyor:

"Biz geride kalıyoruz. Bilime ve mühendisliğe yatırımda başka ülkelerle boy ölçüşemiyoruz. Ortaokul, lise mezunlarımızın bilim ve matematik konularında bilgi düzeyleri bir felaket. Fiziki bilimlere yatırımlarımız gereğin çok altında ve bu alandaki yayınlarımız çok geri. Bu ekonomimiz için bir sorun. Yirmi ile kırk yıl içinde ne olmak istediğimizi iyi düşünmeliyiz."

Prestowitz, "teknolojinin dışarıya kayması"nın temel nedenini şöyle anlatıyor:

"Yapılacak iş kuşkusuz, eğitime, mühendisliğe, fizik bilimlere daha çok yatırım yapmak, reform yapmak, bu alanlarda yabancı öğrencilere daha çok vize vermek. Ancak pratikte bu böyle olmuyor. Si-

likon Vadisi'nde teknoloji üzerine araştırma yapan firmalarla yaptığım görüşmelerde şunları tespit ettim:

Şirket idarecileri, araştırma (RD) merkezini, ABD'den mümkün olduğu kadar çabuk uzaklaştırıyorlar. Bunun nedeni sadece masrafın azalması ve yüksek kalite değil, aynı zamanda artık imalatın büyük ölçüde dışarıda yapılması. Santa Clara Üniversitesi'nde profesörler bana, fizik ve mekanik dallarına öğrenci kaydının çok zayıf olduğunu anlattılar. Amerikalı yatırımcılar ise, ABD'ye ne olacağını değil, şirketlerin kârlarını düşünüyorlar."

DÜNYA EKONOMİSİNDE BÜYÜK DENGESİZLİK

Küresel ekonomideki dengesizlik, **G. Soros'u** rahatsız ediyor. Bu önemli işadamı şöyle düşünüyor:

"ABD muazzam bir bütçe açığı depo ediyor, gitgide daha büyük bir hızla ürettiğinden fazla tüketiyor. 2004 yılında ürettiğinden 600 milyar dolar fazla ithal ettiği halde, 2005 yılında 700 milyar dolar daha fazla ithal edecek. Amerikalılar gelirlerinin üstünde harcamalar yapıyorlar ve bunu seviyorlar. Şimdiye kadar bu bir sorun olmadı, çünkü başka ülkeler, ürettiklerinden daha az tüketiyorlar ve biriktirdiklerini ABD'ye kredi olarak veriyorlar."

Prestowitz, "Amerikalılar hızlı harcamalarını yapmak için, evlerini rehine koyuyor, harcadıkları para dışarı gidiyor" diyor.

Amerikalıların kredi kartlarıyla, arabalarını, evlerini rehine koyarak, tefeciden borç alarak harcadıkları para ekonomiyi durgunluğa sürüklüyor. Yaptıkları borç, gelirlerini % 120 oranında aşıyor. Ancak gelirleri artmıyor. Tasarrufların kit olması, yatırımları sınırlandırıyor. Öte yandan dışarıya yatırım, sermaye ve teknik akışı, işten atmaları getiriyor, ücretleri düşürüyor. Aynı zamanda gittikçe daha çok yaşlanan ve daha az tüketen bir bölüm nüfus da, uzun vadede daha az tüketim ve daha az yatırım anlamına geliyor. Bütün bunlar Amerikan ekonomisinin nasıl bir kısır döngü içerisinde olduğunu gösteriyor. Oysa bunun aksini düşünmüş, ABD'nin çok zengin ve güçlü bir ülke olduğuna inanmıştınız, değil mi?

Gelelim madalyonun öbür yüzüne; ya Asya'da ne oluyor? Dünyada, tasarrufların büyük birikimi Asya'da. Çin'de ve Japonya'da.

Bu ülkeler ellerindeki Amerikan tahvillerinin, bonoların geleceğinden endişede. Çünkü ABD'nin bütçesi açık ve doların değeri hızla düşüyor. Dünya Merkez Bankalarının elinde 1,5 trilyon değerinde Amerikan doları var; ancak bu dolarların geleceğinden de endişeler var. Bunun bir nedeni; ABD imalatının, "**software**" elektronik sanayiinin ve hizmetlerin deniz aşırına kaymış olması. Öteki neden ise Amerika'da tasarrufların azalması, savunma, sosyal sigorta gibi masraflar yüzünden bütçe açığının artması. Bütün bunlar yüzünden tediye açığının daha da büyümesi. Diğer bir deyimle, 2005'te ABD ekonomisinin durgunluğa doğru hızlı gidişi. Bunun bir adı da "**bunalım**"dır.

G. Soros, dünya ekonomisindeki dengesizlikten rahatsız olmakta haklı değil mi?

SERBEST PİYASA EKONOMİSİ YÜRÜMÜYOR

Amerika bir defa 1980'de bir defa da 1990'da durgunluk bunalımı geçirdi. Sonra birden kendini topladı. Gerek büyümede, gerekse verimlilikte Japonya'yı ve Avrupa'yı geçti. **Silikon Vadisi Projesi**, hareketli **NASDAQ Borsası** herkesi zengin ediyordu. Yabancılar ABD'de önemli yatırımlar yapıyorlardı. Muhafazakâr iktisatçılara göre, Amerikalıların tasarruf etmediği doğru değildi. Ne var ki bu parlak durum çok uzun sürmedi. İşletmelerin, fabrikaların tam kapasite çalışması, verimli üretim yapması çok iyi bir şeydi. Ancak böyle çalışan fabrikaların sayısı azalınca her şey değişti. Bunun arkasında yatan neden ise, "**offshoring**" (deniz aşırı ülkelere göç) idi. Verimi düşük fabrikaların göçü veya kapatılması verimliliği artırdı. Ancak işsizlik sorunu doğurdu. Öte yandan ABD'ye dışardan gelen sermaye üretime yatırılmadı; devlet bonoları satın almakta, bütçe açığını kapatmakta ve aşırı tüketimi karşılamakta kullanıldı (aynı Türkiye'de olduğu gibi). **Adam Smith'e** göre, ekonomik faaliyetin hedefi tüketim, onu işleten mekanizma da serbest rekabettir. Bu kurallar içerisinde, bunalımlar, bolluktan sonra gelen kıtlık, durgunluk dönemleridir.

Asya'daki gelişmenin sırrı bu kurallara uymamaları. Onlar daha ziyade tüketimi kısıtlamayı; tasarrufu, yatırımları ve üretimi ön pla-

na aldılar. Asya ülkelerinde milli hasılanın % 30'una % 50'sine ulaşan tasarruf oranları Batıdaki oranların çok üstünde. Bu tip bir modelin uygulamasında, Batının egemenliği altına girmemek endişesi de var. Bu nedenle, yatırımları planlıyorlar; hızlı gelişeceğini düşündükleri sanayilere yatırım yapıyor; yüksek verimliliği ön plana alıyor ve bu yolla kârlı yatırımlar yapıyorlar. Yatırımlarda ileri teknoloji alanlarına öncelik veriliyor, bu yolla stratejik alanda bağımlılıktan kurtulmak hedefini güdüyorlar.

Bütün bunları, **C. Prestowitz**'ten öğreniyoruz. Asya'daki gelişmeleri de çok yakından izlemiş olan bu önemli iktisatçı, bize şu bilgileri veriyor: Japonya, Tayvan, Güney Kore ve Çin, "**semi-conductor**" sanayiine çok önem veriyorlar. Bu alana birtakım özel yatırımlar yapıyor ve düzenleme politikaları güdüyorlar. Bu dalda, hevesle satın aldıkları işletmeler, birer araştırma merkezi, teknik üniversite niteliğinde. Bu yolla **teknolojinin Asya'ya naklini sağlıyorlar**. Bir diğer etken de şudur: Yoğun sermaye yatırımlarını içeren sanayide rekabet azdır. Çünkü buralarda birkaç büyük tekel egemendir. **İşte Asya ülkeleri böyle bir alanda tek monopol olmak perspektifi olan firmaları tercih ediyorlar. Böylece rekabet ve pazar koşulları yürürlükte olduğu halde, bunların işleyişine müdahale etmek olasıdır.** Aynı zamanda, tükettiklerinden fazla üreten Asya ülkeleri çareyi ihracatı artırmakta buldular. Buna "**İhracata Dayalı Büyüme Modeli**" deniyor. Bu modelde, ithalatı sınırlandırmak gerekiyor. Bunun da çaresi "**korumacılık**"ta bulunuyor. Bu ya gümrük duvarları ya da paranın değerini ayarlamak yoluyla yapıyor. Her iki şıkta da, paranın değeri dolara oranla düşük tutuluyor.

Böylece, korumacı metotlar uygulayan Asya'da ticaret dengesi ülkenin lehine olurken, serbest rekabete öncelik veren ABD önemli bir ticaret açığı yaşıyor. **Küreselleşme ve serbest rekabet** ilkelelerine sıkı sıkıya bağlanmış olan Washington'da bu konuyu tartışmak dahi olası değil. Küresel ekonomide kötü uygulamaların İkinci Dünya Savaşı'nı getirdiğini ve bundan, "**korumacılığın**" zararlı olduğu sonucunun çıkarıldığını belirten **Prestowitz**, serbest ticaret, belirsizlik ve modern pazar dinamikleri konusunda önemli yapıtları bulunan **Paul Krugman** ile **Joseph Stiglitz**'in bu görüşte olmadıklarını belirtiyor. Bu iki uzman, serbest ticaretin her zaman en iyi politika olmadığı görüşündeler. Bu sistemin aksaklıklarından, "**Pazar kusur-**

ları" olarak söz ediliyor. **Krugman**'a göre bu aksaklıklar genel kaide. "**Aktivist bir ticaret politikası**" bir ülke için serbest ticaretten daha yararlı olabilir. Geleneksel teoriye göre, "**Aşırı kâr**" hiçbir zaman gerçekleşmez, çünkü rekabet tekel kurulmasına engel olur. **Krugman** bunun doğru olmadığına örnek olarak Microsoft'u gösteriyor. "**Neden başka firmalar bu tekelle yarışmıyor?**" diye soruyor. Bu tip faaliyetin yaygınlaşması devlet eliyle de yapılabilir. Devlet, rakip kuruluşları destekleyebilir. Çin'de devletin firmalara bedava arazi vermesinin, vergi kolaylıkları göstermesinin nedeni budur. Bu yolla bir dalda birkaç üretim birimi oluşuyor.

Ancak Washington'da böyle bir yol düşünülmemiyor. Dünyadaki gelişmelerin gerçekçi bir değerlendirilmesi yapılamıyor. Bunun iki nedeni var: Birincisi muhafazakârlık, "korumacılık" korkusu. Çin, ekonomisini korusa da, "*sen koruma, serbest rekabet senin için daha iyi*" görüşü. İkincisi Amerikan demokrasisine güvensizlik. Özel konuşmalarda, pekçok iktisatçı, bir "**stratejik ticaret analizi**"ne gerek olduğunu kabul ediyor ancak, bunun Kongre'de kötü muamele göreceğinden korkuyor. Aşağı yukarı işleyen bir serbest piyasa rejimini; sokak lobileri tarafından idare edilecek bir ticaret stratejisine tercih ediyorlar. (C. Prestowitz, *Üç Milyar Yeni Kapitalist, Doğuya Büyük Servet ve Güç Akışı*, s.174-178)

Prestowitz'e göre, "**ABD Kongresi ve genel olarak hükümet çok budalaca şeyler yapabilirler. Sorun şu: Eğer karşıdaki bir şey yapıyorsa ve sen ona bir biçim yanıt vermiyorsan, onun politikasının bir parçası haline gelirsin, seni yenmeyi hedefleyen bir politikanın aleti olursun.**"

ABD ekonomisinin bunalıma girmesiyle, **bütün dünya ekonomisinin sarsılacağını** belirten yazar, bu konudaki görüşlerini şöyle açıklıyor:

"*Amerikalılar yavaş yavaş düşmekte olan bir dolara alışmak zorunda kalacaklar. Daha az tüketim ve daha çok tasarruf için yapılan baskılara da alışacaklar. Bu yolla, bugünkü durumun sürdürülebileceği düşünülüyor. Böyle düşünenler, Amerikan mitolojisine kolayca inananlar, 'yeni kapitalist yol'un gerçeklerini görmeyenler. (...) Dünyanın geri kalanı mallarını Amerikalılara satarak geçiniyor. ABD'de bir durgunluk dünya ekonomisi için yıkıcı olur. Pazarlara ucuz dolar sürmek, küresel pazarlarda büyük zararlara neden olabilir. Bu aç-*

dan, Amerikalılar dünya maliyesini rehin olarak kullanıyorlar. Öte yandan, böyle bir bunalım gelirse, dolardan en erken kurtulan en az kaybeden olacak."

Bu nedenle 2003 yılında Japonya 623 milyar dolar alarak, doları takviye etti. Çin ise dolarıyla petrol satın alıyor, petrol üreten ülkeler de aldıkları bu dolarları euroya çeviriyorlar. Ruslar da dünya bankalarındaki paralarını euroya çevirdiler.

ABD Merkez Bankası'nın eski başkanı **P. Volocker'e** göre önmüzdeki 5 yıl içinde bir dolar bunalımına girilmesi olasılığı % 75. Bu, **Soros'un** da büyük korkusu. **Soros'a** göre, *"Pazarlar kendi kendilerini düzeltir, en doğrusu piyasayı kendi haline bırakmaktır"* şarkısı, tehlikeli bir alarm işaretidir. Ona göre, piyasalarda çok aşırı şeyler olur, fazla artışlar yapılır. Piyasa aşağı doğru gittiği vakit, bütün zaaf-ları ortaya çıkar. O zaman müdahale etmek zorundasın, kontrollerin elden çıkmasını önlemek için, bunu bir an önce yapmalısın. Eğer dolar tam anlamda erimeye başlarsa, bunun sonucu felaket olur. 1930 tipi bir bunalım imkân dışı değil. (*"Soros'tan Doların Düşmesi İhtarı"* *BBC News*, 28 Haziran 2002; *Prestowitz*, s.192) Doların şimdiye kadar dayanmasının nedeni şimdiye kadar bir alternatif bulunmaması. Ama şimdi bu alternatif var: euro. Rusya'dan başka pek çok ülke veya işletme euroya dönüyor. Bir **Asya parası** yaratmaktan da söz ediliyor. Bazı Batılı ekonomistler, ümidi, Asya ve özellikle Çin'de tüketimin artmasına bağlıyorlar. O zaman, açılacak muazzam Çin pazarı kurtarıcı olacak. Her halikârda, ipler Çin'in elinde. Çin'in elinde birikmiş olan dolarlar ona, ABD ile yaptığı pazarlıklarda büyük bir avantaj sağlıyor. Bu nedenle, Çin daha bir süre dolara destek olabilir. Başka faktörler de var: Rusya, ABD'den duyduğu rahatsızlıktan ötürü piyasalara fazla dolar sürebilir. OPEC de aynı şeyi yapabilir. Dolar her an, dünya piyasalarında egemen rolünü bütünüyle kaybedebilir.

İşte bütün bunlardan ötürü **Soros** ile **Buffeitt**, dolar hegemonyasının sona ereceği görüşündeler. Bazı halklar ellerindeki hovar-daca harcar, bir başkaları da kaynaklarını iyi kullanır, ellerinde tutarlarsa, bundan doğacak doğal sonuç budur.

Kısacası, ufukta Amerikan ekonomisinin çöküşü görünüyor. **Jim Hemmerling** de, *"Amerikan Ekonomisi Rahatça Çöküşe Gidiyor"* başlıklı kitabında bunu belirtti.

"Yükselen borçların, açıkların arkasında böyle bir felaketin yattığını görmeyenler, onu körüklüyorlar" diyor Hemmerling.

ABD'deki bu kayıtsızlık karşısında, Asya ülkelerinde belirli ekonomi politikaları, planlar, hesaplar görülüyor. Çin'de, Singapur'da, Japonya'da, Güney Kore'de ve hatta Avrupa'da, hükümetler ülkenin yapısını göz önünde tutarak uzun vadeli planlar yapıyorlar. ABD hükümetinin böyle uzun vadeli bir kaygısı yok. O her şeyi serbest piyasaya bırakıyor. Prestowitz şikâyet ediyor:

"Bir Amerikan firması, yabancı ülkelerde ticaret anlaşmalarına gireceği vakit, ABD hükümetinin bu konulardaki politikasını bilmek ihtiyacındadır. Ancak böyle bir politika bulunmayınca, her şey serbest rekabete bırakılınca ne yapacağını bilemez. Oysa karşındaki Çin'li firma veya Çin hükümeti ne yapacağını çok iyi biliyordur. Böyle pazarlıklarda, ABD'nin avantajı modern uluslararası işletmeyi idare koşullarını bilmesidir. Anlaşmalarda bu avantajını yabancı devlet veya firmalara devretmekten başka bir şey yapmıyor. Bu da, Washington'un sımsıkı sarıldığı, 'serbest ticaret doktrini'nin kötü sonucu. Bu gidişle, ABD'nin dış ticaret açığının düşmesi beklenemez. Daha ziyade sanayi ürünleri ithalinden doğan bu açık, milli hasılanın % 52'si oranında. Tüketim kısılmasından, bu yıkıcı ithalat da durdurulamayacak.

ABD'nin nispi ekonomik üstünlüğü ve gücü hızla eriyor. Küresel bir yürüyüşle dünyayı özgürlüğe götürecek yerde; olumlu bir geçim seviyesini tutturmakta ve ana çıkarlarını korumakta güçlük çekecek. Amerika, güttüğü ekonomi politikasının günün küresel ekonomisi ile çelişki halinde olduğunu anlamak zorunda. Güdülmekte olan politikayla her şey, piyasanın görünmez eline bırakılıyor. Gerçekten, bütün kararlar lobicilerin ve yabancı politikacıların çok iyi görünen ellerine bırakılıyor. Bu, sonuçta fakirleşmeye giden yoldur." (C. Prestowitz, Üç Milyar Yeni Kapitalist, s.255-256)

BİR İMPARATORLUK ÇÖKÜYOR, SİLAHLAR KONUŞUYOR

"Samuel Huntington, çok tekrarlanan ve o oranda az okunan kitabında, 'Uygarlık, dünya ölçüsünde ve birçok alanda yerini bar-

barlığa bırakıyor, büyük bir olasılıkla insanlığın üzerine bir küresel karanlık dönemi çöküyor' sonucuna varmıştı."

Bu alıntı. VIII'inci Paris Üniversitesi profesörlerinden **Gilbert Achar**'ın, **"Barbarlıkların Çatışması"** adlı kitabından. **Achar**, aşağıdaki karanlık tabloyu çizdikten sonra, sözü, yaratılan kaosta ABD'nin sorumluluğuna getiriyor:

Çizdiği tablo şudur: Hukuk ve düzen küresel ölçüde çöküyor. Dünyanın pek çok bölgesinde anarşi hüküm sürüyor, cürüm dalgası esiyor; pek çok toplumda uyuşturucu mafyaları kol geziyor, aile kurumu zayıflıyor, etnik, dinsel çatışmalar hızlanıyor ve dünyanın pek çok bölgesinde **silahın egemenliği** görülüyor.

11 Eylül 2001'de Çifte Kuleler'e yapılan saldırıdan beri, Washington'da ve ABD medyasında bir **savaş mantığı** egemen. ABD mazlum ve yaptığı her şeyde haklı gösteriliyor. *"11 Eylülde biz 5.000 can kaybettik, şimdi terörizme karşı küresel savaş açıyoruz"* deniyor. Bir basın konferansında, *"akıllı taktik silahların, büyük ölçüde sivil öldürebileceği"* hakkındaki soruya, ABD Hava Kuvvetleri Komutanı **R.B. Myers** bu yanıtı veriyor. Gazete muhabirlerine, savaşlardaki zaiyat rakamlarını vermemeleri öneriliyor.

Achar, soğuk savaş dönemindeki cadı kazanının geri geldiğini anlatıyor: Bir kere, sansüre göre, hükümetin sistematik olarak eleştirilmesi, **"Amerikan düşmanlığı"** anlamına geliyor. Bu gibi tutumlar, **McCarthy** döneminde, **Anti Amerikan Faaliyetleri Komitesi**'nin uygulamalarını hatırlatıyor. Ancak bu, dünya ölçüsünde ABD aleyhtarlığının artmasını engelleyemiyor. ABD'nin bir zamanlar SSCB'ye karşı desteklediği Köktendinci İslam'a karşı saldırılar arttıkça; İran, Kuzey Kore, Suriye gibi ülkeler **"Şeytan Çemberi"** ilan edildikçe, (Irak halkı barbarca bir katliama uğradıkça) barbarlıklar arasındaki çelişki hızlanıyor. (**G. Achar, Barbarlıkların Çatışması**, s.13-17, 98-103, Monthly Review Press, N.Y., Şubat 2004)

Gabriel Kolko bir kitap yazdı. Adı, **"Bir Savaş Yüzyılı Daha"**. Irak'ın işgalinden önce yazılmış olan bu kitapta neler söylüyor **Kolko**? ABD'nin yayılmacı hırsları; askeri, siyasal ve moral olanaklarını çok aşıyor. *"Eğer, Washington'un iktidar sınıfı, kendi gücünün sınırlarını kabul etmezse, (...) dünyanın her köşesinde problemlili mace-*

*) Bu kitap kaleme alındığında, Irak Savaşı henüz başlamamıştı. Onu eklemek zorunluluğu duydum.

ralarını sürdürecektir (...) ve kendi topraklarında daha çok terörizmle karşılaşacak." Amerikan halkı bu maceraları kendi yaşamları ve sürekli güvensizlikle ödüyor. Afganistan'daki ve Ortadoğu'daki girişimlerde görüldüğü gibi, ABD'nin dış siyasetini güden kaymak tabaka, birbiri ardından "stratejik karışıklığa" düşüyorlar. Kolko, Washington'daki idarecilerin, Suudi Arabistan'da ve Afganistan'da İslamcı eylemleri, laik sol kuruluşlara karşı kullandığını hatırlatıyor ve şöyle diyor: "Amerika'nın idarecileri savaşları sürdürüyorlar. Silahlar Amerika'ya güven getirmediğine ve güvensizlik ABD'nin hırslarından doğduğuna göre, çare siyasaldır. Başka ülkelerin içişlerine karışmaktan vazgeçmek gerekir." (Monthly Review, Şubat 2004)

Şimdi söz Immanuel Wallerstein'ın. Onun kitabının adı, "Amerikan Gücünün Gerileyişi".

Okuyoruz: "11 Eylül 2001 Amerikan tarihinde dramatik ve şoke edici bir andı. Çok önceleri başlamış ve daha otuz-kırk yıl sürecek olan bir çember içindeki, kaotik dünyada ABD hegemonyasının gerilemesi adını verebileceğimiz uzun bir dönem içinde önemli olaylardan biriydi sadece."

Wallerstein, "Amerikan Rüyası"ndan anlaşılan şeyin, bireysel olarak her şeyi en iyi yapmanın yanında, özgürlükçü, eşitlikçi bir dayanışma toplumu olduğunu söylüyor. Bu rüyanın gerçeklerden çok uzak olduğunu belirttikten sonra, 11 Eylül'ün ve Bush idaresinin güttüğü politikanın niteliği üstünde duruyor:

"Bana kalırsa 11 Eylül, ABD ile ilgili beş gerçeği ortaya koymuştur:

- 1) ABD'nin askeri gücünün sınırları,
- 2) Dünyanın geri kalanında Amerikan karşıtı duyguların derinliği,
- 3) 1990'larda yaşanan ekonomik durgunluktan kalan endişeler,
- 4) Amerikan milliyetçiliğinin çelişkili baskıları,
- 5) Sivil özgürlükler geleneğimizin zayıflığı."

Wallerstein, ABD'nin askeri gücü konusuna şöyle yaklaşıyor:

"ABD'nin dünyanın en büyük silahlı gücü olduğu kuşkusuz ancak çok ciddi meydan okumalarla karşı karşıya. Eski Sovyetler Birliği (bugünkü Rusya) dünyanın en büyük kara kuvvetlerine sahip. ABD ise, daha soğuk savaş döneminde, içten gelen baskılarla zo-

runlu askerliği kaldırmaya, ordusunu küçültmeye yöneliyordu. Bu nedenle ABD silahlı güçlerini kara kuvvetlerine değil, nükleer silahlarda tekel kurmaya dayandırdı. Ancak, daha 1949'da Sovyetler Birliği'nin de atom silahı yapmasıyla bu tekel ortadan kalktı. O tarihten beri ABD başka devletlerin atom silahı yapmalarını önlemeye çalışıyor."

Wallerstein, ABD'nin bu gayretlerinde başarılı olmadığını belirtiyor; *"ABD'nin bazı propaganda faaliyetlerinden öte pek bir şey yapmadığına, SSCB'nin (Rusya) büyük ölçüde kafasına estiği gibi davranmasına izin verdiğine dikkatinizi çekerim"* diyor.

Bush yönetimini ise şöyle eleştiriyor:

"Bush terörizme savaş ilan etti, Amerikan halkına 'sonucun kesin olacağını' vaadetti ve dünyaya, 'ya bizimlesiniz ya da bize karşısınız' dedi, hüsrana uğradı. Şahinler, ABD politikasına hükmediyor. Kimsenin askeri güçlerine karşı çıkmayacağına inandılar. Şahinlere göre, ABD iki nedenle bir emperyal güç olarak hareket etmelidir: Birincisi, ABD bunun altından kalkabilir. İkincisi de, Washington gücünü kullanmazsa, ABD gittikçe marjinalleşecektir."

Amerika'nın bu önemli bilim adamı şu sonuca varıyor:

"Başkan Bush'un seçenekleri son derece sınırlı görünüyor; ABD'nin önümüzdeki on yıl içerisinde dünya meselelerinde tayin edici güç olma konusunda gerilemeyi sürdüreceğine şüphe yok. Asıl sorun Amerikan egemenliğinin gerileyip gerilemeyeceği değil; ABD'nin dünyaya ve kendisine asgari zararı vererek bu gerilemeyi başarıp başaramayacağı." (I. Wallerstein, *Amerikan Gücünün Gerileyişi*, s.9-11, 19, 21, 26-31, The New Press N.Y., Metis Yayınları, 2004)

SAVAŞ VE EKONOMİ SAVAŞTAN KİMLER KAZANIYOR?

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, büyük devletler, sözde sömürgeciliğe son vermeye söz vermişlerdi. İngiltere ve Fransa Birleşmiş Milletler kararlarına da uygun olarak, eski sömürgelerine siyasal bağımsızlık tanımışlardı. Bu, ekonomik sömürünün sona erdiği anlamına gelmiyordu. Sömürü daha ziyade azgelişmiş ülkelerin ekono-

mik bağımlılığını sağlamak, değişik yollarla servetlerine el koymak yoluyla gerçekleştiriliyordu. "**Neo-Kolonializm**" adı verilen bu model hâlâ yürürlükte ve daha ziyade IMF ve Dünya Bankası eliyle gerçekleştirilmekte. Ancak **imparatorluk** kurmak hevesinde olan ABD bununla yetinmedi. Ekonomik ve Politik egemenliğini **savaş yoluyla** kurmaya yöneldi. Bunun ilk örnekleri Kore ve Vietnam Savaşları. En son örneği hiçbir hukuksal dayanağı ve geçerli nedeni olmayan, Irak'a açtığı savaştır. Bu saldırı, Ortadoğu'ya ve sonra da Kafkaslar'a ve Orta Asya'ya yayılmanın bir başlangıcıdır. **Bush** idaresi, gündeminde bir **Suriye** ve **İran Savaşı** olduğunu gizlemiyor. 2002 yılında açıklanan, "**Ulusal Güvenlik Stratejisi**" adlı proje, savaş yoluyla yayılma hedefini zaten açığa vurmuştu.

New York'ta çıkan *Monthly Review* dergisinde birbiri arkasından yayımlanan birkaç yazıda **savaş politikası ile ekonomik durgunluk arasındaki bağ** belirtiliyor. **J. Bellamy Foster**, "**Rasyonel Kapitalizmin Sonu**" başlıklı yazısında, küreselleşen dünya ekonomisi içersinde tekelleşmenin hızlandığını ve mali sermayenin hızla büyüdüğünü anlatıyor. Onun görüşüne göre;

"ABD ekonomisinde bunalımın temel nedeni, sermayenin mali alanlara kayması, muazzam bir mali sermaye yığınağı oluşurken yatırımların kısıtlanması. Bu süreç içerisinde, kapitalizm tamamen kontrolden çıkmış, bir vahşi kapitalizm belirmiştir. Serbest piyasa ekonomisinde sözü edilen, ekonomiyi dengeleyen o 'görünmez el' artık serbest rekabet değil, mali sermayedir.

Küreselleşen tekelci kapitalizm, dünya ölçüsünde eşitsizlikler ve savaşlar doğuruyor.

ABD askeri gücüne dayanarak dünyaya egemen olmaya çalışıyor. Kürenin her köşesinde kurduğu üslerle şimdiden bir imparatorluk oluşturuyor. Bu, Amerikan çok pahalıya mal oluyor. Hedef; ABD şirketlerine yatırım alanları açmak, onların kârlarını artırmaktır; kürenin doğal kaynaklarına sahip olmaktır.

Bu nedenle ABD kapitalizmi için militarizmle emperyalizm birbirinden ayrılmıyor. ABD'nin sürekli olarak daha çok silaha, yeni silah sistemlerine, daha çok askere ihtiyacı var. Dünyada ekonomik, politik egemenliğini kırmak için askere ihtiyaç var." (Monthly Review, Mart 2005)

ABD'nin Askeri Gücü

ABD'nin asker ihtiyacı üzerinde biraz durmak gerek. Çünkü, ABD dünyanın en büyük askerî gücü ama gerçek anlamda askeri yok. Irak'ta bunu açıkça görüyoruz. Buraya yapılan saldırı, acımasız bir hava saldırısıydı. Karada tankları var ama eğitilmiş ve yeterli askeri yok. Bu nedenle bütün müttefiklerinden asker istedi. Türkiye'den gelecek bir askerî güce güvendi. Bu gerçekleşmeyince, Türkiye'yi suçladı. Irak'ta, Afganistan'da durum, kara kuvvetleri olmadan, teknik üstünlükle, sofistike silahlarla ve hatta kimyevi silahlarla bir savaşın kazanılamayacağını gösteriyor.

Aynı dergide, "**Kiralık Askerler**" başlıklı bir yazıda şunları okuyoruz:

"Irak'ta ABD askerlerinin bir kısmı gerçek anlamda asker değil. Black Water Security Consulting adlı bir şirket için çalışıyorlar. Bunlar kiralık asker. Onları ne petrol ilgilendiriyor, ne işgal ne de imparatorluk. Onları kiralayan şirket de bundan kâr ediyor. Savaş gitgide devletin işi olmaktan çıkıyor, özelleştiriliyor.

Peter Singer buna, 'özelleştirilmiş asker sanayii' diyor. On ülkede çalışan yüzlerce şirket, yılda 100 milyon dolar kâr sağlıyor. PMF (Privatised Military Firms-Özelleştirilmiş Askeri Şirketler) neo-liberalizmin bir ürünü. İşsizlikten faydalanıp, yüksek kârlar sağlıyorlar. Irak'ta sayıları 20.000 olan bu askerler, askerî bütçeden değil, 'Irak'ın yeniden yapılandırılması' bütçesinden ödeniyorlar. Yaptıkları operasyon başına para alıyorlar.

Savunma Bakanı Rumsfeld'in öteden beri güttüğü politika, askeri azaltmak, savaş mekanize etmek ve orduya asker alımını modern çokuluslu şirketlere devretmek. Bu nedenle mekanizasyona çok önem verdi. Bu yolla, 'öldürme yeteneğinin' artacağını, otomatikleştirilmiş savaş alanlarının, mekanize fabrikalar gibi çalışacağını ve daha az iş gücüne gerek olacağını söyledi. Rumsfeld ABD Silahlı Kuvvetlerini özelleştirmek için elinden geleni yaptı. Böylece sınırlı bir askeri güç bulundurulacak, gerektiği vakit özel şirketlerden ihtiyaca göre asker kiralanacaktı. Bu nedenle bugün Irak'ta ABD askeri güçleri çok zayıf. Bu nedenle geri dönmeler geciktiriliyor. Dost devletler askerlerini çekiyor. Ülkede ABD'ye karşı düşmanlık artıyor. ABD komutanlığının verdiği rapora göre Ebu Garib'de yapılan işkencelerin sorum-

lusu, orada bulunan CACI şirketinin adamları. Irak'taki özelleştirilmiş askerî güçlerin bir yığın yolsuzlukları da ortaya çıkıyor. Irak'ta en büyük ihaleleri alan şirket, Halliburton, kendisine bağlı Kellog, Brown&Root gibi firmalar yoluyla bol miktarda güvenlik gücü ve askeri destek sağlıyor. Halliburton'un eski genel müdürü, Cumhurbaşkanı yardımcısı Dick Cheney. Kongrede yapılan bir açıklamaya göre, Cheney, Bush'u Irak'a saldırı konusunda etkileyenlerin başında geliyor. Unutmamalı ki, bu savaş, Irak'ta tonlarla kimyevi ve kitle imha silahları bulunduğu dair yalanlarla başlatıldı. Irak'a karşı savaş ilanı ve işgal, Başkan Yardımcısının eski şirketine büyük anlaşmalar sağlayan bir iş anlaşmasına benziyor. Erinsy İngiliz firması gibi, Irak'ın değişik ve tehlikeli bölgelerinde çalışan çokuluslu şirketlerin güvenliğini sağlamak genelde ABD Silahlı Kuvvetlerine düşüyor.

Bu kuvvetlerde 'kiralık askerler' muvazzaף askerlerden çok daha fazla para alıyor. ABD hükümeti bu askerleri kiralayan firmalara günde 500 dolar ile 1.500 dolar arasında para ödüyor." (Huck Gutman, "Kiralık Askerler", *Monthly Review*, Haziran 2004)

Savaşla Küreselleşme, Atom Silahı El Ele

Kanadalı Profesör Michel Chossudovsky bizi uyarıyor: "Modern tarihin en ciddi bunalımının eşliğindeyiz." Bunun nedeni de ABD'nin dünya egemenliği savaşı'dır.

Bu iş soğuk savaş döneminde başladı. Önce askeri operasyonlarla, gizli servis faaliyetleriyle "serbest pazar reformları" arasında bağlar kuruldu. IMF tarafından empoze edilen bu reformlar Rusya'da, Balkanlar'da, Ortadoğu'da, Latin Amerika'da ulusal ekonomileri bunalıma sürükledi, milyonlarca insanı fakirleştirdi. Bu geniş alanda ekonomik egemenlikle başlayan sömürgeleştirme, ABD'nin öncülüğünde yapılan savaşlarla geliştirildi. ABD savaş makinesi, ABD'nin nüfus bölgesini genişletmek için kullanılıyor. ABD sadece Afganistan'da ve Irak'ta sürekli askeri güç bulundurmuyor. Eski SSCB'de, Batı Çin'de, Güney Çin Denizi'nde, daha pek çok ülkede askerî üsleri var.

Savaşlarla küreselleşme el ele yürüyor. Ekonomi yoluyla bağımlı ekonomiler kurmak, "serbest pazar" sistemini bütün dünyaya yaymak politikası savaşlarla güçlendiriliyor.

Irak'tan sonra savaş alanının Suriye'ye genişletilmesi isteniyor.

Savaşın Doğu Akdeniz'den Hindistan'a ve hatta Batı Çin'e kadar uzanabileceğini gösteren bazı belirtiler var. İşgal altındaki Irak'la İsrail arasında bir köprü durumunda olan Suriye "stratejik" askerî ve ekonomik açıdan çok önemli. ABD'nin bu savaş alanını genişletme planları, Ariel Şaron'un, daha büyük bir İsrail planı ile uyuyor. Bu devlet "Filistin Milliyetçiliği"nin yıkıntıları üzerine kurulacak. İsrail, sınırlarını Fırat Nehri'ne doğru genişletmek, Suriye'de Yahudi mahalleleri kurmak istiyor. Washington İran'a tehditlerini sürdürüyor, **Türkiye üzerine baskılar artıyor.**

Chossudovsky korkunç bir haber veriyor:

"Washington 'pre-emptive' önleyici nükleer siyaset uygulamaya karar verdi. Atom silahının bir önleyici tedbir olarak kullanılmasını Kongre kabul etti. ABD, İngiltere ve İsrail bir koordine atom silahı politikası uygulamayı kararlaştırdılar."

Yani atom silahı kullanmakta birbirleriyle ilişki halinde olacaklar. İsrail'in atom başlıklı füzeleri Ortadoğu'nun ana kentlerini hedef alıyor. İsrail dünyanın üçüncü atom gücü. Yukarıda adı geçen üç devletin hükümetleri, daha Irak savaşından önce, bir saldırıya uğradıkları takdirde atom silahı kullanacaklarını açıklamışlardı. ABD'nin Türkiye'de, İncirlik üssünde atom başlıklı füzeler bulundurduğu da, basına sızan haberler arasında. ABD Silahlı Kuvvetleri Irak'a girdikten bir iki hafta sonra, Senato Silahlı Kuvvetler Komitesi, Pentagon'a (ABD Savunma Bakanlığı'na) savaş alanlarında kullanılmak üzere, bir **"taktik atom bombası"** üretmesi için yeşil ışık yaktı. Bu taktik silah, Hiroşima'da kullanılan atom bombasından 6 defa daha güçlü.

Ortadoğu'da topraklarımızda ve sınırlarımızda böyle bombalar bulundurulmasının ne büyük facialara yol açabileceğini düşünebiliyor musunuz? Üstelik Türkiye'nin çıkarlarıyla hiç ilişkisi olmayan **Amerikan emperyal maceraları** için!

ABD'nin atom silahı üretme politikaları da, atom savaşının özelleştirilmesi ile sıkı sıkıya bağlı. Bu bombaların üretiminden doğan kârlar da büyük özel şirketlere gidecek. Bu şirketler atom silahları-

nın üretimi gibi, kullanılışında da söz sahibi olacak. **Chossudovsky'e** göre, Amerikan Savunma Bakanlığı, atom silahının Amerika'nın savunulmasında kullanılması gereği hakkında propaganda yapıyor ve taktik atom silahlarının sivillere zarar vermeyeceğini iddia ediyor. Böyle olduğu için de *"Kongre tarafından onaylanmış bulunan bu silahlar, geleneksel savaş alanlarında kullanılabilir"* deniyor. Örneğin Ortadoğu'da veya Orta Asya'da, geleneksel silahlar yanında bu silahlar da kullanılabilir. 2003 Kasım ayında, Kongre, 2004 yılında kullanılmak üzere, 6,3 trilyon dolar ayırdı, bu savunucu atom silahının üretilmesi için. (**Chossudovsky**, internet bülteni, www.globalresearch.ca/articles)

Irak Savaşı Nasıl Planlandı?

Chossudovsky'e göre Irak'a karşı savaş daha 1990'da planlanmıştı. 1995'te **Clinton** idaresi sırasında yayımlanan bir millî güvenlik dokümanında, savaşın petrol için yapılacağı açıkça söyleniyordu: *"ABD'yi korumak, sürekli gaz ve petrol kaynaklarına sahip olmasını sağlamak"* hedef olarak gösteriliyordu. 2000 yılı Eylül ayında, daha **Bush** iktidara gelmeden, *"Yeni Amerikan Yılı Projesi"* yayımlandı.

Bu dokümanda, *"Küresel Egemenliği Sağlamak İçin, Amerika'nın Savunma Gücünü Yenilemek"* gibi bir başlık vardı. Bu çerçeve içersinde, ABD'nin dış politikasını tayin de, Cumhuriyetçi Parti'nin, Dış İlişkiler Konseyine, Gizli Savunma Servisine düştü.

Bu savaş hazırlıklarına halkın desteğini kazanmak için çok geniş propaganda yapıldı. Amerika'ya kendisini, İkinci Dünya Savaşı'nda Pearl Harbor'da Japon silahlı güçleri tarafından bütünüyle tahrip edilen ABD donanması faciası gibi büyük bir facianın beklediği söylendi. 11 Eylülde İkiz Kuleler'in yıkılması olayı sanki önceden tahmin edilmişti. 1994'te, **David Rockefeller**, Birleşmiş Milletler Barış Konseyi'nde şöyle konuşuyordu:

"Biz bir küresel değişiklik aşamasındayız. Bütün gereksinimimiz, iyi bir büyük bunalım, böylece ulus yeni dünya düzenini kabul edecek."

ABD'nin en önemli siyaset adamlarından biri olan. **Z. Brezezinski**, *"Büyük Satranç Tahtası"* başlıklı kitabında şöyle yazıyordu:

"Amerika da dış politika konusunda bir uzlaşmaya varmak zordur. Bu ancak, çok geniş ve açık bir dış tehlike durumunda gerçekleşebilir."

Brezzezinski, Başkan **Jimmy Carter**'in baş güvenlik danışmanı idi. Irak Savaşı için yapılan kampanyayı idare eden **General Frank** Eylül 2003'te, ABD'de bir askerî idare kurulması için, *"Geniş tahribat yapacak bir olaya' ihtiyaç olduğunu"* söylüyordu. (General Tommy Franks Calı For The Repeal of the US Constitution, Kasım, <http://www.globalresearch.ca/articles/EDVV311A.html>) **Frank**, askerî idarenin hangi koşullarda gerçekleşeceğine dair açık bilgi veriyor ve şöyle diyordu:

"Batı dünyasında bir yerde, belki de ABD'de, geniş hasara neden olan bir terörist olay yer alacak. Bu da bizim kendi Anayasamızı sorgulamamızı ve ülkemizi militaristleştirmemizi gerektirecek."

Chossudovsky'e göre, bütün bunlar **Bush** idaresinin, savaş ve anavatan savunması haritasına açıklık getiriyor. **General Frank**'ın açıklaması AB askerleri arasında, olayların nasıl gelişeceğine dair bir görüş birliği olduğunu gösteriyor. **Terörizme karşı savaş, yasaların egemenliğini çiğnemek için bir bahane olacak. El Kaide'nin idare ettiği bütün terörist eylemler bir askerî darbenin hazırlanmasına zemin oluşturacak. Zaten, sivil idare altında bir militaristleşme başlamıştır bile.**

SAVAŞ PROPAGANDASI

11 Eylül olaylarından sonra, Savunma Bakanı **Donald Rumsfeld**, **"Stratejik Etki Büro"**sunu kurdu. Buna **"Yalan Haber Bürosu"** adı da verilmişti. Savunma Bakanlığı, *"Bunu yapmak zorundayız"* diyordu. Özellikle dış ülkelerde kamuoyunu etkilemek için hikâyeler uyduracaklardı. (**Steve Adubato** ile söyleşi, *Fox News*, 26 Ekim 2002) Her ne kadar **Rumsfeld** bunun utanç verici olduğunu söyleyseyse de, Pentagon'un yanlış haberlendirme kampanyası sürüyor.

*) Michel Chossudovsky kimdir: Ottawa Üniversitesinde profesör olan Chossudovsky, iktisatçıdır ve Dünya Ekonomisi, Üçüncü Dünya sorunları üzerine kitapları vardır: *Sefaletin Küreselleşmesi, IMF ve Dünya Bankası Reformlarının Etkileri, Üçüncü Dünya Ağı* gibi (Penang Zed Books, Londra).

Pentagon'a bağılı, birkaç hükümet idaresi ve gizli servis birimleri bu kampanyayı yürütüyor: Gerçekler baş aşağı ediliyor, savaşlar insancıl yaptırımlar gibi gösteriliyor.

Savaş iki tip düşmana karşı kendini savunma olarak gösteriliyor. Bunlardan biri, "**vahşi devlet**", diğeri "**İslamcı teröristler**". Teröristlere karşı dünya çapında savaşın zaman sınırı yok. Bu iki düşman, ABD'ye geleneksel silahlarla değil, terörist faaliyetlerle saldırıyorlardı ve kitle imha silahları kullanıyorlardı.

"Ulusal güvenliğimiz tehdit edildiği takdirde, önleyici harekete geçmeyi, ABD çoktan kabul etti. Tehdit ne kadar büyük olursa hareketsiz kalmak tehlikesi o kadar büyüktür. Bu nedenle kendimizi savunmak için, tahminlere dayanan önlemleri almak da zorunlu hale gelebilir. Böyle durumlarda, ABD gerekirse önleyici biçimde hareket edecektir." (Ulusal Güvenlik Stratejisi, Beyaz Saray, 2002, <http://www.whitehouse.gov/nse/htm>)

Savunma Bakanlığına yol göstermek üzere hazırlanan bir raporda, bir **Önleyici Hareket Grubu** (P20G) kurulması önerilmiş. Bunun görevi teröristler arasında tepkiler yaratmak olacaktı. *"Bu hedefe doğru, ABD askerî ve güvenlik sistemleri İslami terör örgütlerine doğru yöneltilmiş. (...) Bazı kapalı harekâтта, ABD hükümeti El Kaide ile işbirliği yapmıştır."* (M. Chossudovsky, *War and Globalisation* [Savaş ve Küreselleşme-11 Eylül'ün Arkasındaki Gerçek], Global Outlook 2003, Bahis 3)

Chossudovsky'nin aşağıdaki açıklaması ilginçtir:

"9/11 olayından sonra bütün terörist eylemlerin, raporlarda, Bin Laden'e, El Kaide'ye bağlanması ilginçtir. Bu önemlidir. Kuşkusuz ne El Kaide'yi CIA'nın kurduğu basın raporlarında belirtildi, ne de terörist olayların anlaşılmasında bu olayın önemi anlaşıldı."

Yazar, *"Savaş tahrik etmek üzere, 'kitlevi zaiyata neden olacak olaylar' çıkarmak bir suçtur"* dedikten sonra bu durumun suçlularını sıralıyor: **Bush** ve **Blair**'in yanında; Askerî İstihbarat Servisi, Dış İşleri Bakanlığı, Beyaz Saray vb. Bunların yanında; Texas petrol devlerini, savunma tacirlerini, Wall Street ve güçlü medya devlerinin sorumluluklarını da unutmamak gerek.

Devleti Suçlamak

ABD'de Cumhuriyetçi ve Demokrat Partililerin savaş programlarında bir fark yoktur. Her iki partide de suçlular vardır. Her iki parti de, 9/11 olayını, dünyayı işgal girişimi için bir bahane olarak kullanmakta birleşmiştir. Her iki parti de bu olayla ilgili bazı olayların üstüne kül dökmekten suçludur.

Chossudovsky, böylece **devleti suçluyor** ve suçluların listesini daha da uzatıyor:

- Egemen ekonomik ve mali çıkarları destekleyen ABD Askerî Erkânı ve Gizli Emniyet.
- Wall Street'in (mali çevrelerin) bir kolu haline gelmiş olan Pentagon (Savunma Bakanlığı).
- Yeni Dünya Düzenini geliştirmekte birleşen, askerî müdahaleleri destekleyen İME, Dünya Bankası, NATO gibi örgütler.

AMERİKA'YI KİMLER İDARE EDİYOR?

Şimdi de sözü, ABD'yi yakından tanıyan bir Türk gazetecisine veriyoruz: **Zekeriya Sertel**. Bakın o bu konuda ne diyor:

"Amerika'yı 20 dev korporasyon idare eder. Kapitalist memleketlerde, hele böyle dev emperyalist ülkelerde, demokrasi, kanun önünde eşitlik, hukuk devleti birer laftan ibarettir. Seçimler, halk egemenliği, parlamento falan filan hep halkı aldatmak için bulunmuş oyunlardır. Gerçekte bu memleketleri idare edenler, o memleketin can damarlarını ellerinde bulunduran büyük kapitalistler ve dev korporasyonlardır."

ABD'de iki siyasi parti bulunduğunu, her ikisinin de büyük kapitale dayandığını açıklıyor **Sertel**.

Babam, 1920'li yıllarda Amerika'da okumuştı. O vakit Amerika'nın zenginliğine ve özellikle Amerikan demokrasisine hayran kalmıştı. Ancak 1970'lerde tekrar Amerika'ya gittiğinde büyük bir hayal kırıklığına uğradı. Artık Amerika, dev şirketlerin elinde yozlaşan bir toplum haline gelmişti. Demokrasinin yerinde ise yeller esiyordu. Hatta ABD'nin faşizme doğru gittiği de söylenebilirdi. 1970 ile babamın öldüğü 1980 yılı arasında babamla ikimiz Paris'te

yaşıyorduk. Ablam Sevim Washington'da, halam Belkıs Vaasaf ise Boston yakınlarındaydı. Babam, onların ziyaretine sık sık gitti ve aylarca kaldı. Bu, o dönemdeki Amerika'yı yakından tanımasına hizmet etti. Gazete, kitap okudu, televizyon yayınları izledi, komşularla, halktan insanlarla tanıştı. Her şeyi bir tarafsız gazeteci gözüyle izledi ve sonunda kitabını yazdı: *"Amerikan Biçimi Yaşam"*. Bu kitabı yeniden okurken, her ne kadar eskiyse de, bugünün olaylarına ışık tutmak açısından çok faydalı olduğunu gördüm. Onun için, bu kitaptan da uzunca alıntılar yapacağım. Babamın üslubu çok akıcı olduğu için zevkle okuyacağınızı umuyorum:

"Amerika'da siyasal partiler ancak dev korporasyonların paraca yardımları ile ayakta durabilirler. Kendi üyelerinden aldıkları aylıklarla günlük masraflarını kapatamazlar. Hele seçimler, siyasi partiler için bir yıkımdır. Seçim kampanyasına katılabilmek için olukla para harcamak gerekir. Milyonlar, yüz milyonlar harcanır. Partiler seçim kampanyası yapabilmek için dev korporasyonların, küçük-büyük kapitalistlerin yardımına güvenirler. Korporasyonlar da bu parayı esirgemezler.

Amerika'da, geniş yardımları ile partileri iktidara getirten korporasyonlardan bazıları şunlardır: General Motors, Ford, I.T.T. (Uluslararası Telgraf Telefon Şirketi), Lockheed, Boeing uçak şirketi, Betlehem Çelik Korporasyonu.

Bu korporasyonlar tabii bu parayı partilerin kara gözlerine âşık oldukları için değil, karşılığında bir şeyler bekledikleri için verirler. Yani iktidara gelecek partiyi bir tür satın alırlar. Sonra, iktidara kendi çıkarlarını yaptırırlar. Amerika'da bu iş gizli de değildir. Başta Beyaz Saray olduğu halde, bütün bakanlıklarda korporasyonlarla temas sürdürmekle görevli kimseler vardır. Örneğin Nixon idaresinde bu işi Peter Flanigan adında biri idare eder. Bunlar Beyaz Saray'ın yardımcıları sayılır. Korporasyonlar, bu adamlar yoluyla isteklerini Cumhurbaşkanı'na ulaştırırlar. Kennedy, kendi zamanında bu işi daha da kolaylaştırmak ve iş adamları ile daha rahatça temas edebilmek için Başkan Kulübü adıyla bir kulüp kurmuştu. Bu kulübe üye olabilmek için 1.000 dolar ödemek gerekir. Cumhurbaşkanı dev korporasyonların temsilcilerini buraya davet eder ve onlarla iş üzerinde burada konuşur. Onun zamanında aracılık rolünü oynayan yardımcı Feldman adında biri idi.

Korporasyonlar partilere ve seçim kampanyalarına yaptıkları yardım oranında yardım beklerler. Kapitalistler karşılık olarak hükümette bir iş başına geçirilirler veya dış memleketlere büyükelçi olarak gönderilirler. Dev korporasyonlar ise verdikleri paranın birkaç mislini sağlayan işlere konarlar.

Korporasyonların idare ile temas yollarından biri de kendi işleri ile ilgili devlet dairelerinin yüksek mevkilerdeki yetkililerini elde etmek veya bir zamanlar devlet işlerinde yüksek mevki işgal etmiş kimseleri şirketin yüksek maaşlı amirlerinden biri yapmaktır. Bu metot özellikle Savunma Bakanlığı ile işleri olan firmaların izledikleri yoldur. Milli Savunma Bakanlığı'nın büyük firmalarla geniş ölçüde ilgisi vardır. Bütün savaş malzemesini devlet özel korporasyonlardan sağlar. Yüz milyonlar değerinde mukaveleler imzalanır. Bütün bu işleri şirketin satın almış olduğu kişiler idare eder."

Sertel, devletin Amerika'yı idare eden büyük şirketlerin arkasında olduğunu anlatıyor ve birkaç örnek veriyor: **Nixon** idaresinin, **Lockheed** firmasını kurtarmak için 250 milyon dolar yardım yapması; **Kennedy**'nin başkanlığı sırasında, yerli petrol şirketlerinin korunması için petrol ithalatının sınırlandırılması ve bunun devlete yılda 5-7 milyar dolara mal olması gibi.

Z. SERTEL'İN GÖZÜYLE AMERİKAN BİÇİMİ DEMOKRASİ

Vakti ile, yani burada tahsilde bulunduğum yıllar, ben de Amerikan demokrasisine, burada gördüğüm özgürlüğe bayılmıştım. Memlekete dönünce de demokrasi için çalıştım.

Ama şimdi burada gördüğüm olaylar bir kat daha gözümü açtı. Demokrasi sözünün halkı aldatmak için var olduğunu gördüm. Size, bu cumhurbaşkanı seçimi sırasında tanık olduğum birkaç olay sıralayayım.

Amerika dış memleketlerde, demokrasiyi savunma perdesi altında, hep gerici diktatörleri ayakta tutmak için çalışmıştır. İşte, Güney Vietnam'da, yüz binlerce insanın kanı pahasına korumaya çalıştığı **General Thiö** dünyanın en kanlı diktatörlerinden biridir. Memleketini ve halkını satan bu adamı korumak için, Amerika on yıldan

beri Vietnam'da taş taş üstünde bırakmamış, en modern savaş araçları ile yüz binlerce insan öldürmüştür.

Güney Kore'de, Amerikancı desteğine dayanarak ayakta duran Cumhurbaşkanı Diktatör **Marko**, son zamanlarda sıkıyönetim ilan ederek binlerce aydını hapse atmış, her türlü insan haklarını reddederek, her türlü özgürlüğe son vermiştir. Şimdi Güney Kore, demokrasi adı altında büyük bir hapishaneye çevrilmiştir.

Yunanistan'da bir faşist rejim kurmuş olan **Papadopoulos** Amerika'nın demokrasiyi korumak için idare başına getirdiği adamdır. İşte Amerika'nın dış ülkelere ihraç ettiği demokrasi budur.

Babam hayatta olmuş olsaydı, kuşkusuz bunlara **Pinoşe, Evren** ve en son Irak örneklerini ekleyecekti. Şili'de, halkın oyuyla iktidara gelen sosyalist **Allende** gizli eller tarafından yok edildikten sonra, **Pinoşe** gibi gaddar bir diktatör iktidara gelmiş ve ABD "demokrasi" adına bu işkenceciyi desteklemişti. **K. Evren**'in işkencecileri hâlâ unutulmuyor; ama o da "demokrasi" adına ABD tarafından desteklendi. Irak'ta bütün bir ülke ABD'li işgalciler tarafından, halkıyla beraber yok ediliyor; bu koşullarda yapılan seçimlerle "demokrasi" getirildiği iddia ediliyor.

Dışarıya ihraç edilen demokrasi bu olunca, içerde uygulanan demokrasiden fazla bir şey beklenemez.

Sertel, Amerikan demokrasisinin kötü işleyişine, "sahteliği"ne örnek olarak, **Nixon**'un seçim kampanyasını gösteriyor. Bu seçimlerin öncesinde **Watergate skandalı** patlak vermişti.

"Daha seçim kampanyası başlar başlamaz, Demokrat Parti'nin Washington'daki merkezi kimliği bilinmeyen kimseler tarafından gece yarısı basıldı. İş polise haber verildi. FBI kovuşturmaya katıldı. Meselenin içyüzü anlaşıldı: aralarında Beyaz Saray'la bağı olan kişiler de bulunan beş kişi, bir gece yarısından sonra muhalefette olan Demokrat Parti merkezini basıyor. Birçok belgeler alıp kaçırıyor. Bir kısmının kopyalarını çekip alıyor. Ayrıca, karşı binaya konulan gizli dinleme aletleri ile gündüzleri bu merkezde olup bitenleri, konuşulanları dinledikleri anlaşıyor. Bu adamlara, bu iş için Cumhuriyet Parti'nin seçim kampanya fonundan 120.000 dolar verildiği de anlaşıyor. İşte Nixon'un ve Beyaz Saray'ın da adı karışıyor. Demokrat Parti mahkemeye başvurarak suçluların tutulup cezalandırılmasını istiyor. Bir yandan da, Senato kanalı ile suçluları ve sanıkları dinli-

yor. Her şey meydana çıkıyor. Ve sonra mahkeme beklenmeyen şu kararı veriyor:

Seçim sırasında verilecek karar, türlü propaganda aracı olarak kullanılabilir. Onun için mahkeme bu davanın seçimden sonraya bırakılmasına karar vermekle kalmıyor, davaya dahil hiç kimsenin (davacı-sanık-tanık vb.) seçim boyunca bu meseleyi ağzına almayacağı hükmüne varıyor. Yani, hem davayı uykuya yatırıyor, hem de bu dava ile ilgili olanların ağızlarını kapatıyor.

Beğendiniz mi demokrasiyi? Hani şu insan haklarını koruduğu iddia edilen demokrasiyi?"

Biz de **Bush**'un seçim kampanyasından bir örnek verelim: Fransız, *Maniere de Voir* dergisinin muhabiri bu seçimleri şöyle anlatıyor:

"Paranın egemenliği o kadar ezici ki, kim daha çok para toplayabilirse, seçimi o kazanıyor. Medyaya açılmak parayla oluyor; bütün propaganda araçlarına, seçmene ulaşmak parayla oluyor. Bu para nereden geliyor? Mr. **Bush** silah şirketlerinin şımarık bebeği. Çoğu zaman şirketler seçtikleri partinin propagandasının hazırlanmasında beraber hareket ediyorlar. Bu alandaki yatırımları patlama düzeyine gelen Mr. **Bill Gates**, Microsoft'un Beyaz Saray'ın dostu olması için çok büyük gayretler sarf etti. Wall Street'te (yani mali çevrelerde) **Paine Wbber** Cumhuriyetçileri, **Goldman Sachs** Demokrat Parti'yi tuttu. Bu mali gruplar o kadar düzenli ki, bankaların birine 567.000 dolar, diğerine 552.000 dolar yatırdılar. Büyük şirketlerin tüm seçim yatırımları 4 milyar doları buldu." (Maniere de Voir, Paris, Ekim-Kasım 2004)

MEDYA'NIN EFENDİLERİ

Amerika'da Kamuoyu Nasıl Oluşur?

Amerikalı dostlarınız Irak'a yapılan saldırıyı savunur, "Biz orda bir diktatörü yuktık, demokrasi götürüyoruz" derlerse; ABD'nin orada teröre karşı kendini savunduğunu söylerlerse; buna hiç şaşmayın. Bunun arkasındaki neden, medyadır; o medya ki demokrasinin temel direklerinden biri sayılır. ABD'de bu medyanın ne tür tekelleş-

tiğini, gerçeklerin halktan nasıl gizlendiğini *Le Monde Diplomatique* gazetesi anlatıyor:

"ABD'de bütün muhafazakâr sanayiciler yayın organlarında tekel kurmak gayretindedirler: **Murdoch** grubu internette egemendir. **Sinclair** grubu sayesinde **Bush**'un elinde önemli bir propaganda ağı var." (Eric Klinenberg, *Le Monde Diplomatique*, Eylül 2005)

Prof. Klinenberg, Sinclair grubunun kurucularından **David Smith** ile yaptığı bir söyleşide aşağıdaki bilgileri elde etmiş:

Bu grubun elinde 62 mahalli televizyon kanalı bulunmaktadır. CBS, NBC, Fox, ABC, CNN bunlar arasındadır. Mr. **Smith** şöyle konuşuyor: "Yayın bir iş'tir. Ne düşündüğünüz, yayınlarınızı etkilememelidir. Biz bir savaşın ortasındayız. Haklı veya haksız, benim elimde hiçbir şey yok. Seçmenler, savaşın bizim çıkarımıza olduğuna karar verdiler. Haklı veya haksız, eğer onlar bu kararı verdilerse, ben de oradaki askerlerimizi savunmak bizim görevimizdir. Amerikalılar oraya gidip savaşmalıdırlar."

Sinclair grubu, 2004'te her zamankinden çok politikaya karıştı, Cumhurbaşkanı adayı **Kerry**'nin Irak'ta durumun kötü olduğu hakkındaki açıklamalarını yalanladı, onu küçülttü.

Sertel bu duruma şöyle açıklık getiriyor:

"Avrupa'da seçim kampanyalarını devlet destekler, ABD'de ise kamuoyunun oluşturulması tamamen özel şirketlerin elindedir. Burada da çıkarlar işler. Avrupa'da genelde iktidar Parlamento'nun elindedir. Devleti oluşturan üç güç, 'Yasama, Yürütme ve Yargı'dır. Yani iktidar Meclisin, Hükümetin ve Hukuk sisteminin elindedir. Bütün güç parlamentonun elindedir. Hükümet parlamento'ya karşı sorumludur. ABD'de ise başkanlık sistemi vardır. Bütün kuvvet Cumhurbaşkanı'nda toplanır. Yalnız bütçeyi kabul veya reddetmek ve savaş ilan etmek Kongre'nin (yani Meclisin) hakkıdır."

Sertel'in daha o zaman Amerikan demokrasisi hakkında ileri sürdüğü şu görüş ilginçtir:

"Bu sistem şimdiye kadar böyle gelip gitmiş ve hiçbir Cumhurbaşkanı yetkisini aşmaya kalkmamıştır. Ama şimdi Amerika dünya çapında bir önder devlet olmuştur. Memleket içinde idare büyük korporasyonların ve mali sermayenin eline geçmiştir. Almanya'da Hitler'i doğuran şartlar, şimdi Amerika'da vardır ve koşullar yeni bir Hitler yaratmaktadır."

Zekeriya Sertel, bu satırları, 1970'li yıllarda yazıyor ve **Nixon'u** kastediyordu. Bütün gücün **Nixon'un** elinde toplandığını söylüyor ve şöyle diyordu:

*"Dış siyasette **Nixon, Hitler** rolündedir. Ona göre dünyanın kaderini tayin hakkı Allah tarafından Amerika'ya verilmiştir. Dünyayı komünizmden korumak Amerika'nın ödevidir. Onun için '**Hür Dünya Düzeni**' dedikleri kapitalist düzeni korumak Amerika'nın görevidir.*

***Nixon** Amerikası hızlı adımlarla faşizme yol açmıştır. Şimdiki yönetim iki sözcükle özetlenebilir: İçerde bir tür **diktatorya**, dışarıda **süper emperyalizm**. **Nixon** tutucudur. Amerika'yı korporasyonlara dayanarak, onların yararlarını koruyarak yönetmektedir.*

*Ne var ki, **Vietnam harbi**, halkın gözünü açmaya yardım etti. Halk, gerçeği görebildi ve yöneticilerine olan güvenini yitirdi. Amerikan halkı bu harp yüzünden Amerika'nın neler yitirdiğini anladı. Bu harp ona 50 bin ölüye, 150 milyar dolar kayba mal oldu. Hele harbin son günlerinde, masum müdafaasız halkın üstüne bir milyon ton bomba atarak binlerce insanın, kadın ve çocukların öldürülmesi, şehirlerin, hastane ve okulların yakılıp yıkılması halkı derinden tedirgin etti. Dünyanın her yerinde de Amerika'nın itibarını kırdı."*

Sertel'in Nixon için söylediklerini, bugün aynen **Bush** için söylemek de olasıdır. Bakın o ne demiş:

*"Bir sözle **Nixon'ın** Amerikası içerde gerici, dışarıda kanlı ve süper emperyalist bir devlettir."*

G. Bush da 2004 Cumhurbaşkanlığı seçimlerini kazandıktan sonra, 20 Ocak 2005'te yer alan yemin töreninde, *"Dünyaya özgürlük getirmek için, yıldızların ötesinden mesajlar aldım"* diyordu. Sürekli Suriye'yi ve İran'ı tehdit etti. Sanki bir Üçüncü Dünya Savaşı'nın habercisiydi. Tören olağanüstü güvenlik tedbirleri altında yapıldı.

Başkan **Bush'un** yemin töreni için Washington'da olağanüstü güvenlik önlemleri alındı. **Usame Bin Ladin'in** bombalı arabalarından, kimyasal saldırılara kadar her şey hesap edildi. Capitol Hill'in güvenliği teknolojinin tüm imkânları kullanılarak; havadan, karadan ve yeraltından sağlandı. Tören ve balo 40 milyon dolara mal oldu. Kameralar, uçaklar, helikopterler, radar sistemleri hareket halindeydi. Ekranlarda helikopterlerdeki kameralardan canlı video görüntüleri izlendi. Güvenlik yetkilileri gökyüzünü koruyan savaş uçaklarını

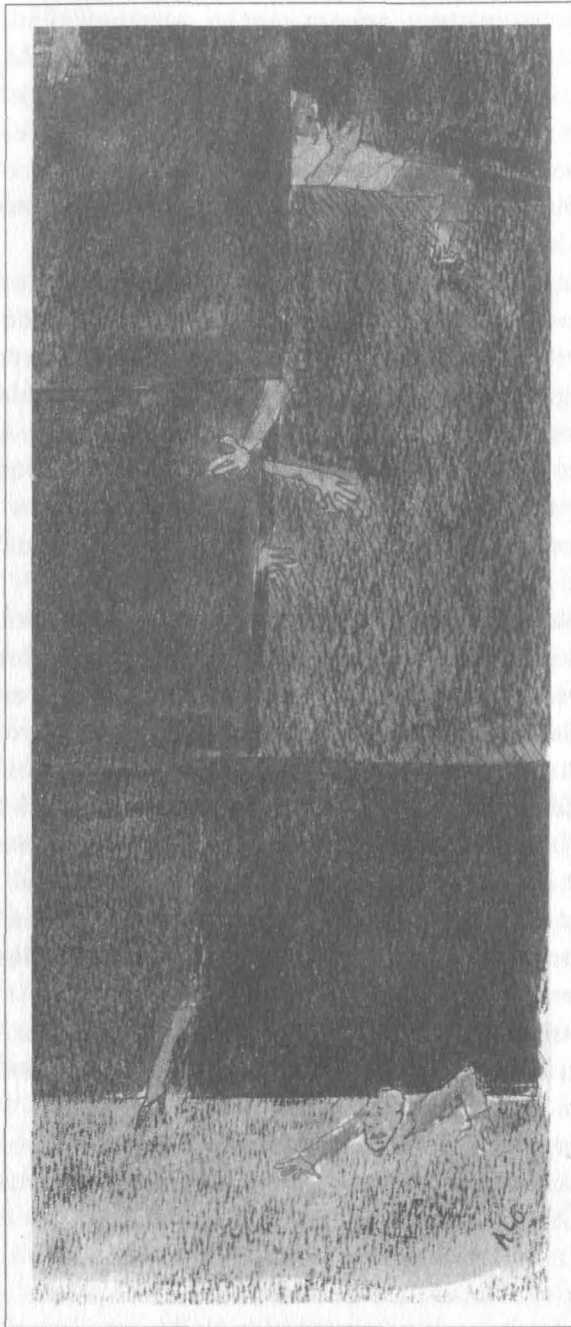
izledi ve kentin 3 boyutlu haritaları üzerinde çalıştı. Sınırları belirlenen bölgede sırt çantası, kamera çantası, termos, piknik sepeti veya şemsiyeye izin verilmedi. **Bush**'un gidiş yolu üzerinde 4.600 polis görev yaptı. Çatılara keskin nişancılar yerleştirildi. Tören sırasında herhangi bir bombalı veya kimyasal saldırının olabileceği de düşünüldü. Bu nedenle binalardan insanları kurtarmak üzere özel ekipler de hazır bulundu. Hayalet uçaklar ve F-16'lar her an vurmaya hazır bulunduruldu.

Törende alınan aşırı güvenlik önlemleriyle **Bush**'un kendi gölgesinden korkan bir diktatöre benzediğini, **Bin Laden**, **Saddam Hüseyin** derken kanlı savaşlara girişen ABD'nin dünyayı en başta Amerika'yı güvensiz hale getirdiğini görüyoruz. Yaratılan korku atmosferi içinde Amerikan demokrasisinin zedelendiği açık. Bugün Amerika'nın içinde bile seyahat etmek için pek çok kontrolden geçmek gerekiyor. Havaalanında insanlar ayakkabılarının içine kadar aranıyor. Her an herhangi bir yerde bir bomba patlayacak korkusuyla yaşıyor.

İkiz Kuleler olayında istihbarat noksanlığından ötürü güvenlik örgütleri sıkı bir eleştiriye uğradı. Sorumluların bazıları işten atıldı. Ve nihayet 2004 Aralık ayında kongrede bir "**Reform Yasası**" kabul edildi. Buna **G. Bush**'un bir başarısı olarak bakılıyor. Ne var ki, bu yasayla merkezleştirilen güvenlik örgütlerine verilen yetkiler kişisel özgürlükleri fazlaca kısıtlıyor. Ev ve üst arama, telefon dinleme gibi. "**Terörizme karşı önlem**" adı altında Müslüman isimli yurttaşlara terörist gözüyle bakılıyor. Bunlar arasında şüpheli görünenler tutuklanıyor. Velhasıl yine bir cadı kazanı kaynatılıyor. Seçimlerde **Bush**'un kampanyası bu terör fobisine dayatıldı ve **Bush** kurtarıcı olarak gösterildi.

"Ne dersiniz, bu, 'demokrasiden' şiddetle ırkçılığa, faşizme gidişin bir başlangıcı mı? Z. Sertel, Nixon'u Hitler'e benzetmişti. Ya Bush, o neye benziyor?"

Unutmayalım ki, Hitler de iktidara seçimle gelmişti." (Yıldız Sertel, ABD ve Serbest Piyasa Ekonomisi Masalı, Kaynak Yayınları, Haziran 2005)

ABD'de insan hakları

SONUÇ

Bütün bu verilerden çıkarılacak sonuç şudur: ABD ekonomisinin artık bir gerileme sürecinde olduğunu, ülkenin bilim adamları, önemli iktisatçıları ve politikacıları görüyor. Bunu görmeyen, **Bush** ve ekibidir: Bu çöküş ile Washington'da güdülen savaş politikası arasında sıkı bir bağ vardır. Dünya imparatorluğuna soyunan **Şahinler** grubu, kendi çıkarları peşinde koşan silah tacirleri ve petrol holdinglerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bunlar yüksek tekniğe dayanan ancak paralı veya kiralık askerle yapılan işgalin başarısızlığından, Irak ve Afganistan'da işlenen cinayetlerden sorumludur. Ancak, tekelci grupların elinde bulunan medyanın hemen hemen bütünü **Bush** ekibinin arkasındadır. Bu sayede **Bush**'un ikinci defa başkan seçilmesi sağlanmış, Kongre'den Irak Savaşı için önemli ödenekler kopartılmıştır. ABD halkı aldatılmakta, işlenen cürümler ve büyük masraflar ona kabul ettirilmektedir.

ABD'nin çılgın imparatorluk kurmak politikası ile beraber "**faşizme doğru gittiği**" iddialarını hafife almamak gerekir. **Hitler** örneği daha tazedir. Bu sadece imparatorluk kurma çılgınlığı değildir. Dünya kapitalizminin çöküşü ve bunalım daima savaşlar getirmiştir. Bunların insanlığa, uygarlığa maliyeti küçümsenemeyecek kadar büyüktür.

Bu gelişmelerin Türkiye için önemi, bu kitabın temel konusudur. Dünyadaki güç dengelerini iyice belirttikten sonra, bu konuyu değerlendireceğiz. Burada şu kadarını söyleyeyim. ABD'yi stratejik ortak kabul ederken; ona Meclisin onayını da almadan; üsle-
rimizi, limanlarımızı açarken; onun mali kuruluşlarından borç alıp ekonomik bağımsızlığımızı yitirirken, nasıl bir ateşle oynadığımızı bilmemiz gerekir.

AVRUPA

AVRUPA'YI TANIYALIM

Avrupa deyince, akla pek çok şeyler geliyor. Özgür Avrupa, demokratik Avrupa, uygar Avrupa, zengin Avrupa, emperyalist Avrupa, küreselleşen Avrupa, ırkçı Avrupa, yozlaşan Avrupa, fakirleşen Avrupa!

Uzun zaman Avrupa'da çalışmış olan bir akrabam;

"Avrupa, Avrupa diyorlar, Avrupa'nın ne olduğunu bilmiyorlar" dedi.

Haklıydı, ben de onun gibi düşünüyordum. Zaten tek tip bir Avrupa yoktur. Avrupa'yı tarihin gelişme seyri içinde görmek; tarihi, politik, ekonomik, toplumsal gelişmelerin getirdiği değişiklikleri görebilmek gerekiyor, diye düşünüyorum.

Avrupa bir **aydınlanma**, bir de **sanayileşme devrimi** gördü. Avrupa imparatorluklar kurdu, sömürge halkları ezdi. Avrupa bir yüzyıl içinde iki dünya savaşı gördü. Sömürge kavgalarına düştü. Avrupa, ekonomik ve politik açıdan yıkıcı bir bunalım yaşadı. Bir **Nazi işgali** gördü. Avrupa'da bir taraftan imparatorluklar yıkılırken, bir taraftan da **sosyal devlet** türedi, sosyal eşitsizlikler azaldı. Ve şimdi Avrupa bir **küreselleşme** görüyor.

Kısacası, Avrupa her dönemde aynı değil. Bu nedenle, düşüncelerimizi kristalleşmiş bir Avrupa 'imajı üzerine kuramayız. Günümüzde, küreselleşen bir Avrupa var. Küreselleşme süreci içinde, eşitsizliğin arttığı, halkların fakirleştiği bir Avrupa görüyoruz. Değişen dünya dengeleri içinde varlığını ve gücünü korumak durumunda olan bir Avrupa var. Avrupa 19., 20. yüzyıllarda bir özgürlük kıtasıydı. Demokrasinin beşiği idi, aydınlanma, bilim, kültür hızla gelişti.

Avrupa

Avrupa bir örnekti. Ne var ki, artık Avrupa'yı değişen dünya koşulları içinde görmek zorundayız.

Ben 1943-1946 arasında İngiltere'de, 1969-1991 arasında Fransa'da yaşadım. 1999'da yazdığım bir yazı **"Benim Tanıdığım Avrupa"** başlığını taşıyordu ve orada şöyle diyordum:

"Yirmi yıl Fransa'da yaşadıktan sonra 'benim tanıdığım Avrupa' bir gerilemenin, küreselleşme adı altında, liberal ekonominin getirdiği işsizliğin sancılarını çeken; paranın değeri güçlenirken, moral değerlerin zayıfladığı, gençlerin geleceği karanlık gördüğü bir Avrupa'ydı. Ders verdiğim üniversitede ve hatta Paris'in dış mahallelerinde uyuşturucu, hırsızlık, tecavüzler, cinayetler ciddi bir güvenlik sorunu yaratmıştı. Yozlaşan bir Avrupa görüyordum.

Çevremdeki Fransızlar, 'Fransa artık Fransa değil' diyor, düzeyel Amerikan kültürünün etkilerinden şikâyet ediyorlardı."

Orada ve burada okuduğum kitaplarda, bu durumun izahını arıyordum. Fransız Sosyalist Partisi'nin eski başkanlarından **Michel Rocard**, **"Avrupa'ya Karşı Avrupa"** başlıklı kitabında, Avrupa'nın iç çelişkilerinden söz ediyor, kurulan düzenin Avrupa'nın aleyhine olduğunu söylüyordu. 1994'te Fransız televizyonunda yaptığı bir konuşmada, *"Gelen giden sağ ve sol hükümetler aynı politikaları güttük. İşsizliğe bir çare bulamadık. Egoist, bencil bir toplum yarattık. Oysa bir dayanışma toplumuna ihtiyaç var. Bir yeni yol gerek"* diyor, bir refah devletinden söz ediyordu.

Almanya'da, 1995'te sosyalist partinin başına geçen ve sonraları **Schröder**'in kemer sıkma politikasına karşı çıktığı için partiden ayrılan **Oskar Lafontaine**, **"Maastricht programı; yatırımları gerileten, adaletsizliğe, kitlesel işsizliğe yol açan bir programdır"** diyor; **"insan faktörü"**ne, bütün Avrupa'da halktan gelen tepkilere, büyümeye ve istihdama önem verilmesini istiyordu.

Eski Fransız Cumhurbaşkanı **Mitterand**'ın danışmanı, eski Avrupa Bankası Başkanı **Jacques Attali**, **"Avrupa'lar"** başlıklı kitabında;

"Avrupa'da ideolojik boşluk var. Bunu piyasa ekonomisi dolduramaz. Pazar düzeni pazarın diktatörlüğünü kuruyor. Yaratıldığı boşluk, binbir hevese yol açıyor: Komünizm ve faşizm, köktendincilik ve aşırıculuk iflas halindeki sistemin arka koridorla-

rında geziyor. Ölen hayallerin yerinde, faşizmin yeşermesini istemiyorsak, yeni projeler ortaya çıkarılmalıdır" diyordu.*

Avrupa'yı bir de tarihi gelişme seyri içinde görelim.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONUNDA AVRUPA

İNGİLTERE

İkinci Dünya Savaşı sona erdiği sırada ben İngiltere'deydim. İngiltere'nin savaştan galip çıkmasında Muhafazakâr Parti'nin, Başbakan **Churchill**'in rolü büyüktü. Buna bakmayarak ülkede **sosyalizm** havası esiyordu.

Bunun nedeni, savaş öncesinde, yani 1929-1930'lu yıllarda ekonomik bunalımdan ötürü çekilmiş olan sıkıntılardı. Ekonomik durgunluğa girilince yüzlerce fabrika kapanmış, on binlerce işçi işsiz kalmıştı. Özellikle İngiltere'de çok önemli bir yeri olan işçi sınıfı, artık eski düzene dönülmesini istemiyordu. Sendikalar ve aydınların büyük bölümü onların arkasındaydı.

Savaş yıllarında bir taraftan Londra bombalanırken, bir taraftan da geleceğe dönük projeler yapılıyordu. **Lord Beveridge**'in "**Tam İstihdam**" projesi işçi çevrelerinin baş tacıydı. Bunun arkasında **Lord Keynes**'in teorileri yatıyordu. **Keynes**'e göre, kapitalist ekonominin durgunluğa girmesini önlemek için, birtakım devlet yaptırımlarına gerek vardı; ekonominin kilit noktalarının devletleştirilmesi, mali sektörün denetim altına alınması, dışarıya sermaye kaymasının önlenmesi gibi. İç pazarın tıkanmasını önlemek için de, halkın alım kabiliyetinin artırılması gerekiyordu. İşte **sosyal devlet** anlamı buradan çıkmıştı. Devlet az gelirli yığınlara birtakım hizmetler sağlayacaktı: Bedava sağlık ve eğitim, ucuz ve iyi mesken, işsizlik sigortası, düşük vergi veya vergiden muafiyet gibi. Ayrıca serbest piyasa ekonomisi istediği gibi serbest olamayacak, fiyatlar, gümrükler, maliye kontrol edilecekti. Yatırımlar bir devlet planı çerçevesi içinde yapılacaktı. Bugün, "**popülizm**" sayılabilecek bu program, o günlerde İngiliz İşçi Partisi'nin programıydı.

*) J. Attali, *Europe(s)-Avrupa(lar)*, Fayard, Paris, 1994.

Dayanağı işçi sendikaları olan İngiliz İşçi Partisi, Haziran 1945'te savaş sona erdikten hemen sonra başlayan seçim kampanyasına böyle bir programla çıkmıştı. Kuşkusuz bu aynı zamanda demokratik bir programdı. Partinin ideologu sayılabilecek olan Prof. **Herald Laski**, *"Bizim parlamentomuza, gevezelik yeri (talking shop) diyorlar ama bunun alternatifi toplama kampıdır"* diyordu.

Nazizme ve faşizme karşı verilmiş bir savaştan sonra, İngiltere gibi bir ülkede vahşi kapitalizmi dizgine alacak bir programın demokratik kurallar dışında uygulanması düşünülemezdi.

O günlerde Londra sokaklarında İngiliz İşçi Partisi'ni iktidara getirmek için koşuşan öğrenciler arasında ben de vardım. Heyecan içindeydik. Artık İngiltere o karanlık günlere dönmeyecek, serbest piyasa ekonomisi kontrol altına alınacak, eşitsizlikleri, işsizliği artıran, savaşın temel nedeni olan vahşi kapitalizm artık geri gelmeyecekti. İşçi Partisi'nin seçimleri çoğunlukla kazanmasını da büyük bir sevinçle karşılamıştık.

İşçi Partisi 1945 ile 1980 arasında uyguladığı kalkınma projeleri ile gerçek bir **"refah devleti"** kurmuştu. Ne var ki 1979'da iktidara gelen **Margaret Thatcher** başkanlığındaki muhafazakâr hükümet, Amerikan modeli neo-liberalizme saptı. Bütçe açıklarını kapatmak için, devletin elindeki sanayii özelleştirmeye başladı ve işsizliği hızla artırdı. Sağlık, eğitim, mesken gibi alanlarda az gelirlilerin korunmasına son verildi. Buna paralel olarak sosyal eşitsizlik de hızla arttı. Amerikan iktisatçısı **Milton Friedman**'ın prensiplerine uyularak reel ekonomiden para ekonomisine geçildi.

Sermaye, üretim yerine, faizle gelir getiren mali alanlarda, bankalara, hisse senetlerine kaydı. Bu da ekonomiyi darboğaza soktu. Çokuluslu şirketlerin yatırım tarzı, işten çıkarmalar ve sermayenin el emeğinin ucuz olduğu ülkelere kayması işsizliği körükleyen önemli bir faktördü.

Üretimi değişik ülkelerde yapan çokuluslu şirketler, gruplar halinde, birbirleriyle sınırlar arası ilişkiler kurup, hammaddeleri birbirlerinden alıyor; uluslararası dev tekeller kuruyorlardı. Bu sistem içinde yerli emeğin emilmesi, istihdamın sağlanması olası değildi. **Muhafazakâr hükümetin devletin ekonomik rolünü azaltma politikası, devletin teknik araştırmalardan ve sosyal yardımlardan**

el çekmesi işsizlik ve sefaleti artırdı. Halk ümitsizliğe kapıldı, Margaret Thatcher istifa etmek zorunda kaldı.

Sosyal Demokrasinin Yozlaşması

Sosyal demokrasinin önü açılmıştı. Ne var ki, bu koşullardan faydalanarak iktidara gelen İşçi Partisi hükümeti de neo-liberal ekonomiyi kabul ettiği için toplumun gitgide derinleşen sorunlarına çare bulamadı. Partinin başkanı **Tony Blair**, emperyalizmden yana olduğunu da açıkladı.

Tony Blair'in danışmanı **Robert Cooper**, İngiltere'nin dış politikası ile ilgili raporunda şöyle diyordu:

"Dünyanın sömürgeleştirilmesine olan ihtiyaç 19. yüzyıldaki ihtiyaç kadar önemli bir hal almıştır. Emperyalizm için tüm koşullar mevcuttur. Yeni tür bir emperyalizme ihtiyaç var. Dünyaya düzen getirecek tek sistem emperyalizmdir." **Cooper**, yeni tip bir emperyalizme ihtiyaç olduğunu söylüyordu. (**Vural Savaş**, *Satılmışların Ekonomisi*, s.119-121, Bilgi Yayınevi, 2002)

ABD'nin Afganistan ve Irak politikalarını destekleyen **Tony Blair**'in "**Üçüncü Yol**" politikası da, Amerikalı liberal ekonomi teorisini **Friedman**'ın neo-liberal politikasına tam teslimiyetten başka bir şey ifade etmiyor. İngiltere'de "**sosyal refah devleti**"nin geri gelmesi şöyle dursun, işsizlerin sayısı ve iktidara güvensizlik arttı. İşçi Partisi'nin içinde dahi **Tony Blair**'e muhalefet arttı. Kendini küreselleşme dalgalarına kaptırmış olan "**sosyal demokrasi**" giderek yok olma tehlikesi geçirmeye başladı.

Blair Hükümetinin, ABD'nin yanında Irak Savaşı'na katılması, emperyal politikasının bir göstergesiydi. Bu olay, **Blair**'in petrol şirketlerine, büyük sermayenin çıkarlarına yakınlığını gösteriyordu. 2005 Nisanında, İngiliz İşçi Partisi, MG Rover otomobil fabrikasının, iflas ettiğini ilan ederek 400 işçiye yol vermesine ses çıkarmadı. Bu tarihte artık *The Economist* dergisi de İngiliz ekonomisinin bir "**yavaşlama**" sürecine girdiğini gizlemiyordu:

*"Rakamlar tüketimin azaldığını gösteriyor; üreticiler ise faizlerin düşürülmemesinden şikâyet ediyorlardı. Bu yavaşlama henüz bir bunalım değil. Ancak ekonominin idarecileri, **Tony Blair** ve **Gordon***

Brown için kötü bir zamana rastlıyordu. Onlar AB'de, İngiliz ekonomisinin iş alanları açan 'yapısal reformları' ile övünüyorlardı. Ancak şimdi, çarklar tersine dönüyor, bu tip ekonomi politikasından ders alma olanağı sönüyor." (The Economist, 9 Temmuz 2005)

Cumhuriyet gazetesinde Ergin Yıldızoğlu, Blair'in "Üçüncü Yol" politikasının doğurduğu sonuçları şöyle anlatıyor: "Sosyal demokratlara yatırım yapan seçmenin hızla ondan uzaklaşması."

"Bu kaymadan Avrupa'da ırkçı, yabancı düşmanları ve aşırı milliyetçiler yararlanıyordu. Sosyal demokrasi açısından bir diğer endişe verici gözlem de bu siyasi hareketin sonuna geldiğine, artık gidecek yeri kalmadığına ilişkin."

Yıldızoğlu'nun bu görüşünü ben de yazılarımda defalarca vurguladım. Küreselleşmenin baskıları altında, serbest piyasa ekonomisi ilkesinin ağır bastığını; devlet yaptırımlarını dışlayan, devleti küçültmek isteyen bir düzende sosyal devletin yok olmaya mahkûm olduğunu belirttim. Bütün Avrupa'yı ele aldığımızda bunu daha açık olarak göreceğiz.

Küreselleşme ve İngiltere Solu

Sosyal demokratlara oy veren seçmenin, hızla onlardan uzaklaşmasına bağlı olarak; bu yüzden Avrupa'da demokrasinin de sarılmakta olduğunu görmek gerek. İngiltere'de olduğu gibi, Fransa ve Almanya'da da sol seçmen, aynı politikaları güden sağ ve sol partilerle karşı karşıya. Güçlü bir alternatif parti olmayınca bir seçki de yok. Şimdiye kadar ABD politikasına egemen olan bu sorun, şimdi Avrupa demokrasisini de etkiliyor.

İngiltere'de "Üçüncü Yol" adı altında; refah devlet, planlama gibi kavramların kenara atılması; serbest piyasa, özelleştirme, sendikalarla uzaklaşma, iş çevrelerine yakınlaşma gibi uygulamalarla İşçi Partisi kendi seçmeninden büsbütün uzaklaştı. Bu uzaklaşma, toplumu, ezilenler ve ezenler arasında ikiye bölünmeye kadar götürdü.

İşçiler, yoksullar, yabancı işçiler ve aydınların büyük bir bölümü artık bu partinin dayanağı olmaktan çıktı. Bu yapısal bunalım, teknolojik devrim ile beraber kapitalizmin ulaştığı aşamanın bir so-

nucu. Küreselleşme, özelleştirme, ulus devletle yok etme sürecinin bir toplumsal yapı bunalımı yaratması kaçınılmaz. İngiltere gibi bütün Avrupa bunu yaşıyor. **Halkların Avrupası** ve **büyük sermayenin Avrupası** olarak ikiye bölünüyor.

Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, İngiltere'de de, geleneksel sosyal demokrasinin solunda bir sol geliyor. **Tony Blair**'in Irak Savaşı için ileri sürdüğü gerekçelerin asılsız çıkması, halkın **Blair**'e güvenini tümüyle sarstı. İşçi Partisi'nin içinden de **Blair**'e karşı güçlü bir muhalefet yükseldi. 2004 seçimlerinde, her ne kadar **Blair** seçil-diyse de, İşçi Partisi tarihinin en büyük oy kaybına uğradı. Bu parti içindeki muhalefeti **Yıldızoğlu** şöyle anlatıyor:

"Blair, İngiltere'yi Irak Savaşı'na sokmak için Meclis oylamasını, kendi partisinden 139 temsilcinin karşı oy vermesi yüzünden, ancak muhafazakârların desteğiyle kazanabildi." (Cumhuriyet, 19 Temmuz 2004)

İngiliz İşçi Partisi'nin geleneksel dayanağı olan sendikalar da birer birer onun aleyhine dönüyor. İngiltere'nin en büyük sendikası 1.3 milyon üyeli **Unison**, kongresinde, İngiltere'nin askerlerini Irak'tan derhal geri çekmesini talep eden öneriyi onayladı. **Respect (Birlik Koalisyonu)**, İşçi Partisi solundaki bütün solu bünyesinde toplamaya başladı. 10 Haziranda, Avrupa Parleментосу seçimlerine kendi adayları ile katıldı, vb. **Yıldızoğlu**'nun görüşüne göre, *"İngiltere'de kapitalizm karşıtı sol tarihsel bir fırsatla karşı karşıya. O fırsatı kullanabilecek mi? İngiliz İşçi Partisi bundan sonra yeni bir anlam kazanabilecek mi? Bekleyip göreceğiz."*

FRANSA

Fransa 1949 ile 1969 arasında, **Keynesçi planlı ekonomi; ekonominin kilit noktalarını devletleştirme ve sosyal refah devleti politikalarıyla** hızlı bir büyüme sağladı. Ancak, Avrupa ülkelerinin rekabeti, Ortak Pazar'ın bazı tarım ürünlerinin üretimini kısıtlaması ve silahlanmaya yapılan yatırımlar yüzünden eğitimde ve sosyal yardımlarda gerilemeler kaydetti. Fransa'nın kültür değerlerindeki gerilemeler, işsizlik ve enflasyonla birleşince, **Charles De Gaulle**'ün başkanlığına ve iktidardaki muhafazakâr partiye karşı tepkiler arttı.

1968 Mayıs ayında Paris'te başlayan devasa öğrenci gösterileri ulusal bir nitelik kazandı. Olaylar **De Gaulle**'ün istifasıyla sonuçlandı.

Kapitalizmin 70'li yıllarda başlayan bunalımı Fransa'yı da etkiledi. Büyük tekellerin dünya pazarlarına egemen olması sonucu, bazı sanayi dallarında fiyatlar suni şekilde yükseliyor; bazı dallarda ise rekabete dayanamayan küçük ve orta sanayi yıkılıyordu. Bu tip işletmeler Fransız ekonomisinde önemli bir yer tutuyor, dış-rekabet Fransız ekonomisinin korunması sorununu gündeme getiriyordu. Fransız Sosyalist Partisi'nin ileri gelenlerinden **Michel Rocard** *"Avrupa'ya Karşı Avrupa"* başlıklı kitabında, *"IBM gibi çokuluslu şirketler dünya pazarlarına egemen oldukça, elektronik, demir-çelik gibi dallarda bir ulusal sanayiden söz edilemez"* diyordu. İktisatçı **P. Drouin** ise, bir sempozyumda yaptığı konuşmada, *"Pazarı çokulusluların ayarlaması bazılarını kazandırırken, bazılarını da yıkıyor. Dünya ölçüsünde borçlanma son haddini aştı. Milli sanayi politikası, çok uluslu politikalara ters düşüyor"* diyordu. (Crepa ve I.R.M. tarafından örgütlenen sempozyum, *Le Monde*, 2 Aralık 1982)

Sosyalistler ve Küreselleşme

Fransız sosyalistleri, küreselleşmenin Fransız ekonomisine yaptığı zararın farkındaydılar. 1982 seçim kampanyasında, Sosyalist Parti Başkanı **François Mitterand**, işsizliğin devlet yatırımlarıyla önleneceğini, tarıma destek verileceğini, sosyal refah devletinin canlandırılacağını, ekonominin korunacağını vaadediyordu. Avrupa Topluluğu'ndan söz ederken de, *"Bizim istediğimiz Avrupa 'sosyal Avrupa'dır'"* diyordu. Ancak parti iktidara geldikten sonra bu vaatler yerine getirilmedi.

O günün Başbakanı **Michel Rocard**'ın yakın arkadaşı olan iktisatçı **Michel Beaux**, Yugoslavya'da yapılan **"Sosyalist Forum"**'da, şu açıklamayı yapacaktı:

"Fransa'da sosyalist hükümet, sosyalist programını uygulama sorununu tartıştı ve şu sonuca vardı: Programın uygulamasında çok büyük güçlüklerle karşılaşılacak uzun vadede alınabilecek sonuçlar partinin kredisini, oy potansiyelini düşürecek. Bu Parti, sosyalist

programını uygulamak, planlı, güdümlü bir ekonomiye geçmek yerine, kapitalizmi idare etmeye karar verdi."

İşte, küreselleşme koşulları içerisinde, Fransız Sosyalist Parti'si'nin gücü ancak buna yetiyordu. 1983-1995 arasında gidip gelen sol ve sağ hükümetler benzer politikalar izliyor, korumacılığa yöneldikleri vakitse, AB ve ABD ile çelişkiye düşüyorlardı. Refah devletinin sarsılması, sosyal yardımların kısıtlanması, işsizlik, sol seçmenleri hayal kırıklığına uğratmıştı. Reel sektöre vaadedilen yatırımların yapılmaması, işsiz sayılarını kabartıyor, gelecekte ümidini kesmiş bir aylak gençlik zümresi belirliyor; esrarkeşlik, esrar kaçakçılığı, şiddet ve terör önemli sosyal problemler boyutuna ulaşıyordu. 1991'den sonra verimli yatırımlar azaldı. Fransa'nın üretimi düştü. 1995'te işsizlerin sayısı 4 milyona ulaştı.

Sosyalist bilim adamları ve politikacılar tehlikenin bilincindeydiler. Sosyolog **Alain Touraine** şöyle diyordu:

"Düzenli toplum, nüfusun ancak % 70'ini oluşturuyor. Geri kalanların bir bölümü ancak sosyal yardımlarla ayakta durabiliyor, bazıları da şiddete sapıyor, topluma karşı direnişe geçiyor: Mafyacılık, terör, ayaklanma gibi bazı yöntemlere başvuruyor." **Alain Touraine**, çareyi "sosyal devlet"te buluyor, *"Bizim çaremiz rekabet edebilecek sektörlerimizi, teknolojik savaş veren ekiplerimizi güçlendirmek; buradan elde edeceğimiz kaynaklarla bir refah devleti kurmak, kaynakların üretim dışına kaymasını önlemektir"* diyordu. (**A. Touraine**, "Yeni Bir Refah Devleti Kurmak", *Le Monde*, 30 Mart 1994)

Sosyalist politikacılar serbest piyasa ekonomisini kınıyor, kendilerini eleştiriyorlardı:

Sosyalist hükümette Ekonomi Bakanı **Laurent Fabius**, *"Yirmi yıldır toplumu tahrip eden işsizliğe çare bulamadık. Bugün hâlâ bu âfetin nedenleri açıklanmıyor. Büyüme hiçbir zaman eskisi gibi olmayacak, işsizliği ememeyecek. Çünkü bunun nedenleri pazar ekonomisinin getirdiği anarşi, rekabetle yan yana yürüyen tekelcilik..."* diyor ve yeni bir finansman, yeni bir kalkınma projesi ve sosyal eşitliği sağlayacak reformlar öneriyordu. (**L. Fabius**, "Dikkat Halkçılık", *Le Monde*, 30 Mart 1994) Eski Başbakan **Michel Rocard** ise, *"Gelen giden sol ve sağ hükümetler, işsizliğe çare bulamadık. Egoist bir toplum yarattık, oysa bir dayanışma toplumuna ihtiyaç var"* demişti. (*Le Monde*, 27 Mart 1994)

Bütün bu samimi pişmanlıklara, ümit verici analizlere rağmen, 1997'de tekrar iktidara gelen Sosyalist Parti Fransa'nın temel ekonomik, sosyal sorunlarına çözüm getiremedi. Başbakan **L. Jospin**'in iş saatlerini azaltmak ve işsizliği frenlemek programı tatmin edici olmadı. 1998'den sonra Fransa çok büyük gösterilere sahne oldu. İşçi, köylü, memur, öğrenci sosyal isteklerinin gerçekleştirilmesi için defalarca yürüdü. Ülkede AB'ye karşı tedirginlik, yabancı düşmanlığı, ırkçı-milliyetçilik ve şiddet arttı. 2002 seçimlerinin ilk turunda faşist **M. Le Pin**'in Milli Cephe Partisi'nin büyük bir başarı kazanması, demokrasiye, özgürlüğe, insalcılığa bağlı Fransız halkında büyük bir şok yaptı. Oysa bu, gelişmelerin, sosyal demokratların serbest piyasa ekonomisinden bir türlü sıyrılamayıp, geçici önlemlerle küreselleşen kapitalizmin bunalımına çare bulmak gayretlerinin bir sonucuydu. "**Sosyal refah devleti**" bir hayal olmaktan ileri gidemedi. Aksine, verilen sosyal haklar geri alındı.

Referandum ve Sonrası

Sosyalistlerin başarısızlığı, 2002 seçimlerinde **J. Chirac**'ın merkez sağ partisini iktidara getirdi. Seçim kampanyası işsizlikle beraber artan sokak saldırıları ve güvensizlik üzerineydi. Sosyalist Parti Başkanı **L. Jospin**'in bu sorunlara serbest piyasa ekonomisi çerçevesi içinde çare araması, sol seçmeni alternatifsiz bırakmıştı. Aşırı sağ Milli Cephe Partisi'nin birinci turda çok yüksek oy alması, faşizme karşı çare gibi görünen **Chirac**'ın seçim zaferinde önemli bir etken idi. **Chirac**, Fransa'yı Irak Savaşı'na katmaması ve ABD'ye karşı bağımsız bir politika gütmesi sayesinde epey prestij kazandı. Ne var ki, işsizlik ve bütçe açığı konularında çaresizdi. Çünkü AB'ye bağlı olarak kabul edilen "**liberal ekonomi**" politikasıyla işsizliği önlemek olası değildi.

2005 Nisanında **Avrupa Anayasası** üzerine yapılan referandumda verilen "**Hayır**" oyları, Fransa'nın iç politikasında bir dönüm noktasıydı. Fransız kamuoyu, bu Anayasayı "**büyük sermayenin anayasası**" olarak görmüş; sosyal devlete yer verilmemesini kabul etmemişti. Buna ulusal ekonominin, ulusal devletin korunması gibi isteklerde katılıyordu. Bu olaydan sonra **Chirac** kabinesini değiştirmek,

de Villepin'i Başbakan yapmak zorunda kaldı. **de Villepin** işe, işten atmaları kolaylaştıran müeyyideler, sosyal yardımları kontrol, özelleştirmeleri artırma gibi önlemlerle başladı. Yıl sonuna doğru, işsizlik hâlâ % 10 oranındaydı, büyüme hızı düşüktü ve tüketim azalmıştı. Bu gelişmelerin sonucu, 2005 sonbaharında, bütün Fransa'da milyonu aşan vatandaşın sokaklara dökülmesi ve **genel greve** gidilmesiydi. Çünkü artık işsizlik, düşük ücretler, düzensizlik ve güvensizlik dayanılmaz bir hale gelmişti. Paris, Lyon, Marsilya ve diğer büyük şehirlerde, işçi, köylü, memur, aydın el ele bu durumu protesto ediyorlardı. 2006 yılı başlarında **de Villepin**'in Parlamente'ye kabul ettirdiği istihdam yasası, milyonlarca genci sokağa döktü. Genel grev ve gösteriler Fransa'yı derin bir bunalıma soktu, hükümeti sarstı.

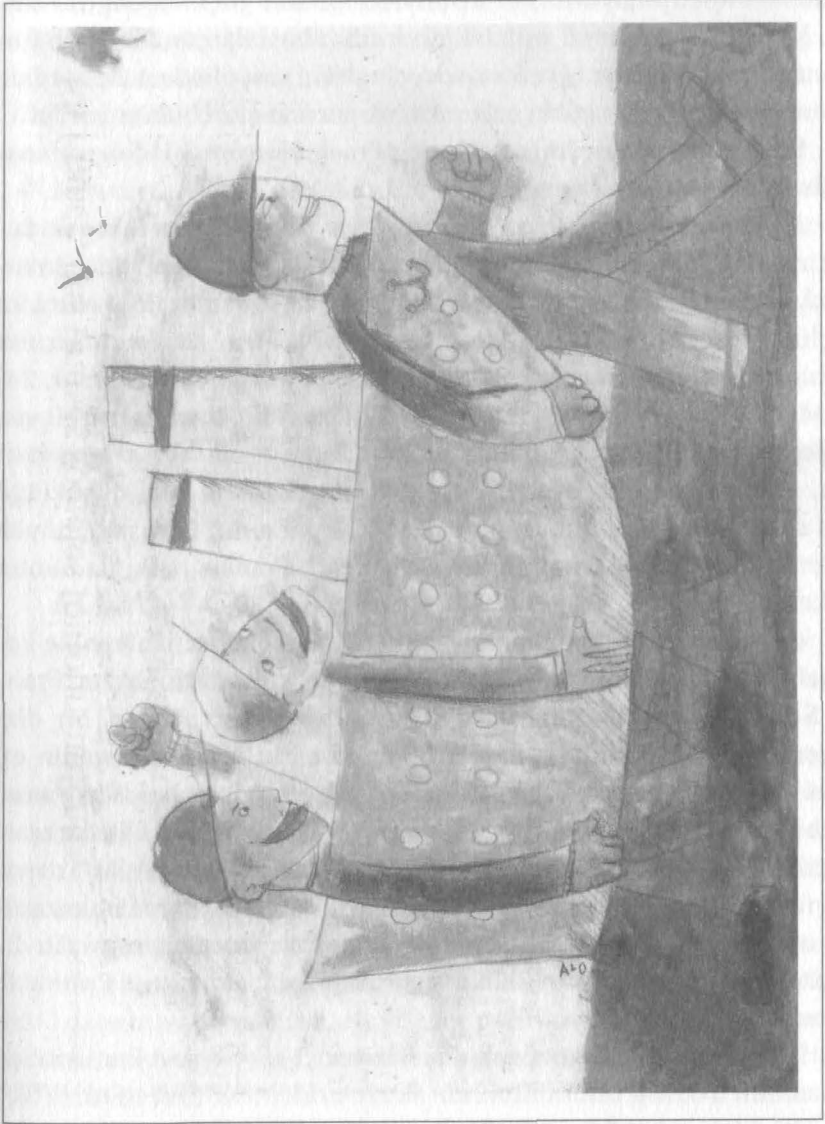
Referandumun Politik Sonuçları

Referandum, Fransız sol'unda da yeni gelişmelere yol açtı. Seçim kampanyası sırasında Sosyalist Parti ikiye bölündü. Eski Başbakan **L. Fabius**, *"Artık liberal Fransa'ya ve liberal Avrupa'ya bir son vermek gerek. Jospin'in reformlarının, sosyal-liberal denemelerin sonu geldi"* diyordu. Oysa Sosyalist Parti Başkanlığı referandumda, **"Avrupa Anayasası'na evet"** denilmesini önermişti. Öte yandan, örneğin Yukarı Normandi'de Sosyalist Parti'nin afişlerinde şu yazılar görülmüyordu: **"Chirac'a hayır! Alım gücünün düşmesine hayır! 35 saatlik çalışma haftasının değiştirilmesine hayır!"** Seçimlerden sonra, **Fabius**'un Sosyalist Parti içinde desteği artarken, komünistleri, küreselleşme karşıtlarını, Troçkistleri, değişik devrimleri içeren bir sol hareket de güçlenmeye başladı.

Bu durumdan parsayı toplayan, referandum öncesi, "Hayır" kampanyasından güçlü çıkan Komünist Partisi oldu. Fransız basınına göre bir **"yeni komünist güç"** yaratmakta olan bu parti, Fransa'nın iç politikasında önemli bir rol oynamak durumunda. Başkanı **Marie-George Buffet**, solda bir devrim yapacağını açıkladı. Sosyalist Parti'nin ikiye bölünmesi, **Fabius**'un Merkez Komitesinden uzaklaştırılması, solda ikinci güç haline gelmiş olan KP'nin yolunu açtı. **Buffet**, **Fabius** ile değil, SP'nin seçimlerde "Evet" kampanyası yapmış olan parti yönetimiyle işbirliği yapacağını açıkladı. Böylece,

Fransa'da bundan sonraki seçimlerde KP ve SP'den oluşan bir koalisyon hükümeti kurulması olası. Bu bir anlamda küreselleşme, liberal ekonomi ve AB yanlılarının bir mağlubiyeti olacak. Sosyalist Parti seçimlerden büyük bir oy kaybıyla çıktı. Referandumdan mağlup çıkmış olan bu parti koalisyonun siyasal güç açısından, zayıf kolunu oluşturacak. Diğer bir deyimle; **ilerde Fransa'da bir sol koalisyon kurulursa; bu koalisyonda Komünist Partisi küreselleşme ve AB karşıtlarının sözcüsü olarak güçlü bir durumda olacak. Ülkede işsizlik ve sosyal dengesizlik arttıkça, bu eylemin gelişmesi de kaçınılmaz.**

Fransa'nın büyük şehirlerinde patlak veren isyanlar bu gelişmelerin son perdesi. Şu satırları yazdığım sırada, Fransa'da olağanüstü hal ilan edilmiş bulunuyor. Bu isyanları, türbana değil İslam'a bağlamak dahi yanlış. Buraya kadar anlattıklarım, olayların nedenini belirtiyor. Ancak şimdiye kadar Fransa'da, grev, yürüyüş gibi düzenli eylemler yapılırken, bu sefer vahşi bir isyan halini aldı ve "Banliyö" varoş gençlerinden geldi. O varoşlar ki artık işsiz, aylak gençlerin çeteler kurduğu birer getto halinde. Fransız sosyologları, bunlara, "**des exclus**" (toplumdan dışlananlar) diyorlar. Fransa'da işin varsa, sosyal sigortan da vardır, uygun bir evin de, işsizlik sigortan da, çocuğunu okutmak olanağın da. Ama işsizsen, bunların hiçbiri yoktur. İşsizlik sigortası dahi zor ve sınırlıdır. Fransa'da işsiz, işten atılandır. Ama çalışma çağına gelip de iş arayan genç, işsiz sayılmaz, işsizlik sigortası alamaz. Böylece toplumun geniş kitleleri ikiye bölünmüş bulunuyor. **Her şeyi olanlar, hiçbir şeyi olmayanlar.** Bu, sadece benim görüşüm değil, sosyolojik olarak tespit edilmiş ve uzun zamandan beri devam eden bir olay. Banliyö (varoş) gençleri toplumun sadece dışlanan değil aynı zamanda hor görülen, gelişen ırkçılıktan nasibini alan, polisten sömürge genci muamelesi gören, iş bulmak olanağı olmayan, önü karanlık bir kategori. Bunların birçoğu uyuşturucuya sığınmış, hırsızlığa, cürüme yönelmiştir. Ancak Fransa'nın toplumsal sorunu bunları aşıyor. Dışlananlar sadece bu gençler değil. Sorun **de Villepin** Hükümetinin çözemeyeceği kadar derin. AB'yi sarsacak kadar önemli ekonomik, sosyal sorunlara dayanıyor. Bu son patlamalar uzun bir birikimin sonucu. Daha 1980'li yıllarda Fransa'da göçmen işçiler arasında bir sosyolojik araştırma yaptığım sırada bütün bunları tespit etmiştim. Bu varoş isyanını yapanlar ne sadece göç-

Fransa, direnişte birlik

menler ne de Müslüman ailelerinden gelmelerinin herhangi bir önemi var. Bu çocukların çoğu Kuzey Afrika'da eski Fransız sömürgeleri, Fas, Tunus, Cezayir'den geliyor. Ve birçoğunun ailesi kendi ülkelerinde, Fransız yasalarına, Fransız tabiyetine sığınmışlar; ayrıca Fransa'da doğup büyümüşler ve böylece bunlar göçmen değil, Fransız. Ve Fransa'da sosyal eşitsizliğin kurbanlarından ancak bir bölümünü oluşturuyorlar. Fransız sosyologları, sosyolistleri de gitgide derinleşen bu yarayı görüyorlar. Ancak soruna çare bulamıyorlar.

Sorun, küreselleşme, serbest piyasa ekonomisi! Sorun sosyalist alternatiften kaçmak.

Le Nouvel Observateur dergisine göre, Sosyalist Parti her ne kadar, referandumda, "Evet" kampanyası yaptı ise de, bu partide, Avrupa oyununun budalaca bir oyun olduğunu düşünenler çok. Nitekim güçlü küreselleşme karşıtı **Attac Örgütü**, "*Liberal Avrupa ilkesinin Avrupa Anayasası'nı yıktığını*" açıkladı. (*Le Nouvel Observateur*, 24-30 Mart 2005) Fransa'da solun % 45'lik sağlam bir oy potansiyeli var. **Villepin** Hükümetinin, özelleştirmeler, işten atmalar, uzun iş haftası, eğitime, sağlığa, araştırmaya ayrılan paraların feci düşüklüğü gibi sorunlara çare bulması olanaksız. Çünkü onun Fransa'sı, büyük sermayenin Fransa'sı, halkın Fransa'sı değil. Fransız halkı da bunun farkında.

de Villepin, seçim kampanyasında liberal ekonomi aleyhine konuşabilir. Ancak Fransız işadamları ondan çok memnunar. Fransız **Sodexho** şirketi, Amerikan ordusunu besliyor; **Accor**, bir dizi Amerikan motellerinin başında; **Hachette Philipaci**, dünyanın en büyük dergi yayıncısı; Fransız **D. Hennequin** McDonalds'ın Avrupa bölümünün başında; **Jean-Philippe Courtois** ise Uluslararası Microsoft'u idare ediyor. Fransa'da direk yabancı yatırımlar artıyor ve yüksek kârlar getiriyor. Fransız işadamı küreselleşmeden kazanıyor, serbest piyasa ekonomisinden faydalanarak, sermayesini istediği gibi dışarı, kâr sağlayan ülkelere götürebiliyor. Fabrikası, Fransa'da kapanırsa, Çin'de açılıyor.

Başbakan **de Villepin**, eskiden bir devlet tekeli olan Fransız Gaz Şirketi'nin (GDF) bir bölümünü satıyor. Elektrik Şirketi'ni (EDF) de aynı akıbet bekliyor. Bütün bunlar, özellikle Fransız Komünist Partisi'nin (FKP) sendikası olan CGT'nin tepkileriyle karşılaşılıyor. Yüz binlerce protestocu işçi sokaklara dökülüyor. Referandumda

Anayasaya verilen "Hayır" oyunu beraber, amme hizmetlerinin özelleştirilmesine de "Hayır" dendiği ileri sürülüyor. (*The Economist*, 9 Temmuz 2005)

Le Monde gazetesinin bildirdiğine göre, her ne kadar Fransa AB istikrar programına uyacağını, bütçe açığı ile borçlarını program sınırlarına indireceğini vaat ettiyse de, Maliye Bakanlığı'nın yaptığı bir gizli araştırmaya göre, hükümet bu vaatlerini yerine getirmeyecek. Özelleştirmelerden beklenen gelirler gerçekleşmediği sürece, devlet kasaları daha da boşalacak. (*Le Monde*, 6 Temmuz 2005)

Kısacası, AB'nin en önemli üyelerinden biri olan Fransa'yı çalkantılı günler bekliyor. Çünkü liberal politika yürümüyor. Küreselleşme, zengini zengin, fakiri fakir yapıyor. Sosyal uçurum derinleştikçe; **halkların Fransası** ile, **zenginlerin Fransası** birbirinden kopukça sorunlar da büyüyor.

Aynı şey Avrupa Topluluğu için de geçerli. Fransız halkı, Avrupa Anayasası'na, "Hayır" dediyse, bunun temel nedeni, bugünkü Avrupa'nın, halkların değil, **büyük sermayenin Avrupası** olmasıdır.

ALMANYA

Hızlı Gelişme

İkinci Dünya Savaşı sonunda ekonomisi hemen hemen tamamen yıkılmış olan Almanya, inanılmaz bir kalkınma örneği verdi. Orada da bu kalkınma, devlet destekli, güdümlü bir ekonomiyle sağlandı. Batı Almanya'da 1949'da kurulan Hristiyan Demokrat (CDU) Hükümetinin temel ilkeleri şunlardı:

Devletin sosyal-ekonomik yaşamı düzenlemesi; sosyal refah devleti; işverenle işçi arasında ortaklık; planlı ekonomi. "**Ren Modeli**" denen bu uygulama, **Keynesci** politikanın Alman koşullarına uydurulmuş biçimiydi. Ekonominin temeli sanayi idi. Yatırımların % 40'ı sanayiye yapılıyor, "**Konzern**" adı verilen dev şirketler devlet tarafından destekleniyordu. Bir devlet bankası olan **Deutsche Bank** sanayiinin en büyük desteği idi. Bu programla Almanya'nın ihracatı hızla arttı. 1990'da üretimin artma hızı % 4,5, Alman Markının de-

geri doların değerine yakındı. (L. Carroue ve B. Odent; *Almanya, Tehlike İşareti*) Ne var ki, Federal Almanya 1980'li yıllarda, liberal bir ekonomi politikası uygulamaya başladı. Maliyede devletin kontrolü zayıflatıldı. Yüksek faiz, kolay para birtakım spekülasyonlara ve yolsuzluklara yol açtı. 1983'ten itibaren bütçe açığını kapatmak için bazı kamu işletmeleri satışa çıkarıldı. Büyük ölçüde işsizlik getiren bu özelleştirmeler halkın direnişiyle karşılaştı.

Bunalıma Nasıl Girildi?

1985'ten sonra sanayi yatırımları düşmeye, sermaye uluslararası pazarlara, mali alanlara kaymaya başladı. Üretim düştü, ihracat geriledi. 1990'lı yıllarda işletmeler arasında birleşmelerle sanayi ve ticaret imparatorlukları kuruldu. Bu dev işletmelerde biriken sermaye yurt dışına aktı. Almanya'nın yeni teknikleri uygulamakta da bazı zorlukları vardı. Zaten başlamış olan yapısal bunalım, 1989'da iki Almanya'nın birleşmesiyle hızlandı. Konzern'ler Doğu Almanya sanayiini paylaşmaya başladıkları gibi halkın yatırımıyla kurulmuş pek çok işletme Batı Almanya şirketlerinin eline geçti, birçoğu da kapatıldı. Bu, işsizliğin çok yüksek boyutlara ulaşması, halkın fakirleşmesi anlamına geliyordu. Sosyal sigortalarla beraber işsizlik sigortalarını da ödemek devlete çok pahalıya mal oluyordu. Bu yüzden devlet mali pazarlardan borç alıp, ağır bir yük altına girmeye başladı. Serbest pazar koşulları altında birleşme sosyal eşitsizliği de artırıyordu. Devlete kredi açan bankalar, onlara bağlı firmalar zenginleşirken; halkın fakirleşmesi piyasada durgunluğu körüklüyordu. Halkın alım kabiliyeti düştükçe iç pazar tıkanıyordu.

Helmut Kohl Hükümeti (CDU) Hristiyan Demokrat Partisi 1986'dan beri uygulanan vergileri azaltma politikasından vazgeçip, "**Dayanışma vergisi**"ni getirdi. 1993'ten itibaren, benzine, biraya ve diğer maddelere konan dolaylı vergilerle (biz bunlara zam diyoruz) az gelirli vatandaşların durumu daha da kötüleşti. Doğuya yardım aynı zamanda sosyal yardımların kısıtlanması anlamına geldi. DGB sendikasının yaptığı bir araştırmaya göre, 1980'den bu yana borsada yatırımları bulunan, ücretle çalışmayan ailelerin gelirleri hızla arttığı halde ücretlilerin gerçek gelirleri olduğu yerde kaldı. 1994'te işsiz

sayısı 4 milyona yaklaştı. Devlet ödemeleriyle işe alınanlar ve yarı işsizler de hesaba katıldığı vakit, bu rakam 6 milyona yükseliyordu. O tarihlerde başlayan bu sosyal eşitsizlik gitgide arttı. 1990'lı yıllarda sendika hareketleri de hızlandı. "**Yurttaş inisiyatifi**" olarak adlandırılan eylem, parlamento dışı bir muhalefet konumundaydı. Sonraları Yeşiller Partisi parlamentoya girdi ve 1998'de Sosyal Demokratlar'la beraber iktidarı paylaştı. Bu tarihte Sosyal Demokratlar'ın iktidara gelmesinde, 1997 işçi eylemlerinin rolü büyüktü. İşçiler, sosyal yardım bütçesinin kısıtlanmasına karşı ayaklanmış, **Kohl** Hükümetini suçlamışlardı.

Bu tarihlerde hemen hemen bütün Avrupa'da, kitlesel işsizliğe, refah devletinin yediği darbelere, gerçek ücretlerin düşmesine, çalışma koşullarının kötüleşmesine karşı kitle gösterileri vardı. Bu gösterilerde "**serbest piyasa ekonomisi**" yeriliyor, "**Sosyal Avrupa**" sloganları atılıyordu. Protestoların ucu, AB tarafından kabul edilmiş olan, "**pazar ekonomisi**"ne dayanıyor; Almanya'da Sosyalist Maliye Bakanı **Oskar Lafontaine**, Avrupa Merkez Bankası'nın faiz oranlarını düşürmesini, böylece ekonomik faaliyetlerin önünü açmasını ve yeni iş alanları açılmasına destek olmasını istiyordu. **Lafontaine** aynı zamanda yatırımların düşük ücretli ülkelere yönelmesinin önlenmesini istiyordu. **Lafontaine**'in istekleri Sosyal Demokrat **Schröder** Hükümetinin uygulamalarına da ters düşüyordu; çünkü **Lafontaine** mali spekülasyonların sıkı bir kontrol altında tutulmasını ve vergilemeyle sosyal yardım arasında bir denge kurulmasını istiyordu. **Schröder** Hükümetine, mali hareketlerin denetlenmesi, vergilerle sosyal devletin korunması politikalarını kabul ettiremeyen **Oskar Lafontaine** sonunda Maliye Bakanlığından istifa etti. Liberal politiklardan kopamayan **Schröder** Hükümeti 2000'li yıllardan sonra, 5 milyondan aşağı düşüremediği işsizlik ve sosyal devletin küçültülmesi yüzünden önemli işçi ve halk eylemleriyle karşı karşıya kaldı. **Schröder** sosyal dengesizliği önleyemediği için 2005 sonbaharında yapılan seçimlerde kaybetti.

Seçimlerden sonra kurulan CDU (Hıristiyan Demokrat Parti)-SPD (Sosyalist Parti) koalisyonunun ağır ekonomik ve politik sorunları çözmesi olası değil. Seçimlerde at başı giden bu iki partinin kurduğu "**Büyük Koalisyon**" bir kaosun başlangıcı da olabilir. Başbakan **Angela Merkel**'in, CDU'nun seçim vaatlerini gerçekleştireceği çok

şüpheli. Zaten ana sorunlara çözüm getirmeyen programları Alman ekonomisinin çıkmazlarına saplanacak.

Alman Ekonomisinin Çıkmazı ve Siyasal Bunalım

2006 yılında Federal Hükümetin 22 milyar euro borç alacağı öngörülüyor. Bu borçlanma, bütçe açığını, milli gelirin % 3'ünün üstüne çıkaracak. 2005 yılının sonunda ammeye borçlanma 1,5 trilyon euro'yu bulacak. En büyük sorun büyüme hızının düşüklüğü ve iç pazarın durgunluğu. IMF'nin tahminlerine göre 2006 yılında büyüme hızı % 0,8-0,7 oranında olacak. 2005 yılı Şubatında işsizlik 5,2 milyondur ve de artması bekleniyordu. Yoksulluk artıyor. İşsizliğin yanında ücretlerin düşük kalması da alım kabiliyetinin düşmesinde önemli bir etken. **Schröder'in başkanlığındaki Sosyalist Parti iktidarı döneminde, bir "ücret pazarlığı sistemi" kabul edildi. Bu sistem çerçevesinde işveren örgütleri ile işçi sendikaları arasında yapılan anlaşmalarla; düşük ücretlere artışlar ve esnek ücret anlaşmaları kabul edildi.** Almanya'da uzun zamandan beri süren ekonomik durgunluğun, iç pazar tıkanıklığının temelinde yatan nedenler bunlar. İç ve dış medya, Alman halkının harcamadığını, tasarrufların yüksek olduğunu söyleyip durdu. Aslında, Alman halkı harcamadığı için harcamıyor. Çünkü Alman emekçisi işsiz veya ücreti yetersiz. Acaba, **Angela Merkel** Hükümeti bu durumu değiştirebilecek, iç pazarı açabilecek mi?

CDU'nun bütçe uzmanı **Steffen Kampeter**, devletin iflasını önlemek için tedbirler alınacağını söylüyor; harcamalar durdurulacak, bazı yasalar çıkarılacak ve bunlarla devlet yardımları azaltılacak, bütçe daha dengeli bir hale getirilecek. **A. Merkel** Hükümeti birtakım reformlara da girişebilir. Sağlık sisteminin finanse edilmesi, vergi reformu gibi. Ancak bu gibi önlemlerin, dengeli bütçe politikası ile çatışmaması olası değil. CDU, bu hizmetleri sağlayabilmek için vergileri artırmayı planlıyor. Ama kimin vergilerini? *The Economist*'in tahminlerine göre, bu programların uygulanması Almanya'nın daha çok borçlanması sonucunu verecektir. Çünkü, CDU'nun dayanağı

olan büyük sermaye sahiplerini, tekelci firmaları yüksek vergilere tabi tutmak kolay olmayacaktır. Halka yüklenecek vergiler ise alım kabiliyetini daha da düşürecektir.

Üretimin Göçü

İşçi-işveren anlaşmalarıyla ücretlerin düşük tutulması, Almanya'nın dış pazarlarda rekabet gücünü artırıyor. 2004 yılında Almanya dünyanın en büyük ihracatçısıydı. Kârlar çok yükseldi. Sanayi üretimi de hızla arttı. Ancak, *The Economist* dergisinin de belirttiği gibi; düşük ücretler sayesinde verimliliğin artması ile beraber iç pazar tıkanıyor. *"İç talep, özellikle tüketim tamamen durgun; biraz durgun ücretler yüzünden, biraz da işsizlik korkusundan tasarrufların artması yüzünden."* (*The Economist*, 12 Mart 2005)

Almanya'nın "sosyal pazar ekonomisi"nden tam anlamda "serbest piyasa ekonomisi"ne geçişi sancılı oluyor. Reformlar sosyal yardımları azaltırken, işverenin kârı artıyor. İşsizlik sigortalarının azaltılması ise büyük bir felaket. Çünkü, büyük firmalar işçilerin gözyaşına hiç bakmıyor. 2004 ve 2005 yıllarında, **Volkswagen, Daimler Chrysler, Karstad Ouelle** ve diğer bazı firmalar binlerce işçiye yol verdiler. Büyük şirketler işten çıkarma ve ücret kısma yoluyla üretim masraflarını kısararak çok büyük kârlar sağlıyorlar. Yatırımlarını da gitgide daha çok dış ülkelerde yapıyorlar. Bu dış yatırımların bir nedeni orada ehven koşullar bulmaları ise, bir nedeni de Asya ülkelerinde muazzam pazarlar bulmaları.

Der Spiegel dergisi, Siemens CEO Başkanı **Heinrich Von Pierer'e** "Neden CF-62 cep telefonlarını Almanya yerine, Çin'de ürettiklerini" sorduğu vakit, şu cevabı aldı: "Siemens Çin'de bu yıl 14 milyon cep telefonu satacak, gelecek yıl 18 milyon. Alıcıların ihtiyaçlarını bilmek için üretici yakında olmalı. Üretim tüketiciden ayrılmamalı. Bunun Alman işçileri için iyi olmadığını biliyorum ama Siemens, yaşayabilmesi için üretim nerede ucuzsa oraya gider."

Almanya'nın Çin'e çok önemli ihracatı var. Mallarının iyi kalitesi ve eşi bulunmaz nitelikleri sayesinde; Japonya, Güney Kore ve ABD rekabetini yenebiliyor. Saatte 267 mil sürati olan Maglev treni bunun bir örneği. Almanya Çin'e çelik, makine parçaları, matbaa

makineleri satıyor. Kalite bakımından Çin ve ABD mamullerine üstün. Bu alışverişte çarklar Alman işçisinin aleyhine dönüyor; çünkü yalnız mallar değil üretim de Almanya'dan Çin'e göçüyor: Siemens gibi büyük şirketler üretimin bir kısmını Çin'de yapıyor. Daimler-Chrysler ise işçilerden düşük ücret ve uzun çalışma saatleri koparmak için aynı şeyi yapacağını ileri sürdü. Alman Otomobil İşçileri Sendikası, 7 yıl işten atmama vaadi karşılığı; uzun çalışma saatleri kabul etti. Grev yapan bazı işçiler de, işlerini kaybetmemek için, 40 saatlik çalışma haftasını kabul ettiler.

Almanya Özel Sermayesi ve AB

Almanya büyük sermayesi uygulamalarıyla, işçi ve emekçilerin tepkilerini artırırken, Avrupa Birliği ile de çelişkiye düşüyor. Almanya, AB koşullarına uyma sürecinde birçok anlaşma imzaladı. Bu anlaşmalara göre, sermaye hareketleri sınır tanımayacak. AB'yi terk etmeden bunlardan vazgeçmek mümkün değil. Aynı şey döviz mübadelelerinin vergilendirilmesi konusunda da geçerli. Tahvil yatırımlarına bir asgari zaman sınırı konması konusunda da Alman şirketlerinin elleri kolları bağlı.*

Yabancı sermaye yatırımları ise, Almanya'nın "şirket-devlet" işbirliği geleneklerine ters düşüyor. Son iki yılda (2004-2005 yıllarında) yabancı yatırımcılar Almanya'nın bu "corporate" şirket yapısını değiştirmek yönünde çok faaller. Alman halkının "sosyal devlet" alışkanlıklarına hiç bakmıyor ve acımasız davranıyorlar. Masrafları sığara indirmek için olmadık önlemler alıyor; bütün bir idare kadrosunu silip atabiliyor, kısa vadede yüksek kazanç sağlamak peşinde koşuyorlar. *The Economist* dergisine göre, "Alman Şirket Kültürünün yaşaması olanaksız. Çünkü bugünkü gidişin bir alternatifi yok."

*) Bu kitabın I. Bölümünde, Türkiye için, serbest piyasa ekonomisinin dışında bir yol bulunduğunu belirtmiştik. III. Bölümde de göreceğimiz gibi, kalkınmakta olan ülkelerin seçtikleri yol, devlet güdümlü bir karma ekonomi sistemidir. **Mustafa Kemal** Türkiye'si, böyle sistemle hızlı kalkınma sağladığı gibi **Asya Kaplanları** da böyle bir yol seçmişlerdir. III. Bölümde Çin'in hızlı kalkınmasında, devlet yatırım ve denetiminin, devlet planlarının önemini göreceğiz. Türkiye AB'ye kayıtsız şartsız girmekle, kendini serbest piyasa dalgalarına atmakla, bir nevi intihar ediyor. Gelişmek şöyle dursun, daha da sömürgeleşmesinin yollarını açıyor. Oysa Türkiye'nin yeri, Avrupa değil Asya'da. Bu konuyu ileride geliştireceğim.

Aslında, alternatif olmamasının iki önemli nedeni var: Bunlardan birincisi, özellikle 1980'li yıllardan bu yana, sosyalizmin iflas ettiği, serbest piyasa ekonomisinden başka yol olmadığı fikrinin çok yaygın olması. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Almanya'da da, Sosyal Demokratlar'ın dahi bu yolu seçmiş olmaları. İkincisi, AB'nin "**serbest piyasa ekonomisi**"ni bir temel ilke olarak kabul etmiş olması. Bu nedenle AB Anayasası dahil, Birliğin bütün belgelerinde mevzuatın bağlayıcı olması. Yani AB üye ülkeye, bir devletçi ekonomi, bir sosyalist yol seçmek özgürlüğünü tanımıyor. Avrupa'da küreselleşme karşıtlarının aynı zamanda AB karşıtı olmalarının temel nedeni de bu. Almanya'yı olduğu gibi, AB'yi de zor günler bekliyor.

AVRUPA BİRLİĞİ

AVRUPA BİRLİĞİ VE BUNALIM

2005 yılı Mayıs ayında, Fransız ve Hollanda halklarının Avrupa Anayasası'na, "**Hayır**" oyu vermesinden sonra AB tam bir bunalıma girdi. Bu bunalım, dünya basınına değişik biçimlerde yansıdı. 27 Haziran tarihli *Jerusalem Post* gazetesinde, İsrail'in eski Fransa Büyükelçisi şöyle diyor:

"Bir tarafta 'ulus devlet' kavramını kaybetmeyen, Avrupa'nın kıtasal emek piyasasını karakterize eden, barışı ve sosyal değerleri korumayı öngören bir birliğe doğru yol alma eğilimi var; diğer yanda ise entegrasyon sürecini yavaşlatmak isteyen serbest pazarın gereği olan liberal kavramların egemen olduğu, genişlemiş bir Avrupa ortak pazarı normlarıyla yola devam etmeyi öngören İngiliz yaklaşımı var."

Liberal politikadan yana olan **T. Blair** AB bütçesinden tarıma verilen desteğin kısılmasını istiyor. Bütçenin % 45'ini oluşturan bu yardımdan en çok Fransa faydalaniyor. Bütçe tartışmalarında **Blair** ile Fransız Cumhurbaşkanı **J. Chirac**'ı sert tartışmalara sürükleyen neden bu. Öte yandan AB Anayasası referandumunda, "**Evet**" oyu verilmesini öneren **Chirac**, "**Hayır**" oyu veren halkı ile çelişkiye düştü ve itibarını kaybetti. 2006'da Başbakan **de Villepin**'in genç işsizlere iş bulmayı hedef alan istihdam yasasını destekledi. İşsizliğe çare bulmaktan çok uzak olan bu proje, milyonlarca genci sokaklara döktü. İşçi sendikalarını greve götürdü. **Chirac** bu tutumuyla, gençliği, sendikaları ve sol siyasi partileri karşısına almış oldu. Almanya'da ise, **G. Schröder**'in yeniden seçilmemesi, **Chirac-Schröder** ittifakını bozdu. Oysa bu ittifak, ABD'nin tek güç olmasını önlemek hedefini güdüyordu, gerektiği vakit Irak Savaşı'nda olduğu gibi ABD'ye karşı çıkıyordu. Almanya'nın yeni Başbakanı **A. Merkel**'in ise **T. Blair**'in liberal politikalarından yana olduğu bili-

niyor. Bu tablo, sağın güçleneceği, ABD'ye mukavemetin kırılacağı izlenimini veriyor.

The Economist dergisine göre, referandum sonuçları, AB'nin kurulduğu günden beri gerçekleştirmeye çalıştığı, **"Avrupa Birliği"** projesine ağır bir darbe vurdu. Kuruluştaki hedef, **"Ortak Pazar"** idi. Bu, Avrupa Parlamentosu'nun, Konseyin kurulması ve bir Cumhurbaşkanı'nın seçilmesiyle sürdü. Sonunda bir **"Ortak Para Birimi"**ne gidildi. Ancak Anayasanın iki kurucu üyesi Fransa ve Hollanda tarafından reddi AB'yi derin bir krize sürükledi. (*The Economist*, 30 Temmuz 2005)

Sosyal hakların kısıtlanması sorunu yanında, bir de **"ulus-devlet"**, **"ulusal varlık"** sorunu var. Bazılarına göre, halkların isteksizliğine bakmayarak Avrupa'da bir siyasal birlik kurmak yanlış. Pek çok Avrupalı kendi ulus devletine, AB'den daha çok bağlı. Avrupalılar değişik diller konuşuyorlar, değişik televizyonlar seyrediyorlar, değişik politikacılarla karşılaşıyorlar. *Le Nouvel Observateur* dergisinde **Jean-Gabriel Fredet** sorunu şöyle koyuyor: **"Avrupacılar, bir Avrupa milletinin henüz kurulmadığını, ancak ulus-devletin her vakit var olduğunu anlamıyorlar."** (*Le Nouvel Observateur*, 9-15 Haziran 2005)

Aynı dergi, bir başka sayısında, referandumdan sonra yaşanan krizi şöyle özetliyor:

"Brüksel'de yapılan zirve toplantısının tarihi başarısızlığı, sadece anayasanın gömülmesi ve eşi görülmemiş bir bütçe bunalımını kaydetmiyor; Aynı zamanda Fransız-Alman çiftinin sonunu, Tony Blair'in zaferini ve İngiliz modelinin yükselmesinin engellenemeyeceğini gösteriyor."

Bu model genişletilmiş Avrupa ilkesine dayanıyor; eski Sovyetler Birliği'nden kopmuş olan Doğu Avrupa ülkelerinin yanında, Balkanlar'ı ve Türkiye'yi de içeren bir Avrupa. Gelişmiş Batı Avrupa ülkelerine geniş pazarlar, kaynaklar ve yatırım imkânları sağlayacak bir Avrupa. **T. Blair**'in başkanlığını yaptığı Avrupa'da gerçekleştirilecek bu projeyle; özellikle Atlantik ülkelerini içeren çok geniş bir serbest bölge, zayıf politik ilişkiler yer alacak. Bu, politik birliğe önem veren **Chirac-Schröder** politikasına ters düşüyor. Yirmi beş üyeli bir Avrupa'dan bir federasyon çıkması zaten olanaksız. İngiliz Modelinde **"sosyal devlet"**e de yer kalmıyor. Tek Avrupa parası da

sallantıda. Alman *Stern* dergisi soruyor: "*Euro Almanya'nın gücünü azaltmadı mı?*" Gerek Almanya'da gerekse Fransa'da euro yüzünden fiyatların yükseldiği, geçimin zorlaştığı kanısı yaygın.

TERÖR VE İNSAN HAKLARI

Son iki yılda, İspanya'da bir trende patlatılan bombalarla yüzlerce kişinin ölmesi, Hollanda'da bir Müslüman'ın **Van Goch** adında bir Hollandalı film yöneticisini öldürmesi, İstanbul'da İngiliz Konsoloslukuna ve binalarına yapılan terörist saldırılar, Paris metrosu yanında patlatılan bombalar, Londra metro istasyonlarında yaşanan terör faciaları ve en son Fransa'da toplumdan dışlanmış gençlerin isyanı Avrupa ülkelerinin karşısına önemli bir **terör** ve aslında **sosyal dengesizlik** sorunu çıkardı. Teröre karşı alınan önlemlerle beraber, kişisel hakların kısıtlanması, İslam düşmanlığının artması da bir ön sorun halinde. Avrupa demokrasisi derken, Avrupa'da ırkçılık, din ayrımı ile beraber özgürlüklerin kısıtlanması gündemde. Bütün bunların Avrupa demokrasisini zedelememesi olanaksız.

İngiltere'de, metro olaylarından sonra Başbakan **Blair**, "*Artık oyunun kuralları değişti*" dedi ve bir "**teröre karşı önlemler paketi**" önerdi. Bu pakete göre, hüküm giymemiş kişinin kanun karşısında suçsuz olduğu ilkesi kalkıyor, gözaltı süresi üç aya çıkarılıyor, terörle ilişkisi olduğu düşünülen kişiler, genelde Müslümanlar, kolayca sınır dışı edilebiliyor, çifte vatandaşlık geri alınabiliyor, teröre destek verenler yargılanabiliyor. Bunun içine düşünce suçları da giriyor. Bu paketin İngiltere'de büyük tartışmalara yol açmasına ve bazı maddelerinin parlamentodan geçmemesine hiç şaşmamak gerek. İnsan haklarına saygının tarihi bir gelenek haline gelmiş olduğu bir ülkede, bu kuralların kabulü zor. Ancak, sorun bununla da bitmiyor. Polise, "*Şüpheli gördüğünü vur*" emrinin sonucu, masum bir Brezilyalı Londra sokaklarında öldürüldü. Üzüntü büyük. Ancak, polis şefleriyle beraber, **Blair** de bunun bir "nefsi müdafaa" (kendini koruma) olduğunu söylediler, yani polis suçlu değildi. Fransa'da 2005 yılı Kasım ayında sıkıyönetim ilan edildi. İs-yancılara karşı sert davranılması kararlaştırıldı. Bu sertliğin nereye kadar gideceği belli değil.

Avrupa'nın diğ er ülkelerinde olduğu gibi İngiltere'de de **"terör"**e karşı kaynatılan cadı kazanı Müslümanların başına patlıyor. Müslümanlara karşı şiddet olayları artıyor. 7 Temmuzda yer alan metro bombalamalarından sonra polisin açıklamasına göre, **"dini nefret"**ten kaynaklanan 269 suç işlenmiş. Bunlardan bazıları küçük saldırılar. Ancak Müslümanların malına, mülküne ve camilere yapılan baskınlar bir dini kinin ifadesi. Bu ırkçı nefrette, yabancı işçi akımının da rolü b y  k. Çoğu Müslüman olan yabancı işçiler, gizli çalışıyor veya d ş  k ücret kabul ediyor. Sendikalı yerli işçinin veya işsizinin haksız rakibi. **Bütün Avrupa'da ekonomik bunalım, ırkçılığın, Müslümanlara karşı nefretin temelinde yatıyor. Kültür ve gelenek farkları da buna ekleniyor.**

Fransa'da durum hiç farklı değil. Başbakan **de Villepin**, bundan önceki kabinede  işleri Bakanıydı. Daha o vakit bir **"terör karşıtı yasa"** hazırlamıştı. Yeni kabinenin  işleri Bakanı **N. Sarkozy** bu yaklaşımı şöyle özetliyor: **"Sıfır hoşgörü."** Sarkozy'nin uygulamaya koyacağı ilk önlem, tarassutu artırmak; yani, denetleme sıkladıştırılacak. Genel  stihbarat Servisi zaten dört yıldan beri Paris, Lyon, Marsilya gibi kentlerde, radikal  slam merkezi olduğunu düşündüğü camileri ve ibadet yerlerini sıkı denetim altında tutuyor. **Sarkozy**, ayaklanan varoş gençlerinin **"pislik"** ve **"haydut"** olduklarını söyledi. Bu yüzden gençlerde tepki uyandırmakla suçlandı. Bu sözler onun, olayların sosyal niteliğini anlamadığını, ayrımcı bir davranıştan kurtulamadığını gösterdi.

Başbakan **de Villepin**, her radikal vaazın, terörizmi davet edebileceği kanısında. 1995 yılından beri süren bu denetim 2005 yılında hızlandı. Artık, ibadet yerleriyle yetinilmiyor. Gizli Emniyet 3 grubun peşinde:  slam'ı sonradan kabul edenler, Irak'tan şiddet fikirleriyle dönmüş vatandaşlar, hapiste köktendinci olanlar.

Fransa'da nüfusun % 10'a yakını Müslüman. Bunların  oğu Faslı, Tunuslu veya Cezayirli. 1995'te bir Cezayirli grubun Paris'te gerçekleştirdiği bombalı saldırıdan sonra, bütün Müslüman yurttaşlara karşı bir hoşgörüsüzlük zaten başlamıştı. Alınacak yeni önlemlerin ikincisi, metro istasyonlarında gizli gözetleme. Cep telefonu üreten firmalardan, çekilen filmleri uzun zaman gizlemeleri isteniyor.    nc  ve en acımasız önlem ise, polis baskınları. Restoranlar, kahvehaneler, d kk nlar basılıyor. şüpheli görünenler tutuklanıyor.

Hiçbir delil veya gerekçe olmadan yapılan bu tutuklamalar, Fransa gibi insan hakları konusunda titiz bir ülkede kolayca kabul edilemez. Gizli Emniyet'in raporuna göre, 2004 yılında Paris'te 88 bu tip baskın yapıldı. Hedef, cezalandırmaktan çok ürkütmek. Fransa'nın Dış İstihbarat Ajansı'nın eski başkanı **Alain Couet**, *Le Figaro* gazetesine şu açıklamayı yaptı: *"Bazen sınırlar aşıyor. Ancak bu baskınlar terör ağlarını rahatsız ediyor, harekete geçmelerini önüyor."*

Fransa'da, terörist olduklarından şüphelenenlere karşı alınan üçüncü eylem de, **"uzun tutuklama"**. Şüpheli tutuklular, haklarında bir isnat bulunmadan 96 saat gözaltında bulundurulabiliyor. 1996 Ceza Yasası yargıçları, bir terörist eyleme girişenlerle, cürüm işleyenlerle ilişkide bulunduklarından şüphe edilenleri tutuklamakta serbest bırakıyor. 2004 yılında, Amerikalıların Guantanamo Körfezi'ndeki kampta serbest bıraktıkları üç Fransız uyruklu, Fransa'da tutuklandı.

Fransız Adalet Bakanı **Pascal Clement** bu yasayı sertleştirmek niyetinde. Teröristlerle ilişkide bulunanların 10 ila 15 yıl hapse mahkûm edilmesi düşünülüyor. Fransa da Müslüman imamlara karşı sert davranıyor. İçişleri Bakanı **Sarkozy**, 2004 yılında iki Cezayirli din adamını sınır dışı etti. Bunu 2005 yılında daha pek çok ihraç kararları izledi.

Almanya'da durumun farklı olduğunu düşünmeyelim. Bu ülkede, daha 1970'lerden kalma sert yasalar var. Madrid'deki bombalı saldırılardan sonra terörizme karşı daha da sert yasalar çıkarıldı. **Schröder**'in İçişleri Bakanı **Otto Schiller** polise bu konuda geniş yetkiler verdi. Yargıçlara, şüpheli teröristleri hiçbir delil, kanıt bulunmadan dahi, tutuklama emri vermekle görevlendirildi.

Hollanda'da ise, 2004 Kasımında, **Theo Van Gogh**'un bir Müslüman tarafından öldürülmesinden sonra adeta bir cadı kazanı kaynadı. Medya Müslümanlara karşı kampanya açarken, Avrupa'nın bu en özgür, insan haklarına en saygılı ülkesinde, teröre karşı sert, insan haklarıyla bağdaşmaz önlemler alındı.

İtalya, Avusturya ve İspanya'da sorun **"terör"**ü aşıyor. Yabancı işçi akımı, ekonomik sosyal sorunlar yarattığı için, çevre ülkelerinden, Doğu Avrupa'dan gizli veya yasal işçi akımına karşı önlemler alınıyor. Almanya da yabancı işçi akımını durdurmak, yabancı işçilerin sosyal, siyasal haklarını kısıtlamak yönünde yasalar çıkarıyor.

Yabancı işçi sorunu, ekonomik durgunluk yaşayan Avrupa'nın temel sorunlarından biri haline geldi. Bu nedenle AB ülkeleri bakanları bu konuyu tartışmak üzere üst düzey toplantılar yapıyor. "**Serbest do-laşım**" ilkesi mercek altına alınıyor.

Nereden bakarsanız bakın, **Avrupa ekonomik, politik, sosyal, kültürel sarsıntılar geçirmekte. Bu ortamda, demokratik haklar, hukuk devleti ve demokrasi darbeler yapıyor.**

EMPERYALİST AVRUPA

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa'nın büyük emperyalist devletleri, İngiltere, Fransa, Belçika, Portekiz eski sömürgelerinden çekildiler. Birleşmiş Milletler Anayasası'na uygun olarak "**sömürge-cilik sona erdi**", eski sömürge veya manda devletler siyasal bağımsızlıklarına kavuştular. Ne var ki bu, sömürünün sonu değildi. Genelde devam eden, ekonomik sömürüydü. Daha önce de belirttiğim gibi, bu tip sömürgeciliğe "**neo-kolonializm**" (**yeni sömürgecilik**) adı verildi. Kuşkusuz bu sömürgecilik eskisinden farklı biçimde gelişti. En kötüsü sömürünün sadece ekonomik olmaması; kapitalizmin bunalımı, silah ticareti derken kürenin her köşesinde savaşlar patlak verdi, kan döküldü. Bu savaşlar sömürge savaşlarıydı. Ekonomik sömürü ise, gelişmiş ülkelerle, azgelişmiş ülkeler arasındaki uçurumu derinleştirdi, özellikle Afrika'da kitlesel açlık, sefalet yüz binlerin ölümüne neden oldu.

BU KÜRESEL SÖMÜRÜDE AVRUPA'NIN PAYI NEDİR?

Ekonomik sömürü değişik biçimler aldı. Bunlardan bir tanesi, Avrupa'ya göçen işçilerin sömürülüştüğüdür. Afrika, Ortadoğu, Orta Asya ülkelerinden Almanya, Fransa, Hollanda, İngiltere gibi ülkelere çalışmak üzere veya siyasal sığınmacı olarak göçen emekçiler ağır koşullarda düşük ücretlerle çalıştırıldılar. İçlerinde boğaz tokluğuna çalıştırılanlar oldu ve de günde 10 saat. Bu bir sömürü biçimiydi. Yerli sendikalı işçiler bu yasa dışı rekabeti protesto ederken, işve-

renler durumdan memnundu. Özellikle sağ hükümetler, bir yandan kamuoyunu tatmin için yasa dışı işçi göçüne, ağır koşullara, kaçak işçilere karşı yasalar çıkarırken, bir taraftan da duruma göz yumdular. Çünkü bu ucuz el emeği işverenin çıkarınaydı. İşveren, *"Üretimin maliyeti düşük olmalı ki, uluslararası pazarlarda rekabet edebileyim"* diyordu.

Asıl ekonomik sömürü Kongo'da, Fildişi sahilinde, Ortadoğu'da bazı Güney Amerikan ülkelerinde, Kuzey Afrika'da sürüyor. Burarlarda eski sömürgeci devletler, İngiltere, Fransa, Belçika, altın madenleri, petrol vb. kaynakları ellerinde tutmak için gerekirse savaşlar çıkarıyor, devlet başkanlarını satın alıyorlar. Örneğin çok zengin madenlere sahip Zair'de (eski Belçika Kongosu) Belçika, önce devlet başkanı **Mabutu**'yu ele geçirerek sömürsünü sürdürdü. Sonra, Fransa **Mabutu**'yu kazanarak, sömürgeyi Belçika'nın elinden aldı. 1990'da da, **Mabutu**'yu devirmek için ayaklanan kabileleri ABD destekledi. Afrika'nın pek çok ülkesinde kabile savaşları adı altında, sömürge savaşları sürüyor. **Eski Fransız sömürgeleri birer birer ABD'nin eline geçerken, binlerce Afrikalı savaşlarda kırılıyor.** (Y. Sertel, *Savaş Rüzgârları*, 1999)

Batı emperyalizminin eski sömürgelerini koruma savaşları İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da sürdü. Bunların başında Fransa'nın Vietnam'daki sömürgesini elde tutabilmek için açtığı, korkunç savaş. Afrika'da Angola, Ruanda, Liberya, Somali, Sudan, Zaire'de iç çatışmalarda pek çok kan dökülüyor. Perde arkasında Fransa, Belçika veya Hollanda'nın egemenliğini sağlamak ya da silah satmak için savaş kışkırttıkları görülüyor. Zengin petrol kaynaklarına sahip Ortadoğu'da Fransa ve Almanya'nın ABD ile beraber 1990 Körfez Savaşı'na katıldıklarını biliyoruz. İngiltere, Folkland'daki sömürgesini korumak için bölgeye donanma göndermekten geri durmadı. 1990 Körfez Savaşı'na katıldığı gibi, hiçbir hukuksal gerekçesi olmayan 2003 kanlı Irak saldırısında ABD'nin başlıca ortağı. On binlerce masum Iraklı'yı öldürmekten sorumlu. Hedef, BP İngiliz Petrol Şirketi'nin çıkarlarını korumak, Irak petrollerinden pay almak fırsatını kaçırmamak.

EKONOMİK-STRATEJİK HEDEFLER

Pek çok ülkede ekonomik sömürü, yeraltı kaynaklarının işletilmesi, hammadde kaynaklarının ucuza elde edilmesi ve sanayi ürünlerinin pazarlanması biçiminde sürüyor. 1980'li yıllardan bu yana, bu sömürü daha ziyade çokuluslu şirketler tarafından gerçekleştiriliyor. Küreselleşme çerçevesi içinde, devletlerin yanında veya himayesinde gelişen büyük banka grupları, dev sanayi holdingleri oluştu. Mali (parasal) sınai sermayeler arasında birleşmeler, bütünleşmeler hızlandı. Bu dev gruplar dünya ekonomisine egemen olmaya yöneldikleri gibi, üçüncü dünya ülkelerinin kaynaklarından faydalanmak için, ekonomileri yıkıcı kredi sistemleri kurdular. Bu dev tekelci grupların Avrupa ülkelerinde dağılımı şöyle: 23 firma ile Fransa, 19 firma ile İngiltere, 11 firma ile İsviçre, 6 firma ile İtalya ve 4 firma ile Hollanda. Bu firmalar IMF, Dünya Bankası, Avrupa Bankası gibi örgütlerin kredi sistemlerinden faydalanıyorlar.

Avrupa Bankası'nın eski Başkanı **J. Attali**, "**Europe(s)**" başlıklı kitabında Avrupa Topluluğu'na alınacak ülkelerin, hangi katkıları yapabileceğinin nasıl hesaplandığını anlatıyor. Yeni üye almakta güdülen hedefin, o ülkenin fabrikalarına, kaynaklarına, bankalarına el koymak olduğu anlatılıyor. Kuşkusuz bu süreç içinde gelişmiş devletlerin, tekelci özel sermayenin çıkarları düşünülüyor. Gelişmiş ülkelerde pazar açmak da, güdülen önemli hedeflerden biri. (**J. Attali**, *Europe(s) (Avrupalar)*, Fayard, Paris, 1994)

Almanya'ya gelince: Bu ülke, 20. yüzyılda iki dünya savaşının sorumlusu. Bu savaşların nedeni, İngiliz ve Fransız emperyalistleri arasında paylaşılmış olan sömürge dünyasında kendisine bir yer bulmak. İkincisi ise dünya ekonomik bunalımının getirdiği işsizliğe çare bulmak.

İkinci Dünya Savaşı arifesinde dünya kapitalizminin bunalım içinde bulunduğu ve Prof. **Erinç Yeldan**'ın da belirttiği gibi, "**Nazi Almanyası'nı yaratanın yüksek işsizlik olduğu**" bir gerçek. Nazi Almanyası bütün gücünü silah üretimine vermiş; bunu ekonomik bunalıma, işsizliğe karşı bir çare olarak görmüştü. Ana hedeflerinden biri de Ortadoğu petrolü idi. Bu politikanın adı "**Drang Nach Osten**" (**Doğuya Doğru**) idi. (Bkz. **Yıldız Sertel**, *Savaş Rüzgârları, Küresel-*

leşen Emperyalizm, Bunalım ve Savaş, Belge Yayınları, 1999; **Sabiha Sertel**, *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, Cumhuriyet Yayınları, 2000)

Helmut Kohl Almanyası'nın da bir "**Ost Politikası**" vardı. Bu politikanın hedefi, soğuk harbin sona ermesinden sonra Doğu Avrupa ve Balkanlar'daki bölünmelerden, ekonomik sıkıntılardan faydalanıp, buralarda egemenlik kurmaktı. Bu ülkelerin serbest piyasa ekonomisini kabul etmeleri bu işi kolaylaştırdı ve Almanya; Çekoslovakya, Macaristan, Polonya gibi ülkelere krediler açarak, işletmeler satın alıp, ortaklıklar kurarak; bu bölgelerde ekonomik, politik, kültürel nüfusunu yaydı; "**Büyük Almanya**" hedefine büyük ölçüde ulaştı. Bir mark bölgesi yarattı. Daha Birinci Dünya Savaşı döneminde başlayan Ortadoğu'ya uzanmak, zengin petrol kaynaklarından faydalanmak hedefinden vazgeçmedi. Almanya ve Fransa'nın **Saddam** dönemi Irak'ta önemli petrol yatırımları vardı. Irak'a saldırılmasına karşı çıkmalarının bir nedeni de buydu. İngiltere acaba, ABD ile beraber Irak'a saldırırken burada mahfuz petrol haklarını, zengin kaynakları bölüşmeyi hesaplamıyor muydu? Gerek İngiltere gerekse Fransa, Asya ve Afrika'da eski sömürgelerinden faydalanmanın yollarını buluyor, bu yüzden, buralarda ekonomik ve politik nüfusunu geliştiren ABD ile çelişkiye düşüyorlar. **Lenin**, "*Kapitalizm ve emperyalizm sürdükçe, sömürgecilik ve savaşlar sürecektir*" demişti. Acaba haklı değil miydi?

AVRUPA'NIN EMPERYALİST HEDEFLERİ VE TÜRKİYE

Başta **Erol Manisalı** olmak üzere birçoğumuz AB'nin Türkiye'de emperyalist hedefler güttüğünü defalarca anlattık. **Manisalı**, "*Sivil Darbe*" adlı kitabında, Kopenhag Kriterleriyle, Türkiye'ye bir ayrıcalık yapıldığını, daha 1989'da Türkiye'nin tam üye yapılmamasına karar verildiğini anlatmıştı. Bu görüşünü 2000'li yıllarda da tekrarladı:

"Türkiye, AB'ye tek yanlı bağlanacaktı, yani bir 'sivil darbe' başlatılmıştı. İçeri alınmayacak ama alınıyormuş gibi oyalanacaktı. Zaten 1963'ten beri oyalanıyordu, bir 40 yıl daha oyalanarak kemikleşmiş bir biçimde, Avrupa'nın (...) himayesi, mandası haline soku-

lacaktı." (E. Manisalı, Kapitalizmin Temel İçgüdüğü, Derin Yayınevi, 2003)

1995'te Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi de tek taraflı bir olaydı. Türkiye gümrük duvarlarını kaldırdı, ancak hiçbir konuda söz sahibi olamadı. Avrupa'yla ticaretinde verdiği açık, dış ticaret açığını kabarttı, ekonomisine ağır zararlar verdi. Kârlı çıkan, malları satılan AB şirketleri, yatırılan AB sermayesinin sahipleri oldu. Bundan sonraki gelişmelerde AB'nin Türkiye'den yıkıcı taleplerde bulunduğunu, ancak tam üye yapmaya yanaşmayacağını gösteriyor. AB üyelerinden pek çoğunun üzerinde durduğu **"imtiyazlı ortaklık"**ın anlamı da bu.

İngiltere'de çıkan, iş çevrelerinin dergisi *The Economist*, AB'nin Türkiye'den beklentilerini açıkça ortaya koyuyor:

"– Türkiye'nin AB'ye girmesiyle, Birliğin sınırları Kafkaslar'a uzanacak.

– Bu, Kafkaslar'dan batıya uzanacak petrol boru hatlarının ve gazın batıya ulaşmasına yardım edecek.

– Bu, Avrupa'nın petrol için Rusya'ya bağımlılığını azaltacak."

Dergi, AB üzerine yapılmış bir araştırmaya ayırdığı ekinde, Türkiye'nin getireceği avantajlar üzerinde uzun boylu duruyor. Örneğin:

"İtalyan Dışişleri Bakanı G. Fini'nin de dediği gibi;

– İslamın demokrasiyle bağdaşabileceğini gösterecek. Ortadoğu'ya ve daha ötesine örnek olacak.

– Kıbrıs'ın bölünmesine bir son verilecek. 'Türkiye, bu birleşmeyi sağlayacak BM planını yutmaya hazır olduğunu gösterdi.' Türkiye ile Yunanistan arasındaki gerginlik ortadan kalkacak.

– AB ile NATO arasındaki çıkar ve üye bağları sıkılaştacak.

– Ayrı bir Avrupa savunma kabiliyeti daha kolay idare edilebilir hale gelecek (yani ordumuzdan faydalanılacak).

– Avrupalı bir Türkiye, Ermenistan'la ilişkilerini normalleştirmek için ağır bir baskı altında olacak. Ermenistan batıya daha çok yaklaşacak ve Ermenistan'la Azerbaycan arasında barış ümitleri artacak.

– Gürcistan'ın Avrupa'ya girmek ümitleri artacak."

Dergiye göre, 2003 yılında **"Turuncu Devrim"**le iktidara gelen **Sakaşvili Hükümetinin** daha çok desteğe ihtiyacı var. ABD'nin daha

da büyük istekleri bulunduğu belirtilen yazıda, "**Büyük Ortadoğu Projesi**"ne değiniliyor ve bölgede demokrasinin ve askeri güçlerin yayılmasından söz ediliyor.

Peki bütün bunlara karşı, Türkiye'nin kazancı, Birlik içindeki durumu ve yetkileri ne olacak? İşte işin bu yönü çok yaş. Avrupa hakkında bu değerlendirmeyi yapan yazarın önerileri şunlar:

"Avrupa'nın temel kriterleri; demokratik kurumların işlemesi, pazar ekonomisi ve Avrupa yasalarını uygulama kabiliyeti ölçüldükten sonra, Türkiye gibi ülkelere, sınırlı haklarla üyelik tanınması: Türkiye'nin üyeliğine bir temel muhalefet, bu ülkenin yüksek nüfusu ve Bakanlar Konseyinde çok yüksek bir oy hakkına sahip olacağı. Bu nedenle, Türkiye Birliği kabul edilirse, sınırlı oy hakkı tanınması ve hatta, Anayasayla ilgili sorunlarda hiç oy hakkı olmaması veya hiç oy hakkı olmaması." (The Economist, 25 Haziran 2005)

Bu araştırmadan çıkan sonuçlara göre, bundan sonra yeni üyelere daha az haklar tanınacak. Siyasal hakları azaldığında, zaten üyeliğin de bir anlamı kalmayacak.

Sonunda bu araştırmaya göre, Türkiye'nin AB üyesi olması en az 10 yıl ötede. Buna sıra geldiği vakit de bir Fransız referandumu ile baltalanacak. Kabul edildiği takdirde bu ancak, sınırlı haklarla gerçekleşecek bir "imtiyazlı ortaklık" olacak. Yeni alınan pek çok ülkeye yapıldığı gibi, Türkiye'ye de serbest dolaşım hakkı tanınmayacak. Türkiye hiçbir zaman tam üye olamayacak.

Durum açıktır. 3 Ekim 2005'te AB ile imzalanan anlaşmanın koşulları, daha önceden *Economist* dergisi tarafından açıklanmıştır. Bu anlaşmanın ucu açıktır. 10- 15 yıldan önce tam üyelik söz konusu değildir. Bu süre içinde Türkiye, Birliğin bütün isteklerini yerine getirmek zorundadır. Derginin çizdiği tabloya göre, ekonomimizin bütününü Avrupa büyük sermayesinin eline geçmesini öngörmek gerekir. Şimdiden bütün değerli ulusal varlıklarımızın haraç mezat satılması başlamıştır. Daha şimdiden, Kıbrıs, Ermeni "**soykırımının**" tanınması gibi konularda yapılan baskılar kamuoyunu fazlasıyla rahatsız etmektedir. Buna daha Güneydoğu'da ülkenin bölünmesine kadar gidecek istekler eklenebilir. Avrupa'dan özgürlük ve demokrasi gelecek hayallerine kapılarak, ulusal bağımsızlığımız ciddi tehlikeler altına sokulmaktadır. On yıl boyunca daha neler isteneceğini

şimdiden kestirmek zordur. Ancak emperyalist Avrupa'nın emperyalist hedefler güttüğü açıktır. Tam bağımsızlık hedefinden vazgeçemeyecek olan **Atatürk** Türkiye'si'nin yeri ne AB ne de ABD, gelişmekte olan dünya, Asya ve Avrasya'dır. Yüzümüzü oraya çevirelim.

BİR DÜNYA GÜCÜ OLARAK AVRUPA

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda, artık İngiliz ve Fransız İmparatorlukları yıkılmış; Avrupa dünyanın egemen gücü olmaktan çıkmıştı. Tek süper güç konumundaki ABD yavaş yavaş bu iki ülkenin sömürgelerini ele geçirecek, Avrupa ABD'nin yardımlarıyla, savaşta yıkılan ekonomisini düzene koymak durumunda olacaktı. Savaş sonunda, bütün Doğu Avrupa'yı egemenliği altına almış olan SSCB (Sovyetler Birliği) ikinci bir dünya gücü olarak ortaya çıkmıştı.

Avrupa, kendisini toparlamak, dünya ekonomisinde ve politikasında kendisine sağlam bir yer yapmak zorundaydı. Avrupa Topluluğu'nun kurulmasının temel nedeni buydu. Bir Avrupa Ortak Pazarı kurulacak, Avrupa ülkeleri dış rekabetten korunacak, hızlı bir kalkınma sağlanacaktı. İleride bir ortak savunma sistemi kurulması da öngörülüyordu. 1950'li yıllardan 2000'li yıllara kadar, her ne kadar Avrupa ülkeleri hızlı bir kalkınma sağladılarsa da tam bir birlik kurmaları önünde büyük güçlükler vardı:

1) Ulusal varlıkları korumak isteğiyle; ekonomik, toplumsal, kültürel açıdan tek varlığa doğru yürümek çok zordu.

2) Gümrük duvarlarının kaldırılması Topluluk içinde rekabet sorunları yarattı. Fransa, İtalya, İspanya arasında peynir ve şarap rekabeti; İngiltere ile Fransa arasında koyun eti rekabeti vb. üye ülkeler arasında gerginlikler yarattı.

3) "Tek savunma sistemi"nin kurulmasında kaynak bakımından güçlükler bulunduğu gibi çok önemli bir güvensizlik sorunu vardı. Bir yüzyıl içinde iki defa saldırıya uğramış olan İngiltere ile Fransa'nın Almanlara güvenmeleri zordu.

4) Dış rekabet, teknik devrim ve küreselleşme Avrupa'nın çok da lehine olmayan gelişmelere yol açtı. Modern tekniğin gelişmesi, bazı alanlarda dünya tekellerinin kurulması dünya ticaretine bir düzen verilmesi gereğini doğurdu. Bu hedefe doğru Dünya Ticaret Ö-

gütü, o zamanki adıyla GATT kurulmuştu. Ancak, ABD ile Avrupa ülkeleri arasında çıkan anlaşmazlıklardan GATT'ın ABD'ye imtiyazlı bir yer vermesi Avrupa'yı yeni bir örgüt kurmaya yöneltti (OECD -Avrupa Ticaret ve Ekonomik Gelişme Örgütü). Korumacılığa sapan ABD rekabeti yanında, 2000'li yıllarda Avrupa'ya en büyük rekabet Asya'dan geliyor. Bu da en ziyade tekstil, konfeksiyon, deri, ayakkabı, elektrik ve elektronik cihazlar alanında oluyor. Bu dallarda, fabrikaları kapanan Fransa ve Almanya birtakım koruyucu önlemlere başvuruyor. Elektronikte ve hizmetler dalında ise, bu rekabet yarı mamul malların yerli ve yabancı şirketler tarafından ithali ve monte edilmesi şeklini alıyor. Buna Avrupa örgütlü bir şekilde karşı koymıyor.

Asya'dan ithal edilen bu mallar, orada yeni bir kültürün doğduğunu gösteriyor. Bazı bilginlere göre, eski kıta Avrupa, bir kültür şoku, kültür rekabeti ile karşı karşıya. **Bu durdurulmazsa, Batı ve özellikle Avrupa medeniyeti kendini Doğu medeniyeti ile eşit ve hatta daha aşağı bir durumda bulabilir.** *"Buna 'Judo-Hristiyan-Greco Romen' medeniyetinin, 'Budist' diye adlandırabileceğimiz bir medeniyetle karşılaşması adını verebiliriz"* diyorlar. (Ramses 95–Fransız Uluslararası Araştırma Enstitüsü, **Thiery de Montbrial'in Raporu**, s.344. 1985)

Bu görüş, küreselleşmeyle tek bir medeniyete gidildiği iddiaları açısından da ilginç. Fransız bilginleri **Thiery de Montbrial** ve **Pierre Jacquet** tarafından hazırlanan 1995 Dünya Raporu'na göre, *"Batının mesajı evrensel değil. Asya halklarının derin gelenekleri var. Ahlak değerleri, inançları, yaşam biçimleri başka."* Gene aynı yazarlara göre, *"Küreselleşme ince bir halkadan başka bir şey değil, bir sathi görüntü. Bütünleşme adı altında yaratılan demir perdenin arkasında gizlenen muazzam farklar var."* Yani her yerde "McDonalds, kot pantolon ve Coca-Cola" yüzeysel bir görüntü olmaktan ileri gitmiyor.

Asya'da yeni sanayileşen ülkelerle rekabetin, ücretlerin düşük olduğu ülkelerle rekabet olduğu söyleniyordu. Fransız uzmanlara göre bu durum da değişmekte. Çünkü, bu ülkeler geliyor, yaşam seviyeleri yükseldikçe, ücretlerin, sosyal yardımların da artırılması gerekiyor. Uluslararası rekabet, düşük ücretli azgelişmiş ülkelerle değil, değişmekte olan sosyal yapılarla yapılıyor. Fakir ülkeler

sosyal sigorta sistemlerini geliştirirken, Batı bunları kısıtlıyor. Aynı şey eğitim, sağlık sistemleri, vergileme için de söylenebilir. Bugün Japonya'da gerçek ücretler Batıdakinden daha aşağı değil. Tayvan'da ve Güney Kore'de ücretler hızla artırılıyor. Çin'de bazı eyaletlerde, % 40'a varan ücret artırımları yapılıyor. Sosyal sigorta sistemleri gelişiyor böylece, yeni sanayileşen ülkeler iç tüketim ülkelerine dönüşüyor. İç pazarın bu hızlı gelişmesi Asya'da ekonomik gelişmenin itici gücü oluyor. Avrupa sanayicileri için bu rekabet, yıkıcı bir nitelik taşıyor. Asya ülkelerinin çoğu, hâlâ korumacılıktan vazgeçemedikleri için bu pazara girmek de zor oluyor. Bu alanda, Avrupa sanayicileri Japonya ve Amerika'nın rekabetiyle karşılaşılıyorlar. 1997'de Asya ülkelerinde bir âfet halini alan ekonomik kriz, rekabet açısından durumu çok değiştirmedir. Asya'daki gelişmeler III. Bölümümüzün konusudur.

Avrupa Topluluğu'nda egemen görüş, bu rekabetten kaçmak değil, ona karşı iyi örgütlenmek. 1996'da **Maastricht Anlaşması'nın** gerçekleşmesi için yapılan konferansta bu konu konuşuldu. Ancak, ekonomiden sorumlu Brüksel Komisyonu bunalımdan kurtulamıyor. **Yıkıcı bir âfet haline gelen işsizliğe çare bulamıyor, milli ekonomiye dönüş eylemlerini önleyemiyor. Bazı dallarda korumacılık isteniyor, serbest rekabetin tarım gibi bazı sektörleri yıkmaya başka türlü önlenemiyor. GATT, gelişmekte olan veya fakir ülkelere gümrük duvarlarını kaldırtırken, güçlüler ekonomilerini koruyor. Temel sorun ekonomik bunalım.**

EKONOMİK BUNALIM

Avrupa'da 1970'li yıllarda başlayan ekonomik bunalım, 1990'lar-da had safhasına ulaştı. Bu bunalımın en açık belirtisi, Toplulukta sayısı 20 milyonu aşan işsizliktir. İşsizlik ise ekonomide durgunluğun bir belirtisidir. Avrupa Topluluğu Brüksel Komisyonu, bilginler bu bunalımın nedenlerini ve çarelerini araştırdılar. **Önemli olan bu bunalımın geçici değil, yapısal olmasıdır. Diğer önemli nokta ise, bunalımın küresel olması ve Avrupa gibi Amerika'yı da çok etkilemesidir.**

1980'li yılların başlarında, Avrupa Topluluğu ülkelerinde, yıllık ortalama büyüme hızı % 1,5, ABD'de ise % 2 idi. 1990'la 1994 arasında Topluluğun ortalama büyüme hızı % 1'den aşağı, Amerika'ninki ise % 2 idi. 1990'dan beri, Avrupa'da istihdam da, buna paralel olarak, yılda % 1 oranında azalıyor. 1997'de işsiz sayısı Almanya'da 4 milyon, Fransa'da 3 milyonun üstüne çıktı. 2005'te işsizlik Fransa'da % 10, Almanya'da % 12 oranında; yani her 2 ülkede de 5 milyon oranında işsiz var. Büyüme hızı ise % 0.1-0.2'lere düştü. Böylece Avrupa'da; İkinci Dünya Savaşı'nın arifesindeki duruma benzer bir durum ortaya çıktı. Tüketim maddeleri üretimine yeterince yatırım yapılmazken, silahlanmaya milyarlar ayrılıyor. Bugünkü bunalımın nedenleri şöyle açıklanıyor:

1) Ekonominin büyümesi için gerekli önlemler alınmıyor, yatırımlar yapılmıyor, sermaye faiz getiren parasal alanlara kayıyor. Amme hizmetlerine yapılan masraflar, bütçe açıklarına yol açıyor. İç borçlar artıyor: Bu artış 1996'da İtalya'da % 110 oranında, Almanya, Fransa ve Büyük Britanya'da % 60 oranında ve giderek artıyor.

2) Öte yandan, devletin ekonomideki rolünün azaltılması gayretleri, olumsuz sonuçlar doğuruyor. Özel sektör devletin üstlendiği altyapı yatırımlarının avantajından yoksun kalıyor. Özelleştirmeler işsizliği hızlandırıyor. En önemlisi, çokuluslu şirketlerin dış yatırımları yüzünden önemli miktarlarda sermaye dışarıya kayıyor.

3) Fransız uzmanlara göre, Amerika'nın ekonomik ve stratejik yayılması, rakiplerini endişeye düşürüyor: *"Bundan sonra Amerikan firmaları pazarları istila etmek için hükümetlerinin desteğine güvenebilirler. Uygun görüldüğünde kâinatın hiçbir köşesi bırakılmıyor, Fas ve Fildişi sahili dahil, Haiti gibi yakın komşusundan, Ortadoğu ve atom sorununa kadar her yerde Amerikan rekabeti veya müdahalesiyle karşılaşılıyor."* Kısacası, eski iki büyük imparatorluk, İngiltere ve Fransa, bir yandan ekonomik bakımdan bunalıma girerken, bir yandan da eski nüfuz bölgelerini Amerika'ya kaptırmaktan kurtulamıyorlar. (RAMSES 95 –Fransız Uluslararası Araştırma Enstitüsü, Ekonomik Sistem ve Strateji Üzerine Yıllık Rapor, **Thierry de Montbrial**, s.20, 1994)

Ekonomik güçlükler, "Avrupa bölgesel bütünleşme" modelinin gerçekleşmesini güçleştiriyor. Ortak Pazar'da iç rekabet, sosyal hizmetlerde kısıntı sorununu ortaya çıkarıyor. İşverenler, sosyal si-

gorta primlerinin fiyatları yükseltmesinden, iç ve dış pazarlarda rekabeti güçleştirmesinden şikâyet ediyor; kısıtlamalar istiyor. Dünya ekonomisiyle bütünleşme, özelleştirmeleri ve işten atılmaları getirirken; hükümetler Avrupa'nın geleneksel sosyal sisteminde (sosyal sigortalarda) kısıtlamalara yöneliyor. Öte yandan işsizlik, 1930'lar-da yaşanan ekonomik durgunluk oranlarına varıyor ve **"neo-liberal ekonomik sistem"** çerçevesinde bu soruna çare bulunamıyor. Ekonomik bunalım, ahlaki çöküntülere yol açıyor: Esrar, kaçakçılık, şiddet, rüşvet ve yolsuzluklar. Topluluğun tek para politikasına gitmesi halkların tepkileriyle karşılaşılıyor. (Y. Sertel, *Savaş Rüzgârları, Savaşlar, Küreselleşen Emperyalizm Bunalımı*, s. 65-66, Belge Yayınları, 1999).

Ancak dünya piyasalarında, bu para oldukça önemli bir güç haline geldi. Bunun temel nedeni doların gerilemesi; ve bu gerileme geçici değil. Her ne kadar, Almanya'nın iç politika bunalımı, Sosyal Demokratlar'ın seçimlerde iktidarı kaybetmesi, euroyu biraz geriletse de, gene bu para, doların önünde ve dünyanın önemli paralarından biri. Halen dünyada üç para bölgesinden söz edilebilir: Avrupa dünya pazarlarında ve kendi iç pazarlarında, Japon, Amerikan ve en çok Asya rekabetiyle karşılaşılıyor.

DÜNYA GÜÇLERİ ARASINDA AVRUPA'NIN YERİ

2000'li yıllara gelindiğinde, Avrupa'nın en büyük endişelerinden biri ABD'nin tek süper güç olma iddiasını sürdürmesi. Bu nedenle özellikle Fransa ve Almanya **"çok kutuplu dünya"** teziyle ortaya çıkıyorlar. 2003 ABD'nin Irak saldırısına, Birleşmiş Milletler'de oy vermiyorlar. AB için ikinci sorun, Asya'da ve özellikle Çin'de kaydedilen hızlı gelişmeler. Çin ikinci büyük dünya gücü olarak ortaya çıkmış, ucuz Çin malları dünya piyasalarını alt üst etmeye başlamıştır. AB ve ayrı ayrı Avrupa ülkeleri Çin rekabetine karşı önlemler alırken; **"çok kutuplu dünya"** konusunda Çin, Rusya, Hindistan gibi ülkelerle görüş birliğinde oldukları görülmektedir. En azından, **Chirac** Fransası, **Schröder** Almanyası ve Sosyalist İspanya için **"çok uluslu dünya"** konusunda uluslararası işbirliği önemlidir.

Asya'daki gelişmeleri, yukarıda adı geçen ülkeler arasında kurulan **Şanghay Birliği**'ni, çok önemli Avrasya sorununu bundan sonraki bölümde ele alacağız. Bunun dışında, Avrupa için en önemli sorun ABD ile ilişkileridir.

ABD ve AB veya Avrupa ülkelerinden, **"Batı dünyası", "kapitalist dünya"** olarak söz edilmekte; çok sefer bu dünyanın, azgelişmiş ülkeleri sömürgeleştirmekte birleştiklerinden söz edilmektedir. Olaya böyle bakıldığında, son iki dünya savaşının kapitalist ülkeler arasında sömürge kavgasından doğduğu unutulmaktadır. Bugün de bu güçler arasında sömürge kavgası, çıkar kavgası sürmektedir. Bu kavgaya somut olarak ABD ile Avrupa arasındadır. Avrupa'nın karşısında, **"tek dünya gücüne karşı çıkmak"** yanında; ekonomik rekabet, stratejik egemenlik, kültürel farklar gibi sorunlar vardır.

Cumhuriyet gazetesinin *Strateji* ekinde, **M. Niyazi Sezgin** sorunu şöyle koyuyor:

"Soğuk savaş sonrası farklı politik, kültürel arayışlar içine giren ABD ile Avrupa, giderek birbirlerinden uzaklaşıyorlar. ABD'nin küresel egemenliğini korumak adına uyguladığı 11 Eylül sonrası stratejisi ile de eski batı dünyasının iki tarafı, artık birbirleriyle olan ilişkilerini yeniden tanımlamak gereğini hissetmeye başladılar."

Sezgin, ABD ile AB'nin bazı alanlarda birbirlerine rakip dahi olabileceklerini belirttikten sonra şöyle diyor:

"ABD'den bağımsız bir şekilde, kendi ayakları üzerinde durabilen jeopolitik bir kutup olma ideali taşıyan Avrupa ve özellikle onun içinde oluşan Almanya-Fransa-İspanya eksenini ile ABD arasında yaşanan görüş, düşünce ve politika farklarını göz ardı etmek de mümkün değildir." (*Cumhuriyet*, *Strateji* eki, 28 Şubat 2005)

Kuşkusuz, kapitalist dünyanın bu iki önemli gücü arasındaki ayrılığı, dünya kamuoyu önünde açığa çıkaran olay Irak Savaşı'dır. Bu olay, sadece önemli AB ülkelerinin Birleşmiş Milletler'de ABD aleyhine oy kullanmalarıyla kalmamıştır. İspanya, Polonya gibi ülkeler birer birer askeri yardımı kesmiştir. Ebu Garib Cezaevi'nde, Guantanamo üssünde mahkûmlara yapılan insanlık dışı işkenceler; bu haksız işgalin Irak'ta yarattığı insanlık dramı Avrupa kamuoyunu geniş ölçüde ABD aleyhine çevirmiştir. Avrupa ülkelerinde sağ veya sol hükümetler, ABD'nin uluslararası hukuk kurallarını çiğneyerek ge-

liştirdiği bu işgali desteklemekte güçlük çekeceklerdir. İngiltere'de bu savaşa fiilen katılan **T. Blair**, halkının sert tepkileriyle karşılaşmıştır. Son seçimlerde her ne kadar iktidarda kaldıysa da partisi önemli bir oy kaybına uğramıştır.

ABD'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne katılmaması, özellikle işgal ettiği ülkelerde askerlerinin bu mahkemede yargılanmalarından kaçmak anlamına geliyordu. Bu da, Amerika'nın kendisine uluslararası hukuku çiğnemek hakkını tanıdığını gösteriyordu. Ayrıca ABD'nin 16 Şubat 2005 tarihinde yürürlüğe giren **Kyoto Protokolü'nü** imzalamaması Avrupa'da çok kötü karşılandı. Çünkü bütün Avrupa ve pek çok Asya ülkesinin imzaladığı bu protokolün hedefi, insanlığın geleceğini tehdit eden hava kirliliğini önlemektir. ABD'nin, sanayiini olumsuz etkileyeceği gerekçesiyle protokolü imzalamaması çok kötü karşılandı.

Bütün bunların ardından, ABD'nin Irak'ta saplandığı bataklık-
tan kurtulmak için NATO'dan faydalanmak istemesi de tepkilerle karşılandı. 2005 yazında İstanbul'da yapılan NATO toplantısında, ABD istediği kararları çıkaramadı. Irak'a asker gönderen ülkelerin sayısı artmadı, azaldı. Şubat ayında, Alman Başbakanı **G. Schröder** sert bir çıkış yapacaktı: *"NATO, politikayı ve stratejiyi üyelerinin belirlediği bir platform olmaktan çıkmaya başladı. ABD-Avrupa ilişkilerinde uyum sağlamıyor, dünya siyasetinde yeterince etkin olamıyor"* diyordu Schröder. NATO'nun bir reforma ihtiyacı olduğunu söyledikten sonra, şu noktayı vurguluyordu: *"Ancak ortaklaşa alınan kararların sorumluluğu ortaklaşa yüklenilebilir."* Yani Amerika'ya, *"Irak'a saldırı kararını tek başına aldın, şimdi bizden yardım isteme"* diyordu.

Bütün bunlara iki kapitalist blok arasındaki rekabeti de eklersek, durum açıkça ortaya çıkar. Ticaret alanındaki rekabete, Dünya Ticaret Örgütü'nün ABD'den yana kararlar aldığına daha önce de değinmiştik. ABD'nin tarımını koruması, ithal mallarına kotalar koyması Avrupa ülkelerini sürekli rahatsız etmiştir. Avrupa ülkelerinin havacılıkta, uçak sanayiinde yeni buluşları da ABD'yi fazlasıyla rahatsız ediyor. Bunun en güzel örneği Alman, Fransız, İngiliz uzmanların beraberce imal ettikleri Airbus'tır (hava otobüsü). Çok yeni birtakım özellikleri olan bu uçak, Amerikan Boeing yolcu uçağı için tehlikeli bir rakiptir. Ancak asıl rekabet askeri alanda.

NATO'ya bağılı askeri güçlerin aynı teçhizatı kullanmaları ve bu teçhizatın Amerikan teçhizatıyla standartize edilmesi, Amerikan silah sanayiine büyük bir avantaj sağladı. Bundan en büyük zararı gören de dünyanın dördüncü büyük silah üreticisi olan Fransa. Fransız **Aeorospacial** şirketinin İcra Kurulu Başkanı **Yves Michot**, burada bir adaletsizlik olduğunu söylüyor: *"Teçhizat konusunda tek seçkiniz var. Amerikan teçhizatı almak ya da hiçbir şey almamak."* (Wall Street Journal, Eylül 1996) NATO Doğu Avrupa'ya doğru genişledikçe, Amerikan silah şirketlerine çok önemli pazarlar açıldığı açık.

DÜNYA SİLAH PAZARINDA ABD-AVRUPA REKABETİ

Avrupalı silah üreticilerinin NATO'da egemenlik savaşı, Fransa'nın örgütün askeri kanadına yeniden girmesinden sonra (Aralık 1997) hızlandı. NATO içinde 1996'dan beri başlayan değişiklikler Avrupa açısından önemli. NATO çerçevesi içersinde, tümüyle Avrupalı olan görev güçlerinin oluşturulması, Avrupa silah sanayiine yeni imkânlar açacak. **Aerospace** firmasının Başkanı **Y. Michot**'ya göre, *"ABD'yi içermeyen tümüyle Avrupalı güçlerin oluşması Avrupa teçhizatının satın alınmasını sağlayacak."* Ayrıca Avrupalılar, Avrupa çapında dev şirketler kurmayı öngörüyorlar. Bu bağlamda, Amerika'ya karşı korumacılığın da gündeme gelmesi bahis konusu. **Michot**, *"ABD'nin 'Avrupa korumacılığı' iddialarının ikiyüzlülük olduğunu"* ileri sürüyor. Ona göre, *"Avrupa sanayii korunmuyor. ABD askeri iş alanı ise açık değil: Amerikan pazarına girmiyoruz. Pentagon'daki yetkililer, Amerikan pazarındaki ürünlere bütünüyle sahipler. Birçok sınırlama, politik karar söz konusu."* (Wall Street Journal, Eylül 1996)

Bu rekabet karşısında Avrupa hükümetleri, Avrupa bütününde bir konsorsiyuma gitmeyi kararlaştırdılar. Silah ithalatını da Avrupa içinde yapmaya başladılar.

Fransızlar, Amerikan şirketlerinin uyduları haline gelmektense, Avrupa şirketlerinin gruplaşması gereğini savundular. 1996'da düzenlenen, Savunma Sanayii Konferansı'nda Batı Avrupa'da büyük çaplı bir birleşme tartışıldı. ABD'nin yüksek savunma masraflarıyla

boy ölçüşemeyeceği hesaplandı. Avrupa'nın silah üretiminde rekabet edilebilecek bir güç haline gelmesi için bütün şirketlerin birleşmesi, "**Tek Avrupa Şirketi**" kurulması düşünüldü. Ancak bunun karşısında önemli engeller var: Şirket birleşmelerinde doğan işsizliğin doğuracağı tepkiler. Değişik ulus-devletlerin biraraya gelmesindeki güçlükler. **British Aerospace** şirketinin başkanı Sir Richard'a göre, ABD tek bir ülke olmanın ve savunma konusunda tek bir iç pazara sahip olmanın avantajlarını yaşıyor. Avrupa'da ise silah ve teçhizatın en büyük alıcısı devletler. Devletler onaylamadıkça, şirketlerin birleşmesi olası değil. Devletler de kamunun tepkilerini göz önünde tutmak zorunda. (*Wall Street Journal*, 16 Aralık 1996; Y. Sertel, *Savaş Rüzgârları*, s.180, Belge Yayınları, 1999)

Bütün bu gelişmelerin sonunda, bağımsız bir Avrupa ordusu kuruldu. Çünkü artık, Avrupa'nın NATO'dan bağımsız bir askerî güce sahip olması kaçınılmaz hale gelmişti. Bunda, Avrupa ülkelerinin 1996 Bosna Savaşı'nda çaresiz kalmaları, Avrupa'nın ortasında işlenen facialara engel olmamaları büyük rol oynadı. Ne var ki, Fransız, Alman, İngiliz savaş sanayiine ve bu ülkelerde gelişmiş yüksek tekniğe dayanan Avrupa ordusu henüz ABD'nin askeri gücüyle boy ölçüşecek durumda değil. Türkiye'nin AB'ye katılmasını istemelerinin bir nedeni de, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden faydalanmak olasılığına sahip olmak; Türkiye'ye uçak, helikopter, tank vb. satmak.

SONUÇ

21. yüzyılın başlarında, Avrupa dünyada bir üçüncü güç konumunda. Güçlü bir sanayie, ileri tekniğe sahip. Uluslararası örgütlerde önemli bir yer tutuyor, dünya ticaretini etkiliyor; ama aynı zamanda büyük sorunlar yaşıyor:

Küreselleşme, büyük tekkelci şirketler arasında birleşmeler, serbest rekabet kuralları toplumları ikiye bölüyor: Avrupa halkları ile büyük sermaye güçleri arasındaki çelişkiler toplumları istikrarsızlığa sürüklüyor. İç pazarın tıkanması ekonomiyi durgunluğa götürüyor. Avrupa devletleri, dünya koşullarının gerektirdiği ağır savunma masraflarının altından kalkamıyor. Avrupa'nın geleneksel "sosyal devleti" eriyor. Toplumsal hoşnutsuzluk, milyonlara ulaşan insan-

ların katıldığı protestolara yol açıyor. Küreselleşmeye, savaşa karşı uluslararası eylemlerde, Avrupa halkları önemli bir rol oynuyor. Avrupa'da iş çevreleri, büyük şirketler ve konsorsiyumlar bir yandan Çin'e ve diğer Asya ülkelerine göçerken, bir yandan da bu ülkelerin rekabeti karşısında çıkmaza giriyor.

Avrupa hâlâ büyük ve güçlü ancak çıkmazda. Bu çıkmazın temel nedeni de ekonomiyi dumura uğratan yeni dünya düzeni; artan toplumsal çelişkiler; kapitalist dünyanın kendi içindeki amansız rekabet; hızla gelişen dağ gibi Asya ülkeleri karşısında çaresizlik.

Asya'da yeni bir dünya doğuyor. Çok kısa bir süre içinde gerçekleşen bu hızlı gelişme; ulus-devletin korunmasına; ekonomide devlet desteğine, korumacılığa, planlamaya dayanıyor. Batı'da ise "sosyalizme", "ulus-devlete", "devletçiliğe" tu kaka diyen tekelci büyük sermaye sadece kendi çıkarlarını düşünüyor. Emperyalist hedefler, yayılmacılık ve serbest piyasa kuralları bu devletleri içerden çökertiyor. 20. yüzyıl boyunca bunalımlardan, savaşlardan kurtulamamış olan kapitalist düzen bir gerileme sürecine girmiş bulunuyor. Bir alternatif yol arayan halklar direnişte. Kendi iç çelişkilerinin kapitalist dünyayı nereye götüreceğini şimdiden kestirmek zor.

Ancak, yüzyıllardan beri boyunduruk altında yaşamış olan üçüncü dünya ülkeleri kendilerine bir yol bulmuş görünüyorlar. Bu, kökleri "Kemalist devletçilikte" olan, "Asya tipi" kalkındır.

Güney Amerika ise sosyalizmi seçiyor.

Bu konuyu önümüzdeki bölümde etraflı olarak ele alacağız.

III. Bölüm

ASYA-RUSYA-AVRASYA- GÜNEY AMERİKA

Türkiye İçin Alternatif Yol

ASYA'DA YENİ BİR DÜNYA DOĞUYOR

Evet, Asya büyüyor, güçleniyor ve orada yeni bir dünya doğuyor. Bunun ne sen farkındasın, ne Tayyip Erdoğan farkında.

Dönmüşüz yüzümüzü Batıya! Varsa yoksa, Amerika-Avrupa. Evet, bir aydınlanma devrimi yaptık. **Kemalist** devrimle Batıdan çok şey aldık. Ancak bu devrimden koptuk, hızla karşı devrimin ve Batı emperyalizminin kucağına düştük. Oysa **Mustafa Kemal**, "*Batıdan iyi olan şeyleri alacağız ama emperyalizmin kucağına düşmeyeceğiz*" demişti. Bu nedenle, bu kitapta, Batı emperyalizmini iyi anlatmaya özen gösterdim. Türkiye'de medya görevini yapmıyor. Dünya-daki hızlı gelişmelere ışık tutmuyor; Batı dünyasını göklere çıkarırken, Asya'daki hızlı gelişmeleri göz ardı ediyor.

Bu gelişmelerin kim farkındaydı biliyor musunuz? **Attilâ İlhan**. Onunla çok büyük bir değer kaybettik. O da benim gibi, Türk solunda sınırlı bir grup aydın gibi Türkiye'nin geleceğinin **Doğuda, Asya'da, Avrasya'da** olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle, bu kitapta Asya'daki gelişmeleri iyi anlatmaya karar verdim.

ASYA TİPİ GELİŞME NEDİR?

Bunu şimdiye kadar, "*Türkiye'de İlerici Akımlar*", "*Savaş Rüzgârları*" başlıklı kitaplarımda, **A.B. Kafaoglu**'yla beraber hazırladığımız "*ABD ve Serbest Piyasa Masalları*" kitabımızda ve de yazılarımda defalarca anlattım. Ancak çoğunuz okumadı, onun için tekrar anlatıyorum.

Bu, azgelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin kendilerine seçmiş oldukları bir kalkınma yoludur. Bu ne vahşi kapitalizmdir ne de sosyalizm. Daha 1920-30'larda, dünya kapitalizminin içine düştüğü buhran, "**kapitalist olmayan yol**" sorununu gündeme getirdi. Bu yolu ilk

seçen de, **Kemalist Türkiye** oldu. Cumhuriyet Türkiye'si'nin seçtiği kalkınma yoluna, "**iktisadi devletçilik**" deniyordu. Bu yolla önemli başarılar da kaydedilmişti. Ne var ki, İkinci Dünya Savaşından sonra biz bu yoldan saptık. Washington kaynaklı liberal ekonomi akımlarına kapılıp, başaşağı gitmenin yolunu bulduk. Borç girdabına dalıp, gelişmiş Batı devletlerinin, küresel tekellerin boyunduruğuna girmemiz yetmedi. Avrupa'yı içindeki çalkantılara, ekonomisindeki gerilemelere bakmadan göklere çıkardık. İlle de bu "uygarlık" dünyasına katılacağız, diye tutturduk; bu "uygarlığın" bize nelere mal olabileceğini hesap etmeden. Kapitalist dünyanın gerileme sürecinde olduğunu, ABD ile AB'nin emperyalist hedeflerini görmezlikten gelerek.

YA ASYA ÜLKELERİ NE YAPTI?

Asya ülkeleri, kâh kapitalist ekonomi çerçevesi, kâh sosyalizmden metotlar aktararak, kendi koşullarına uygun, bağımsız kalkınma yolları aradılar. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bir Japon mucizesi çıktı ortaya. Neydi bu mucize?

Harp sonunda yıkılmış olan Japon ekonomisinin, adam başına düşen milli gelir açısından dünyanın en ileri ülkesine dönüşmesi bir mucize olarak nitelendirildi. 1950 yılı 100 kabul edildiğinde, 1973'te imalat sanayiinde işçi verimliliği artışı Japonya'da 1.412, Amerika'da 210, Batı Almanya'da 411; 1988'de adam başına üretim, Japonya'da 20.000 dolar, Amerika'da 18.570 dolar, Batı Almanya'da 18.373 dolardı.

Japonya özellikle 70'li yıllardan sonra hızla gelişti. 80'li yılların sonunda ise, teknikteki ileriliği, dünya üretimi ve ticaretindeki yeriyle, diğer büyük ülkelere önemli bir rakip haline geldi. Özellikle Asya ve Pasifik bölgelerinde Amerika ve Kanada'nın karşısına büyük bir rakip olarak çıktı. Çok kutuplu dünyanın bir kutbu haline geldi. Japonya buraya nasıl ulaştı?

Bu hızlı gelişmenin nedenleri kısaca şöyle açıklanabilir:

1) 100 yıldan beri gelişmekte olan Japonya'nın, harp sonunda güçlü bir altyapıya sahip olması. Bilgili uzmanlar açısından zengin, eğitim düzeyinin yüksek olması.

2) Japon kapitalizminin, "**Corporate Capitalism**" adı verilen bir karma ekonomi sistemiyle gelişmesi. Bu sistemde, devlet ZAI-BAT-SU diye adlandırılan tekelci dev aile holdinglerine destek oldu. Yatırımlar yaptı, siparişler verdi.

3) Ekonominin "Uluslararası Ticaret ve Sanayi Bakanlığı" tarafından planlanması, sanayiinin devlet tarafından desteklenmesi.

4) Korumacılıktan vazgeçilmemesi.

5) Başka Asya ülkelerine örnek olması, çokuluslu üretim biçimi yoluyla bu ülkelere yayılması, oradaki ucuz el emeğini kendi yüksek tekniği ile birleştirerek, bu ülkelerde üretim yapması.

6) Harpten sonra, Japonya'nın silahlanması yasaklandığı için, harp masraflarının hemen hemen hiç olmaması. Bu sayede ekonomide yapılan yatırımların yüksek olması.

7) Ananelerine uygun olarak, halk tasarruflarının yüksek olması, ileri teknoloji ve verimlilik sayesinde üretim gelirlerinin yüksek olması. Tasarruf ve üretim gelirlerinin yatırım kaynağı olarak kullanılması. (**Yıldız Sertel, Savaş Rüzgârları**, Belge Yayınevi, 1999)

Görüldüğü gibi, bu bir kapitalizmdi ve hatta emperyalizmdi. Japonya hızlı gelişmesini sağladıktan sonra, çokuluslu şirketleri çevre ülkeleri sömürmeye başladı. **Ancak, o hızlı gelişme devlet destekli, korumacı bir ekonomiye sağlandı. Ulus-devlet kalkmadı.**

ASYA KAPLANLARI

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Asya'da, hızlı kalkınma sağlayan ülkelere de **Kemalizm**'i örnek alanların başında Güney Kore geliyor. Amerikalı uzman **Fukuyama**'ya göre, İkinci Dünya Savaşı'ndan harap çıkan Güney Kore'de devlet eliyle kalkınma politikası güden Cumhurbaşkanı **Park Çung Hi**'nin hedefi, "*dünya pazarlarında Japonya ile rekabet edebilecek dev milli işletmeler kurmak*"tı. Ayrıca **Sun-Yat Sen, Atatürk, Nasır** gibi antiemperyalist devrimcileri de örnek alıyordu.

Park Çung Hi'nin örnek aldığı **Kemalist Kalkınma Modeli** neydi?

KEMALİST KALKINMA YOLU

Bu sistemin temel ilkelerini şöyle özetleyebiliriz:

1) **Savunma ekonomisi:** ekonomiyi emperyalist müdahaleden, sanayii yabancı rekabetinden korumak.

2) **Halkın gücüne dayanarak kalkınmak.**

Bu, kendi kaynaklarını geliştirerek, tasarruflar ve devlet yatırımlarıyla kalkınmak anlamına geliyor. Aynı zamanda dışarıdan, bağımsızlığı tehlikeye sokacak borçlar almamak; çok gerekirse "**tarafsız kapital**" olarak adlandırılan kaynaklardan borç almak demektir. Tarafsız sermayeden kasıt, örneğin, SSCB'den alınan sanayi kredisi idi. Bu 8 milyon dolarlık kredi ile Nazilli Fabrikası kurulmuştu.

3) **Devletçilik:** 1929'da dünya kapitalizmi bunalıma girince anti-liberal bir politika güdülmeye başlandı. O vakte kadar bir "**milli burjuvazi**" yaratmak amacıyla özel teşebbüs desteklenirken, özel teşebbüsü destekleyerek kalkınma politikasından vazgeçildi. Bir karma ekonomi sistemi kurmaya yönelindi. Hızlı kalkınmayı sağlamak için devlet yatırımlarına önem verilecekti. Devlet gene, özel teşebbüse yardım edecek; altyapı, ucuz kredi sağlayacak ama onu denetimi altında tutacaktı. Dışardan mal, sermaye akımı kontrol altına alınacaktı. Anti-liberalizm aynı zamanda planlı, güdümlü ve korumacı ekonomi anlamına geliyordu. Ekonomik dengeyi sağlamakta, teşvik edilen tasarrufların ve gümrük duvarlarının rolü büyüktü.

4) Kapitalizmin bunalımlarına düşmeden hızlı kalkınmayı sağlamak için; kapitalist ülkelerde görülen sınıf çelişkilerini önlemek gerekiyordu. Bu nedenle, "**sınıfsız imtiyazsız cemiyet**" (**sınıfsız ayırcılıksız toplum**) doktrinini kabul ettiler. Henüz sanayiinin gelişmediği ülkede, sınıf esasına değil de; halka, milli birliğe dayanarak bir hızlı kalkınma sağlamak, emperyalizme ve kapitalizmin bunalımlarına karşı koymak düşüncesindeydiler. (Y. Sertel, *Türkiye'de İlerici Akımlar*, Ant Yayınları, 1979)

GÜNEY KORE NASIL KALKINDI?

Başkan **Park Çung Hi**, kalkınma için gerekli sanayi kuruluşlarını ancak devletin kurabileceğini düşünüyor, geliştireceği rejime **"ulusal kapitalizm"** diyordu. Ekonomi iki düzeyde geliştirdi:

1) Kişisel şirketler,

2) Üretim birimlerini bir ağ içinde birleştiren kuruluşlar:

ÇAEBOL adı verilen bu kuruluşlar devlet desteğiyle geliyordu. Devlet, elektronik, tekstil, sigortacılık gibi alanlarda kurulan dev şirketleri başlangıçta bankalar yoluyla kontrol etti, 1970'ten sonra da alabilecekleri hisse senetlerini sınırlandırdı. Devlet bu işletmeler ucuz ve hatta bedava krediler açtı, **ulusal sanayii gümrük duvarlarıyla korudu, kalkınma devlet planları çerçevesi içinde geliştirildi.** Bütün bu girişimlerin sonucunda, 1990'lı yıllarda Güney Kore, elektronik, yarı-kondüktörler, otomobil gibi alanlarda Amerikan ve Japon sanayii ile rekabet edebilecek hale geldi.

Ayrıca, Singapur, Tayvan (eski Formoza), Hong-Kong gibi **Asya Kaplanları** şeklinde adlandırılan ülkelerde hızlı gelişme (% 8-9 oranında büyüme hızı), rekabet güçleri Batılı ülkeleri ürkütüyordu. Bazıları şöyle diyor:

"Başarılı yeni sanayileşmekte olan Asya ülkeleri zenginleştiler, çünkü gelişmekte olan moda haline gelmiş öğütlere uymadılar. Bu öğütler, direkt yabancı sermaye yatırımları, dış ticarette serbestlik üzerinde duruyor. Eğer bazı küreselleşme meraklılarının Laisser-Fair, liberal politikalarına dayanmış olsalardı, serbest pazar ve sermaye hareketliliğinin bütün az gelişmişlik sorunlarını çözeceğine inanmış olsalardı, bu kadar hızlı gelişen ve nispeten dengeli bir gelişme sağlayan ülkeler olmayacaklardı." (P. Hirstt, Thumpson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, s.99, Polity Press Cambridge, 1997)

ÇİN MUCİZESİ

Ben Çin'e 1956 yılında gitmiştim. **Maocu** devrim henüz oldukça tazeydi ve geçmiş dönemden alınan miras çok kötüydü. Uzun yıllar

süren sömürgecilik ve savaşlar Çin'i çok fakir ve oldukça geri bırakmıştı. Pekin'in ana caddelerinde iletişim bisikletle yapılıyordu. Ana meydanlarda bir bisiklet selinin aktığını görüyordum, bir de insan tarafından çekilen Cig-So denilen arabalar vardı. O günün sloganı, "*Herkese bir kâse pirinç*"ti. Ne var ki Çinliler bağımsızlıklarına kavuşmuş olmanın gururunu yaşıyor, geleceğin iyi olacağına inanıyorlardı. Esen, huzur ve sevinç havası, bana **Mustafa Kemal Türkiye'si**'ni hatırlatmıştı. Biz de o günlerde **Kurtuluş Savaşı**'nda kazanılmış bağımsızlığımızın gururunu duymuyor muyduk? Ekonomide, eğitimde, ulaşımда yapılan reformların Türkiye'yi ileri götüreceğine inanmıyor muyduk? Biz devrimimizi tamamlayamadık ama Çin öyle değil.

Şimdi televizyonumda Çin'in gelişmiş şehirlerini seyrettiğimde hayretler içinde kalıyorum. İki tarafı ağaç, geniş asfalt caddelerde, irili ufaklı otomobil seli akıyor, tepe delenler yükseliyor. İnsanların kılık kıyafetleri düzgün ve hatta şık. Dükkânlar zengin. Sanki her taraftan zenginlik ve neşe akıyor. Bu hızlı gelişmeye şaşmamak olası değil.

2000'li yıllarda 1.300 milyar nüfusu, % 9-10 büyüme hızı ve baş döndürücü teknik ilerlemesiyle Çin dünya ekonomisine bir çığ gibi düştü. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, **Mao Zedung**'un önderliğinde gerçekleştirilen devrimle bağımsızlığına kavuştu ve 1978'e kadar Komünist Partisi'nin güdümündeki kapalı, planlı ekonomik sistemiyle sanayiini ve bir ölçüde tarımını geliştirdi. Ancak yapılan birçok hata sonucu, birtakım reformların yapılması kaçınılmaz hale geldi. 1978 yılında Devlet Başkanı **Deng Xiaping**'in girişimiyle başlayan Batıya açılma hareketi, gene Komünist Partisi'nin denetimi altında gerçekleşti.

Çin'in hızlı gelişmesini, Batıya açılmasına bağlayanlar, tılsımı küresel ekonomide görenler pek çok. Ancak bunlar, sadece bir dış görünüş, biraz da isteklere dayanan yüzeysel değerlendirmeler. Çin'de gerçekten neler olduğunu anlamak için bir yığın kitap, dergi okumak, televizyon yayınları, internet programlarını izlemek zorunda kaldım. Bulabildiğim ölçüde Çinlilerle konuştum. Çıkardığım sonuçları size aktarmak zorundayım.

Bir kere, Çin'in Batıya açılmasının pek çok özelliği var:

Birincisi, yüzde yüz devletçi bir ekonomiden karma ekonomi sistemine geçilmesi. Planlı ekonomi sürdürüldü, 1993'te yatırımların % 70'ini hâlâ devlet yapıyordu. 2000'li yıllarda bu % 50'ye düştü. Özelleştirmeden anlaşılan şey, devlet kurumlarının yerli veya yabancı sermayeye satılması değildi. İşletmeler devletten bağımsız hale getiriliyor, devlet sermayesi ile yabancı sermayenin birleştiği karma şirketler kuruluyor, yatırımlar devlet planına göre yapılıyor.

İkincisi, yabancı sermaye, sanayiinin yüksek tekniğe ve üretim metotlarına ihtiyacı olan alanlara getiriliyor, Batı tekniğinden faydalanılıyor, işsizliğin artmamasına özen gösteriliyor. Yabancı sermaye, tekniğin ilerlemesine, verimliliğin artmasına hizmet ediyor.

Üçüncüsü, 1990'da daha liberal bir ekonomiye geçildi, ancak Çin, WTO'nun (Dünya Ticaret Örgütü) bütün ısrarlarına rağmen, 2002 yılına kadar gümrük duvarlarını kaldırmadı. Ancak, rekabet gücüne güvenir hale geldikten sonra serbest ticarete geçti ve WTO'ya üye oldu. Bu üyelik, en başta ABD ekonomisinin aleyhine oldu. Çünkü daha 1994'te Çin'in Amerika'ya yaptığı ihracat, Amerika'dan yaptığı ithalatı 22 milyar dolar aşırıyordu. 2002'den sonra bu açık büyüdü. Bu ticarete, tahvil ve çeklerle ödenen ABD alımları, Çin Merkez Bankası'nda birikti. Daha önce de belirttiğim gibi böylece Amerika Çin'e borçlu duruma düştü. İngiliz *The Economist* dergisine göre, 2002 yılının başlarından bu yana, Çin'in döviz rezervleri iki misline çıkarak 480 milyar doları buldu. (*The Economist*, 2 Ekim 2004) Bu dergiye göre, Çin Amerikan tahvillerini dolara çevirdiği gün ABD ekonomisi büyük bir darbe yiyecektir.

Dördüncüsü, Çin IMF'ye bağlanmadı. Borç aldı, ancak IMF ile Dünya Bankası'nın koşullarını kabul etmedi. 1993'te dış borçları 80 milyar dolar olduğu sırada, Dünya Bankası'nın önerilerine bakmayarak parasının değerini düşürmedi. 1994'te sabit kura geçti. 1995'te ise borç alma ihtiyacı kalmamıştı. Bu da tam bağımsızlık demekti. Çin ancak bu duruma geldikten sonra, dışa açılmayı ve yabancı sermaye alımlarını hızlandırdı. Komünist Partisi'nin 1997'de yapılan kongresinde, yeni düzene geçiş kararlaştırıldı. Bu Batıda, kapitalist ekonomiyle tam bütünleşme olarak yorumlandı. Oysa bu düzenle, devlete ait 100 bin işletmeden verimsizleri kapatılacak, bazıları onarılacak, bazıları ise devlet sermayesi ile yerli yabancı özel işletmelerin birleşmesiyle kurulacak şirketlere devredilecekti. Bazıları ise

hisse senetleriyle satılacak, yabancı sermayenin de hisse almak hakkı olacaktı. Bu uygulamanın sonucu; bir yanda işsizlik artarken, bir yandan da üretim hızının artması, tekniğin güçlenmesiydi. Ancak hâlâ çok önemli olan yerli fabrikalar, tesisler satılmadı.

Beşincisi, Çin yabancı sermayeyi kullandı. Çin'in hızlı gelişmesinde yabancı sermaye akımının rolü büyük. Ucuz el emeğinin çekmesi ile büyük Amerikan, Japon ve Avrupa şirketleri önemli yatırımlar yaptılar. Bu da sermaye birikimini artırdı. Sanayileşme ve şehirleşme hızlandı. ABD ile ilgili bölümde de belirttiğimiz gibi Çin'in hızlı kalkınmasını sadece ucuz el emeğine bağlamak yanlış. Bunun yanında komünist ekonomi döneminden kalan güçlü altyapı ve sanayi, eğitilmiş ve verimli işgücünü ve yabancı sermayenin denetim altında kullanılmasını da hesap etmek gerek. Bir Çinli bakanın, televizyonda söylediği şu söz önemlidir:

"Yabancı sermayeye teslim olursan o seni batırır, onu kullanmasını bilirsen gelişmeni sağlar."

Çin Yabancı Sermayeyi Nasıl Kullandı?

Bu nokta çok önemli. Çünkü, bu kitabın II. Bölümünde, Amerikan sermayesinin Çin'de nasıl yatırıldığını incelerken bunu görmüştük. Yabancı sermaye bu ülkeye, elini kolunu sallayarak istediği gibi gelmiyor. Hâlâ çok önemli olan devlet kurumlarını istediği gibi satın almıyor. Çin hükümeti ile yabancı şirket arasında yapılan ortaklık anlaşmalarıyla geliyor. Devlet arazi veriyor, ucuz ve kaliteli iş gücü veriyor, altyapı veriyor, sendikaları kontrol ediyor ve vergi kolaylıkları gösteriyor. Ayrıca sermayenin bir kısmını yatırıyor. Yabancı firma ise sermaye yatırıyor, tekniğini, teknik uzmanlarını getiriyor, bazen de patentini satıyor. Böylece Batı tekniği yavaş yavaş Çin'in eline geçti, Çin kendi uzmanlarını yetiştirdi. Hızla artan üretimden faydalandı. Ayrıca, Çin ekonomisi 5 yıllık planlar çerçevesi içinde gelişiyor. Yerli veya yabancı yatırımcılar, planın ihtiyaç gördüğü yerlere yapılıyor. Burada da, Çin'in sanayileşmesi, gelişmemiş yörelerin gelişmesi göz önünde tutuldu. Çin gerçekten, yabancı sermayeyi kendi gelişmesi için kullandı.

Çin yabancı sermaye kullanarak kalkınan hemen hemen tek örnek; ama bu bağımlı duruma düşmek, dünya kapitalizmine entegre olmak anlamına gelmiyor. Çinli idarecilerin, "**sosyalist pazar ekonomisi**" olarak adlandırdıkları bu düzende devlet, planlayıcı, denetimci, yatırımcı rolünü koruyor. Bu hızlı gelişme, köyden şehre milyonlarca köylünün göçü, sanayileşmenin işsizleri yeterince istihdam edememesi, gelir dağılımında eşitsizlik, bir bölümün yoksulluk içinde olması gibi sorunlar da yaratıyor. Ne var ki, pek çok gelişmekte olan ülke, örneğin Türkiye, bütün bu sorunları yaşadığı gibi, bağımsızlığını da koruyamıyor. Oysa Çin modeli, her şeye rağmen bir bağımsız kalkınma modeli.

Çin Bağımsızlığını Koruyarak Gelişiyor

Yatırılan yabancı sermayenin büyük çoğunluğu kendisine ait olmasına rağmen ABD, Çin'e parasının değerini düşürmek konusunda etkili olamıyor. 2005 yılında uzun tartışmalardan sonra Çin Yuan'ının değerinde ancak % 2 oranında bir artma yaptı. Parasını dalgalanmaya bırakmadı. Daha, 1948'den beri Çin Devrimi'nden sonra Çin'den kopup, Amerikan nüfuz bölgesine giren Tayvan adası iki ülke arasında çelişki konusu. 1996'da Çin, adada yapılacak seçimleri etkilemek için, adaya donanmasını gönderip, askeri harekâta başlama tehdidi yapınca, ABD de 7. Filosunu gönderdi. Adeta bir savaş kertesine gelindi. İki ülke arasındaki bu çelişki, 2005 yılı başlarında tazelendi. Çin Parlamentosu, gerekirse güç kullanarak adayı anavatanına bağlamayı kararlaştırdı. ABD rahatsız, ancak bir şey yapamıyor.

Bir Dünya Gücü Olarak Çin

"Bırakın Çin uyusun, zira uyandığı gün dünyayı sarsacak" demiş **Napolyon**. Şimdi o güne yaklaşıldığı izlenimi uyanıyor. Bazı İngiliz ekonomistlerine göre, Çin'in bir gün ABD'yi geçmesi ve dünya ekonomisinde birinci yeri alması olasıdır. (*The Economist*, 2 Ekim 2004)

Çin kültürü vahşi kapitalizme karşı (Manière de Voir)

Son yıllarda dünya ekonomisinin büyüme hızı % 5 oranında. Çin'in son iki yıldaki büyüme hızı ise % 9-10. Yatırımları yılda % 35 oranında artırıyor. Enflasyon ancak % 5'i aştı. Son 3 yılda Çin dünya üretiminin 1/3'ünü sağladı. Uzmanlara göre kazara Çin ekonomisinde bir sarsıntı olursa, bütün dünya bunu duyacak. Bu ülke tüketici olarak da o ölçüde bir güç. 2000'li yıllarda Amerikan borsası sarsıntıda olduğu sırada, bu güç sayesinde bunalım önlendi. Doların hızlı düşüşünü önleyebilecek tek güç, Çin'in ve Japonya'nın Amerikan hisse senetlerini bol miktarda alması.

Çin'in Amerika'ya yaptığı fazla ihracat, ABD'nin ticaret dengesini bozduğu için, işsizliği de körüklüyor. 2004 yılının sonunda Çin, Amerika ve Almanya'dan sonra, yılın en büyük ihracatçısı durumunda idi. Yabancı sermayeyi çeken ülkelerin de başında geliyor. Bilgisayar ve her çeşit elektronik cihaz üreten bu ülke, bir dünya atölyesi haline geldi. Çin aynı zamanda büyük bir pazar. Alım kabiliyeti yüksek 300 milyonluk bir orta tabakası var. 2003 yılında ithalatı % 40 oranında büyüdü. Son 3 yılda dünyada yapılan ihracatın üçte biri Çin'den yapıyordu. Uzmanlara göre, 10 yıl içinde Çin dünyanın başlıca ihracatçısı ve ithalatçısı olacak. Çin'in muazzam nüfusu (1,300 milyar) ve yatırımları var. Bu verimli yatırımlar yeni iş alanları açıyor. *"Çin'in dünya ekonomisine entegrasyonu yoluyla servet yaratıldığı"* söyleniyor. Ancak Çin mi dünya ekonomisine entegre oluyor, yoksa dünya ekonomisi mi Çin'e, sorusunu sormak gerek.

Hızlı büyüme sürecinde enerji ihtiyacı artan Çin dünya petrol fiyatlarını da etkiliyor. Yüksek petrol fiyatları, özellikle gelişmiş sanayi ülkelerini zor duruma düşürüyor. Dünya ticaretinde, tekstil, giyim eşyası, oyuncak ve elektronik teçhizat gibi Çin mallarının ucuz fiyatları, bu malları ihraç eden ülkeleri etkiliyor.

Artık Çin'in bir dünya gücü haline geldiği inkâr edilemiyor ve rekabetini kontrol altına almak için, uluslararası ekonomik forumlara davet edildiği görülüyor. Çin, G-8 adı verilen büyük devletlerin maliye bakanlarını içeren grubun üyesi değildir. Bu grup geçen yılın bütün toplantılarında, Çin'den parasının değerini düşürmesini istedi. Kabul ettiremedikleri için, onu üye yapmayı ve bu yolla baskı yapmayı düşünüyorlar.

Çin'de Planlı Ekonomi Sürüyor

Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin, 2005 yılı Ekim ayında kabul ettiği **11. Beş Yıllık Plan**, Çin ekonomisinin durumuna ışık tutuyor:

Cumhurbaşkanı ve Parti Genel Sekreteri **Hu Jintao**, önce temel ilkede bir değişikliği önerdi: 1970'lerde kabul edilmiş olan, "**önce zengin olmak**" ilkesi bırakılacak, bunun yerine, "**ortak refah**" ilkesine geçilecek.

Bunun anlamı şu, "**sosyalist pazar ekonomisi**" olarak adlandırılan düzene geçildiğinde, önce bir zengin kesim yaratmak ve sonra refah alanını genişletmek ilkesi kabul edilmişti. 2005 yılına varıldığında artık bu gerçekleşmişti. Artık 300 milyonluk bir müreffeh orta tabaka vardı. Bu zengin bir iç pazar anlamına geliyordu. Yabancı ülkeler için de, bu zengin orta tabaka eşi bulunmaz bir pazar oluşturmuştu.

Beş yıllık planda bu gelişmeyle, Çin'de sosyal dengesizliğin arttığı; zenginle fakir, gelişmiş bölgeyle gelişmemiş kırsal alanlar arasındaki uçurumun derinleştiği vurgulanıyor. Bu konudaki tartışmada, makro ekonomi uzmanı **Hu Angang**, "*Bir pazar ekonomisi çerçevesi içinde dengeli bir mekanizma kurmalıyız*" diyor.

Planda, Çin'in son 20 yılda kaydettiği gelişme şu rakamlarla ifade ediliyor: Gayri Safi Milli Hasıla'da adam başına düşen gelir 1.000 dolara ulaştı. 2020 yılında bu 3.000 dolar olacak. Çin'in döviz rezervleri, 2005 yılının ilk 3 ayında, 58 milyar dolardan 769 milyar dolara yükseldi. Ulusal gelir ise % 9.4 oranında büyüdü.

Hızlı gelişmenin yarattığı sorunlar ise şöyle sıralanıyor:

Toplumdaki ailelerin % 10'unu oluşturan fakir aileler, milli gelirden ancak % 2 oranında bir pay alabiliyor. Nüfusun % 10'unu oluşturan çok yüksek gelirli aileler ise, ulusla gelirden % 40 oranında bir pay alıyor.

Planın tartışıldığı Merkez Komitesi toplantısında, aşırı fakirlik ile aşırı servet; işsizlik ve toplumsal çelişki sorunları üzerinde duruldu.

Cumhurbaşkanı **Hu**, "*Refah'ın paylaşılması olanaksız bir hedef değil, sosyalizmin temel ilkesi ve hedefidir*" dedi.

Üzerinde durulan ilginç bir konu da şuydu: *"Artık 'büyüme hızı' hedefinden vazgeçip, 'sürdürülebilir bir gelişme' üzerinde durmalıyız. Büyüme, gelişmeye eşit değil, büyüme gelişmenin son hedefi değil."* Bu ilke planda kaydedildi. Önderler, ekonomik büyümenin merkezileştirilmesini eleştirdi. Büyüme hedefinin, düşüncesiz yatırımlara, çevre kirliliğine, yanlış bilgilendirmelere yol açtığı ileri sürüldü. Önderleri bugünkü "büyüme" anlamı değişmediği sürece, ekonominin dengesiz, itici gücü olmayan bir konuma gelebileceğini açıkladılar. 11. Beş Yıllık Planda, "büyüme" yerine, **"yaşamın kalitesini düzeltmek için halka hizmet"** anlamının kullanılmasına karar verildi.

Tartışmalarda ve planda aşağıdaki önemli noktalar üzerinde duruldu:

Yabancı Sermaye: Beş yıllık plan süresinde yabancı yatırımlar denetim altına alınacak. Çin, gelişmesini sağlamak için dış yatırımlara ve kaynaklara bağlanmaktan kurtulacak.

Enerji: Çin dünyada bir büyük enerji tüketicisi haline geldi. Uluslararası Enerji Enstitüsü'nün tahminlerine göre, 2020-2030 yılları arasında, dünyada enerji talebinin % 2'si Çin'den gelecek. 2004 yılında Çin kullandığı petrolün % 50'sini ithal etti. Artan petrol fiyatları karşısında, Çin enerji sorununu çözmek, alternatif enerji arayışını hızlandırmak zorunda.

Dış Ticaret: Hükümet istatistiklerine göre, dış ticaret Çin ekonomisinde % 70 oranında bir yer tutuyor. Bu sayede, ticaret şehirleri, limanlar gelişiyor. Hızla artan ihracat sayesinde döviz rezervleri büyüyor. Ancak, sık sık rastlanan ticari anlaşmazlıklar Çin Devleti'ne pahalıya mal oluyor. Bunlara çare bulunması gerekiyor.

Sosyal Hizmetler: Ekonomik ve toplumsal gelişmedeki dengesizlikleri gidermek için, hükümet sosyal hizmetleri artıracak. Özellikle kırsal alanlarda sosyal güvenlik ciddi bir sorun. Buralarda tıbbi bakım ve sosyal yardım sistemleri çok zayıf. 2003 yılında, Çin'de sosyal sigortası olmayan 900 milyon kişi bulunduğu belirtildikten sonra, çare olarak bazı reformlar öneriliyor. Bunların başında vergi reformu geliyor. Çiftçilerin ekonomik güçlüklerinin önleneyeceği, kırsal alandaki çocuklara 9 yıllık bedava eğitim sağlanacağı vaadediliyor.

Ekonomi ve sosyal sorunlar konularında araştırmacı **Ding Yuzhu**, sorunu şöyle koydu:

"Önümüzdeki 5 yılda, Çin, bilime, fenne, teknolojiye, eğitime ve sağlık hizmetlerine daha çok önem verecek, daha çok yatırım yapacak."

2006 Martında toplanan 5.000 üyeli **Çin Halk Kongresi**, korsal alanlarda bir yeni sosyalist kalkınma projesi uygulanması ve çevre korunması üzerinde durdu.

Çin'in Askeri Gücü

2005 yılının Ekim ayında, Çin'den fırlatılan bir uzay gemisi, dünyanın etrafında dönmeye başladı. Geminin içinde iki Çinli astronot vardı. **Fei Junlong** ile **Nie Haisheng**'in rahatça uyuduklarını, yiye içtiklerini televizyonda seyrediyorduk. Gemi, gök boşluğunda 4 gün süren araştırmalarını yaptıktan, dünyanın etrafında 14 defa döndükten sonra öngörüldüğü gibi, Moğolistan'daki bir üsse, kusursuz bir iniş yaptı. İçinden çıkan kozmonotlar sapsağlam görünüyordular.

Bu kuşkusuz, Çin teknolojisinin bir başarısıydı. İlk uzay uçuşunu 2003 yılında Çin Astronomi Merkezi'nden gönderilen SARS-1 uzay gemisi yapmıştı. Daha o zaman özel uzay elbiseleri, dijital kamera vb. teçhizatla, Çin'in uzay teknolojisinde epey ilerlediği görülmüyordu. Bu son uzay uçuşu ise, Çin'in ileride yapmayı planladığı uçuş ve araştırmalar açısından çok ümit verici sayılıyor. Asıl önemli olan bu uçuş ve araştırmaların askeri önemi.

Astronotların dönüşü, bütün Çin'de büyük bir coşkuyla karşılandı. Televizyonda seyrettik. Askeri bandoyla karşılandılar. Projenin yöneticisi olan general bir konuşma yaptı. Çin'in bu teknolojiye daha da ileri gideceğini söyledi. Daha da ilginç, olaydan 3 gün sonra, Amerikan Savunma Bakanı **Rumsfeld**'in Çin'e sürpriz bir ziyaret yapmasıydı. Onu da televizyon da gördük. Suratı asıktı ve çok endişeli görünüyordu. **Rumsfeld**, Çin'in askeri yığınağı konusunda yeterince şeffaf olmadığını söylüyor, açıklık istiyordu. Şikâyeti balistik füzeler üzerineydi, ancak ziyaretin, uzay uçuşundan hemen sonra olması dikkat çekiciydi.

Rumsfeld, *"Geçen yıl ki raporumuza göre, sadece 500 balistik füzeniz var, ABD Kongresi'nin raporuna göre, 730 füzeniz bulunuyor. Duruma açıklık getirir misiniz?"* diyor ve Çin Savunma Bakanından şu yanıtı alıyordu:

"Savunma konusunda sınırsız şeffaflık olmaz."

Rumsfeld, balistik füze üreten iki büyük tesisi gezmek istiyordu. Bunlardan ancak birini gezebildi. Ötekisine müsaade yoktu. Çinliler, bundan önce ABD Dışişleri Bakanı **C. Rice**'a yaptıkları gibi çok nazik davranıyor, ancak taviz vermiyorlardı. **Rumsfeld** yenik ayrıldı.

Çin'in Askeri Yığınağı

ABD Savunma Bakanlığı'nın Kongre'ye verdiği rapora göre, Çin savunmaya yılda 90 milyar dolar harcıyor olabilir, bununla yaptığı askeri yığınak bütün bir bölge için tehlike oluşturuyor.

Rapora göre *"Çin'i hiç kimse tehdit etmiyor. Bu askeri yığınak ve bu alanda teknik ilerlemeler Taywan'ın işgali için yapılıyor. Tam adanın karşısındaki mevkilere kısa menzilli balistik füzeler yerleştiriliyor. Çin Rusya'dan uzun menzilli füzeler alıyor."* Aynı rapora göre şimdi, Taywan'ın karşısına 650-730 kadar kısa menzilli füze yerleştirilmiş bulunuyor. Taywan'a en çok silah sağlayan ülke ise ABD. Bir çatışma çıktığı takdirde, bu ona da sıçrayabilir.

ABD'nin Gerçek Endişesi Niçin Silah Gücü?

İngiliz haber kanalı *BBC*'nin bir e-posta raporuna göre, Çin'in stratejik planlama uzmanları için, sorun Taywan'ın ötesinde.

Pentagon'un (ABD Savunma Bakanlığı) raporuna göre, Çin'in füze kabiliyeti gitgide artıyor. DF31 adı verilen hareketli, uzun menzilli füzeleri ile **dünyanın her tarafına atom başlıklı füze saldırısı yapabilir**. Çin'in açıkladığı savunma bütçesi, gerçek bütçenin yarısı kadar. **Çin Asya'da en büyük askeri harcamayı yapan ülke ve ABD ile Rusya'dan sonra üçüncü.**

Çin donanması, Rusya'dan güdümlü, ileri teknikli savunma füzeleri, denizaltıları, avcı uçakları aldı. Bu böyle sürerse, ilerde Çin'in askeri güçleri bütün bölgede başka modern silahlı güçler için bir tehlike oluşturacak. (Bunların arasında ABD de var.)

BBC'nin Pentagon muhabiri **Adam Brookes**'a göre, bu rapor bölgedeki Amerikan askeri güçleri için bir işaret.

"Bu raporun hazırlanması çelişmeli bir süreçti. Washigton'da, Çin'in gitgide artan gücünü bir tehlike olarak görenlerle daha yumuşak bir görüşe sahip olanlar arasında çelişki var. Ancak sonunda ortaya çıkan belge, içeriği ve tonu itibariyle sert. Çin'in niyetlerinden şüphe eden Amerikalıları rahatlatacak nitelikte değil" diyor **Brookes**.

Amerika'nın Çin Sorunu

Amerika için Çin gerçekten de bir sorun. Bu konuda Washington'da görüş birliği de yok. **Şahinler**, sorunları çözmek için baskı yapılmasını savunurken, **Kissinger** yanlısı bazı diplomatlar, aydınlar ince diplomasiden yana. Amerika'nın çıkarını sert çatışmaya gitmemekte buluyorlar.

1949'da yer alan Çin devriminden sonra, uzun süre ABD Komünist Çin'i tanımadı. Bugün Taywan diye adlandırılan Formosa Adası'na sığınan **Çankayşek** rejimini Çin Devleti olarak kabul etti. Vietnam'a, Kore'ye karşı yaptığı emperyalist savaşlarda Komünist Çin'i karşısında buldu. Oysa Çin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin daimi üyesi.

1960'lı yılların sonlarına doğru, Vietnam Savaşı'nı kaybedince, Cumhurbaşkanı **Nixon** ve yardımcısı **Kissinger** Çin ile müzakereye giriştiler. **Nixon**'un Çin'i ziyareti ile buzlar kırıldı.

O günden beri, ABD'nin Çin politikasında bir **Kissinger** hattı var. Bu hattın baş savunucusu **Z. Brezezinski**, Başkan **Carter**'in ulusal güvenlik uzmanı. Bu kanadın görüşüne göre, Çin'in bir dördüncü ekonomik güç olarak ortaya çıkması kaçınılmaz. Bu gücün Batı kulübüne girmesini sağlamak gerek. Bu yapılamazsa Çin, üçüncü dünyada kitlelerin küresel ölçüde isyanının başını çekebilir. Batıya verdiği tavizlere bakmayarak, Çin'in elinde hâlâ bir üçüncü dünya kartı var. ABD-Çin Ekonomi ve Güvenlik Komisyonu üyesi Dr. **T. Palley**'e göre, Çin'in Hindistan, İran, Venezuela, Filipinler ve diğer birçok ülke ile giriştiği temaslar, **Brezezinski**'nin endişelerini doğruluyor. (**T. Palley**, *Coreporate Globalization*, Labor Threat, 4 Ekim 2005)

Bu görüşe göre, Çin'in Rusya ve Hindistan'la girdiği ilişkiler, çok kutuplu dünya girişiminin birer parçası. ABD'de son zamanlarda çıkan kitap ve makalelerde, Çin ve Asya'da çıkabilecek bir sert çatışma konusunda endişeler bulunduğu açık. Bunlardan bazılarını beraber okuyalım:

B. Bernstein ile R. Munro'nun, "Yaklaşan Çatışma" başlıklı kitaplarında şu satırları okuyoruz:

"Gerçek bir savaşa gidilmese de, Çin ile ABD arasındaki rekabet 21. yüzyılın en büyük küresel rekabeti olacak. Çin'in ekonomik ve askeri açıdan güçlenmesi, ülkenin hırslarıyla, milliyetçi duyguları ile birleşince tehlikeli oluyor.

9/11 Eylülde, New-York'ta Çifte Kuleler'e yapılan saldırıdan sonra, Washington'un siyaseti de sertleşti. Terörizme karşı savaş adı altında, Çin'in kuzeydoğusundaki Müslümanlara, bağımsızlık isteyen Tibetlilere, Taywan'ın bağımsızlığına destek arttı. Washington'da bu eylemleri destekleyen merkezler kuruldu."

6 Haziran 2005 tarihli *Wall Street Journal*'da şu satırları okuyoruz:

"Singapur Savunma Bakanı D. Rumsfeld'in Çin'in askeri gücünün arttığı hakkındaki sözleri, Asya halklarında, ABD ile Çin arasında bir çatışmanın kurbanları olacakları endişesini doğuruyor. Doğu Asyalı başkanların birçoğu da, Bush idaresinin Pekin'e karşı fazla sert davranmaması konusunda uyarılarda bulunuyorlar. Ticaret ve ekonomi konularında böyle davranışlar, Asya'yı rakip kamplara bölebilir ve işbirliği ve gelişme çabalarını baltalayabilir."

Rumsfeld'in Singapur'daki açıklamalarından bir hafta sonra, **Henry Kissinger**, 13 Haziran 2005 tarihli *Washington Post* gazetesinde şöyle bir makale yayımlayacaktı:

"Yeni bir yüzyıl başlarken, Çin ile ABD arasındaki ilişkiler, çocuklarımızın huzursuzluk içinde yaşayıp yaşamayacaklarını belirleyecek. Amerika'nın Çin ile işbirliğinde çıkarı, istikrarlı bir dünya sisteminin sağlanmasıdır. Çinli çocukların sürekli olarak, Amerika'ya karşı düşmanlık hisleriyle büyümeleri bizim çıkarımıza değil."

Öte yandan Taywan Adası, 2005 yılının ilk aylarında, Pekin ile Washington arasında çok sert bir sorun oluşturdu. Çin Halk Meclisi, "Tek Çin" Taywan Adası'yla ana Çin'in bütünleşmesinde ısrar ederken, Washington, bağımsız Taywan'ı desteklemekte ısrar ediyor. Çin

Halk Meclisi'nin, gerekirse barışçı yolun dışında önlemler alınacağı kararı, Washington'da hiddetle karşılandı. Pekin, adayla kültürel, politik, turistik ilişkileri geliştiriyor. Ancak konu, gerek ABD gerekse onu destekleyen Japonya ile Çin arasında gerginliği artırıyor.

The Atlantic Monthly dergisi Haziran 2005 tarihli yazısında, "Çin ile nasıl savaşıcağız?" sorusunu soruyor. **Şahinler** kampında olan yazar **R.D. Kaplan**, ABD'nin imparatorluk kurma tezini savunuyor. Yazıda, "Ortadoğu ancak bir nokta, ABD'nin Çin ile çatışması 21. yüzyıla damgasını vuracak ve Çin, Rusya'dan çok daha beter bir hasım olacak" diyor.

13 Eylül 2005 tarihli *Sydney Morning Herald* adlı Avustralya dergisi ise, Çin'in ekonomik gücünden şikâyet ediyor:

"Birdenbire Çin, dünya ekonomisinin dengelerini elinde tutmaya başladı. 711 dolarlık döviz rezervleriyle beraber, 500 milyar dolarlık ABD Devlet Bankası bonolarını ve Amerikan tahvillerini elinde tutuyor. Amerikan Merkez Bankası Başkanı Alan Greenspan'ın yumuşak faiz politikasını piyasaya sürdüğü paralarla destekleyen sanayileşmiş Asya ülkelerinin başında gelen Çin, Amerika'da tüketim ve mesken çılgınlığını sürdürmeye hizmet ediyor. Çin'in dolar rezervlerini Euro'ya çevirmesi, Yuan'ın değerinde bir değişiklik yaparak iç tüketimi hızlandırması ABD'de faiz oranlarında bir artışa neden olabilir, tüketim çılgınlığı 'durabilir. Bu da Cumhuriyetçi Parti'nin 2008 yılından sonra iktidarda olma şansını yok edebilir."

ABD ile Çin arasında önemli bir anlaşmazlık konusu da, Çin parasının değerinin yükseltilmesi konusu. 13 Ekim 2005 Çin'de yapılan G-20 (Büyük Devletler Maliye Bakanları, Maliyecileri) toplantısında konu gene gündeme geldi. ABD, bunu Çin mallarının Amerikan pazarlarına hücumunu önlemek için kaçınılmaz bir önlem olarak görüyor. Bu önlemlerle Çin mallarının fiyatlarının yükseleceği ve satışlarının düşeceğini umuyor. Hedefi, küresel işbirliğini sağlamak olan toplantıda konuyu IMF temsilcisi gündeme getirdi ve "Çin parasının serbest bırakılmasının Çin'in çıkarına olduğunu, ona mali bağımsızlık getireceğini" söyledi. Başta ABD olmak üzere bazı gelişmiş ülke temsilcileri, Yuan'ın değerinin % 40 oranında düşük olduğunu, bunun Çinli ihracatçılara haksız bir avantaj sağladığını ve Yuan'ın değerinde yapılan % 2'lik artışın yeterli olmadığını ileri sürdüler.

Çin Başbakanı **Wen Jiabo**, döviz mekanizmaları üzerinde reformların yavaş yavaş yapılabileceğini, Çin'in ancak böyle bir reform yapabileceğini söyledi. Maliye Bakanı **Jin Renqing** ise sert çıktı, Yuan'ın değerinin değişmesiyle, dünyada dengesizliklerin düzelmeyeceğini ve *"Çin'in döviz reformu konusunda başka ülkelerden 'emir' almayacağını"* açıkladı.

BİR BÜYÜK DÜNYA GÜCÜ OLARAK HİNDİSTAN

27 Ekim 2005'te İngiltere'de yapılan AB zirvesinde temel konulardan biri; iki büyük Asya gücü, Çin ve Hint rekabetine karşı alınacak önlemlerdi. Evet artık Hindistan bir büyük dünya gücü kategorisindeydi ve rekabeti Batı dünyası için bir sorun oluşturunuyordu. O Hindistan ki, İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar İngiliz İmparatorluğu'nun bir sömürgesiydi; bir hammadde kaynağı ve pazarını oluşturunuyordu. Sanayi yok gibiydi, geniş kitleler arasında açlık ve sefalet diz boyuydu.

Bundan 50 yıl önce, Hindistan bağımsızlığına kavuştuğunda, ekonomik ve politik bağımsızlığın yolu açılmıştı. Hint'te uyanık aydın tabakalar, hiçbir zaman emperyalizme boyun eğmemiş, filozof **Mahatma Gandhi**'nin önderliğindeki bağımsızlık eylemi kitlelere ulaşmıştı. Hindistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra, iktidara gelen Kongre Partisi'nin bir **"ulusal politika"** gütmesi doğaldı. Parti Başkanı **Nehru** modernleşmenin, gelişmenin **"bağımsızlık"**tan geçtiğinin bilincindeydi. Çin'de **Mao Chetung**'un başkanlığındaki kuruluş hareketinden de etkilenen Hint Ulusal Kongresi'nde, sosyalizme ulaşmak için, devrimci ulusal burjuvazi ile işbirliği yapmak gereği genelde kabul ediliyordu. Bu görüşe dayanarak, Kongre Partisi bir **"Halkçı Ulusal Plan"** kabul etti. Önce **Jawarnal Nehru**, sonra **Indira Gandhi** tarafından uygulanan bu planın ana hatları şunlardı:

- Sanayileşmeye öncelik verilecekti.
- Özel Hint sanayi sermayesi ile kamu işletmeleri arasında birleşmeler gerçekleşecek, bu yolla sömürge döneminden kalma noksanlar giderilecek, temel sanayi güçlendirilecek, büyüme hızlandırılacaktı.
- Fiyatlar ve döviz kurları denetlenecekti.

– Yabancı işletmeler denetim altına alınacak, yerli sanayi yabancı sermaye rekabetine karşı korunacaktı.

Görüldüğü gibi, bu şimdiye kadar gördüğümüz, başta **Kemalist Türkiye** olmak üzere pek çok Asya ülkesinde uygulanan, güdümlü karma ekonomi sisteminin bir başka örneği.

Bu ulusal planın bir özelliği "**Yeşil Devrim**" adı altında, tarım üretimini artırmayı, gıda konusunda bağımsızlığa kavuşmayı hedef edinmesiydi. Çin'deki toprak reformundan farkı, köylüye toprak dağıtılmamasıydı. Buna bakmayarak, bu proje altında, Hindistan'ın sanayi ve tarım üretimi arttı. Bir tarafta bir sanayi burjuvazisi, zengin orta tabaka gelişirken, geniş köylü yığınlar sefaletten kurtulamadı. Laik, demokratik, bağımsız bir devlet kuruldu. Ancak, Hindistan'ın toplumsal yapısı ve sömürge döneminden aldığı miras, Çin'dekinden çok farklıydı.

İngiliz sömürgeciler yarı feodal düzeni ve **Kast** sistemini korumuşlardı. Bu nedenle, Hindistan'ın toplumsal yapısı, din, gelenek ve kültür açısından bölük pörçüktü. Bu da pek çok iç kavgalara neden oluyordu. Bu durum bir ulusal politika uygulanmasını, bir ulusal planın gerçekleştirilmesini güçleştiriyordu. Siyasal partiler, bu bölümlere dayandığı gibi, örneğin yabancı sermayeye bağlı bir Hindu hükümetinin iktidara gelmesi önlenemiyordu. Asıl sorun ise, daha 1980'lerden başlayarak, Hint ekonomisinin **küreselleşme** rüzgârlarının etkisine girmesiydi.

Batıya Açılış Nasıl Oldu?

1984'te annesi **Indira Gandhi**'nin ölümünden sonra iktidara gelen **Rajiv Gandhi** liberal politikadan yanaydı. Onun başbakanlığı döneminde, yabancı şirketlerle yerli sermaye arasında işbirliği hızla arttı. Bu çokuluslu şirketler Hindistan'da yatırımlarını artırmaya başladılar. Zaten bu tarihten sonra, Hindistan'ın küreselleşmenin etkilerinden kurtulması olanaksızdı.

Bundan sonraki gelişmeleri **Prestowitz**'den dinleyelim. Bu akıllı işadamı ve iktisatçı, Çin'de olduğu gibi Hindistan'da da büyük bir servet ve de güç akımı olduğunu anlatıyor. Ancak burada durum Çin'dekinden farklı. Hindistan'da gerçekleştirilen ulusal programın

bir özelliği eğitime ve araştırmalara devlet tarafından büyük yatırımlar yapılması. Bunun sonucunda, 1980'lere gelindiğinde, Hindistan'da geniş bir eğitilmiş, iyi İngilizce bilen, teknik gelişmeleri kavramış ve hatta birtakım buluşlar yapmış kadrolar tabakası var. Hindistan kendi laboratuvarlarını ve araştırma merkezlerini kurmuş. Buralarda çalışanların birçoğu Amerika'da veya Avrupa'da eğitim görmüş, oradaki teknik gelişmeleri izlemiş. Bu kadrolar, Hindistan'da yatırım yapmak isteyen yabancı firmalar için çok ucuz teknik emekçiler oluşturuyor. **Prestowitz**, Amerikan IBM firmasının bu konudaki deneyimini şöyle anlatıyor:

"Hindistan IBM'den daha mı akıllı?" sorusunu sorduktan sonra, konuya şöyle giriyor: "Hindistan'da, sosyalist gevşeklik, toz duman ve gerilik ortamı içersinde, çok kabiliyetli kişiler çok ilginç şeyler yapıyorlardı. Ancak, bu parlak çalışmalar, ABD'nin Hindistan'a elektronik malzeme göndermeyi durdurmasıyla sekteye uğradı. (Hindistan'a karşı Pakistan'ı desteklediği için) Bunun sonucu, Hint hükümeti, 10 yıl içinde küçük ve orta boy elektronik teçhizat, bilgisayar üretiminde bağımsız olmaya karar verdi. 1970'e kadar, IBM Hindistan'daki elektronik pazarının % 70'ini elinde tutuyordu. Bu tarihte, Hint Hükümeti, bu alanda yabancı yatırımları sınırlandırmaya karar verdi ve IBM'i yatırımlarını ve sırlarını Hint şirketlerine nakletmek mecburiyetinde bıraktı. Bu konuda, Hint Başbakanı ile yaptığı bir tartışmada, IBM temsilcisi şu yanıtı aldı: 'Hint Hükümeti mi daha akıllı, IBM mi?' Bu tartışmadan sonra, IBM Hindistan'dan ayrıldı. Bunun sonucu Hintlilerin Amerikan uzman ve teknisyenlerinden faydalanarak kendi elektronik sanayilerini geliştirmeleri oldu. Bu alanda bir yanda yerli şirketler ve işadamları gelişirken bir yanda da bazı ABD firmalarıyla ortaklıklar kurarak Hindistan'da yatırım yapmanın yollarını buldular."

ABD şirketlerinin Hindistan'da buldukları avantajları, **Prestowitz** şöyle anlatıyor:

"İngilizce konuşan, eğitilmiş, ucuz ücretli bir uzmanlar kaynağı ve de ABD'den 12 mil ötede. Amerikan-Hint ortak girişimlerinde, 24 saatlik çalışma günü uygulanabilmesi. Müşterilerine çok ucuza mal edilmiş, çok yüksek kaliteli mallar satarken nasıl zarar edebilirsin?"

1990'ların başlarında, **Rajiv Gandhi**, ağır elektronik araçlar üretimini Güney Kore ile Taywan'a bırakıp, hafif elektronik cihazlar

üretimini güçlendirmeye karar verdi. Bu amaçla devlet, ABD'ye ve Avrupa'ya bu dalda eğitim görececek öğrenciler gönderdi. Bu ülkelerde yetişen uzmanlar, eğitim gördükleri ülkede bir süre kalıp, birtakım projelerde çalıştılar. Hindistan'da alacakları ücret düzeyinde ücret aldıkları için, bu uzmanları çalıştırmak, Amerikalı ve Avrupalı işverenler için elverişliydi. Bir süre sonra bu uzmanlar Hindistan'a döndüler. Aynı zamanda değişik Amerikan ve Avrupa firmaları, Hindistanla ortaklaşa yatırımlarını artırdılar.

Hindistan'da çok önemli yatırımlar yapan Amerikan firmalarından biri de GE (General Electric). Bu firma 2005 yılında Hindistan'da 15.000 teknik işçi kullanıyor. Şirketin Bangalore'de en büyük araştırma ve teknoloji merkezi bulunuyor. Burada da binlerce kalifiye işçi çalıştırıyor. Bunun gibi daha pek çok Batı firması Hindistan'a göçüyor. Prestowitz'in konuştuğu Hintli işadamı Ramilang'ın görüşleri şöyle: *"Dünyanın üretimi yavaş yavaş, Batıdan Asya'ya kayacak. Cep telefonunu örnek alırsan, Asya gerek kullanılışında gerekse tekniğinde fersah fersah ileride."* Aynı şey pek çok elektronik araç için söylenebilir.

GE gibi pek çok Amerikan firmasının yanında, Avrupa kökenli çokuluslu şirketler de Hindistan'a göçmekte. Alman SAP, Hindistan'da 1.300 mühendis ve bilgisayar bilgini çalıştıran laboratuvarlar kurdu; Hollandalı Philips firması, kadrolarını Hindistan'da yerleştirdi; Çin'de ve Hindistan'da merkezler kurmak için Amerika ve Hollanda 22.000 teknik işçiye yol verdi. Londra'da, Norwich Union adlı büyük sigorta şirketi 3.700 büro elemanı mevkiini Hindistan'a nakletti. Böylece masraflarının yarıya ineceği düşünülüyor.

Bütün bunların ABD ve Avrupa için ne anlama geldiğini düşünabiliyor musunuz? Bir kere bu yolla bu ülkelerde işsizlik körükleniyor; kapanan bürolar, iş yerleri Hindistan'da açılıyor. Öte yandan, burada çok ucuza mal edilen elektronik ve diğer araçlar Batı pazarlarında çok ucuza satılıyor. Bu rekabet, Batı sanayii için yıkıcı oluyor, fabrikalar, iş yerleri kapanıyor. Şirketler kazanıyor.

Hindistan'da bir teknik mucizeden söz ediliyor. Bu nedir?

Bangalore'de kurulmuş bir teknoloji merkezi var. Prestowitz bunu ballandıra ballandıra anlatıyor. Adeta ABD'deki Silicon Valley projesi. Bir teknoloji sitesi kurulmuş; burada konferans salonları, kitaplık, jimnastik salonu, laboratuvarlar, video-konferans merkezi, yeni cep telefonu projeleri hazırlayan bir merkez vb. var.

Bütün bunlar, Batının Asya'daki gelişmelerle baş edemeyeceğinin bir göstergesi. Bu gelişmeler sonucunda Hindistan'ın en son **Asya Kaplanı** olmak yolunda olduğunu gösteriyor. Hindistan 2000 yılında 6 milyar dolar değerinde hafif elektronik araç ihraç ederken, bu rakam 2004 yılında 16 milyar dolara çıktı. Araştırma firması, Deloitte'nin yaptığı hesaplara göre, 2010 yılında, dünyanın en büyük mali firmaları Asya ülkelerine 356 milyar dolar ve 2 milyar hizmet (mevki) nakletmiş olacaklar. Bu naklin büyük bir kısmı da Hindistan'a yapılacak. İki Hint firması, Nasscom ve McKinsey&Co.'ya göre, Hindistan'ın teknoloji sanayii ve hizmetler sektörü 2008 yılında 4.5 milyon emekçi çalıştıracak. Goldman Sachs'a göre Hindistan'ın ekonomisi daha çok uzun süre yılda % 7-8 büyümeye hızını sürdürecektir.

Hindistan'ın Askeri Gücü

Nüfusu 1 milyara yaklaşan Hindistan, ekonomide devlet güdüm ve denetimini bırakmadan, yabancı sermaye yatırımlarına açıldı. Bu yatırımları, o da, kendi gelişmesi yönünde kullandı. Bütün bunları yaparken de, savunma gücünü pekleştirmeyi ihmal etmedi.

Hindistan'ın onlarca nükleer başlığa ve bunları fırlatacak orta menzilli füzelere sahip olduğu biliniyor. Silahlı kuvvetlerin mevcudu 1.2 milyon. Hindistan'ın yüksek teknolojide ulaştığı aşamadan silahlı kuvvetler de payını aldı. 1998'de üç nükleer deneme birden yapıldı. ABD'nin protestoları, Hindistan'ın nükleer politikasını etkilemedi.

Onur Öymen, Hindistan'ın savunmaya verdiği önemi değerlendirirken şöyle diyor: *"Bugün Hint milliyetçiliğinin özünde, Hint toplumunun güçlü yapısı ile devletin yön verici yapısı yatıyor."* (Cumhuriyet, 23 Ekim 2005)

Kuşkusuz güçlü bir orduya sahip olmak için, başka alanlardaki yatırımlardan kısıtıldığı bir gerçek. Önemli olan, ileri teknolojilerden ordunun faydalanması ve sivil veya askeri bütün uygulamaların devlet denetimi altında gerçekleşmesi. Dünyadaki ve bölgedeki gelişmeler, tehditler, doğal olarak Hindistan'ı silahlanmaya önem vermeye yöneltmiştir. İlginç bir olay da, Hindistan'ın eski hasımları olan

Pakistan ve Çin Cumhuriyeti ile iyi ilişkiler kurması ve hatta stratejik anlaşmalar imzalamasıdır. Bu, bölgede ve dünyada güç dengeleri açısından çok önemlidir.

ÇİN-HİNDİSTAN STRATEJİK ANLAŞMASI

11 Nisan 2005'te Çin ile Hindistan arasında bir askeri anlaşma imzalandı. Bu iki ülkenin nüfusunun 2 milyarı aştığı, ekonomik, stratejik ve hatta coğrafi güçleri göz önünde tutulursa, bu anlaşmanın önemi ortaya çıkar. Bu iki dünya devi arasında imzalanan "**Stratejik İşbirliği Anlaşması**"nı imzalayan Çin Devlet Konseyi Başkanı **Wen Jiabao** ve Hindistan Başbakanı Dr. **Manmohan Singh** vardıkları sonucu dünya kamuoyuna şöyle açıklıyorlardı:

"1- Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan Cumhuriyeti, aralarında stratejik bir işbirliği anlaşması yapmışlardır. Küresel koşullar böyle bir anlaşma yapmayı zorunlu hale getirmiştir.

2- Her iki ülke, aralarındaki sınır sorunlarını halleden bir protokol imzalamışlardır.

3- Aralarında iktisadi ve ticari işbirliğini geliştireceklerdir."

Çin ve Hindistan arasındaki bu stratejik anlaşma Asya'daki ve dünyadaki dengeleri etkileyecek bir adımdır. Bundan Türkiye'nin de alması gereken dersler vardır.

İki ülke yetkililerinin de altını çizice çizice "*bu bir stratejik anlaşmadır*" demelerinin gerisinde, ABD'nin stratejik Asya hesaplarına karşı bir duruş sergilenmektedir. (**Erol Manisalı**, *Cumhuriyet*, 12 Nisan 2005)

Bu iki ülkeyi biraraya getiren başlıca neden, ABD'nin dünya imparatorluğu projesiyle, saldırganlığını, Ortadoğu'dan bütün Asya'ya yayma projeleri. Kafkaslar'da, Orta Asya'da iç çatışmalar çıkararak, etnik grupları tahrik ederek ulus-devletleri yıkma girişimleri. Doğu ve Güneydoğu Asya'da birtakım çelişkiler körükleyerek pek çok Asya ülkesinde ABD'nin askeri varlığını güçlendirme gayretleri.

Bütün bu nedenler Asya, Güneydoğu Asya ülkelerini her alanda güç birliğine itiyor. Güçlenen Asya'da barışı koruma isteği bunu gerektiriyor. Tek kutuplu dünyayı kabul etmeyen ülkeler giderek birleşiyor.

ASYA'DA ANTİ-EMPERYALİZM NASIL GELİŞTİ?

Çin, Kore, Endonezya, Singapur, Taywan gibi uzun süre sömürge konumunda kalmış, gelişmemiş ülkelerin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kaydetmiş oldukları hızlı gelişme göz kamaştırıcı. 2000 yılına doğru, bu ülkelerin artık Batıya meydan okudukları görülüyor. Genelde Güney ve Güneydoğu Asya ülkeleri büyük ölçüde yabancı sermaye çekiyor ve gelişmiş ülkeler arasındaki rekabetten faydalanıyolar. Ayrıca bu sermaye kayması, Batıda "**de-industrialisation**" (**sanayisizleşme**) adı verilen olay önemli bir gerilemeye ve işsizliğe yol açtı. Bu ve diğer nedenlerle Asya ülkelerinin dünyada ekonomik ve stratejik güç dengesi açısından oynadıkları ve oynayabilecekleri rolün önemi büyük.

Gerek Asya'da, gerekse Ortadoğu'da, Afrika'da, Güney Amerika'da IMF'den kopmayan, borç girdabına giren ülkeler ise gelişemedi. Kuzey ile güney arasındaki uçurum buradan doğdu.

Samuel Huntington'a çok kızmayalım. Çünkü adamcağız, "**uygarlıklar çatışması**" dedi ama pek çok doğru şey de söyledi. Örneğin, "*Asyalılar gitgide daha çok kendi kültürlerinin üstünlüğüne inanıyor ve Amerika'nın taleplerine, Batıdan gelen baskılara gitgide daha az boyun eğiyorlar*" dediği vakit haksız değildi. (**S.P. Huntington, The Clash of Civilizations and The Remaking of World Order**, s.104, New York, 1996) Asya ekonomileri hızla gelişirken, Batı ekonomilerinin durgunluk ve işsizlik sorunlarıyla karşı karşıya olduklarının, Asya ülkelerinde bir üstünlük duygusu yarattığı görüşü de yanlış değil.

Batının baskıları altında Asya ülkelerinin birbirlerine daha çok yaklaştıkları, bir kültür birliği yanında, ekonomik, ticari işbirliği anlaşmalarına yöneldikleri de bir gerçek. **Huntington** söylese de söylemese de, 1990'lı yıllardan beri, Batı pazarlarına daha çok girmek,

Batı rekabetine direnmek, dayanışma içinde altyapılarını kurmak, sanayilerini geliştirmek yönünde pek çok adımlar atıyorlar. Bu gelişmelerden, "**Güney Doğu Asya Birliği**" "**Doğu Asya Ekonomik Direniş Derneği**" gibi dernekler çıktı, serbest pazarlar açıldı. Ben **Huntington**'un şu sözlerine de hak veriyorum:

"Asyalılar daha da ileri giderek, Asya'da bir kültür birliğinden söz ediyor ve bu ortak değerleri ve ekonomik çıkarları Batıya karşı korumak için birleşmek gerektiğini ileri sürüyorlar. Batı pazarlarına daha çok girmek için, Güneydoğu Asya Birliği'ni genişletmeye ve bir Doğu Asya Ekonomik Direniş Derneği kurmaya yöneliyorlar." **Huntington**'a göre, bu, şimdilik sadece Batı pazarlarını açmak gayreti olsa dahi, uzun vadede bu ekonomik bölgesel dayanışma Asya içi ticaretin ve yatırımların genişlemesine yol açacak.

Asyalılar artık Batılaşıma sürecinin bittiği kanısındalar. Onlara göre, şimdiye kadar Batıyı örnek almış olan Meksika, Şili, Türkiye, Eski Sovyet Cumhuriyetleri gibi ülkeler de Asya modeline dönmeliler. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini geliştirmek ve politik sistemlerini düzenlemek için kabul edilmiş olan **Anglo-Sakson kalkınma modeli** yarım yüzyıldan beri uygulanıyor ve başarılı olamıyor. **Asya modeli** ise gitgide ve başarıyla yayılıyor. Bu yayılma Asya ve Doğu Asya sosyal sistemlerinin ihracı anlamına geliyor. Bu görüşü savunanlara göre, Japonya ve diğer Asya ülkeleri bir "**Pasifik Küreselleşme**" veya "**Asya Küreselleşmesi**" yolunu tutmalı ve "**Yeni Dünya Düzeni**"ne yeni bir biçim vermelidirler.

Bütün bunlar en azından Asya ve Güneydoğu Asya'nın dünya güç dengelerinde küçümsenmeyecek bir yeri olduğunu gösteriyor. Çoğu, yüzyıllar boyunca Batı emperyalizmi tarafından sömürülmüş olan bu ülkelere, artık bir Batı egemenliğinde azgelişmiş ülkeler grubu olarak bakmak olası değil. Her ne kadar, bir bölümü Batı sermayesine kapıları açmışsa da, küreselleşme süreci içinde Batıyla bütünleştiklerini söylemek hata olur. Çoğunun otoriter siyasal rejimlerle idare edildiği Batı tipi liberal ekonomiye sırt çevirdiği açık. Önemli olan, sağladıkları hızlı gelişmeye dayanarak temelde Batıya karşı direnişe geçmeleri, meydan okumaları. Bu direnişte yurtseverlik, milli bağımsızlık, ulusal kültürlerin korunması duyguları önemli bir rol oynuyor. Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinin Batıya karşı bu toplu direnişinde, anti-emperyalizmi görmemek olası değil.

Bazı uzmanlara göre, Asya 21. yüzyılda dünya ekonomik gelişmesinin merkezi olduğu gibi, bölge güçleri arasında en büyük rekabet alanı da olabilir. 1993'te Japonya ve Filipinler'in dışında hiçbir Asya Pasifik ülkesi % 5'ten aşağı büyüme hızına sahip değildi. Yalnız Çin % 12 büyüme hızına ulaşmıştı. Vietnam da, bölge ülkelerinden geri kalmıyordu. Bu durumda, büyük gelişmiş ülkeler tarafından kurulan bölgesel gruplaşmalara karşı çıkmaya başladılar. Malezya başbakanı **Mahathir**, 7 büyük devlet tarafından kurulmuş olan APEC (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği) örgütünü çok fazla Batı etkisi altında buluyordu. 1989'da kurulmuş olan ve Amerika tarafından desteklenen bu örgütün 15 üyesi, bunlar arasında ABD ve Kanada vardı. Böylece ekonomik işbirliği ve güvenlik sorunlarını tartışmak üzere, 1993-1995 arasında pek çok konferans toplandı. Ekonomik entegrasyon sorunda pek çok anlaşmazlıklar vardı. Güvenlik sorunu ise endişe vericiydi. Sovyet tehlikesi yok sayılıyordu. Ancak hızlı silahlanma ve özellikle ABD'nin bölgedeki askeri varlığı kafalarda sorular yaratıyordu.

Durumu tehlikeli bulan ve APEC'i bir tuzak gibi gören bir dizi ülke ASEAN grubunu oluşturdular: Endonezya, Bruni, Malezya, Filipinler, Singapur.

ASYA'DA EKONOMİK BUNALIM

1997 yazında Tayland'da mali kriz olarak başlayan bunalım, kısa vadede bütün bölgeyi sardı ve hatta dünya ekonomisini etkiledi. Neden olarak ekonominin ihracata bağlanması ve ucuz el emeğine dayanmanın iç pazarı daralttığı gösterildi. Bunun yanında, devletten alınan ucuz kredilerin verimsiz alanlara yönelmesi sorunu vardı. Kredilerin lüks inşaat, arsa ve borsa spekülasyonlarında kullanılması yıkıcı olmuştu. Sorun, geldi, Batı sermayesinin, IMF'nin yaptırımlarına dayandı. ASEAN ülkeleri, gelişmiş dünya ülkelerinde, büyük mali güçlerin Tayland ve diğer Asya ülkelerinin paralarını bol miktarda satın alıp, mali spekülasyonlar yaparak krizi zorla yarattığını ileri sürdüler. Bu da gelişmekte olan Asya ülkeleri ile, bu gelişmeyi baltalamak isteyen Batı sermayesi arasında bir kavga olduğunu gösteriyordu.

1997 Temmuzunda, Malezya Başbakanı **Mahathir**, spekülâtlörelere karşı savaş açtı. Malezya, yabancı sermayenin ticaretini sınırlandırdı. Tayland Baht'ın (Tayland parası), yurt içinde yabancılara satılmasını yasakladı. (*New York Herald Tribüne*, 30-31 Ağustos 1997)

Bütün bunlar gösteriyor ki, Asya krizinin yapısal yönü yanında, çok önemli bir mali spekülasyon yönü vardı.

Bundan sonra sırayla Filipinler, Endonezya ve diğler ölkeler paralarının değlerlerini düşürüp, IMF'den borç almak durumuna düştüler. En güçlü **Asya Kaplanı** Güney Kore bunun dışında kalamadı. 10 Kasımda Merkez Bankası paranın değlerini koruyamayacağını açıkladı. 21 Kasımda hükümet IMF ile 20 milyar dolarlık bir yardım paketi üzerinde anlaştı. Sonra bu, halkın protestoları arasında 40 milyar dolara çıkarıldı. 1998 başlarında, yeni seçilmiş olan devlet başkanı **Kim Dae-Jung**, halk önünde bu borcu almış olmalarından ötürü özür diledi. Çünkü bu borç, ölkenin bağımsızlığını yitirmesi, emperyalizmin boyunduruğuna girmesi anlamına geliyordu. Her ne kadar Güney Kore çok güçlü sanayi yapısıyla bu krizin altından kalabilecek durumdaysa da, IMF'nin acı reçetesini, anti-emperyalist terbiye görmüş bir halka kabul ettirmek güçtü. IMF'den borç almak durumunda kalan diğler Asya ölkelerinde de buna benzer olaylar yaşandı. Alınan yeni önlemlerin işsizlik yarattığı ve iç huzursuzluğu artırdığı da bir gerçek.

IMF'den borç almak durumunda kalan diğler bazı ölkelerde de halk ayaklanmaları oldu. Bunun en güzel örneğı Endonezya'dır. Endonezya'da, **Suharto** idaresinin kabul ettiğı IMF paketine karşı büyük halk ayaklanmaları oldu. Gençlerin, aydınların, işçilerin eylemleri hükümeti zor durumda bıraktı. Asya bunalımını incelerken, ekonomik çöküntü ile yetinmeyip, bu duruma halklardan gelecek tepkiler üzerinde de durmak gerekir. Asya ve Güneydoğı Asya'da, bir süre hızlı kalkınmaya paralel olarak, Asya değlerine dayanarak Batıya ve emperyalizme karşı bir direnişin geliştiğini belirtmiştik. İngiltere'de çıkan *The Economist* dergisi, bir yazısında, ekonomik çöküntünün hemen liberal demokrasinin kucaklanmasına yol açmayacağını belirtiyor. Dergiye göre, her ne kadar Güney Kore'de, Tayland ve Filipinler'de, liberalleşmeye doğru bazı adımlar atıldıysa da, Singapur ve Malezya'da hâlâ "**Asya Değlerleri**" savunulmakta, çürümüş Batı liberalleri yerilmekte. Tayland ve Endonezya'da da,

"halk işlerini kaybettikçe, yabancıların yerli şirketleri satın aldığını ve Batı'nın zayıflayan milli hükümetlere zor politikalar kabul ettirdiğini gördükçe; Batı aleyhtarı tepkilerin büyük boyutlara ulaşması tehlikesi vardır." Dergiye göre ileride Asya ülkelerinde temel sorun Batı değerlerinden çok, küresel mali sistem ve bu sistem üzerinde Batı egemenliği olabilir. *"Batıların kendi üstünlükleriyle öğünmeleri zamanı değil."* (The Economist, 25 Temmuz 1998, s.25)

ASYA ÜLKELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ- BİR ÜÇÜNCÜ GÜCÜN OLUŞMASI

Tek kutuplu dünyaya karşı, yöresel birleşmeler geliştirmek için değişik girişimlerde bulunuluyor. Çin bu gelişmelerde öncü rolü oynuyor. Bu oyunun ikinci büyük aktörü ise Rusya. Yavaş yavaş Hindistan da bu gelişmelere katıldığı gibi, Avrupa ve Güney Amerika ülkeleri de Asya-Pasifik işbirliği ile ilgileniyorlar. Dünya hızla geliyor derken bütün bu gelişmeleri göz önünde tutmak zorundayız. Artık Asya, özellikle Doğu ve Güneydoğu Asya inkâr edilemeyecek bir dünya gücü. Ancak üçüncü dünya ülkelerinin savunmasını ele alan, Asya-Pasifik bölgesinde en önemli rolü oynayan ülke Çin.

Amerikan görüşüne göre, Çin ezilen dünyanın temsilcisi olmaktan vazgeçmiyor. Doğu Asya ve Güney Amerika ülkeleriyle ticari anlaşmalar imzalıyor. Kuzey Kore, Çin ve diğer Asya ülkeleriyle beraber bir güvenlik zinciri oluşturulurken, 1996'da Rusya, Çin ve Hindistan arasında bir Asya cephesi kuruldu. 1997 Asya krizinden bu yana ASEAN ülkeleri Çin pazarına bağımlı hale geldi. ASEAN'ın dış ticareti içinde Çin'in payı ABD'nin Avrupa'daki payını geçti. 2004 yılı Kasım ayında Çin Devlet Başkanı 12 Latin Amerika ülkesini ziyaret ederek toplam 30 milyar dolarlık yatırım anlaşması yaptı. Laos'ta toplanan ASEAN ülkeleriyle, Çin, Japonya ve Güney Kore bir Ortak Pazar kurmaya karar verdiler. Yaptıkları açıklamada, *"ABD'nin kullandığı baskı yöntemlerine karşı, çok kutuplu dünyadan yana oldukları"* açıklandı. Bundan sonra da **Şanghay Beşlileri Grubu** kuruldu. 2000 yılında bu grup pek çok Asya ülkesini içererek genişledi. **Asya Cephesi** adını alan bu grup, İran ve Türkiye dahil değişik ülkelerde kongreler düzenliyor. BM Güvenlik Konseyi üyesi olan ve ülkelerin-

de atom bombası bulunduran Rusya ve Çin, ABD hegemonyasına karşı bir alternatif güç oluşturmaya çalışıyorlar.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçisi **Song Aiguo**, *Aydınlık* dergisine verdiği bir mülakatta, ülkesinin dış politikasını şöyle tarif ediyor: *"Atatürk ilkelerine de uygun olarak, bağımsız ve barışçı bir dış politika."* Dünya güçleri arasındaki dengesizliği ve dünya barışının tehlikede olduğunu belirten elçi şöyle konuşuyor:

"Adalet ve rasyonellikten uzak olan, eski uluslararası siyasal ve ekonomik düzenin temelden değişmesi gerekir. Dünyada ekonomik kalkınma dengesiz bir şekilde gerçekleşmektedir. Kuzey ve Güney yarımadalarındaki fark giderek açılmaktadır. Gelişmekte olan ülkeler ekonomik küreselleşme sürecinden çok az kazanç elde etmişlerdir ve bu ülkelerden bazıları tamamen marjinalleşme tehdidi altındadırlar."

Üçüncü dünya ülkelerinin davalarına sahip çıkan elçi, Türkiye'de yer alan, Avrasya sempozyumlarına da katıldı. Bu sempozyumlara Rusya, İran, Türkiye gibi ülkelerden diplomatlar, bilim adamları ve politikacılar katılıyor; dünyada emperyalist baskılar, savaş ve barış tartışılıyor.

2000 yılında Rusya, Çin ve Hindistan'ın arasında imzalanan bir anlaşmayla, **Asya Cephesi** oluşturuldu. Yayımladıkları bildiride, *"Çok kutuplu dünyadan yana oldukları, ABD'nin kullandığı baskı yöntemlerine karşı oldukları, ezilen dünya ülkelerine ABD tarafından yapılan baskılara karşı çıkacakları"* açıklandı.

Güney Amerika'da 2005-2006 yıllarında gelişen anti-emperyalist güçler, bu cephenin pasifiğe uzandığını gösteriyor.

GÜNEY AMERİKA'DA ANTİ-EMPERYALİST DEVRİM

ABD'NİN ARKA BAHÇESİNDE SOSYALİZM YEŞERİYOR

Bugün başta Venezüela olmak üzere; Bolivya, Kolombiya, Arjantin, Şili ve hatta Brezilya ile Uruguay'da yaygın bir hal alan; anti-emperyalist, sosyal devrim, önce Küba'da başladı. Daha 1950'li yıllarda, Küba'da başlayan devrim eylemi, bütün Güney Amerika'da halk yığınlarını etkiledi.

KÜBA DEVRİMİ NEYDİ?

1959 yılına kadar Küba, diktatör **Fulgencio Batista**'nın idaresinde bir ABD sömürgesiydi. Başkent Havana Amerikan zenginlerinin kumarhanesi, plajları Amerikan turizm şirketlerinin gelir kaynağı idi. Tütün, şeker gibi kaynakları **Batista**'nın çevresindeki büyük toprak sahiplerini, Amerikan şirketlerini zenginleştiriyordu. Köylü ve halk ise büyük bir sefalet içindeydi. Devrim, bu aç, cahil yığınların örgütlenmesiyle başladı.

Fidel Kastro başkanlığında başlayan hareket, 1953'te **Batista**'nın kalesi sayılan Moncada kışlasını basmalarıyla başlar. Bu olay sonucu adadan sürülen **Fidel**, 1956'da **Che Guevara** ile birlikte Küba'ya döner. Bu iki devrimci önder, "**Ya vatan ya ölüm**" sloganı altında fakir köylüyü, işsiz sefil halkı etrafına toplar. **Hedef; zulme, yoksulluğa, eşitsizliğe, sömürüye karşı çıkmaktır.** Zalim **Batista** idaresine ve Amerikan emperyalizmine karşı güçlü bir maki hareketi başlar. 1956 ile 1959 arasında, iki güçlü liderin önderliğinde sürdürülen maki hareketi **Batista**'nın yenilmesi ile sonuçlanır. **Fidel Kastro 1**

Ocak 1959 günü, halkı genel greve çağırır ve tek bir engelle karşılaşmadan başkent Havana'ya girer.

Bu tarihten sonra Küba'da bir halk idaresi kuruldu. **Kastro'nun** hedefi sosyalizmi gerçekleştirmektir. Özel sermayeyi kamulaştırırken, köylüyü topraklandırırken ve de ABD egemenliğine son verirken, Sovyetler Birliği'ne dayanıyordu. Ticarete, enerji kaynaklarında, silahlanmada SSCB'den büyük destek görüyordu. Buna karşılık, ABD'nin bu rejimi devirmek için başvurmadığı çare kalmadı. ABD'nin Küba'ya yaptığı baskıları, **Salim Lamrani**, "**Washington Contre Cuba**" (Washington Küba'ya Karşı) başlıklı kitabında şöyle anlatıyor:

"1959'da Kastrocu gerillaların Batista'yı devirmesine kadar, ABD Küba'yı ilhak etmedi, ancak gerçek bir sömürgeye çevirdi. O günden beri, bir ülkenin diğerine düşmanlığının bu derecesi görülmemiştir. Burada, 40 yıldan beri, büyük bir dünya gücünün, fakir bir ülkeye eşi görülmemiş baskılar yaptığını görüyoruz: Askeri işgal denemeleri, biyolojik silah saldırısı, terörist girişimler, altyapıya sabotajlar, Kastro'yu öldürme tehdit ve girişimleri, ambargo ve ekonomiyi boğma girişimleri, propaganda savaşı, sürekli diplomatik, politik baskılar."

Kitapta, 2005 yılında, ABD'nin Havana elçisi **M.J. Cason'a** içinde bir isyan örgütlemesi için yılda 53 milyon dolar ödendiğini okuyoruz. Bir de **Noam Chomsky'nin** şu sözlerini:

"Evvelce, bize adanın, bizi boğmaya hazırlanan bir Sovyet uzantısı olduğu söyleniyordu. Şimdi ise, Küba'ya karşı olmamızın nedeni demokrasi aşkıdır."

Kuşkusuz temel sorun, Küba'da gelişecek bir sosyalist idarenin bütün Güney Amerika'yı etkilemesi korkusu idi. ABD baskıları, özellikle ambargo Küba'ya zor günler yaşattı. 1990'da SSCB'nin dağılmasından sonra Küba daha da zor duruma düştü. Rejimi ayakta tutan şey, halka gösterilen ilgi; bedava süt, gıda, sosyal yardımlar, bedava eğitim vb. idi. Halkın devrime ve **Kastro'ya** inancı sonsuzdu. Yabancı gazetecilerin konuştuğu halktan insanlar durumu şöyle değerlendiriyorlardı:

"Bizi cezalandırıyorlar çünkü biz, Güney Amerika, Karaib ülkelerine örnek olacak bir devrim gerçekleştiriyoruz. Bir 'komünist' adada yaşıyoruz."

Alvarez adlı bir müzisyen, "**Adayı terk etmek istiyor musun?**" sorusuna şu yanıtı veriyordu: "**Neden terk edeyim? Hiç kimse bana**

Küba'da halkın, Latin Amerika'da milyonlarca fakirden daha kötü durumda olduğunu söyleyemez. Hatta ABD'nin fakirleri dahi bizden kötü durumda, devletten yardım görmüyorlar."

Bir başka müzisyen de şöyle konuşuyordu: *"Komünist midir, sosyalist mi, ona Fidel karar versin. Ben, Fidelist'im."* (H.C. Ospina, *Le Monte Diplomatique*, Ekim 2005)

Çin yardımı gecikmedi. Çin'den gelen ucuz mallar, koşulsuz krediler halkın yüzünü güldürdü. Venezüela'dan gelen ucuz petrol da buna eklenince, Küba kaynaklarını ulusal ekonominin geliştirilmesine, yaşam düzeyinin iyileştirilmesine yöneltmeye başladı. Burada, sosyalizmi seçen Güney Amerika ülkelerinde dayanışmanın hızla geliştiğini de ekleyelim. Bunu ilerde ele alacağız.

Halka Dönük Ekonomi Enerji Devrimine Dayanıyor

2000'li yıllarda artık Küba, halka yaptığı hizmetleri artırmakta ve sanayie yatırımlar yapmaktadır. Çalışanların ve emeklilerin maaşlarına yapılan iki misline yakın zamlar bunlardan bir tanesi. 2005 yılında artık Küba % 11.8 büyüme hızını yakalamış bulunuyor. Sağlık sektörüne yapılan yatırımlar çarpıcı: 2005 yılında 19 hastaneye 121 yoğun bakım servisi eklenmiş. 24 göz bakım ve tedavi merkezi kurulmuş, 206 gözlük mağazası açılmış. Küba'nın ihracatında sağlık malzemesi önemli bir yer tutuyor. Hastanelere 400 yeni ambulans sağlanması da ilginç. 2005 rakamlarına göre ihracat % 28 oranında artmış. Aynı rakamlar, çelik ve mekanik sektöründe, kimyasal malzeme ve gıda sektörlerinde, nikel sektörlerinde önemli üretim artışları gösteriyor. Turizm önemli bir gelir kaynağı olmaya devam ediyor.

Asıl önemli olanı halkın coşkusu, mutluluğu, devrime ve Kastro'ya bağlılığı. Bunları görgü tanıklarından dinlemekte fayda var: 2005 yılı sonlarında 8 günlük bir Küba gezisi yapmış olan, **Der-ya Kömürcü** şöyle diyor:

"Küba kimliğinin en önemli unsurlarından biri sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı olmak. O anlamda Latin Amerika halklarıyla beraber olmak duygusu çok gelişmiş... Küba için, sosyalizme doğru evrilen bir toplumdur çok, sosyalizmin sağladığı kazanımları

korumaya çalışan bir toplum demek daha doğru olur." (Cumhuriyet, Pazar eki, 1 Ocak 2006)

Küba devriminin 46. yıldönümünde, Türkiye'deki dostlarıyla konuşan **Özgür Erbaş**, Jose Marti Küba Dostluk Derneği Başkanı **Tezcan Abay**'in görüşlerini şöyle naklediyor:

"Küba halkı, sosyalizm ile onurlu ve adil bir düzen kurmayı başarmasının yanı sıra, sağlıklı ve kültürlü bir toplum kurmayı başardı. Ekonomik yaşam sömürü mekanizmalarından temizlendiğinden beri çalışma hakkı tüm Kübalılar için güvence altında. İşsizlik oranı % 2."

Derya Kömürcü'nün aşağıdaki izlenimleri de çok önemli:

Küba'da yaşam düzeyi belki de Batıdakine kıyasla düşük; ama ülkelerinde kimsenin aç yatmadığını, parası olmadığı için hastalaktan ölmediğini biliyorlar. Çocuklarının gelecek derdi olmadığını, devletin onlara besin, eğitim, sağlık hizmeti ve iş sağlayacağını da. **Kömürcü**'ye göre, **"Beşikten mezara kadar ücretsiz sağlık hizmeti sosyalizmin Küba halkına sunduğu en büyük kazanımlardan biri."**

Bir de, özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler için gıpta edilecek bir eğitim sistemi var. **"Eğitim her aşamada ücretsiz. Okur yazarlık oranı neredeyse % 100'e ulaşmış."** Herkesin ihtiyacı eşit bir şekilde karşılanmaya çalışılıyor. Her mahalledeki satış yerlerinde, devlet karneyle herkese ihtiyaç maddelerini dağıtıyor.

Kuşkusuz düzen kusursuz değil. Turizm geliştikçe, turizmden beslenen bir ara sınıf ortaya çıkıyor. Bu da bir sosyal eşitsizlik yaratıyor. Bürokrasi bazen can sıkıyor. **"Sosyalizmin güzel tarafı, üretim araçlarının özel mülkiyetinin bulunmaması, evinin bir odasını kiralamak veya evini bir lokantaya dönüştürmek dışında, özel mülkiyet bulunmaması; hiçbir Kübalının emeğini bir başkasına satmaması."** Kuşkusuz, bu düzeni sıkıcı bulup, ayrılmak isteyenler de var. Ancak, lüks hayata özenip kaçmak isteyenler küçük bir azınlık. Yaşam, iş, sağlık, eğitim güvenliğinin her şeyin üstünde yeri var. Devrimleri, bağımsızlığı ve büyük şef **Kastro**'yu benimsemenin de bir o kadar önemi var.

Küba örneği, Güney Amerika'da devrim ve sosyalizm kıvılcımlarının hızla yayılmasının nedenlerinden biri. Venezüela'da Küba'dakine benzer bir rejim kurulmaya başlanmasına hiç şaşmamak gerek.

VENEZÜELA'YA SOSYALİST DEVRİMİ GETİREN CHAVEZ

Venezüela Cumhurbaşkanı **Chaevez'e** bütün Güney Amerika'da bir devrim kahramanı olarak bakılıyor. Bu devrim nedir?

Chavez'in tabiriyle bu bir "**Bolivarcı**" devrimdir. **Bolivar** uzun yıllardan beri Güney Amerika'nın "**Bağımsızlık Savaşı Kahramanı**" olarak tanınıyor. Aynı zamanda **Chavez**, Küba'yı örnek alıyor ve "*Biz kendi sosyalist modelimizi kurmaya başlıyoruz*" diyor. Buna, tabanda başlayan, geniş halk yığınlarına dayanan bir "**halk devrimi**" de diyebilirsiniz. Bu devrim, halkın içinden gelen **Hugo Chavez'de** bütün dünyada ün salan, heyecan verici bir lider buldu. **Chavez** uzun yıllar, ABD uydusu iktidarlara karşı direniş hareketleri yönetti. Halkı; zengin petrol kaynaklarını sömüren, onu aç ve sefil bırakan yerli yabancı sömürücülere karşı uyardı. Orduda taraftarlar kazandı, 2002 yılında tertip ettiği askeri darbe ihanete uğradı, tutuklandı. Geniş halk yığınlarının desteğiyle kurtuldu ve nihayet, 2004 Ağustosunda yapılan bir referandumla, iktidarı, sorgulanamayacak bir şekilde ele geçirdi ve devrim başladı.

Ben buna "**halk devrimi**" diyorum, çünkü devrim tabanda başlıyor. 2005 yılında ülkeyi ziyaret eden gazeteci **Ece Temelkuran**, bunu şöyle anlatıyor:

"Yıllardır girilemeyen ve giderek kendi içine kapanan gecekondu gettolarına 'Nucleo' deniyor. Bu merkezlerde kurulan kooperatiflere ise 'barrio'."

Ece gibi, İngiliz *The Economist* dergisinin muhabiri de bu kuruluşları anlata anlata bitiremiyor:

"Eski petrol depoları bir halk kalkınmasının nüvesi haline getirilmiş. Bay Chavez'in 'Bolivar devrimi'nin anlamı şu: Bir dizi işçi kooperatifi, sosyal program. Bütün bunları devlete ait petrol şirketi (PDVSA) finance ediyor."

Ortadaki toplantı meydanının etrafında üç büyük bina yükseliyor: Bir tanesi tam teçhizatlı bir sağlık kliniği. İkincisine devlet, bol miktarda dikiş makinesi yerleştirmiş. Venezüela'nın Giyim Kooperatifinde çalışan 180 kadın, 6 aylık eğitimden sonra üretime ve satışa başlamışlar. Diğer bir kooperatifte ayakkabı yapılıyor. Karşı tepe-

lerde mısır yetiştiriliyor. Bu kooperatifte 1.200 işçi çalışıyor. Bundan sonraki aşama 'nucleus'ta bir Bolivar okulu kurulması olacak."

İngiliz muhabir, yolun öbür tarafındaki süpermarketi şöyle anlatıyor:

"Yeni ve temiz. Bu işletmeyi, halka ucuz gıda sağlamak için Chavez'in kurduğu Marcel devlet şirketi idare ediyor. Bu şirket normal ticaret yapıyor, ancak bazı gıdalar devlet tarafından sübvansiyone ediliyor ve fiyatları düşük."

"Yakında Chavez'in kurduğu bir eğitim merkezi var" diyor muhabir. "Bunun bir bölümünde okuyup yazma bilmeyenler eğitiliyor. Diğer iki bölümde ilk ve orta eğitimini tamamlamış olan gençlere ders verilecek. Planda, liseyi bitirememiş 286.000 gence de açılacak geniş bir üniversiteler kurma projesi var."

Kuşkusuz bütün bunlar halkı etkiliyor, Chavez'e bir nevi tapıyorlar. 'Alo President' başlığı altında, televizyonda halkın sorularını yanıtlama programı da onun popülaritesini artırıyor." (The Economist, 14 Mayıs 2005)

Gene The Economist dergisinin belirttiğine göre, ABD ve Muhalifleri bütün gayretlerine rağmen, Chavez'in % 70'e ulaşan geniş halk dayanağını önleyemiyorlar. Artık Chavez bütün devlet kurumlarını kontrolü altında bulunduruyor.

Ekonomik Düzen

2004 referandumu ile iktidarı ele geçirdikten sonra Chavez, ekonomide devlet kontrollerini artırdı: Bir Devlet Hava Yolları, Telefon Kumpanyası ve Çimento Fabrikası kurdu. Devlete ait televizyon kanalından bütün Güney Amerika'ya seslenmeye başladı. Özel teşebbüs denetim altına girdi. Devlet fiyatları ve döviz kurlarını denetliyor. Kırsal alanda, büyük çiftlik, malikane sahiplerine karşı savaş açtı. Bunlardan bazılarına el kondu.

Asıl önemlisi petrole el koyması. Venezüela çok zengin petrol kaynaklarına sahip. Chavez, devletin petrol gelirleri sayesinde, ekonomiye ve sosyal hizmetlere geniş yatırımlar yapabiliyor. Tümü yerli yabancı özel şirketlerin elinde bulunan petrol kaynaklarının önemli bir bölümüne el koyarak, devlet şirketini (PDVSA) kurdu. 2004'te,

devlet gelirlerinin % 52'si petrolden geliyordu. Petrol fiyatlarının yükselmesinin de bunda payı vardı. PDVSA 25 milyar dolar tutan bu gelirin büyük bir kısmını sosyal programlara harcadı. Hükümet özel petrol şirketleriyle anlaşmalar yaparak, petrol gelirlerini iki misline çıkarmayı düşünüyor. Bunlar; Amerikan Chevron Texaco, Brezilyalı Petrobras, İngiliz BP ve Royal Dutch Shell. Bu şirketlerden 6 ay içinde devletle ortaklık kurmaları istendi. Böylece kurulacak ortaklıkta, devletin % 51 payı olacak ve şirketin vergileri artacak. İşte böylece petrol gelirlerine dayanan bir sosyalist düzen kurulacak.

Unutmayalım ki, Rusya da petrolü kamulaştırarak, IMF borçlarından kurtuldu ve ekonomisine düzen getirdi. **Chavez** de borçlanmaya kesinlikle karşı. Güney Amerika ülkelerine seslenirken şöyle diyor:

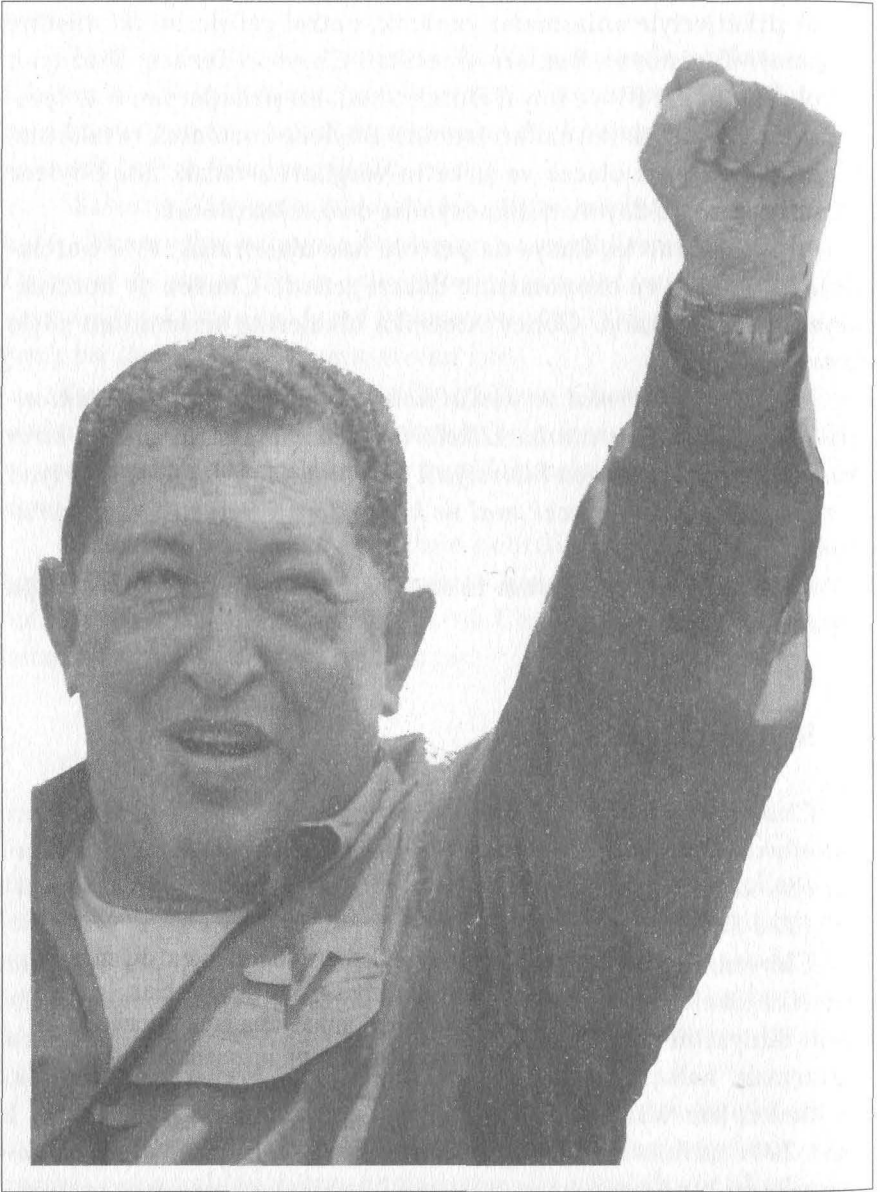
"Bu borçlar normal ve makul kabul edilebilecek ödeme yükümlülüklerini aşmış durumda. Ülkelerimizi sermayesizleştirecek birer araç durumunda. Ayrıca bizi, siyasi açıdan istikrarsız hale getiriyor. Kuzey ülkelerinden gelecek mal ve hizmetlere karşı kendimizi korumamız engelleniyor."

Chavez'in serbest piyasa ekonomisine, sömürüye karşı olduğu çok açıktır.

Rejimin Niteliği

Chavez hedefinin, "21. yüzyıl sosyalizmi" olduğunu söylüyor: *"Uzun vadeli hedefimiz kapitalizmi aşmaktır. Bunun alternatifi, bugün için komünizm değildir. Sosyal, insancıl, eşitlikçi bir ekonomidir."* (The Economist, 14 Mayıs 2005)

Chavez, Bolivya'yı, Şili'yi, Brezilya'yı, Uruguay'ı, bütün Latin Amerika ülkelerini kapsayan bir devrim düşünüyor. Ortak hedef, Güneyin dünyasını IMF ve ABD'nin dayattığı neo-liberal politikalardan kurtarmak; halkçı, ulusalcı bir ekonomi-politikası gerçekleştirmek. Bu ilkeleri her ülke kendi koşullarına göre uygulayacak. **Chavez**, 1 Mart 2004 tarihinde G-15 zirvesinde yaptığı konuşmada, **emperyalizme karşı bir dayanışmanın gerçekleşebileceği mesajını veriyordu**. Bolivarcı çizgisi zaten onun emperyalist sömürüye karşı olduğunu gösteriyordu. Demokrasi hakkındaki görüşü ise şöyleydi:

Chavez, renkli kişiliğiyle de dikkatleri çekiyor

"Halk yararına, kamu yararına çalışan gerçek bir demokrasi yapılandırıyoruz. Emperyalizmin desteklediği mutlu azınlığın ve dolayısıyla emperyalizmin çıkarlarına hizmet eden sanal demokrasi yerine, toplumsal, tabana yayılan gerçek bir demokrasiyi hedefliyoruz."

Chavez, "Amerikan yaşam tarzına özenmiyoruz. Avrupa tipi bir yaşam tarzını da benimsemiyoruz. Biz manevi ve maddi yoksulluğu ortadan kaldırmak peşindeyiz. Bu tüm gezegene ait bir sorundur. Gelişmiş dünyayı da içine alır. Ahlaki yoksulluğu, manevi yoksulluğu, ilkesel yoksulluğu ortadan kaldırmanın yolu Amerikan biçimi yaşam değildir. Halkçı eşitlikçi bir düzendir" diyor. (Doç.Dr. **Yaşar Hacısalihoglu**, *Cumhuriyet*, *Strateji* eki)

Chavez'in Latin Amerika halklarına yaptığı çağrı boşa gitmedi. Belli ki, oralarda devrim tohumları zaten yeşermeye başlamıştı. 2005-2006 yıllarında birbiri ardından Bolivya'da, Kolombiya'da, Şili'de sol parti veya önderler iktidara geldi. Bütün Güney Amerika'da sosyalizm rüzgârı hızla esmeye başladı. Bunun başını da çok iyi iki dost olan **Chavez'le Kastro** çekiyor.

BOLİVYA'NIN SOSYALİST DEVLET BAŞKANI MORALES

"Bolivia'nın Sosyalist Devlet Başkanı Evo Morales, 12 Temmuz'a kadar ülkenin doğal kaynaklarını millileştireceği sözünü verdi... Ulusal Petrol Şirketi YPFB'nin güçlendirilmesini savundu. 'Doğal kaynakların millileştirilmesi için hayatımı veririm' dedi... Bolivia, Latin Amerika'nın en yoksul ülkesi, oysa Venezüella'dan sonra bölgenin en büyük gaz rezervlerine sahip. La Paz hükümeti 90'lı yıllarda kısmen özelleştirilen kuruluşların idaresini yeniden ele almak istiyor." (Aydınlık, 26 Mart 2006)

22 Ocak 2006'da iktidara gelen **Evo Morales**, Amerika'nın en büyük kâbusu. Zengin gaz kaynaklarını millileştireceğini ve ABD baskısıyla koka'ya konan üretim yasağını kaldıracağını vaadetti. Kokain üretiminde kullanılan bu bitki, köylünün tek geçim kaynağı. **Morales** süper devletin bu konudaki endişesine hiç önem vermiyor. Seçildikten hemen sonra, dostu **Hugo Chavez'in** sağladığı bir uçakla dünya turuna çıktı. İlk ziyareti Küba'da **Fidel Kastro'ya** yaptı. Sonra **Chavez**, Karakas'ta bir Küba-Venezüela-Bolivya buluşması ter-

tip etti. Pekin'de **Morales**, Çin'in ideolojik ortağı olduğunu ilan etti. (Her şeye rağmen Çin'in başında bir komünist partisi bulunduğunu unutmayalım.) ABD'nin Bolivya'da çok önemli çıkarları yok. Ancak koka ve kokain ihracatı ABD için önemli bir sorun. Bu satırları, 21 Ocak 2006 tarihli, *The Economist* dergisinde okuyoruz. Dergi, Latin Amerika'da gelişmekte olan sosyalist rejimleri şöyle değerlendiriyor:

"Bölgede birbirinden farklı iki sol var. Bunlardan bir tanesi, radikal, Amerikan karşıtı sol, Chavez'in temsil ettiği sol. Diğeri ise sosyal-demokrat ılımlı sol. Brezilya'nın başındaki L.I. Lula da Silva ve Şili'de 2006 başında Cumhurbaşkanı seçilen Michelle Bachelet bu ikinci kategoride."

Dergi, **Morales**'in de bu ikinci kategoriye katılacağını umuyor. Bu ümidini, **Morales**'in gaz kumpanyalarıyla konuşmaya girişmesine bağlıyor. Ancak, ona zaferi kazandıranın açlık ve sefaletle son verilmesi özlemi olduğunu ve bunu sağlamak için **Morales**'in gazı millileştirmek zorunda olduğunu kabul ediyor. Bu nedenle Bolivya, ABD'ye karşı koymak zorunda. Koka üretimi yasasını kaldırmak da seçim vaatlerinin başında geliyor. Her ne kadar Bolivya kokain kaçakçılığını önleyeceğini vaadediyorsa da, ABD tatmin olmuyor. Ancak onun en büyük başağrısı, Latin Amerika'da gelişmekte olan sosyalist rejimler.

New York Times gazetesinde, **Marcela Sanchez**, bu konuyu şöyle ele alıyor:

"Güney Amerika kesin biçimde sola kayıyor ve bu da Washington'u kaygılandırıyor. Morales, Venezuelalı Chavez'den Brezilyalı Lula da Silva'dan, Arjantinli Neston Kinchmer'den sonra bölgede sol eğilimli bir siyasi programı olan altıncı lider. Ne var ki, Morales'i sadece bir solcu lider olarak değerlendirirsek onun başarılarını küçümsemiş oluruz."

Gazete, La Paz'daki bundan önceki hükümetin, Washington'un direktifleri doğrultusunda, yoksullara yardım etmeyi amaçlayan ama sonunda onların durumunu daha da kötüleştiren reformlardan sonra, Bolivya halkının reformlara tepki olarak siyasi etkiler altına girdiğini, neo-liberal politikalara yüz çevirdiğini yazıyor.

Bir diğer deyimle, **Morales**'in zaferinde, IMF programlarının ve neo-liberal ekonomi politikalarının rolü büyük. Bu nedenle, ABD'nin prestiji sifıra inmiş durumda. **Morales**, yurt içinde ve dışında yaptığı konuşmalarda, emperyalizmi, serbest-piyasa ekonomi-

sini, neo-liberal uygulamaları yerdı. Halka, yoksulluğu, sefaleti önlemek yönünde önemli vaatlerde bulundu:

Bir toprak reformu ile köylüye toprak dağıtmak; asgari ücreti iki misline çıkarmak; gazın uluslaştırılmasından edinilecek gelirlerle sosyal yatırımlar yapmak gibi.

ABD'nin bir kuşkusu Bolıvy'a'da ABD ve emperyalizm karşıtı, halka dayanan bir rejim kurulmasıysa, diğeri de bu rejimin **Chavez-Kastro** grubuna katılması, Çin'den destek bulması.

ARJANTİN BORCUNDAN NASIL KURTULDU?

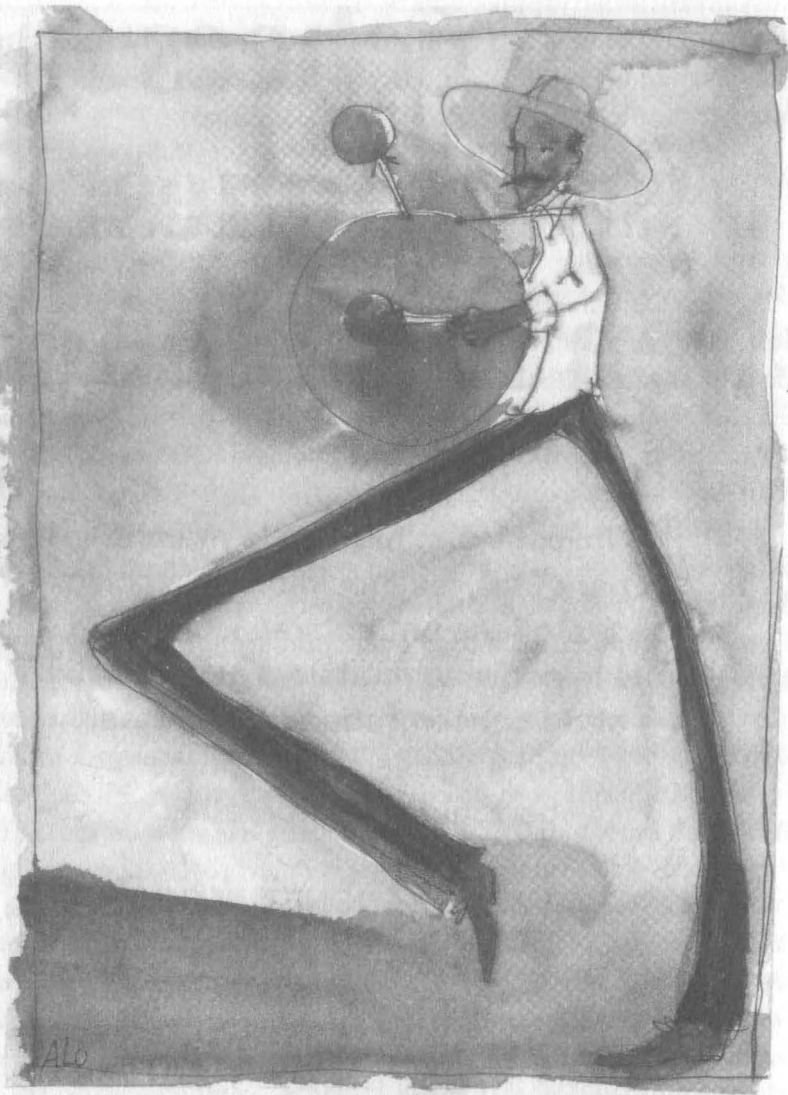
2001-2002 yıllarında ciddi bir ekonomik bunalım yaşayan Arjantin, IMF'nin yıkıcı koşullarından kurtulmak için borçlarını ödemek yolunu tuttu. Devlet Bakanı **Kirchner** için bu, yurdun bağımsızlığını kazanma davasıydı. *"Bu sayede kendi kararlarımızı kendimiz vermek özgürlüğüne kavuşacağız"* diyordu **Kirchner**. Halk tarafından da destekleniyordu.

Arjantin borcunu 16 farklı banka üzerinden fon transferleriyle ödedi. Devletin iflas halinde olduğu gerekçesiyle, alacaklılara borçta indirimler, daha doğrusu doların değerinde önemli bir indirim kabul ettirildi. Yapılan 9.5 milyar ödemenin ardından borç 28 milyar dolardan 18.5 milyar dolara indi. Arjantin hazinesi, rezervlerindeki düşüşü karşılamak için, Merkez Bankasına 10 yıllık tahvil vermeyi taahhüt etti. 2004 yılında Arjantin, IMF ile anlaşmasını tamamen iptal etti ve borçlarını peyderpey ve sonunda tamamen ödedi. Borcun faizlerinden kurtulduğu gibi, ekonomik özgürlüğünü de kazandı.

İngiliz *The Economist* dergisi, gelişmeleri şöyle anlatıyor:

"Arjantin ekonomisini düzene koymak sayesinde, zorlukla da olsa borçlarını ödedi. 2002 yılından beri ihracatı % 50 oranında arttı. Merkez Bankasının tasarrufları hemen hemen üç misli arttı, 27 milyar dolara ulaştı. Şimdi Arjantin'in en önemli kredi kaynağı, Venezüela'nın sosyalist Cumhurbaşkanı Hugo Chavez." (*The Economist*, 24 Aralık 2005)

Ekonomik ve siyasal egemenliğini kazanması sayesinde, Arjantin hükümeti, neo-liberal ekonominin ilkelerine ters düşen bazı önlemler alabiliyor. Örneğin, işsizliği önlemek için iyi çalışmayan fab-

rikaları kapatmak veya satmak yerine "işçi kolektivleri"ne devrediyor. Ucuz kredilerle fabrikalarına sahip olan işçiler gerekli malzemeyi satın alıyor; ürettikleri malları kendileri satıyor. "**Kurtarılmış İşletmeler**" olarak adlandırılan bu işletmeler işçi kooperatiflerine belirli bir süre için kiralanıyor. 2005 yılında, işçilerine yüksek ücretler sağlayan bu işletmelerin sayısı 100'ü aşmıştı. Bu sistem; özelleştirmelerin ve işsizliğin önlenmesinde önemli bir rol oynuyor. (*Le Monde Diplomatique*, Eylül 2005)

Bütün bunlardan, Türkiye için çıkarılacak bir ders yok mu?

BREZİLYA BAŞKANI LULA IMF'YE KARŞI

Brezilya'da 2003 seçimlerinde **M. Luiz Inacio Lula da Silva**'nın iktidara gelmesiyle, neo-liberal politikalardan kopuş başladı. Bunun temel sebebi halktan, Brezilya'da çok güçlü olan kitle örgütlerinden gelen baskıydı. Bundan önceki **Cardoso** hükümeti, IMF'nin isteklerine uyarak sosyal yardımlara, toprak reformuna vb. ayrılan meblağları büyük ölçüde kısıtlamıştı. Bunun sonucu olarak, **Lula da Silva** idaresi önce bir, "**Sıfır Açlık**" projesi ileri sürdü, sonra da "**Aile Yardımı**" programını kabul etti. Toprak reformunu gerçekleştiremediği için ise, Topraksız Köylüler Örgütünün baskılarıyla karşılaş-
ıyor.

186 milyon nüfusu, kara Avrupası kadar büyük arazisiyle Brezilya, Güney Amerika'nın en büyük ülkesi. Halk bu reformları çoktan bekliyordu. 1970'te Brezilya dünyanın en hızlı gelişen ekonomilerinden birine sahipti. Sonraları ülke, borç ve enflasyon girdabına girdi. 2003 yılında bir gazeteciye verdiği mülakatta **Lula da Silva** şöyle diyordu:

"Gelecekte eğitime ve meslek kurlarına önemli yatırımlar yapacağız. Bilim ve teknoloji dallarında yatırımları destekleyeceğiz."

Bu, onu iktidara getiren seçimlerden sonra verdiği bir demeçti, onu seçen fakir halka verdiği bir vaatti. Ondan sonra, kendinden önceki iktidarların uyguladığı neo-liberal politikalara sırtını döndü. Devlet masraflarını kısıtı, enflasyonu düşürdü ve borçlarını ödedi. Ekonomi Bakanlığı ihracatı hızla artırdı. Buradan gelen dolarla bütçe açığını kapadı. Artan dövizlerle de borçları ve IMF'yi ödedi.

İşsizlik Nasıl Önleniyor?

Lula da Silva'ya göre ekonomide istikrarın büyük önemi var. Ücretleri, maaşları olduğu yerde tutuyor ve işadamlarına uzun vadeli yatırımlar yapmak olasılığını sağlıyor. Bu politikalarla 2003-2005 arasında 3.5 milyonluk istihdam yaratıldı. Buna bağlı olarak fakirlik ve eşitsizlikte de önemli bir düşüş görüyor. Bir İş Okulunun yaptığı araştırmaya göre, fakirlik 2003 yılında nüfusun % 27.3'ünden 2005'te % 25'ine düştü. Sosyal eşitsizlik ise, son 30 yılın en düşük düzeyinde. Bunda, 2004 yılında yüksek bir büyüme hızına ulaşılmasının büyük rolü var. Bu sayede, **Lula'nın "Aile Yardımı Programı"** da gerçekleştirilebildi: Nüfusun beşte birini oluşturan 8.7 milyon aileye yapılan yardımlarla sosyal eşitsizlik bir hayli azaltıldı. Bu, fakir kuzeydoğuda açlığın önlenmesi ve yerli ekonominin gelişmesi anlamına geliyor. Bu programla fakir çocukların okula gidebilmesi de sağlanıyor. (Darı bızım başımıza diyesim geliyor.)

"Bu bir ilk yardım programı" diyor Lula da Silva, "hedefimiz aile yardımlarına ihtiyaç bırakmayacak düzeye gelmek, çünkü gelişme istihdam yaratacak ve gelir dağılımında eşitliğe doğru götürecekt bizi." (The Economist, 4 Mart 2006)

Bu reformlara karşı gelenlerin başında işverenler geliyor. Çünkü ücretlere yapılan % 25 zam, onların hiç işine gelmiyor. **Lula da Silva**'nın PT'ye yakın, işçi sendikası CUT "Aile Yardımı Programı"nı yeterli bulmuyor. Topraksız Köylüler Örgütü, vaadedilen toprak reformunun ve yardımların gerçekleşmesi için önemli eylemler yapıyor. (Maniere de Voir, Şubat 2006)

ŞİLİ'DE SOSYALİST İKTİDAR

15 Ocak 2006 seçimlerinde Devlet Başkanlığına seçilen **Michelle Bachelet** ile Şili de, Güney Amerika'daki sol iktidarlar kervanına katılıyor. Bir orta-sol koalisyonuna başkanlık edecek olan **Bachelet**, seçim kampanyasında hem devamlılık, hem de değişiklik istedi. Şili'de hızlı gelişme sağlayan mekanizmaları bütünüyle ortadan kaldırma niyetinde değil. Bölgenin bu en muhafazakâr ülkesinde bir sosyalist kadının oyların % 53.5'ini almasına, Güney Amerika'da olu-

şan sosyalist kervana yeni bir katılım olarak bakılıyor. **Bachelet**'nin vaatleri şöyle:

Eşitsizliği önleyecek tedbirler almak. Okul öncesi eğitimi herkese açmak ve yeni çocuk bakımı projeleri gerçekleştirmek. % 20'ye ulaşan gençler arasında işsizliği önlemek için, fakir aile çocuklarına iş veren şirketlere mali yardım yapmak. Ayrıca, öğrencilere yarım günlük iş sağlamayı hedefleyen yeni bir yasa çıkarmak. Büyük noksanları olan emeklilik sistemini düzeltmek için bir Emeklilik Reformu Komitesi kurmak.

LATİN AMERİKA'DA ANTİ-EMPERYALİST DAYANIŞMA

Bölgeyi kendi arka bahçesi haline getirmiş olan ABD, ekonomik denetimini sağlamak için bir **"Serbest Ticaret Bölgesi"** kurmuştu: **Amerikalar Serbest Ticaret Bölgesi**. İspanyolca kısaltılmış adı ALCA. Güney Amerika'da **Chavez, Lula da Silva** gibi önderler iktidara geldikten sonra durum değişti. Güney Amerika ülkeleri arasında dayanışma ve işbirliği gündeme geldi. Arjantin ile de konuşmalara girildikten sonra, sosyalist devletlerin ekonomi bakanları buluştular. Ticaret, enerji ve silahlanma alanlarında anlaşmalar imzaladılar. Örneğin **Chavez**, Venezüela'nın ABD'ye sattığı petrole karşı 5 milyar dolarlık ithalat yaptığını, 2004 yılından itibaren bu ticareti Arjantin ve Brezilya ile yapacağını açıkladı. 8 Aralık 2004'te Brezilya'nın girişimiyle, **Güney Amerika Milletleri Topluluğu** kuruldu. Peru'da yapılan toplantıda **Chavez**, güdülecek politikanın ilkelerini açıkladı:

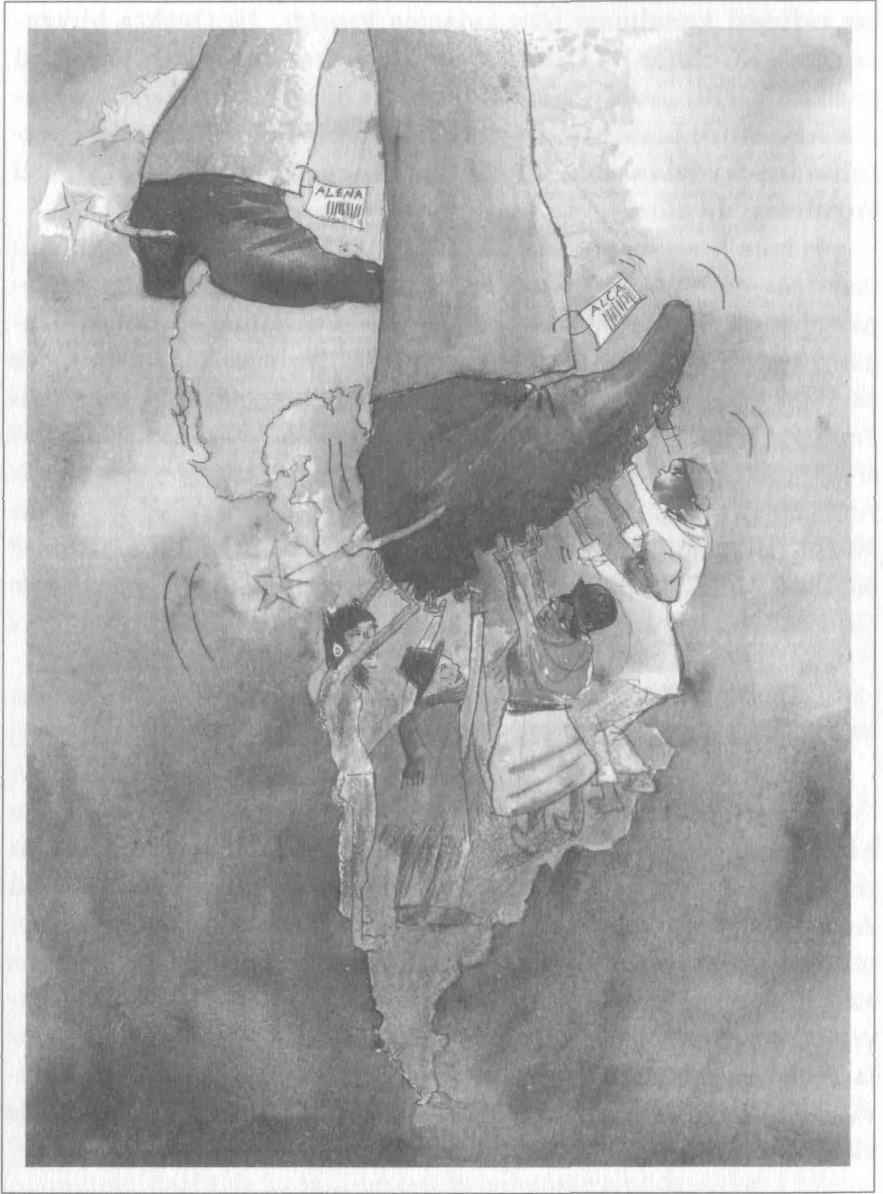
"Lokomotif olarak politika, bayrak olarak sosyal, ray olarak ekonomi ve yakıt olarak kültür."

Aynı zamanda Karakas bölgesel girişimlerini artırdı ve Küba ile bir ittifak kurmak stratejisini güttü. Bunun sonucunda ALBA kuruldu: "Amerikalar için Bolivarcı bir Alternative." 2005 Nisanında Havana'da imzalanan anlaşma ile Küba ile Venezüela arasında çok sıkı ekonomik bağlar kuruldu. Buna paralel olarak, 2005 Ocağında Porto Alegre Sosyal Forum'unda yaptığı konuşmada, hükümetinin

faaliyetlerini "21. Yüzyıl Sosyalizmi" ilkelerine uygun olarak gerçekleştirileceğini açıkladı.

ALBA; uluslararası ticarette liberal teorileri kabul etmeyen bir kuruluş. Yarımkürede, kooperatifler yoluyla sosyal farklılıkları azaltmayı öngörüyor. Gelişme düzeyindeki farkları gidermek için, yardımlaşma mekanizmasını kullanmayı tasarlıyor. Bütün bu nedenlerle ALBA, ALCA'dan çok farklı. Hedefi; kooperatifleri, ulusal firmaları, küçük, orta, büyük işletmeleri kullanarak halkların temel sorunlarını çözmek. Gıda, mesken sorunlarına çare bulmak, sanayi kurmak, doğayı korumak gibi. ALBA, ABD'den farklı olarak küçük veya büyük devletler arasında fark gözetmiyor. Ülkelerin doğal kaynaklarının bulunup bulunmamasına, mali durumuna, enerji kaynaklarına bakıp kâr hedefi gütmüyor ve güçlüyü desteklemiyor. En fakir ülkelere yardım etmekten kaçmıyor. Böylece, ALBA Amerikan yönetimindeki ALCA'dan çok farklı bir nitelik taşıyor. ALBA'ya bağlı ülkeler, teknik, hukuksal, pazarlama ve ticaret konularında yardımlaşıyorlar. 2005 Nisanında, Karakas'la Havana arasında pek çok anlaşma imzalandı. Venezüela'da 600 sağlık merkezi kurulması kararlaştırıldı. Venezüela vatandaşlarına bedava muayene ve tedavi sağlandı. Ayrıca Küba bu ülkeye 40 bin doktor ve teknik personel gönderdi. Bu yardım Güney Amerika ölçüsünde genişletiliyor. Uruguay şimdiden bundan faydalanıyor. Buna karşı Venezüela, Havana'da bir ulusal petrol şirketi PDVSA ve Venezüela Sanayi Bankasının bir kolunu açmaya karar verdi. Küba, Venezüela'dan 412 milyon dolar değerinde mal almaya karar verdi. Bununla Venezüela'da iş yerleri açılacak. İki ülke arasındaki ticarette haklı ve yeterli koşullar gözetiliyor, dünya fiyatlarına önem verilmiyor. Bu iki ülke arasındaki anlaşmalar, Washington'la yapılan anlaşmalara hiç benzemiyor. Oysa Şili, Uruguay, Peru, Kolombiya ABD ile yaptıkları ticarette, zayıf durumda oldukları için, onun koşullarını kabul etmek zorunda kalıyorlar.

Bolivya'da 22 Ocak 2006'da iktidara gelen **M. Morales**, Havana ve Karakas'la konuşmalara başladı bile. Sonunda ALBA'ya katılması olası. Bölgede en önemli girişimler petrol ve gaz alanında. Karaib'de, 11 ülkeye ucuz ve ödeme kolaylıkları ile petrol sağlamak üzere Petrokaraib İşletmesi kuruldu. **Chavez**'in bu girişimiyle Karaib ülkeleri dünya piyasalarında petrol fiyatlarının artmasından korunacak. Ayrıca Washington'la teker teker anlaşma yapmak zorunda kalmaya-

Güney Amerika'da ABD'nin Serbest Ticaret Anlaşması reddediliyor

cak. Venezüela Ulusal Petrol Şirketi PDVSA Uruguay'da 600 milyon dolar yatırımla, yerli rafineri şirketiyle beraber bir rafineri kuracak. Daha önemlisi, **Karakas'la Brezilya'nın kuzeydoğusunda önemli bir rafineri kurulması için anlaşma yapıldı.** 18 Ocakta biraraya gelen Kirchner ile Lula önemli bir petrol boru hattı projesini görüştüler. Bu projeye göre boru hattı bütün Brezilya'yı dolaşarak Arjantin'e ulaşacak. Böylece bütün bir bölge Venezüela petrolünden faydalanacak. Büyük bir Güney Amerika petrol şirketi kurulması da gündemde.

Henüz kurulmakta olan ALBA, pazar ekonomisinden kurtulmak için, bütün Güney Amerika'da bir ekonomik dayanışma sağlamayı hedefliyor. Kuşkusuz güçlükler de var. Arjantin, Brezilya, Uruguay, Peru gibi ülkelerde hâlâ çok-uluslu şirketlerin rolü önemli. Öte yandan, halklar arasında IMF'den, ABD'den, neo-liberal ekonomiden kopma isteği gitgide güçleniyor. Bütün kıt'ada bir devrim rüzgârı esiyor. Küba ve Venezüela'dan gelen tekliflere, esen devrim rüzgârına karşı koymak kolay değil. Özellikle, yeni iktidara gelen sol hükümetler, kendi çıkarlarını da emperyalizmden kopmada görmeye başladılar bile. (**Emir Sader**, "Latin Amerika Alternatifi", *Le Monde Diplomatique*, Şubat 2006)

ÇİN'DEN GELEN DESTEK

Çin, ezilen dünyanın temsilcisi olmaktan vazgeçmiyor. Doğu Asya ülkeleriyle olduğu gibi, Güney Amerika ülkeleriyle de ticaret anlaşmaları imzalıyor. 2004 yılında Çin Devlet Başkanı 12 Latin Amerika ülkesini gezerek, toplam 30 milyar dolarlık yatırım anlaşması yaptı. Çin bu ülkelerden petrol ve tarım ürünleri alıyor; buna karşılık altyapı, sanayi yatırımları yapıyor. Böylece bu ülkelerde işyeri açılmasına hizmet ediyor. Her iki taraf da birbirinin ucuz fiyatlarından faydalanıyor. Hızla gelişen Çin, enerji ihtiyacının bir bölümünü Latin Amerika ülkelerinden sağlıyor. Bu nedenle bu ülkelerle ekonomik ilişkiler onu çok ilgilendiriyor.

BİR DÜNYA GÜCÜ OLARAK RUSYA

TOTALİTER SİSTEMDEN LİBERAL EKONOMİYE GEÇİŞ

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği, İkinci Dünya Savaşı'ndan büyük bir dünya gücü olarak çıktı. Ancak ekonomisi ağır yaralar almış, otoriter politik düzen dayanılmaz hale gelmişti. 1956'da Komünist Partisi Genel Sekreteri **Nikita Huruşçof**'un, Partinin 20. Kongresinde yaptığı açıklamalardan sonra, SSCB tarihinde yeni bir dönem başladı. Bu kongrede, savaş yıllarında ve hatta ondan önce **Stalin** idaresinin, "**sosyalist kanunluluğu**" çiğnediği, yüz binlerce masumu, generalleri, parti siyasi büro üyelerini Sibirya'da toplama kamplarına gönderdiği, kanlı bir diktatörlük kurduğu açıklandı.

Nikita Huruşçof, aynı zamanda "*Soğuk harbe son verilmesini, barış içinde yan yana yaşama politikasının güdülmesini*" öneriyordu. "*Dünya ölçüsünde sosyalist devrim de barışçı yollardan yapılabilir*"di.

Parti kongresinde, ekonomik açıdan da ağır hatalar yapıldığı ileri sürülüyor, halkın gereksinimlerinin ihmal edilmesi, verimliliğe önem verilmemesi eleştiriliyordu. Sosyalist demokrasinin gerçekleşmesi için de, Sovyetler'in, yani parlamentonun gücü artırılmalıydı.

GORBAÇOV VE YENİDEN YAPILAŞMA

1985'te **Gorbaçov**'un iktidara gelmesiyle başlayan yeniden yapılaşmanın başlangıç noktası buydu. **Huruşçof**'un reformları başarılı olamamış, özellikle hukuk devleti kurulması yolunda atılan adımlar, eski parti kodamanları ve emniyet teşkilatı KGB tarafından baltalan-

mişti. **Huruşçof** kenara atılıp, **Brejnev** parti sekreterliğine geldikten sonra ise, tekrar **Stalinizm**'e dönmüştü. Gene tüketim malları üretimine önem verilmiyor, halk uzun kuyruklarda bekliyor, dış ülkelerden getirilen mallar karaborsaya düşüyor; rejimi tenkit edenler işten atılıyor, Sibiryaya korkusu **Demokles'in Kılıcı** gibi, demokrasi yanlısı aydınların başında sallanıyordu. Ne var ki, **Stalin** döneminde devrimin yozlaştığı ortaya çıktıktan sonra, **Huruşçof**'un ileri sürdüğü reformları destekleyen, insancıl bir sosyalizmin yollarını arayan bir aydın tabaka belirmişti. Ben o sırada Sovyetler Birliği'nde idim. Çevremdeki üniversitelilerden, yazar ve akademisyenlerden sık sık şu sözleri duyuyordum: *"Bu parti Lenin'in partisi değil. Bu sistem sosyalist sistem değil. Sosyalizmi kurtarmak için köklü reformlar gerek, demokrasi gerek."*

GORBAÇOV NE İSTİYORDU?

Gorbaçov, *"Prestoyka"* adlı kitabında, 1985'te SSCB'nin önünde duran sorunları ve hedefleri şöyle anlatıyor:

"Sosyalizmin 'herkesten yeteneğine göre, herkese emeğine göre' ilkesine sadık kalacağız. Demokrasi sosyalizmin bir parçasıdır. Demokratik bir düzen kuracağız." (**M. Gorbachev**, *Prestroika*, s.31, Flammarion, Paris, 1987)

UYGULAMA NEDEN BAŞARILI OLAMADI?

Bunun temel nedeni SSCB'den alınan mirastı:

Ekonomide, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dengesiz bir gelişme politikası izlenmişti. Büyük ağırlık savaş sanayiine, ağır sanayiye verilmiş, tüketim malları üretimi ihmal edilmişti. Atom ve uzay araştırmaları hızla gelişirken, gıda ve diğer ihtiyaç maddelerinde büyük sıkıntılar belirmişti. Savaş sonunda büyük askeri güç, savunmadan ziyade, dışarıda nüfuz alanları yaratmak, büyük devlet statüsünü korumak için gerekiyordu. Yani kıtlık ve uzun kuyruklar dönemine giren Sovyet halkı, bir emperyalist politikanın kurbanı oldu.

Tarım alanında, toprağın kolektif çiftlikler yoluyla kolektifleştirilmesi başarılı olamamıştı. Çünkü kolektif çiftlik ağır vergi yükü

altında eziliyor, Çiftlik Başkanı kararın üzerine oturuyor, üretim düşüyordu.

Gorbaçov reformları, yolsuzlukları, bürokrasiyi önleyemedi. Ağır sanayi ve savaş sanayii bütçenin büyük bir oranını emmeye devam etti. Sanayi üretimi, 1980-1994 arasında % 36 oranında düştü. 1996'da OECD rakamlarına göre enflasyon oranı % 60, işsizlik oranı % 15'ti.

1996'DA BİR YENİ DÖNEM BAŞLIYOR

Aralık 1995 seçimleri bir yeni düzene geçişin işaretlerini veriyordu. Seçimlerden, Rusya Federasyon Komünist Partisi birinci parti olarak çıktı. Bununla Rus seçmeni prestroykaya, pazar ekonomisine ve eski imparatorluktan koptuğu "Hayır" diyordu.

Gorbaçov'un reformlarıyla IMF ve Dünya Bankası'nın programlarına uyularak, devlet işletmelerinin % 80'i özelleştirildi; ancak bu özelleştirmeler, ekonomiyi tıkanıklığa götürmekten, sosyal eşitsizliği artırmaktan başka bir sonuç vermemişti. "**Klemanyantura**" diye adlandırılan, eski parti ve devlet kodamanları veya yabancı şirketler, verimli işletmeleri yok pahasına aldı, yüz binlerce işçiye yol verdi. Devletin elinde kalan veya işçiler tarafından satın alınan işletmeler ise, eski devlet yardımlarından mahrum kaldı, yenilenemedi, çoğu kapandı. Devlet, yeni yatırımlar için açıktan para basmıyor, buna bakmayarak enflasyon % 100 oranına ulaşıyor, ekonomi tıkanıyordu. 1996'ya varıldığında, devlet işçi ücretlerini, maaşları ödeyemez hale gelmiş, yüz binlerce maden işçisi bu yüzden sokağa dökülmüş, sanayi üretimi tehlikeye girmişti. Seçim sonuçları ve istikrarsızlık Batıdan borç almayı da zorlaştırmıştı.

1995 seçim sonuçları, yaşanan ekonomik, sosyal ve moral bunalımın sandığı yansımasıydı.

EKONOMİK BUNALIM

14 Ağustos 1998'de, Rus hükümetinin Ruble'nin değerini % 10 düşürüp, borçlarını 6 yıl ertelemek üzere **moratoryum** ilan etmesi dünya borsalarını alt üst etti. Oysa Rus ekonomisini biraz yakından

bilenler için bu o kadar büyük bir sürpriz değildi. Sovyet hükümeti aylardan beri işçilerinin, asker ve subayların ücretlerini ödeyemiyor; emeklileri, az gelirlileri yarı aç bırakıyor; **bütün küreselleşen ülkelerde olduğu gibi sermaye mali alanlara kayıyor, kaynak yokluğu yüzünden fabrikalar kapanıyordu. Rus hükümeti iç ve dış borçlarını ödeyemiyordu.** Sosyal dengeler tamamen bozulmuştu; bir yandan büyük servet sahibi bir oligarşi oluşurken, bir yandan da halk inanılmaz bir sefaletle sürüklenmekteydi. Toplumun patlama kertesine geldiği ve artık IMF tarafından kabul ettirilen liberalleşme politikasının yürümediği açıktı. Dışa açılma, mali sermaye ve özelleştirmeler, var olan sanayii de silip süpürdü. Ortada bir tek ağır harp sanayii ve enerji hammaddelere dayanan sanayi kaldı. Enerji kaynaklarından gelen rantlarla servet yığınaklarına, mali spekülasyonlara yönelindi. Sanayii canlandırmak için genelde üretimi artırmak, ekonomiye kaynak yaratır duruma getirmek için gerekli yatırımlar yapılmadı. Sonunda Rusya tipik bir liberalleşme ve küreselleşme bunalımının içine düştü. Bütün dünyayı etkileyen; başta ABD ve Almanya gibi ülkelerde borsa değerlerinin düşmesine yol açan çok ağır bir krize girildi.

Bu bunalımın Rus politikasını etkilememesi olası değildi. 1998 Ağustosunda Yeltsin Başbakan Kriyenko'yu işinden alıp, Viktor Çernomirdin'i Başbakan yaptı. Çernomirdin, hükümeti yürütebilmesi için komünistler ve diğer muhaliflerle işbirliği yapması gerektiğini biliyordu. Buna bakmayarak, daha ilk günden, Batıya ve IMF'ye liberalleşme reformlarının sürdürüleceğine dair garantiler verdi. Oysa DUMA yani Parlamentoda en güçlü parti olan Komünist Partisi, güdümlü ekonomi programında ısrar ediyordu. Yani, özelleştirmelerin durdurulması, halkın sosyal haklarının savunulması, işçi ücretlerinin ödenmesi, parasal önlemler yerine, sanayili diriltilecek, üretimi artıracak bir politika güdülmesini istiyordu. Çernomirdin Hükümetinin ekonomik ve politik sorunları çözmesi olası değildi.

RUSYA BUNALIMDAN NASIL KURTULDU?

1998 ekonomik bunalımından sonra, Rusya IMF'ye sırtını çevirdi. Borç almadı ve borçlarını peyderpey ödemeye başladı. 2002 yılın-

da iktidara gelen **V. Putin** ekonomide devlet denetimini artırdı. İşte, işin püf noktası buydu.

"Devlet kapitalizmi" olarak adlandırılan bu rejim çerçevesi içinde, serbest piyasa ekonomisinden, zaman içinde kopuldu. **Putin**'in kamulaştırma ve devleti merkezileştirip güçlendirme politikaları, Batıda sert eleştirilere uğradı. Ancak bu politikayla **Rusya, ekonomisini güçlendirdi ve siyasal ve ekonomik alanlarda bir dünya gücü olarak ortaya çıktı.**

2005 yılına gelindiğinde, artık Rusya IMF'ye olan borcunu süresinden önce ödemiş bulunuyordu. Yıl başından sonra, Rus haber ajansları, Rusya'nın 3,3 milyar dolarlık son taksidini ödemiş bulunduğunu haber verdiler. Maliye Bakanı **Aleskey Kudrin**, bunun, *"ülkenin tarihinde bir dönüm noktası olduğunu"* ve *"Rusya'nın 1990'lı yıllarda zorlukla aldığı kredilere artık ihtiyacı olmadığını"* açıkladı. Rusya vaktinden önce yaptığı bu ödemeye, 204 milyon dolarlık bir faizden de kurtulmuş oldu.

Rusya'nın 2005 yılı Ekim ayındaki ekonomik durumunu gösteren şu rakamlara bir bakın:

Büyüme hızı % 6, sanayi üretimindeki artış % 5,2, dış ticaret dengesinde 113,4 milyar dolar fazla, tediye dengesinde 78 milyar dolar fazla, döviz rezervleri 159,6 milyar dolar. (Kaynak: *The Economist*, 22 Ekim 2005)

Bu gelişmelerde Rusya'nın petrol kaynaklarının rolü yok mu diyeceksiniz?

Elbette var, ancak bu kaynakların kamulaştırılmasının büyük rolü var. Bu kaynaklar, özel firmalar yerine, devlete kâr sağlamaya başlayınca her şey değişti.

(Yoksa bizim de çok zengin bor, demir, çelik, alüminyum, altın, gümüş vb. madenlerimiz var. Ama bunlar kimin elinde? Ve ne için özelleştiriliyorlar?)

Rusya'da petrolün hikâyesi şu:

Rusya dünyanın en büyük petrol üreticisi ve Suudi Arabistan'dan sonra en büyük petrol ihracatçısı. Sadece özel YUKOS şirketi dünya üretiminin % 2'sini sağlıyordu. YUKOS'un kamulaştırılmasıyla, Rusya'nın petrol ve gaz satışını elinde tutan GAZPROM'un güçleneceği açıkta. 2004 yılında YUKOS'un sahibi **Mihail Hudurovski** yolsuzluk ve vergi kaçakçılığı suçlamaları ile tutuklandı. Bundan sonra

şirketin devlet denetimi altına alınması süreci başladı. Şirket, devlet şirketi Rosneft tarafından satın alındı. Bu ve diğer girişimlerle Rus petrollerinin yarısından fazlası devletin eline geçmiş oldu. GAZPROM dünyanın sayılı enerji şirketlerinden biri haline geldi. 28 Eylül 2005'te de GAZPROM-SIBNEFT birleşmesi yer aldı. Böylece GAZPROM, Rusya'nın 5. büyük petrol şirketi SIBNEFT'in hisselelerinin % 75'ine sahip oldu. 2004-2005 yıllarında dünya piyasalarında petrol fiyatlarının hızla artmasını göz önünde tutarsanız bunun Rus Devleti'ne nasıl bir gelir sağladığını hesap edebilirsiniz. Zira bu tarihlerde varil başına petrol fiyatı 30 dolardan 70-75 dolara yükseldi ve hiç 60 dolardan aşağı düşmedi, bu süre içinde.

TUSAM-Rusya-Ukrayna Araştırmalar Masası üyesi, **Anar So-muncuoğlu** bu durumu şöyle değerlendiriyor:

"Rusya Hükümetinin kontrolündeki dünyanın en büyük doğal-gaz şirketi GAZPROM, Rusya'nın 5. büyük petrol şirketi SIBNEFT'in yaklaşık olarak % 75'ine sahip olmuştur. Bu anlaşmayla Putin yönetimi, ekonomideki ve ayrıca iç ve dış politikadaki tercihlerini açık şekilde bir daha gözler önüne sermiştir. Rusya'nın stratejik sektörü olan enerji sektöründe devlet ağırlığının artması, Rusya'nın kendi dönüşümü konusundaki inisiyatifi tamamen ele aldığını, 1990'lar-da gerçekleştirilen özelleştirme kararlarını yanlış olarak değerlendirdiğini açıkça göstermiştir. Putin, Rusya'nın kendi bildiği siyasi gelişme yolunu izleyeceği gibi, ekonomi alanında da Batı kuruluşlarının önerdiği serbest piyasa modelini benimsemediğini göstermiştir." (Cumhuriyet, Strateji eki, 10 Ekim 2005)

RUSYA'NIN ASKERİ GÜCÜ

İkinci Dünya Savaşı'nda SSCB, özellikle hava güçlerinin yetersizliğinden ötürü büyük sıkıntılar çekti. Sayıca önemli olan kara kuvvetleri de, Nazi ordularının Leningrad'a kadar ilerlemesini önleyemedi. Savaştan sonra, bu acı deneyimin tekrarlanmaması için silahlanmaya büyük önem verildi. Silah üretimi, uzay araştırmaları hızlandırıldı. Sovyetler Birliği gök boşluğuna ilk kozmonotu gönderdi, sofistike silah üretiminde ön plana geçti. Atom bombasına sahip olduğunu gizlemedi.

1960-1970'li yıllarda, SSCB dünyanın en büyük askeri güçlerinden biriydi. Savunma masrafları yılda 109 milyar dolar, ABD'nin ki ise bu tarihlerde 85 milyar dolardı. 1980'lerde teknolojiye, robotikte, yüksek düzey bilgisayar tekniğinde, lazer ve diğer tekniklerde ve özellikle **nükleer teknoloji**de büyük ilerlemeler kaydedilmişti. 1990'da elektrik enerjisi üretiminde nükleer reaktörlerin payı büyüktü. Kara ve hava kuvvetleri yüksek teknikli silahlarla donatıldığı gibi, 1994'te Savunma Bakanı **Graçev**'in verdiği bilgiye göre, 2 milyon askerli bir ordusu vardı.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, bu devletin hinterlandını oluşturan Orta Asya ve Kafkas Cumhuriyetleri bağımsız devletler kurdular. Daha önce de belirttiğimiz gibi, ABD'nin petrol ve gazda çok zengin olan bu ülkelerde egemenlik kurma gayretleri Moskova için endişe vericiydi. Çünkü bütün bu ülkelerle ta Çarlık döneminden kalma, ekonomik, kültürel, siyasal bağlar vardı. Rusya, kendi arka bahçesi saydığı bu bölgelerin bir ABD imparatorluğunun parçası haline gelmesine müsaade edemezdi. 1990'lı yılların sonlarından itibaren bu bölgeler ABD ile Rusya Cumhuriyeti arasında bir gerginlik ortamı yarattı.

Bu da Rusya'nın son derece yüksek teknikli bir silahlı güç yaratmasına neden oldu. 2005 yılında, artık Rusya'nın elinde üstün nitelikli savaş uçakları (Mig-29, SU27 gibi), son derece düşük yükseklikte hedefleri vurabilecek nitelikte bir balistik füze sistemi var. S-400 (Triumf füzeleri) ve S-300 füzelerinin geliştirilmiş biçimi olup, düşük elektronik nitelikli hedefleri dahi vurabilecek niteliktedir. **Ali Külebi**'nin, *Cumhuriyet* gazetesinin *Strateji* ekinde belirttiğine göre, S-400'ler Amerikan Patriot sistemini birçok açıdan geride bırakmaktadır. Bu füzeler Amerikan Cruize füzelerini, taktik ve stratejik uçakları ve orta menzilli balistik füzeleri vurabilecek niteliktedir.

Bütün bu gelişmelerden sonra Rusya, 21. yüzyılda, ABD'den sonra dünyanın en büyük ikinci askeri gücü haline gelmiştir. Bu gelişmenin iki önemli sonucu vardır. Birincisi, **Avrasya** denen, Kafkasları ve Orta Asya'yı kaplayan bölgede, Rusya ile ABD'nin karşılıklı silahlı güçler bulundurmaları. İkincisi, Rusya'nın başta Çin ve Hindistan olmak üzere pek çok Asya, Pasifik, Ortadoğu ülkesine sofistike silahlar satması, bu ülkelerle stratejik anlaşmalar imzalaması ve

ortak tatbikatlar yapmasıdır. Bütün bunlara dayanarak Rusya, siyasal alanda da bir dünya gücü olarak hareket edebiliyor.

RUSYA'NIN ASYA PASİFİK BÖLGESİNDEKİ ASKERİ VARLIĞI

Rusya'nın Kara Kuvvetleri Komutanı **V. Seminov**, 26 Nisan 1995'te yaptığı bir açıklamada 58. Ordu adıyla yeni bir birlik oluşturacağını açıkladı. Bunun, Rusya'nın güvenliği ve toprak bütünlüğü açısından kaçınılmaz olduğunu söyledi. (*AFP-AA-Reuter*, 27 Nisan 1995)

1995'ten sonra Rusya'nın Kafkaslar'da zaten bulundurduğu birlikler güçlendirildi. Çeçenistan'a saldıran Rus askerleri en az 200 tank kullandılar. 58. Ordu'nun merkezi Çeçenistan'daydı. Ermenistan ve Gürcistan'da askeri üsleri bulunan Rusya, 1997'den sonra bu ülkelerdeki askeri gücünü artırdı. 2005 yılında, Ermenistan'daki askeri üssünü 30 kadar MIG ve SU-27 ile takviye etti. Bu üstün nitelikli savaş uçaklarının yanına, S-300'ün PMU1 serisi gibi sofistike füze sistemleri yerleştirildi. Bundan başka, Rus *Novosti* ajansının haberine göre, Amerikan Patriot füzelerini geride bırakan S-400'lerin Ermenistan'a yerleştirileceği açıklanmıştır.

11-14 2004 tarihli *New York Times* gazetesinde, **S. Lee Myers**'in yazdığına göre, 11 Eylülden sonra, ABD'nin Orta Asya'da yaptığı askeri yığınağa karşılık, Tacikistan ve Kırgızistan'da Rusya'nın askeri birlikleri artırılmıştır. Rusya, Moldova ve Gürcistan'daki askeri kuvvetlerini geri çekmeyi de uzun zaman reddetmiştir. Yazara göre **Putin**, Sovyetler Birliği'ni yeniden kurmuyor, ancak eski cumhuriyetleriyle, askeri, ekonomik, sosyal bağları güçlendirmeye çalışıyor. Rusya'nın bu girişimdeki avantajı, tarihi beraberlikler, dil yakınlığı (bu ülkelerde pek çok Rus yaşıyor), okullarda hâlâ Rusça ders veriliyor ve ticari ilişkiler var.

RUS-ÇİN ASKERİ İŞBİRLİĞİ

18-25 Ağustos 2005 tarihleri arasında, Rusya ile Çin arasında gerçekleştirilen askeri tatbikat, sadece bir güç gösterisinden ibaret

değildir. **Avrasya** bölgesinin bir askeri güç olarak ortaya çıkmasına doğru önemli bir adımdır. Rus Devlet Başkanı **Putin**, bu vesile ile yaptığı açıklamada, iki ülke arasında askeri işbirliğini daha da geliştireceklerini açıklamıştır. Bu tatbikatla **Çin ile Rusya arasında bir stratejik ortaklık kurulmuştur**. İleride, Taywan'a karşı bir askeri harekât yapma olasılığını düşünen Çin; tatbikatın bu adaya yakın olan Çejiang bölgesinde yapılmasını istedi. Sonunda Viladivostok ile Şandong Yarımadası arasındaki bölgede yapıldı. Amfibien çıkarmaları içeren bu tatbikatta, her iki ülke de çok önemli birer askeri güç sergilediler. Uzun menzilli bombardıman uçaklarının katıldığı, havada yakıt ikmali yapabilen tanker uçaklarının denendiği bu tatbikat gerçek bir güç gösterisiydi.

Çin her yıl Rusya'dan bir milyar dolar değerinde silah alıyor. Bunlar arasında, tatbikatta kullanılan TU9 ve TU22 stratejik bombardıman uçakları da var. Rusya, ABD'den sonra dünyanın en büyük silah satıcısı. Bu silahların alıcıları arasında, Çin'den sonra Hindistan başı çekiyor. Hindistan'la Rusya arasında, 13-18 Ekim 2005'te "**İndra-2005**" adı altında terörizme karşı ortak bir tatbikat yapıldı. Bu tatbikatın önemini, TUSAM Yakınoğu Araştırmaları Masasından **Cavid Aliev** şöyle anlatıyor:

*"Rusya ve Hindistan, Güney Asya, Orta Asya ve Güneydoğu Asya bölgelerinde giderek yayılan radikal dini hareketlerden, terörden ve toprak bütünlüğüne yönelik ayrılıkçı hareketlerden zarar görmektedir. Terörizmle mücadelede eşgüdüm içerisinde hareket edilmesi ve bu ortak faaliyetlerin hızlandırılması amacıyla yapılan bu tatbikatın temel hedefinin dışında sonuçlarının da olması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, savunma sanayii için önemli olan Hindistan pazarını kaybetmek istemeyen Rusya, bu tatbikatı yeni silah anlaşmaları ve askeri-teknolojik işbirliğinin devamı için bir fırsat olarak görmektedir. Nitekim tatbikat sırasında Hindistan'da bulunan Rusya Savunma Bakanı **Sergey Ivanov**'un Hindistan'a yeni bir silah anlaşması yapılmasını önerdiği iddiaları Rus ve Hindistan basınında yer almıştır."* (Cumhuriyet, Strateji eki, 31 Ekim 2005)

Rusya ile Hindistan arasındaki askeri anlaşmalar çerçevesi içerisinde, Rusya Hindistan'a direkt olarak askeri teknoloji satıyor, eskiden satmış olduğu teknoloji ve silahları yeniliyor. Hindistan Rusya'dan değişik tiplerde bombardıman uçakları, helikopterler

alıyor ayrıca. Hindistan'ın kara kuvvetlerinin kullandığı askeri mühimmatın % 75'i Rusya'dan geliyor. Bunlar arasında tanklar, top füze sistemleri ve diğer mühimmat bulunuyor. (*Cumhuriyet*, *Strateji* eki, 31 Ekim 2005)

Silah satışı, Rusya Cumhuriyeti'nin petrolden sonra en önemli gelir kaynağı. Ağır savaş sanayiinden ve bu alandaki yüksek tekniğinden faydalanarak, Ortadoğu, Orta Asya ve Uzak Doğu, Pasifik ülkelerine bol miktarda silah satıyor. İran, Rusya'dan ağır ve hafif silah satın alan Ortadoğu ülkelerinin başında geliyor. Suriye daha SSCB döneminden beri silahlarını Rusya'dan alıyor. **Hamas, Hizbullah, PKK** gibi örgütler de Rus silahları kullanıyor. İran, 1.500 km'ye ulaşan füze teknolojisini Rusya'dan öğreniyor.

RUS-AMERİKAN İLİŞKİLERİ

Rusya ile ABD arasındaki ilişkilerin, dünyada güç dengeleri açısından büyük bir önemi var. Çünkü 2000'li yıllarda, Kafkaslar'ı, Orta ve Doğu Asya'yı içeren bütün bir coğrafyada bu iki ülke arasında çok önemli bir çelişki var. Bu çelişki, Rusya'yı, "**çok kutuplu dünya**" girişiminde öncü rol oynamaya kadar götürüyor.

Ergin Yıldızoğlu, *Cumhuriyet* gazetesindeki bir yazısında "*Putin'e ne oldu?*" diye soruyor. Çünkü **Putin**, Rusya ekonomik bağımlılıktan kurtulup, kendini toparlayana kadar ABD'ye karşı uyumlu bir davranış içindeydi. Özellikle, Çeçen isyanını bastırmakta çektiği sıkıntılardan ötürü, terörizme karşı mücadele konusunda Washington'la anlaşıyordu. Ancak, petrolü devletleştirip, ekonomisini düzene koyduktan sonra, ABD'nin emperyal politikasına karşı sert bir tavır almaya başladı.

İstikrarsızlık koşulları içerisinde yapılan Irak seçimlerini eleştirdi. **Bush**, **Putin**'in merkezîyetçi bir rejime geçmesini eleştirince, Rusya Dışişleri Bakanı, Rusya'nın Amerikan seçimlerine karışmadığını hatırlattı. İki ülke arasında gerginliğin kızışmasının asıl nedeni, ABD'nin, Rusya'nın geleneksel nüfuz bölgesinde kışkırttığı eylemlerdir. 2003'te Gürcistan'da, 2004'te Ukrayna'da ve sonra Kırgızistan'da ve Özbekistan'da gerçekleştirilen kitle hareketleriyle, Rusya yanlısı rejimlerin devrilmesi öngörülmüştü.

RUS BASININDA ORTAK TAVIR

Rus basını Amerika'ya Ukrayna'daki olaylarla ilgili çok sert eleştiriler yöneltti.

Rus gazeteleri Ukrayna'daki gelişmelerle ilgili olarak devlet başkanlığı seçimlerini kazanan **Yanukoviç**'e destek verirken, Batıcı **Yukaşenko**'ya ağır eleştiriler yöneltti. Rus basını **Yukaşenko**'nun arkasındaki asıl gücün Amerika ve İngiltere olduğunu açıkça yazdı. *Pravda*'nın bir makalesinde, "*Yukaşenko, madem Batının kuklası olmaya çok hevesli, o zaman neden kırmızı bir burun takıp koca pabuçlarla kendisini destekleyenlerin karşısına çıkmıyor?*" yorumunu yaptı. *İzvestija* gazetesine göre ise ülkeyi karıştırma politikalarının arkasında Rusya sınırlarına yakın bölgelere NATO üsleri kurdurma politikası var. Rus gazetesine göre Amerika ve İngiltere, Litvanya ve Letonya'dan sonra Ukrayna'yı da arkasına alarak Rusya'ya çok yakın NATO üsleri kurmayı hedefliyor. Rus Savunma Bakanlığı'na yakın *Kızıl Yıldız* gazetesinin haberine göre, Amerika ve İngiltere, Ukrayna'daki seçimlere karışma hakkına sahip değil. Rus Savunma Bakanlığı'nın yayın organı olarak bilinen gazete, Ukrayna halkının kararını verdiğini ve bu kararın **Avrasya** safında olmak olduğunu vurguladı. Gazetenin editöryel makalesine göre "*Rusya özel kuvvetleri de dahil olmak üzere, Slav kardeşlerimize yardım etmek için elimizden geleni yapmalıyız*" denildi. (Aydınlık, 5 Aralık 2004)

"**Turuncu İhtilal**" adı verilen bu ayaklanmaların arkasında, Amerikalı milyarder **G. Soros**'un gençlik örgütü OTPOR'un bulunduğunu belirtmiştik. Örgütün Gürcistan'daki merkezlerinde, gençler demokrasi için savaştıklarını iddia ediyorlar. Örgütledikleri sözde barışçı gösterilerde, seçim sonuçlarını protesto ediyor, seçimlerin yenilenmesini sağlayıp, ABD yanlısı bir politikacıyı iktidara getiriyorlar. Gürcistan'da başarılı oldular. Ukrayna'da başarı uzun sürmedi, çünkü iktidara gelen **Yukaşenko**'nun çok önemli yolsuzlukları ortaya çıktı. Gürcistan'da ise, binlerce kişilik eylem kanlı olaylarda bastırıldı. Sonunda ABD, Özbekistan'daki üslerinden çıkmak zorunda kaldı. Aynı oyun Azerbaycan'da da oynandı.

OTPOR ÇOCUKLARI

Rus gazetesi *Pravda*'nın haberine göre, Yugoslavya'da **Miloşeviç**'in La-Haye'deki Uluslararası Savaş Suçları Mahkemesi'ne gönderilmesiyle sonuçlanan olayları başlatan gençlik örgütü OTPOR Ukrayna'da da faaliyet içindeydi. Ukrayna'nın batısında örgütlenen OTPOR, ünlü Amerikalı para spekülörü **George Soros**'un **Açık Toplum Fonu**'ndan besleniyor. Türkçe karşılığı "**Direniş**" olan OTPOR örgütünün bir başka finans kaynağı da Merkezi Amerika'nın Georgetown Üniversitesi'nde bulunan **Avrasya Enstitüsü**. **Miloşeviç**'in devrilmesi sırasında Yugoslavya'yı birbirine katan OTPOR örgütü, daha sonra Gürcistan'da **Şevardnadze**'nin devrilmesinde de rol oynadı. Örgüt, Slav gençlerden oluşuyor ve üyelerinin neredeyse tümü Rusça biliyor. Bu yüzden eski Sovyet devletlerinde gerçekleştirilen eylemlerde başarılı oluyorlar. Ukrayna'daki muhalif liderin iddiasına göre devlet başkanı seçilen **Yanuşkoviç**, oyların % 50'sini almadan kendini başkan ilan etti.

Bu koşullarda **Putin**'in kendine müttefik aramaya girişmesine ve **Avrasya** girişiminde çok aktif bir rol oynamasına şaşmamak gerek. 2004 yılının sonunda **Putin** Çin'e, Hindistan'a, Brezilya'ya, Türkiye'ye önemli ziyaretler yaptı, önemli anlaşmalar imzaladı.

PUTİN TÜRKİYE'DE

Rusya Federasyonu Başkanı'nın Türkiye ziyareti, Rusya'nın terör açısından çok kötü günler yaşadığı bir sıraya rastladı. 2-3 Eylül 2004 tarihleri arasında yapılması öngörülen bu ziyaret, Belsan kentinde bir okula yapılan terörist saldırı nedeniyle ertelenmişti. Bundan önce de, iki uçak düşüşü ve 31 Ağustosta Moskova'da gerçekleştirilen intihar saldırıları, terör sorununu ön plana çıkarmıştı.

Bu koşullarda, ekim ayı başlarında, Türkiye'ye gelen **Putin**'in iyi ilişkiler kurmak istediği açıktı. Örneğin, daha ilk gün, KKTC'ye uygulanan izolasyona karşı olduğunu açıkladı. BM Güvenlik Konseyi'nde bu yönde karar alınmasını destekleyeceğini söyledi. Anıtkabir'e yaptığı ziyarette, Rusya'da **Atatürk**'ün hatırasına büyük önem verildiğini belirtti. Anıtkabir defterine şunları yazdı:

"Rusya'da Türk Devleti'nin yeniden doğuşu, Türk halkının büyük oğlu Atatürk'ün adıyla bütünleştirilir. Ülkelerimiz arasında dostluğun geliştirilmesinde O'nun adı vardır. Bizim görevimiz O'nun anısına layık olmak ve O'nun yaptıklarını devam ettirmektir. O'nun yarattığı temel üzerinde, karşılıklı anlayış ve dostluğun sağlam binasını kurmaktır."

Putin, Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretle, TÜPRAŞ satışıyla ilgilendi. Adı Erdoğan olacak bir uçak satmayı da teklif etti. TOBB'nin ev sahipliğinde düzenlenen Türk-Rus İş Forumu'nda yaptığı konuşmada, *"İki ülke arasındaki ticaretin yıl sonuna kadar 10 milyar dolara ulaşmasını hedef ediniyoruz"* dedi. Bavul ticaretinde de uygar bir uygulama yapmak gerektiğini söyledi. Asıl önemlisi iki devlet arasında imzalanan anlaşmalardı. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

Bir deklarasyon ile 6 anlaşma imzalandı:

Sezer ve Putin, "Dostluğun ve Çok Boyutlu Ortaklığın Derinleştirilmesine İlişkin Ortak Deklarasyon"u imzalarken, iki ülke arasında da şu anlaşmalar imzalandı:

– Karasuların Ötesinde Tehlikeli Olayların Önlenmesi Anlaşması.

– Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında Savunma Sanayii Alanında İşbirliği Kapsamında Mübadele Edilen Gizlilik Dereceli Bilgi ve Malzemenin Karşılıklı Korunması Anlaşması.

– Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti Arasında İkili Askeri-Teknik İşbirliği Kapsamında Mübadele Edilen Fikri ve Sınai Mülkiyet Haklarının Karşılıklı Korunması Anlaşması.

– Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi ile Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Akademisi Arasında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı.

– BOTAŞ ile GAZPROM Arasında Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Çerçeve Anlaşması.

– Türk ve Rus Eximbank ve Vneşekonombank Arasında İşbirliği Protokolü. (Yeni Şafak, 7 Aralık 2004)

Türkiye'nin askeri alanda NATO'ya ve ABD'ye bağlılığı göz önünde tutulduğu vakit, bu anlaşmaların uygulamasında sorunlar

çıkabileceği düşünülebilir. Her ne olursa olsun, iki komşu ülke arasında imzalanan bu anlaşmalar bir yakınlaşmanın ifadesidir.

Orhan Bursalı, Putin'in gelişle ilgili yazısında şöyle diyordu:

"Bugün Putin geliyor. Ve Türkiye Avrupa Birliği kapısında ter döküyor! Türkiye, bulunduğu bölge gereği, kendine özel politikalar izlemek zorundadır. Türkiye'ye egemen anlayış, Batının buradaki uzantısı olmaktadır! Biz Batı çıkarlarının Ortadoğu ve bölgedeki savunucusu olmalıyız. Rusya ile 'Bölgesel Kader Ortaklığı'nın bize doğal olarak dayattığı Stratejik Ortaklık, iki tarafa da büyük güç katabilir." (Cumhuriyet, 5 Aralık 2004)

Radikal gazetesinin verdiği bir habere göre, "Rusya Devlet Başkanı Putin, Türkiye'nin; Rusya, Çin, Kazakistan, Tacikistan ve Kırgızistan'ın üye olduğu Şanghay İşbirliği Örgütü'ne gözlemci olarak katılması için Rusya Federasyonu'ndan destek istedi." Ve bu desteği aldı.

"Vladimir Putin, Türkiye'nin örgütle işbirliği arayışında olduğunu belirterek, 'Bu çok olumlu işaret' diye konuştu. 1996'da Rusya, Çin, Kazakistan, Tacikistan ve Kırgızistan'ın katılımıyla kurulan ve sonradan Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) adını alan örgüt, tek kutuplu dünyanın hipergücü ABD'nin en ciddi rakibi olmaya aday olarak görülüyor.

Rusya Devlet Başkanı Putin, Türkiye'nin ŞİÖ'ye olan ilgisini Kazakistan'a yaptığı ziyaret sırasında açıkladı. Putin, Kazakistan'ın başkenti Almaata'da yaptığı açıklamada 'Türk Başbakanının yaptığı ziyaret sırasında beklenmedik şekilde Türkiye'nin Şanghay İşbirliği Örgütü ile işbirliği yapmaya ilgili olduğunu söylemesi beni çok memnun etti. Bu çok olumlu bir işaret' diye konuştu." (Radikal, 13 Ocak 2005)

SÜPER GÜCÜN YAYILMACI POLİTİKALARINA DİRENİŞ: AVRASYA

Coğrafi açıdan, Avrasya, Çin Seddi'nden Balkanlar'a, Kuzey Denizi'nden güneye uzanan, Ortadoğu'yu, Arap Yarımadası'nı kapsayan muazzam bir bölge. ABD, "**Büyük Ortadoğu**", "**Genişletilmiş Ortadoğu**" gibi projelere girdiği vakit, bu bölgenin hemen hemen bütününe egemenliği altına almayı düşünüyor. E. Orgeneral **Tuncer Kılınç**, emperyalist güçlerin, **Avrasya** kavramını şöyle tarif ediyor:

"Bir yandan ABD'nin küresel egemenliğine karşı koyabilecek güçlerin yer aldığı ve diğer taraftan dünya hâkimiyetine oynayan süper güçlerin kaçınılmaz hedefi durumundadır Avrasya."

ŞANGHAY İŞBİRLİĞİ ÖRGÜTÜ (ŞİÖ)

Bu örgüt ilk defa 1996'da, "**Şanghay Beşlisi**" adı altında kuruldu. Hedefi, Çin ile, sınırında bulunan ülkeler arasında güvenliği sağlamaktı. İmzalanan ilk anlaşmaya göre, her beş ülke, silahlı kuvvetlerini sınırın 100 km. gerisine çekecekti. 2001 yılında Rusya ile Çin'in önerileri üzerine, anlaşmaya şu madde de konuldu:

"ABD'nin Orta Asya'da etkilerini artırmaya başlaması, Amerikan askerlerinin bölgede ve komşu Afganistan'da tatbikatlar yapmalarını kınıyoruz."

2001 yılından itibaren örgütün genişlemesine doğru gidilmiş ve 2005 yılında, Çin, Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Tacikistan ve Özbekistanı içeren **Şanghay İşbirliği Örgütü** kurulmuştur. Hindistan, İran ve Pakistan'ın gözlemci olarak katılmasıyla örgüt önemli bir güç haline gelmiştir.

5 Temmuz 2005'te Kazakistan'da yapılan toplantıda, örgüt yu-
karıda adı geçen gözlemcilerle genişletildi. ABD'den bazı önemli ta-
leplerde bulunuldu: Afganistan'daki askeri operasyonlarına son ver-
mesi ve ŞİÖ'ye üye olan Özbekistan ve Kırgızistan'daki askeri güçle-
rini geri çekmesi gibi.

Bu zirvenin en önemli yanı, genişleme yönünde atılan adımlar-
lardı. Moğolistan, daha 2004'te gözlemci üye olarak kabul edilmiş-
ti. Bununla Çin, bu ülkenin, Çin'i parçalamak için bir üs olarak kul-
lanılmasını önlüyordu. Hindistan'ın örgüte katılması kuşkusuz çok
önemliydi. Soğuk savaş sırasında Hindistan ABD'nin yakın mütte-
fiki olmuştu. Bazı uzmanlara göre, Hindistan'ı örgüte almakla Çin
onu ABD'den uzaklaştırmayı hedefliyor. Aslında, Hindistan'ın ör-
güte katılma isteği, artık bir ekonomik güç haline geldikten sonra,
emperyalist devletlerden uzaklaşmak, tam bağımsızlığına kavuşmak
özleminden doğuyor. ABD'nin bütün Asya'ya yayılma projeleri, di-
ğer Asya ülkelerini olduğu gibi, Hindistan Hükümetini tedirgin edi-
yor ve bölgesel işbirliğine yöneltiyor. Hindistan'ın Çin ile bir stra-
tejik işbirliği anlaşması imzalamasının nedeni de bu. Pakistan ise,
ABD'nin Afganistan'a yaptığı saldırıya yardımcı olduğu halde, ör-
güte gözlemci olarak katıldı. Bunda, Pakistan'da değişik eğilimler-
de İslamcı grupların egemen olmalarının rolü var. **Pervez Müşerref**
idaresi kendi halkından gelen tepkileri göz önünde tutmak zorunda.
Çin ile Rusya ise Avrasya bölgesinde İslam'ın önemini göz önünde
tuttular. Bu önemli İslam ülkesini yanlarına almanın faydalı olacağını
düşündüler.

İran, bölgedeki konumu yüzünden çok özel bir öneme sahip.
ABD'nin şer ekseninin önemli bir uzvudur bu ülke ve tehdit altın-
dadır. ŞİÖ İran'ı kabul etmekle açık bir meydan okumaya girişmiştir.
Bu olayı, **Bariş Adıbelli**, *Cumhuriyet* gazetesinin 18 Temmuz 2005
tarihli *Strateji* ekinde şöyle anlatıyor:

*"İran'ın ŞİÖ'ye alınması, ABD'nin küresel gücüne karşı açıkça bir
meydan okumadır. ABD; dünya çapında İran'ı her alanda yalnızlaş-
tırmak için baskı ve ambargolar uygularken, daha şimdiden BM Gü-
venlik Konseyi daimi üyesi olan iki ülke Rusya ve Çin, İran'ı kendile-
rine müttefik seçtiler. İran'ın yeni seçilen Cumhurbaşkanı Ahmedine-
cad, ilk basın toplantısında, Çin ile ilişkileri daha da geliştirecekle-
rini açıklayarak, ABD'ye meydan okudu. Çin Devlet Başkanı Hu Jin-*

tao ise, yeni seçilen Cumhurbaşkanına bir kutlama mesajı yollayarak, İran'la her alanda ilişkilerini geliştireceklerini ifade etmişti."

Çin, İran'ın silah sanayiinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle, İran-Irak Savaşı döneminde, İran, Çin'den yüklü bir şekilde silah almıştır. Soğuk savaş sonrası dönemde de Çin ile askeri ilişkileri devam etmiştir. Özellikle nükleer silahlar konusunda Çin'in teknolojik ve bilgi yardımı yaptığı bilinmektedir. Çin bu silah satışları karşılığı İran'dan petrol almaktadır. Çin, İran petrol sanayiinin yeniden yapılanması işini de üstlenmiştir. Ayrıca, İran'ın Şii dünyasında çok büyük bir nüfuzu vardır. İran'ın katılmasıyla, ŞİÖ bütün bir İslam dünyasında, Ortadoğu'da kendisine destek bulmak yolunu açmıştır.

Özbekistan ise, ABD tarafından tertip edilen **Turuncu Devrim** olaylarından sonra, büsbütün Çin ile Rusya'ya dönmüştür. Bu olaylardan sonra, Devlet Başkanı **Kerimova**, ABD'den Özbekistan'daki askeri kuvvetlerini çekmesini istemiş, ŞİÖ'nün desteğiyle bunu sağlamıştır. Aynı nedenlerle Kırgızistan da ŞİÖ'ye yönelmiştir.

ŞİÖ IRAK'IN İŞGALİNİ KINADI

Örgütün "**Ortak Güvenlik Toplantısı**", Ocak 2005'te Özbekistan'da yapıldı. Toplantıda, "**Hukuk dışı işgallerin terör kaynağı olduğu**" belirtildi. Bundan, ABD'nin hiçbir hukuksal gerekçeyle dayanmadan Irak'a yaptığı saldırının kastedildiği açıktı. Örgüt, "**Uluslararası hukuka aykırı olarak yapılan işgaller sonrasında oluşan istikrarsız bölgelerin birer terör kaynağı olduğunu**" vurguladı ve bu bölgeleri şöyle sıraladı:

1. Irak'ın Kuzeyi
2. Çeçenistan
3. Özbekistan
4. Afganistan
5. Sincian, Uygur Bölgesi
6. Taywan

Toplantıya katılan üye ülkeler: **Çin, Rusya, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan**. Böylece **Avrasya** coğrafyasında ABD'nin oluşturduğu tehdit vurgulandı. Ayrıca, Çeçenistan, Özbe-

kistan ve Sincian'da isyanların açık veya kapalı bir şekilde ABD'nin gizli örgütleri tarafından desteklendiği gizlenmedi.

ŞİÖ'NÜN BİŞKEK TOPLANTISINDA ALINAN KARARLAR

2005 yılı Ekim ayı sonunda, Çin'in Bişkek şehrinde yapılan toplantıda, önemli anlaşmalar imzalandı. İmzalayan üye ülkeler; ticaret, bilim, teknoloji, insancıl projeler alanlarında ve terörizme karşı işbirliği yapmaya karar verdiler.

Rus Başbakanı **M. Fradkov**, anlaşmanın ülkeyi bölen terör ve parçalama eylemlerine karşı somut önlemler üzerinde anlaşmaya varıldığını belirtti, *"Pratik ekonomik işbirliği ile, yeni tehdit ve meydan okumalara karşı önlemler arasında bağlar kurmak gerektiği her vakitten daha açıktır"* dedi. Terörizmin ön planda gelen sorun olduğu konusunda görüş birliğine varıldı.

Özbekistan Başbakan Yardımcısı **U. Bultanov**, Rusya'da son zamanlarda gerçekleştirilen saldırıları kınadı ve tehdide karşı birleşik önlemler önerdi. Kırgız Başbakanı **N. Tanaev**, ŞİÖ'nün bölgede güven ve istikrarı sağlayacak güçte olduğunu söyledi.

Ele alınan ikinci önemli konu, **enerji** ve özellikle **petrol** idi. Kazak Başbakanı **Ahmedov** ile Çin Başbakanı **Jiabao**, Kazakistan'dan Çin'e petrol nakledecek boru hattının yakında gerçekleşeceğini açıkladılar.

Ekonomik işbirliği ve örgütün yapısı üzerinde önemli tartışmalar yer aldı. Ticaret ilişkilerinden, altyapı kurma projelerine daha çok yer verilmesi kararlaştırıldı. Şirketler arasında birleşmeler, ortak bilimsel araştırmalar, yeni teknik buluşlarda işbirliği gibi konular tartışıldı.

Bu son toplantıdan çıkarılacak sonuç, örgütün daha sağlam bir örgütsel yapıya ihtiyacı olduğu. Aynı zamanda, bölgedeki koşulların üye ülkeleri daha sıkı bir işbirliğine ittiği. Terör, bölücülük, ulusal bütünlüklerin değişik tehditler altında bulunması her alanda daha sıkı bir işbirliğini gerektiriyor.

Önemli olan, daha şimdiden ŞİÖ'nün **Avrasya** coğrafyasında çok önemli ve caydırıcı bir güç olması. *Cumhuriyet* gazetesinin, 18

Temmuz 2005 tarihli *Strateji* ekinde, bu konuda ilginç bilgiler buluyoruz:

Halen mevcut 10 üye arasında Çin, Rusya, Pakistan, Hindistan, nükleer silahlara sahiptir. ŞİÖ üyelerinin yüzölçümü 37.306 milyon kilometrekare. 2,5 milyarı aşan nüfusuyla, ŞİÖ dünya nüfusunun üçte birine sahip bulunuyor. Örgüt 6 milyonluk bir askeri güce sahip.

Ayrıca, Çin, Hindistan ve hatta bir ölçüde Rusya kaydettikleri hızlı kalkınmayla, gelişmiş ülkelerin ekonomilerini etkiliyor. Başta petrol olmak üzere ellerindeki önemli doğal kaynaklarla, dünya ekonomisini etkileyebiliyor. *Cumhuriyet*'in ekinde haklı olarak şöyle deniyor:

"Aynı zamanda örgütün 2 üyesi Rusya ve Çin, BM Güvenlik Konseyi daimi üyesidir. Bu verilerden görüleceği üzere, yeni üyelerle birlikte ŞİÖ, inanılmaz bir caydırıcılık gücüne ulaşmıştır. Şu an için, nükleer güç bakımından en güçlü blok haline gelmiştir. Bu, belki de, ABD'nin soğuk savaş döneminde bile karşılaşmadığı bir nükleer bloktur. ABD için diğer bir husus da, SOP'un ŞİÖ'ye rağmen Avrasya coğrafyasında tesis edilemeyeceğidir."

AVRASYA VE TÜRKİYE

Putin'in ziyaretinden sonra, Türkiye'nin Avrasya'ya katılması konusu epey geliştirildi. Öncü rolde devlet olarak Rusya'yı, örgüt olarak da İşçi Partisi'ni görüyoruz. 4-5 Aralık 2004'te Ankara'da Gazi Üniversitesi'nde gerçekleşen sempozyum önemliydi. Bu toplantıya, Uluslararası Avrasya hareketinin başkanı olarak, **Aleksandre Dugin**, Çin Halk Cumhuriyeti, İran, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan Büyükelçileri katıldı.

Türkiye'den ise **Rauf Denktaş** ve **Demirel**'in yanında CHP, DYP ve diğer siyasal partilerin temsilcilerinin katılması önemliydi.

Rauf Denktaş, Avrasya'yı, "AB'nin yok saymaya çalıştığı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin varlığı ve geleceği açısından çok önemli sonuçlara yol açacak gelişmelerin ilk adımı" olarak nitelendirdi. Bu açıdan, Rus Parlamentosu, Jeopolitik Araştırmalar Komisyonu Başkanı **A. Dugin**'in Lefkoşe'ye gitmiş bulunması ve Rusya'nın Kıbrıs politikasını değiştirdiğini, KKTC'yi desteklediğini açıklaması da önemliydi. **Denktaş**, tek kutuplu dünyada hak ve özgürlüklerin, adaletin bulunmadığını belirtti ve konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Afganistan'a bakın. Ne kadar barış temin edilmiştir? Irak'a bakınız. Her gece Irak halkına yapılanları televizyonlardan gördükçe, insanlığımızdan utanıyoruz. Bir ülkeye demokrasi götürmenin yolu buysa, eksik olsun öyle demokrasi."

ABD'nin Irak'taki kayıplarının Amerikan halkından gizlendiğini söyleyen **Denktaş**, ABD'ye şöyle seslenilmesini istedi: "Askerlerini Irak'tan çek. Gaddar bir işgalci durumuna düştün. Irak halkı direniyor diye, bunları öldürme hakkın yoktur." **Denktaş**'ın sözleri uzun süre ayakta alkışlandı ve salonda "Dayan Denktaş, Türkiye seninle" sloganları atıldı. (Aydınlık, 12 Aralık 2004)

Cumhurbaşkanı **Demirel**, konuşmasına "Kıbrıs milli davadır" diyerek başladı. AB'nin Türkiye'den Rum yönetimini tanımasını istediğini hatırlattı. "Türkiye'nin AB üyeliğinin bedeli Kıbrıs'ta ka-

zanılmış haklar olmamalıdır" dedi Demirel. "Barış ve Güvenliği" Avrasya'nın iki kilidi olarak nitelendirdikten sonra, "Şanghay İşbirliği Örgütü'nün güvenlik ve istikrar için kurulduğunu" söyledi.

Bu iki konuşma, Türkiye'de Avrasya'ya desteğin bir sağ kanadı olduğunu gösteriyordu. Bu destek, AB ve ABD ile Türkiye'nin ulusal çıkarlarının çatışmasından doğuyordu.

Oturuma, eski Jandarma Genel Komutanı Emekli Orgeneral **Şener Eruygur** başkanlık ediyordu. **Eruygur**, 11 Eylül 2001 tarihinden bugüne kadar yaşanan uluslararası gelişmelere dikkat çekti. ABD'nin **Büyük Ortadoğu Projesi** üzerinde duran **Eruygur**, projeyi hazırlayanların değerlendirmesine göre *"Türkiye'nin, istikrara kavuşturulması istenen Büyük Ortadoğu ve Orta Asya'da büyük rollere sahip görüldüğünü"* hatırlattı. Emekli Orgeneral **Eruygur**, ABD'nin Gürcistan'daki yönetim değişikliği benzeri uygulamaları Belarus'ta yaptığını, sıranın Orta Asya'da olduğunu kaydetti.

A. Dugin ise şöyle konuştu: *"Brezezinski'nin, 'Büyük Satranç Tahtası' kitabına karşı Avrasyacılık fikri daha fazla anlam kazandı."* Türkiye'nin güçlü ve büyük bir ülke olduğunu özellikle vurgulayan Rus uzman, *"Rusya ile Türkiye'nin yolunun Avrasya'da kesiştiğini"* belirtti. Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi **Song Augio**, Türkçe yaptığı konuşmasına başlarken, izleyicilerden büyük alkış aldı. Dünyanın sükûnetten uzak olduğunu hatırlattı ve *"bu düzenin tamamen değişmesi gerekir"* dedi. **Aleksandr Dugin**'in *"Rusya'da tek kutbun yeri yoktur"* sözlerini hatırlatan **Augio**, *"Çin Halk Cumhuriyetinde de tek kutbun yeri yoktur"* dedi. Çin Büyükelçisinin bu sözleri de salonda yoğun alkış aldı. Çin'in giderek büyüdüğü değerlendirmelerine dikkat çeken **Augio**, *"Çin, bir gün güçlü olsa bile süper devlet olmayacaktır"* dedi.

Gazi Üniversitesi'nde, Rektör Prof.Dr. **Kadri Yamaç**'ın önderliği altında yapılan sempozyumun **Sonuç Bildirisi** şöyledir:

"Tek kutuplu bir dünya, kendi seçtiği gelişme çizgisini izlemek istemeyen bağımsız ulus-devletlere hayat hakkı tanımamaktadır. Tek kutuplu bir dünya hevesi ortadan kaldırılmadığı sürece, ABD, dünya hegemonyası planlarını uygulamak için, her türlü bahane ve yola başvurarak, ulus-devletleri boğmaya çalışmayı sürdürecektir. Batı dışındaki ulusların değerlerini yok sayarak, kendi değerlerini tüm uluslara 'evrensel' değerler gibi dayatmaya devam edecektir. Buna dur deme yeteneğindeki tek güç, Doğu Avrupa'dan Pasifik'e kadar uzanan Avrasya coğrafyasındadır. Avrasya'nın oluşturacağı strate-

jik bir ittifak, önce ABD'yi dengeleyerek, uluslararası güvenlik ve barışa katkıda bulunacağı gibi, uluslararası ilişkilerin daha adil bir temel oturtulmasını da sağlayacaktır. Her ulusa kendine özgü bir gelişme çizgisi izleme ve kendi kültürünü geliştirme olanağını sağlayarak, insanlığın ortak birikimine katkıda bulunacak ve Avrasya'dan yeni bir uygarlığın doğmasının önünü açacaktır.

Avrasya'da ve her yerde, mazlumların insanlığın geleceğine olan umudunu güçlendirecek ve doğrularak ayağa kalkmalarına yol açacaktır.

Bugün Türkiye de, hem dışarıdan, hem içeriden Atlantik'in baskı ve tehdidi altındadır. Dışarıdan Kıbrıs ve Kuzey Irak üstünden yöneltilen tehdide, içerden etnik bölücülük ve Cumhuriyeti yıkma tehdidi eşlik etmektedir. Türkiye'nin ulusal varlığını koruyabileceği, yeniden **Kemalist** devrim rotasına girerek milli devletini geliştirebileceği tek yer Avrasya'dır. Atlantik'te Türkiye'yi bekleyen, devletin dağıtılması ve tasfiyesidir.

Atlantik tarihsel olarak ömrünü doldurmuştur. **'Biraz Atlantik, biraz Avrasya'** seçeneği mevcut değildir. Tarihin çarkının hızlandığı bir dönemde yaşıyoruz.

Geçtiğimiz yüzyılın başında **Atatürk**'ün önderliğinde gerçekleştirdiği devrimle tüm mazlum milletlere umut vermiş olan Türkiye, bu stratejik ittifakın gerçekleştirilmesinde önder bir rol oynamalıdır."

Bunun ardından, İstanbul Üniversitesi'nde de buna benzer bir toplantı yapıldı. **Dugin**'in katılamadığı bu toplantıda Rus, Çin büyükelçilerinin yanında İran büyükelçilerinin de, tek kutuplu dünyayı eleştirmesi, **Avrasya**'yı desteklemesi ilginçti. Cumhuriyet Halk Partisi Başkan Yardımcısı **Onur Öymen**'in tek süper güç olayını eleştirmesi de dikkat çekti.

Her ne kadar boyalı basın, bu olaylara hakları olan yeri vermiyorsa da, bu görüşün Türkiye'de oldukça geniş bir destek bulduğu bir gerçektir.

Siyasal parti olarak, bu gelişmelerin arkasında **İşçi Partisi** var. Bu bakımdan **Doğu Perinçek**'in bu konudaki görüşleri önemlidir. **Bakin Perinçek** ne diyor:

"ABD ile Avrasya ülkeleri arasındaki saflaşma, hem dış cephe dedir, hem de iç cephelerde.

Bizim Namık Kemal'imizin o dizesi aklımızdan hiç çıkmaz: 'Vatanın bağına düşman dayamış hançerini'.

ABD, Avrasya ittifakını zorunlu kılmıştır. Hiç kimse bu ittifaktan uzun boylu kaçınmaz. Bugün en ön cephede bulunan Irak, Türkiye, İran, Suriye, Rusya ve Ukrayna için, bu ittifak hızla varlık-yokluk sorunu haline gelmektedir ve bu nedenle yakıcıdır. 50 yıllık Küçük Amerika süreci sonunda bir muhasebe yapacak olursak, tek cümleyle, Atlantik'te boğuluyoruz. Atlantik'in bize dayattığı programla milliyetsizleştiriyoruz, devletsizleştiriyoruz, cumhuriyetsizleştiriyoruz. Pentagon raporları, Türkiye'yi küreselleşme karşısındaki ciddi tehditler arasında görmektedir. Başka deyişle ABD, Türkiye'yi stratejik düşmanlar listesine almıştır. Üstelik Türkiye cephe ülkesidir. Türkiye'nin ön cephe olması ve tehdidin yakıcılığı, bir bakıma Türkiye'nin şansı olarak da değerlendirilebilir. Türkiye Avrasya'da anahtar bir konum kazanabilir." (Aydınlık, 12 Aralık 2004)

Perinçek, "Atlantik'te boğuluyoruz, Atlantik'in bize dayattığı programla, devletsizleştiriyoruz, cumhuriyetsizleştiriyoruz ve milliyetsizleştiriyoruz" diyor. Türkiye'nin Avrasya'da kilit bir konum kazanabileceğini söylüyor. O da Attilâ İlhan gibi, "Biz Avrasya çocuklarıyız" diyor.

CHP Grup Başkanvekili Ali Topuz, "ABD'yi dengeleyecek güç Avrasya'dır" diyor. Topuz, "ABD, kendisini dünyanın tek küresel gücü olarak tanımlıyor ve bu güce karşı koyacak başka bir güç bulunmadığını iddia ediyor" dedikten sonra ekliyor:

"Dünya bu sorunu, yeni felaketler ve acılar yaşanmadan, bir an önce çözmek durumundadır! Asırlar boyunca insanlığın oluşturduğu, eşitlik, özgürlük, barış, insan hakları, hak ve adalet gibi temel değerlerin yok edilmesine artık seyirci kalınmamalıdır. Büyük fedakârlıklarla ulaşılan uygarlık düzeyiyle bağdaşmayan uygulamalara göz yumulmamalı."

Eski Dışişleri Bakanı Şükrü Sina Güler "Bugünkü koşullarda muhakkak bir Avrasya dayanışması gerekir" diyor:

"19. yüzyıl emperyalist saldırısını, Türk ulusu Mustafa Kemal'in önderliğinde savuşturdu; bütün dünyanın mazlum uluslarına örnek oldu. Bu mücadele sırasında, eğer Avrasya halklarıyla sırt sırta aynı cephede ama aynı karşıt düşmana karşı birlikte mücadele vermeseydik, başarılı olabilir miydik? Bugünün koşulları da mutlaka bir Avrasya dayanışması gerektiriyor. Türkiye'nin ve bölgenin uluslararası tekelci sermayenin fütursuz saldırısından kurtulması, bana sorarsanız mümkün değildir."

Doğru Yol Partisi Genel Başkan Yardımcısı Büyükelçi Nüzhet Kandemir:

"Avrasya, tarihin diğer evrelerinde olduğu gibi, günümüzde de bitmek bilmeyen güç mücadelesine sahne olmaktadır. Avrasya, her şeyin ötesinde bir güvenlik sorunudur. Geline aşamada, ABD'nin bölgedeki iktisadi, siyasi ve güvenliğe yönelik çıkarlarını elde edip korumak için, bölgede edindiği 'köprübaşları'nı bir sıçrama tahtası olarak kullanmak suretiyle, bölgedeki nüfusunu kuvvetlendirmek istediği artık açıkça görülmektedir. ABD, böylece geleceğin süper güç adayı Çin ve Rusya ile bölgesel güç Hindistan arasında gerekli konumu şimdiden elde etmek hedefini gütmektedir.

Dünya yeni bir kamplaşmaya doğru gitmektedir ve bunun ağırlık kazandığı mücadele alanı da bir yandan Ortadoğu, diğer yandan 'genişletilmiş Avrasya'dır. Kuşkusuz, Avrasya'nın stratejik konumu ve sahip olduğu zengin enerji kaynakları ile yeraltı ve üstü zenginlikleri, bu bölgeyi küresel güç mücadelesinin merkezi haline getirmektedir. Böylesi bir süreçte, Avrasya bölgesinin ve bu kapsamda Kafkasya ve Orta Asya'nın, çeşitli açılardan, ikinci bir Ortadoğu olmaya doğru sürüklendiği de dikkatlerden kaçmamalıdır. Bütün bu niyetleri ve gelişmeleri alt alta koyduğumuzda, Avrasya bölgesinin birinci gündem maddesinin neden 'güvenlik' olduğu ve daha uzunca bir süre de böyle olacağı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, önümüzdeki süreçte, küresel rekabetin daha da yoğunlaşması ve şiddetlenmesi kaçınılmaz gözükmektedir." (Aydınlık, 12 Aralık 2004)

Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. S. Koray:

"Tarih Avrasya'ya insanlığı kurtarma görevini verdi:

"Küreselleşmenin düşünsel düzlemde çaresiz hale gelmiş olmasıyla ABD'nin elinde giderek ve hızla çıplak zordan başka alet kalmayacaktır. Çin Halk Cumhuriyeti'nin ekonomik deneyiminden çıkaracağımız ders, bu etkinliğin yürütülüşünün Adam Smith'in görünmez eline bırakılmamış olmasıdır. Bu etkinliği tasarlayan ve yürüten görünür el Çin'in merkezi yönetimidir. ABD emperyalizmi yolun sonuna gelmiştir. Tek dişi kalmış canavardır, kâğıttan kaplandır. Avrasya sadece insanlığın önünü açacak potansiyele sahip olmakla kalmayıp, bunu yapmaya mecburdur. Tarih bu görevi Avrasyaya vermiştir."

Gazi Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi Prof.Dr. **İşaya Üşür:**

"Irak Savaşı'nın ve Büyük Ortadoğu Projesi'nin gösterdiği üzere, ABD pervasız bir tarzda, tek başına emperyalist güç olma savaşını, yani toplumlar, uluslar ve doğa üzerinde egemenliğini yerleştirmek için savaştaktadır. Sistem bir kez daha barbarlığı üretmiştir. İşte Avrasya projesi tam da bu noktada karşımıza çıkmakta ve anlamlılığı üzerine tartışmayı gerekli kılmaktadır."

İşçi kesiminden, sendikalardan da, **Avrasya** projesine destek gelmiştir. TÜRK-İŞ Genel Teşkilatlandırma Sekreteri **Çetin Altun** USİAD Genel Başkanı **Kemal Özden**, Başkan Yardımcısı **Fevzi Durgun**, Yükseliş Vakfı Başkanı **Ferit Saraçoğlu**, **Avrasya**'nın ekonomik önemi üzerinde duruyor, bu ülkelerle kültür yakınlığımızdan söz ediyorlar. DEİK Başkanı **Ferit Saraçoğlu** şöyle diyor:

"Biz DEİK olarak özellikle Avrasya ile olan ekonomik ilişkilerimiz için hedefler ve öncelikler koyulmasının gerektiği görüşündeyiz. Bu bağlamda da bahsetmiş olduğum Avrasya coğrafyasında çok taraflı işbirliği modelini ön plana çıkartıyoruz. Bu konuda hükümete görüş sunmaya ve ilgili kurumlar arasında eşgüdüm sağlanmasına katkıda bulunmaya devam edeceğiz." (Aydınlık, 12 Aralık 2004)

Görüldüğü gibi Türkiye'nin **Avrasya**'da yer alması gereği, oldukça geniş çevreler tarafından destekleniyor. Çünkü uluslararası durum, değişen dengeler bunu gerektiriyor. Bu ne sadece benim, Attilâ'nın ve bazı aydınların görüşü, ne de İşçi Partisi'nin. **R. Denktaş** ve **S. Demirel**'den başlayarak, işçi sendikalarına, sol parti üyelerine kadar uzanan, geniş bir kesim bu fikre yönelmiştir.

Bu, Türkiye'nin bağımsızlık yolunu aramaktan başka bir şey değildir. Türk halkı artık, bir uydu muamelesi görmek, Batıdaki "efendilerinden" emir almak istemiyor. ABD'nin kanlı macehalarına katılmak istemiyor. Kendisine bir kurtuluş yolu arıyor. Bunu da hızla gelişen, bağımsızlığını kazanan Asya ülkeleriyle birlikte araması doğaldır.

Asya-Pasifik bölgesinde eşi görülmemiş bir direniş

SONSÖZ

Bu kitapta dünyanın hızla değiştiğini, Batı kapitalizminin bunalıma girdiğini, gerilediğini ve hatta Amerikan İmparatorluğu'nun çöküş sürecinde olduğunu belgelerle gösterdik. Öte yandan Asya'da hızlı bir gelişme var. Batı emperyalizminin empoze ettiği "**serbest piyasa ekonomisi**"nden çok farklı bir tip "**devlet kapitalizmi**"yle gelişen bu ülkeler artık dünya ekonomisinde ön plana geçiyorlar. Yozlaşan eski dünya, yavaş yavaş yerini Asya'da doğmakta olan yeni dünyaya bırakıyor. Güneş doğudan doğuyor, batıda batıyor. Asya-Pasifik ülkeleri arasında işbirliği ve savaşı, yayılğan emperyalizme karşı direniş artıyor.

Öte yandan, Türkiye üzerine çizdiğimiz tablo hiç de parlak değil. Türkiye, "**pazarlanıyor**", IMF reçeteleriyle ekonomisi çöküyor. Ekonomik işgal, beraberinde stratejik-politik, kültürel işgali getirdi. I. Bölümde bütünüyle ortaya koyduğumuz işgal sorunu çok acı bir tablo ortaya çıkarıyor. Kurtuluş Savaşı'nda dökülen kanlarla kurulmuş "**bağımsız, laik Cumhuriyet**"i emperyalizme teslim edemeyiz. Tam teslimiyet politikaları; ekonomimizi iflasa götürdü; halkımıza yoksulluk ve işsizlik getirdi. Anadolumuzun bir Amerikan savaş üssüne çevrilmesi, bölücülüğün, terörün kışkırtılması varlığımızı tehlikeye sokuyor. Türkiye bu durumdan kurtulmak, değişen dünyada doğru yerini bulmak zorundadır. Sorunu iki düzeyde ele almak gerekir:

- 1) Ulusal düzeyde: Ulusal bağımsızlığın sağlanması.
- 2) Uluslararası ilişkilerde Türkiye'nin onurlu, kendi çıkarlarına uygun bir yer bulması.

Ulusal bağımsızlığın ekonomik bağımsızlıktan geçtiğini uzun boylu anlattım. **Mustafa Kemal** de bu gerçeği vurgulamıştı. **Türkiye borçsuz yaşayabilir, IMF'den kopabilir, kendi kaynaklarını, gücüne dayanarak, kendi ayakları üzerinde durabilir.** Bunu I.

Bölümde rakamlar, veriler ve örneklerle anlattım. İlk örnek, **Kemalist** güdümlü, **devletçi karma ekonomi** sistemiydi. Bu, bugün Asya tipi kalkınmaya dönüştü. Bununla bağımsız bir hızlı kalkınma sağlanabildiğini, başta Çin olmak üzere değişik Asya ülkelerinde gördük. Yabancı sermayeye teslim olmadan, onu kullanarak kalkınma örneğini Çin ve Hindistan'da gördük. IMF'den kopup, nasıl bağımsız, güçlü bir ekonomik ve politik düzen geliştirilebileceğini Rus ve Latin Amerika örneğinde gördük. Asya ülkelerinin Batıya açılmakla entegre oldukları büyük bir yalan. Tersine Asya ile rekabet Batı ekonomilerini tehdit ediyor, "**serbest rekabet**" onların aleyhine işliyor. Türkiye de bütün bu gelişmelerden ders alarak kendi bağımsız kalkınma yolunu bulmak, siyasal, stratejik, kültürel bağımsızlığına kavuşmak zorundadır. Halktan yana, birtakım özel çıkarı değil de memleketin geleceğini düşünen bir iktidarla bunu sağlayabilir. İkinci bir **Mustafa Kemal** çıkmayacağına göre bunu gerçekleştirmek halkımıza düşüyor. Holding basını ne kadar gizlese de "**Bu halk uyanıyor.**" Türkiye'nin kurtuluş yolu çok uzun ve zor. Kurbanlar da isteyebilir. Ancak yurdumuzun, çocuklarımızın geleceğini düşünerek bunu yapmak zorundayız.

Bu kitabın III. Bölümünü Asya-Pasifik bölgesinde gelişmelere ayırdık. Asya ülkeleri baş döndürücü bir hızla gelişmekle kalmayıp, saldırgan, yayılmacı emperyalizme karşı direnişe geçtiler. ABD'nin Afganistan ve Irak'la başlayan imparatorluk kurma hevesinin bütün bir kıtayı tehlikeye sürükleyeceğini gördüler. Buna karşı birleşme, ekonomik, stratejik işbirliği ve örgütlenme sürecine girdiler. Bu nedenle **Şanghay İşbirliği Örgütü** yanında değişik, karşılıklı ticaret, ortak yatırım vb. örgütleri kurdular.

Kitap boyunca, Türkiye'nin yerinin bu cephede olduğunu vurguladım. III. Bölümde, bu görüşe başta İP ve ATDD olmak üzere değişik sivil toplum örgütlerinin, **Atatürkçü**, sol ve sağ politikacıların, aydınların desteklediğini gördük. Bugünkü koşullarda bunun gerçekleşmesi zor olabilir. Ancak, her şeyden önce milletçe doğru yolun bu olduğuna inanmamız gerekir.

Büyük soru: Bütün bunları kim nasıl gerçekleştirecek? Halktan yana, ulusun geleceğini düşünen bir iktidar nasıl kurulacak?

Çok haklı ve pek çok yurtsever vatandaşın kafasında taşıdığı sorular bunlar. Yolumuz uzun ve çetin. Ancak bazı şeyleri göz ardı etmemek gerek. Farkındaysanız, I. Bölümde; özelleştirmelerle, sosyal haksızlıklara karşı birtakım işçi, emekçi eylemleriyle başladım.

Bu halk uyumuyor! Medya halktan gelen isyanı örtbas ediyor. Sorunlarımız ağırlaştıkça, bu eylemler büyüyecektir. Vatan tehlikeye girdikçe, sağdan soldan sesler yükselecektir. **Süleyman Demirel** ile **Rauf Denktaş**'ın **Avrasya** projelerini desteklemelerine ne dersiniz? **Milli Gazete**'yi bir açıp okuyun: Amerikan emperyalizmine, İsrail'e ateş püskürüyor, binlerce kişilik mitingler tertip edip, Amerikan bayrağını yakıyorlar. Türkiye'de tertip edilen **Avrasya** toplantılarına, **Onur Öymen**, **Ali Topuz** gibi CHP'nin önemli kişileri katılıyor. "**Tek Kutuplu Dünya**"yı eleştiriyorlar. İşçi Partisi ve **Doğu Perinçek**, **Avrasya** hareketinin başını çekiyor.

Attilâ İlhan şimdi önümüzde bir sembol, onun gibi pek çok aydınımız bu kurtuluş kavgasında seferber. Yok olmakta olan bir ülkede eylem, kaynaşma olmaz mı? Olacak, daha çok şeyler olacak. Ancak bir şeyi bilmemiz gerek:

Bu görev hepimizin. Türkiye satılma sürecinde olduğu vakit, teker teker hepimiz, örgütlere, siyasal parti toplantılarına, yürüyüşlere katılarak sesimizi yükseltmek zorundayız. Türkiye'yi bir devrim bekliyor. Bunu da ancak 7'sinden 70'ine harekete geçerek bu halk yapacak.

Kerem Gibi

Hava kurşun gibi ağır.

Bağır

Bağır

Bağır

Bağırıyorum.

Koşun

Kurşun

Erit-

-meğe

çağırıyorum.

O, diyor ki, bana:

–Sen kendi sesinle kül olursun ey!

Kerem

Gibi

Yana

Yana.

"Deeert

çok,

hem dert yok"

Yürek-

-lerin

kulak-

-ları

sağır.

Hava kurşun gibi ağır."

Ben diyorum ki ona:

–Kül olayım

Kerem

Gibi

Yana

Yana.

Ben yanmasam
Sen yanmasan
Biz yanmasak,
Nasıl
Çıkar
Karan-
-lıklar
aydın-
-lığa.

Hava toprak gibi gebe.
Hava kurşun gibi ağır.
Bağır
Bağır
Bağırıyorum.

Koşun
Kurşun
erit-
-meğe
çağırıyorum.

Nâzım Hikmet

“...Batıda güneş batıyor Doğuda ise yeni bir güneş doğuyor. Asya tipi gelişme modeli ile çok hızlı gelişme sağlayan, 1.300 milyar nüfuslu Çin, dünya dengelerini değiştiriyor. Amerika'nın arka bahçesi Latin Amerika'da sosyalizm yeşeriyor. Gitgide sömürgeleşen Türkiye ciddi tehdit altında. Yeri neresi? Güneşin doğduğu yer: Avrasya, Çin, Rusya ve diğer Asya ülkelerinin oluşturduğu güçbirliği değil mi?”

“...son 10 yıl içinde dünyada güç dengeleri tepesi takla döndü. Bu kitapta göreceğiniz gibi artık Amerika'da çok önemli bilim adamları ve hatta Beyaz Saray'a yakın politikacılar; artık ABD'nin gerileme sürecinde olduğundan, ağır bir ekonomik bunalımın kaçınılmazlığından, demokratik hakların ciddi şekilde kısıtlandığından ve hatta emperyal savaş politikalarıyla faşizme doğru gidildiğinden söz ediyorlar. Avrupa'nın ekonomik ve politik bir bunalım içinde olduğunu görüyoruz. Batı dünyasında pazar ekonomisinin iflas ettiği, rekabetin gelişmiş ülkelerin aleyhine döndüğü artık Washington'da bile açıklanıyor, örneğin Soros tarafından. Bizim halkımız bu gerçeklerin ne kadarını biliyor?”

O halde hangi kesimden olursak olalım, 'teslim olmamak' için, biraraya gelmek, ortak bir direnişe yönelmek, millet olarak uyanmak zorundayız.

Türkiye Cumhuriyeti'ni korumak ve savunmak kararlılığında olan herkes için, ATTİLÂ İLHAN'ın yönetiminde hazırlanan “Bir Millet Uyanıyor” dizisinin dokuzuncu kitabı olan “ŞU DEĞİŞEN DÜNYA Türkiye-Avrasya” YILDIZ SERTEL tarafından kaleme alındı.

BU DİZİ, BİZİ UYKUMUZDAN UYANDIRMAK AMACIYLA HAZIRLANMIŞTIR.

parola: vatan

işareti: namus

ISBN 975-22-0167-9
2006.06.Y.0105.3004

KDV Dahil 13 YTL